

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

WIDENER LIBRARY

HX Q6DG P

KAC 1250

B. d. Dec. 1892.

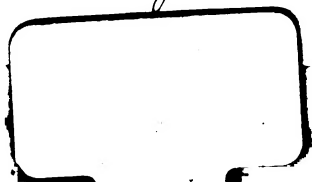
Harvard College Library

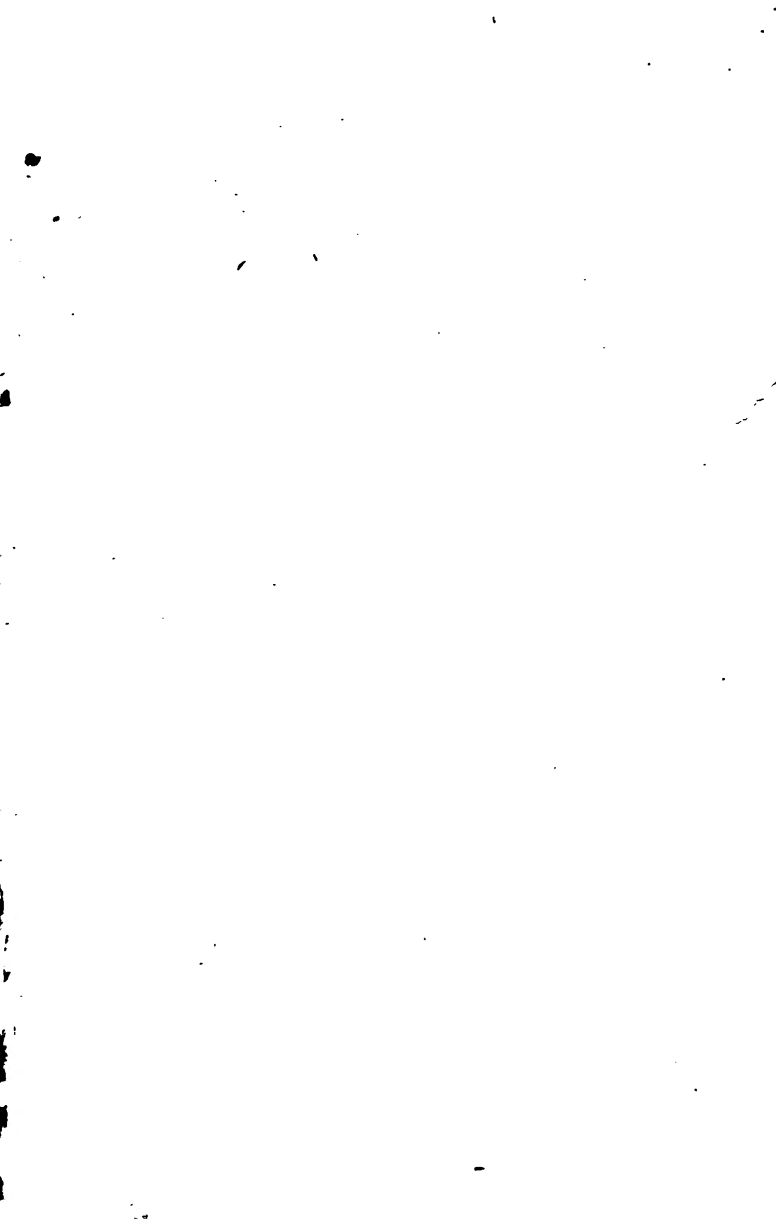
FROM

Edward John Markes
of Columbia, S. C.

Class of 1862.

12 June, 1861.

T. MACCI PLAVTI
C O M O E D I A E.

EX RECOGNITIONE
ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS I.
AMPHITRYONEM CAPTIVOS MILITEM GLORIOSVM
RVDENTEM TRINVMVM COMPLECTENS.

PRAEMISSA EST
EPISTVLA CRITICA AD FRIDERICVM RITSCHELIVM.

LIPSIAE
SVMPTIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLVI.

~~7020.200~~

KPC 1250

1861-1862

list of 1862

Samuel John Clarke
of Columbia, S. C.

(class of 1862)

ALFREDVS FLECKEISENVS FRIDERICO RITSCHLIO S. Quod **TVM**
 potissimum, vir summe idemque animo meo carissime, hanc co-
 mediarum Plautinarum recognitionem sive ex parte recensitionem
 dicere mavis inscripsi neminem puto fore qui miretur, quoniam
 diu inter eruditos constat **TE** opera **TVA** iam per plus tria lustra
 Plauto emendando atque inlustrando impensa hunc poetam ita
 quasi **TVVM TIBI** vindicasse ut quidquid a sanioris quidem doctri-
 nae rationibus profectum ad instauranda poetae verba excoctatum
 sit ad **TE** potissimum auctorem referendum iure videatur. illud
 contra cum quibusdam aliis tum **TIBI** mirum videri possit quod
 ego, dum **TV** Plautum **TVVM** pridem enixissime hominum docto-
 rum votis eclagatum nuper in lucem edere coepisti et in ab-
 solvendo isto ingenii **TVI** ac nominis sempiternae monumento
 naviter elaboras, eiusdem poetae fabulas ad artis normam correctas
 in publicum emittere institui. itaque ne temeritatis a pru-
 dentibus vel inhonestae lucri cupiditatis a malevolis arguer, nar-
 randum mihi esse intellego qui factum sit ut hanc ego editionem
 nunc parare animum inducerem. detulit enim librarius honestis-
 simus ultro mihi munus recognoscendi Plautinas comoedias quae
 in bibliotheca sua scriptorum Graecorum et Latinorum desiderari
 nefas esset: dubius primo haerebam nec dubitationes meas dis-
 simulabam: sed cum edoctus essem viri honestissimi firmam ac
 stabile consilium esse ut hae comoediae in illa quam dixi biblio-
 theca foras emitterentur antequam **TVA** recensio ad finem esset
 perducta, quo in negotio nisi ego operam pollicerer alteri cuilibet
 homini docto eandem conditionem oblatum iri, tum omatibus
 remotis scrupulis et mihi et huic poetae debere visus sum ut
 provinciam illam ne recusarem: pro sua enim cuique parte acri-
 ter enitendum esse arbitrabar ut exempla harum fabularum eaque
 parvo parabilia in communem usum venirent quae ita essent com-
 parata ut homines literarum Latinarum amantes tandem aliquando
 falsissimam illam sed plurimorum etiam mentibus insitam de in-
 finitis licentiis metricis ac prosodiacis quibus numeri Plautini re-
 pleti essent opinionem abicere et summam eorum elegantiam per-
 spicere atque admirari possent. ratio autem qua munere suscepto
 in hoc quidem primo tomo (quem ut secundus paucorum men-
 sium intervallo excipiat curabo) perfungi studui necessario di-
 versa fuit in eis fabulis quarum **TVAS** in manibus habebam re-
 censiones, quae sunt Miles gloriosus et Trinummus, atque in eis
 in quibus meo periculo res erat gerenda, quae sunt tres reliquae.
 atque in illis quidem me tantum non in omnibus rebus a **TVO**

exemplari pendere ipse non mirabere, cum bene scias eas rationes emendationis Plautinae quas TV in Prolegomenis Triumviri eximia arte exposuisti adeo mihi probatas esse ut exceptis singulis quibusdam locis plane TVI adsentiar. hos autem locos de quibus mihi aliter sentiendum videtur uberius aut tractavi aut propèdè tractabo partim in censura Plauti TVI quam me Annalibus philologicis a RICH. KLOTZIO et RUD. DIETSCHEIDT editis inserturum esse promisi, partim in Analectis Plautinis quorum aliquot nova capita in FRID. GYLL. nostri SCHNEIDERII Philologo brevi ut spero tempore foras dabo: ex quibus locis qui omnino pauci sunt si mihi fortasse contigerit ut de uno et altero titulum quaecumque sententiam persuadeam vehementer laetabor. praeterea autem in Triumviro recognoscenda non mediocriter adiutus sum eis quae post TVAM operam THEOD. BERGKIVS et FRANC. V. FRITZSCHIVS in commentationibus quas indicibus scholarum Marburgensium et Rostochiensium proximi semestris hiberni praemisierunt, ille etiam in Diurnis antiquariis a se et IUL. CASARE editis anni MDCCLXXXVIII p. 1124 sqq. de multis versibus eius fabulae praecclare disputarent.

Longe igitur alia ratione mihi in expoliendis Amphitruone Captivis Rudente utendum fuit: haec enim comoediae, quamquam priores editores multa in eis scripturae tralaticiae vitia feliciter sustulerant et aut TV aut GOD. HERMANNVS aut RIC. BENTLEYVS apti alii haud paucis versibus veterem nitorem reddideratis, tamen sordibus depravationis quas per saeculorum decursum verba poetae traxerant nondum ita erant perpurgatae quin mihi satis larga emendationum messis peragenda restaret: qua mea opella num effectum sit ut eas comoedias ita instaurarem ut sine graviore salem offensione legi possent, penes TE, FRIDERICE RITSCHEL, ceterosque paucos harum rerum peritos existimatores iudicium esto. supellex autem critica ex libris scriptis petita mihi praeter eam cuius aditus omnibus patet, h. e. discrepantes scripturas librorum Palatinorum a PHIL. PARRO in editione sua altera enotatas et adparatum a FRID. LINDEMANNO ad Amphitruonem et Captivos, a C. E. CHR. SCHNEIDERO ad Rudentem congestum nulla erat praesto tum quidem cum in negotio verba poetae corrigendi versabar. editionum veterum praeter LAMBINIANAM nullam ad manus habui neque ex recentioribus quasdam quas aegre desideravi, velut GYNTI et primam BOTHII, ullis machinis nancisci potui: Captivorum editiones ab AVELLINO et a BOSSCHA curatas mihi benigne commodavit FRID. OSANNI liberalitas. illis igitur quae habebam subsidii criticis ea qua par erat diligentia in usum vocatis id potissimum egi ut perpetuo respectu habito earum quatuor rerum quarum observationi TV in praefatione Militis gloriosi p. XXI summo iure plurimum in crisi Plautina tribuisti, quae sunt integritas linguae Latinae concinnitas nuperorum sententiae sanitas

consuetudo Plantina, aut manum Plantinam aut certe Plauto non indignam constituerem. ubi vero librorum scripturae adeo erant depravatae ut quid a poeta profectum esset neque priores editores invenire, viderentur neque ego extricare possem, ibi signo corruptelae, addito monstra, optimi libri servare satius putavi quam verbis poetae aliquid immiscere quod ipsum scripsisse omni probabilitate specie caret: has igitur maculas cum ceteris quae meos oculos fugerunt,avo eluendas ingenui acumini reliqui, quod quam ingentes ac prope inexplicabiles vias difficultates expedire sciret cum alibi tum maxime nuper in Milite glorioso fabula in-credibiliter corrupta luculenter declarasti.

Absolveram autem quinque harum comoediarum emendationem et Amphitruo cum Captivis literarum formis iam erant descriptae, cum novum instrumentum criticum idque maximi momenti ex insperato dono accepi. CAROLVS enim HALMVS noster, cuius quod ego quoque in amorem amicitiamque perveni semper inter propendimos vitae meae casus duxi, cum fato acerbo (mihi scilicet acerbo, illi quidem hercle exoptatissimo ac paene invidendo) ex hac terra itemque vicia mea aevitas in itinere Monachino ferre fortuna ANTONIO SCHWARZMANNO veteri amico occurrisset, quem olim de edendo Plauto cogitasse et libros eius scriptor contulisse sciebat, simul atque illum hoc consilium dandum abieciisse comperit, ilico meorum studiorum memor precibus ab amico impetravit ut is quidquid adparatus critici conlegisset sese mihi concessurum esse promitteret. quod quidem promissum vir praestantissimus nuper exolvit: dono enim mihi Vratislavia ubi nunc degit transmisit exemplum suum editionis Amstelodamensis anni MDCCXXI, cuius margini non solum in omnibus fabulis Veteris Codicis CAMBRARIANI sed etiam in Trinummo Pseudulo Mostellaria libri Ambrosiani discrepantes scripturas admirabili diligentia anno MDCCXXXV a se Romae et Mediolani excerptas nitidissime ascripserat: pro qua singulari benevolentia viro optimo tantas quantas maximas animus meus capere potest gratias ago eoque lubentius quo hodie rariora eius modi testimonia propensae in aliorum studia voluntatis esse solent. hunc igitur adparatum, ut supra dixi, tum demum accepi cum duae illae fabulae iam literarum formis descriptae erant, quo factum est ut in his paucas tantum emendationes quas nova illa optimi libri conlatio suppedicaret, quantum sine maiore operarum molestia fieri posset, postea inserendas curare mihi liceret (velut egregium illud constat Amph. v. 234 pro eo quod reliqui libri exhibent constat) alias infra additare. in Rudente autem (nam ad Militem et ad Trinumnum TVI iam editio scripturas Veteris Codicis accuratissime excerptas exhibebat) ut plene illam adparatum et iuste ad exponenda verba poetae adhibere possem eo effectum est quod singulae huius editionis plagulae Lipsia corrigendae huc mihi tra-

missae sunt. haec eadem res in omnia fuit quae et Can. Fam. HAN-
MANNI correcturas versuum. Triumphi. 191. sqq. et 679. rursusque
versus 425 quas in praefatione Stich. p. XIX superius propo-
disti et MAYR. HAVTH emendationes eiusdem fabulae quas, dum
nuper iucundissimo tuo hospitio Bonnensi uxor, manus eius scrip-
tas inspicere licuit, in eorum versuum quos recte correxisse vi-
deretur perpetuitatem recipiendi copia esset. doleo. quod idem
feri non potuit emendationibus rursus Militis gloriae quas in eadem
praefatione p. XVII sq. palam fecisti, quam me aliquot cop-
passe non sine magna laetitia intellexi, paucas fabulae literis
iam descriptae postea inserendas curavi, reliquas quas quidem
veras esse mihi persuasisti infra adice.

Duae, autem potissimum res sunt quibus verba poetae ut in
haec editione leguntur. ab eo habitu quo a me aut induta sunt aut
ex proposito tuo olim induuntur differunt: quarum una haec est
quod omnia ea vocabula quae in libris scriptis non extant. minus
inclusi *), altera quod orthographicum genus ad certam quandam
normam dirigere studui. et illud quidem faciendum putavi. non
que eos qui hac editione uterentur quasi admonerem ut eis quae
sive ego sive alii supplevimus probabiliora substituerent (quam-
quam si hoc factum videro magno opere laetabor): nam qui ar-
tem criticam in his fabulis rite exercere volet plena supellectile
critica carere non poterit: sed ut uno quasi oculorum obtutu
conspici posset quam multae in libris casu elapsae essent voces
ac voculae quae sine maximo aut sententiae aut sermonis aut
exploratarum atque indubitatarum legum metricarum damno de-
siderari non possent, et hinc simul intellexeretur quam rationi
convenienter ei facerent qui etiam ob subtiliores leges metricas
sed eas artificiose indagatas singulas voces supplere non vene-
rentur: quae quidem artis criticae pars eo minus dubitationis
habet quo certius illud est quod tu ex excussis membranis Am-
brosianis effecisti. omniam uberrimum in Plautinis fabulis cor-

*) venia mihi petenda est quod hanc legem mea sponte mihi impositam
per Amphitruonem non constanter servavi: illic quae praetermissi infra
addenda curavi, nam haec voculae unci includendae erant: arg. I v. 9 *illa*,
Ipsius fabulae v. 54 *ego*, 59 *hanc*, 69 *Nam*, 81 *hic*, 89 *id*, 105 *et*, 114 *cum*,
125 *nunc*, 149 *hic*, 149 *huc*, 161 *huc*, 162 *ego*, 164 *mod*, 166 *magis*, 170 *te*,
171 *et*, 172 *id*, 180 *nunc*, 193 *Qui*, 230 *tum*, 231 *prae* *et*, 242 *meus*, 245 *ruoni*,
253 *ut*, 269 *his*, 284 *tu*, 321 *mihi*, 344 *tu*, 347 *mei*, 374 *At*, 384 *illud*,
404 *huc*, 408 *mi*, 490 *Est*, 520 *pol*, 523 *ego*, 524 *prae* *ut*, 533 *est*, 555 *tu*,
575 *Tu* *ea*, 577 *Est*, 578 *ego*, 584 *ex*, 588 *ea*, 593 *prae* *et*, 623 *te*, 651 *Est*,
675 *me*, 729 *tu*, 770 *et*, 838 *Alia*?, 841 *prae* *et*, 876 *ut*, 924 *Te*, 948 *ut*,
965 *At*, 968 *is*, 976 *mi*, 1063 *id*, 1015 *mea*, 1032 *in*, 1034 *nunc*, 1040 *ego*,
1075 *alterum* *est*, 1131 *ego*. Item in Captivis aliquotiens in hac re erratum
est: nam v. 449 non solum *tu*, sed *fam* *tu* includere debebam (quod tamen
supplementum inconsiderate a me additum esse infra monui), v. 469 *in*,
480 *de*, 547 *is*, 594 *ego*, 985 *iam*.

repperentur fortiter non fuisse alium nisi quod, cum in familiari sermone plurimae voces vel abesse vel accedere vel certe sese ordinis exuperare nullo sententiae atque adeo elegantiae detrimento possent, horum nihil non librariorum quoque levitate imprudenter emendarentur saepissime, quod autem versuum quibus uncas circumdeditur alios et reliquos omnes apicibus insignivi alios non insignivi, hoc ex de causa factum esse scito ut illos me antiquae orthographiae reliquias, hos aut pannos a scholis explicandi causa conatos aut versus Plautinos quidem sed aliunde petitos et in margine primum adpositos post autem in versuum genuinorum confirmationem causa lapsos indicare significarem. et in hoc genere sero vidi me Rud. 56 (coll. v. 541) non recte apicibus insignivisse quos deletos velim ut recte eos deleti Capt. 324 (coll. Aul. II 1 44) et Rud. 354 (coll. Merc. II 1 2) et in universum eis quae tv in Philolog. tom. I p. 806 sqq. exposuisti: item apices Capt. 48 deletos velim. praeterea ne alii in errorem impellantur hic indicandum arbitror Militiis versum 1181 uicis inclusam ad nullam horum generum pertinere sed supplementum esse a te confectam (cf. Mus. philol. VII p. 317 sq.) quod, cum alibi totos versus a te ad explendas lacunas factos, quamvis ingeniose et Plautinae consuetudini convenienter procusi essent, nusquam recipere fas habuissem, illo tamen loco temperare mihi non potui quin inter versus Plautinos asciscerem.

In genere orthographico ad certam constantiam revocando ultra eandem fere rationes secutus eram quas tv in praefatione Stich. p. xvi eis qui post te Plautum edituri essent commendavisti. debere autem visus sum eis qui hac opera usuri essent ut potiores eas res quibus orthographia in hac editione ex optimis libris et grammaticorum veterum testimoniis revocata a vulgari recederet hic summam complecterer, quo in negotio ea quae tv Prolegomenon Trinummi capite nono egregie exposuisti statim esse volui quibus quae et tv ipse in reliquis fabulis post Trinummi instauratis ad hoc genus spectantia nova protulisti et quae alii probabiliter investigarunt et quae ipse observavi ita subtererem ut nihil reconditius quidem praetermissum putem quod non in hoc conspectu explanatum reperiatur. praeterea subiunxi quae dum plagulas harum fabularum retracto me invito non recte scripta animadverti et correcta velim. ut a vicalibus ordiar, pro a suavi Buxekii scripsi e in anteperta Trin. 643 quod ab antepariendo dictum est ut anteeptus ab antecapiendo, eandemque antioeciam amplexus sum in dispenno et dispessus Mil. 1467 et 360 pro dispanido et dispessus et in aequipero et defetigo verbis quorum vicarias scripturas aequiparo et defatigo vix usquam boni libri sine discrepantia agnoscent: o autem pro a posui in uocinas Trin. 11 pro macus de qua forma post eundem Buxekium plura alibi dixi: i pro e in opstitrix Capt. 629 et Mil. 695 pro

oblatric suadente illo versu V. C. auctoritate et analogia *restitric* et *institric* nominum, et in *dilectus* Rud. 1279 pro *delectus* (cf. Fest. Pauli p. 73 cum Mynallianum adnotatione): o pro a praecedente u. consonante in *uorro uorto uoster uoto* cum sua subole ut *uorra conuorro uorrio renorrio aduorreo ueruorreo uniorreo* et quae sunt similia, quo in genere sero animadverti levem, inconstantiam quam *Tr. praecante* admisi: nam *Trin. 767 uorsus* pro *uersus* etiam sine libris scribendum fuisse mihi concedes si relegeris Quinctil. I 7 25 *): praeterea *controuersias* mihi reponendum erat Rud. 826, Amph. 326 *interuolli*: oe scripsi pro e in *oboe-dio*: contra *faenus* pro *fenus* vel *foenus*: at iniuria *praelium* scripsi pro *proelium* quod restitutum velim Amph. 225 255 415 744 Capt. 60 Rud. 1154: u pro e constanter servavi in omnibus gerundis et gerundivis tertiae quam vocant et quartae coniugationis ut *agundae edundi dicundum quaerundum fugiundi conueniendus* (minime autem gentium in *uidundi* quam formam ab oscitanti librario Amph. 638 fictam fuit qui non aspernaretur: ceterum Mil. 34 *perhauriundumst* scribendum erat et Trin. 867 *sistundae*: contra non ausim Mil. 1276 *metuendus* restituere): e pro i in *intellego* et *neglego* quae formae non tantum apud Plautum sed apud omnes Latinos scriptores solae fidem habent, in *Aleus* pro *Alius* (quod ex *Ἀλεῖος* fictum est ut *Philippeus* ex *Φιλίππειος*, *platea* ex *πλατεῖα*, *gynaeceum* ex *γυναικεῖον*, *balineum* ex *βαλανεῖον*, *chorea* ex *χορεία*), in *semul* pro *simul* (notanda etiam scriptura V. C. *adsemulabo* Stich. 84), denique in *labeae* pro *labiae* Stich. 721 (cf. Non. p. 210, unde fortasse Mil. 93 *labeis* restituendum est, praesertim cum Charisius I p. 79 *labris* in hoc versu legerit quod metro respuitur): u pro i in superlativis et numeralibus ut *decumus uicensumus centensumus* et similibus ut *legitumus maritumus lacruma uictuma aestumo existumo* omnibus (at non in *exumius* quam formam Stich. 381 errori librariorum tribuendam puto), praeterea in *tubet* cum *conlubitum* et *lubido* et reliqua progenie, in *clupeus cliens* et *cluenta* (unde etiam *cluentelam* scribendum erat Rud. arg. 4) *mancupium* (me invito Rud. 930 *mancipia* relictum est) *carnufex* cum *carnuficina* *manifestus sacrifico magnificus* (unde *pontufex* Rud. 1377, *funuficem* Mil. 412, *opuficina* Mil. 880, *spurcuficum* Trin. 826, *munufica* Amph. 842, *signuficem* Rud. 896, *pacuficari* Stich. 517 et quod sescentiens legitur *luduficare* reponenda videntur) *subrupio* vel *surrupio* *occupio insulio prosulio desulio* (quas scripturas ra-

*) eadem scriptura *uorsus* num etiam Amph. 55 et Capt. 56 reponenda sit dubitare licet propter tempus quo hos prologos compositos esse *TV* edoculisti Paterson vol. I p. 232 sq.: sed ego illic quoque praetulerim.

esse non quod aibi probavi et suspicatus sum hoc genus etiam
 latine potere; utitur in *sarpentis* Capt. 816 pro *serpente* (cf.
 Lucan. ap. Non. p. 490) et pro *o* in *adulescens* et *epistula* (quae
 formae illud apud ceteros scriptores illa sola haec praeter vi-
 centium fidem habent), in *tribulum glaucum Acherontis*: au pro
o in *lanceolam* et *auscultari* (cf. Fest. Pauli p. 28. et Priscian. I
 p. 568): *o* postea semper post alteram *u* sive consequentem sive
 veralem; in scripturam non solum uult uultis uoluit uoluit uelpe
Kolonus *certus* *novus* *venit* sed etiam *mortuus* *mutum* *nilum*
ingenium *praecipuum* *triduum* *fluctum* *ruum* *abnuum* et quae sunt
 similia exceptis tunc suum suum, item praecedente qu ut in
quois *quos* *quom* (ubi coniunctio est) quaequomque utquom-
 que (non quomplures sed conplures quoniam in hoc vocabulo
 praeposito est) *aequom* et *iniquom*, nisi cu posui ut in *mendaci-*
locus falsilocus uanilocus conlocuntur pedisequs execuntur: anti-
 quitus videlicet utrumque genus eodem modo scriptum esse vi-
 detur QVIVS QVM AEQVM PEDISEQVS sicut PEQVNTIA QVRA et quae
 sunt similia: denique *oe* pro *u* in *moenia imoenis moenio admo-*
enio conmoenio (sed non ausus sum *conmoenis* scribere pro *conmu-*
nis) *obmoenio* (quare etiam Mil. 223 *moeni* scribendam erat):
 sere intellexi Rud. 998 et 1000 *poenitseo* et *poeniceum* resti-
 tuendum fuisse cll. Pseud. I 2 92. de Graeca vocali *y* ex Plautinis
 fabulis proleus expellenda in eiusque locum ubique *u* reponenda *tv*
 in Proleg. Trin. p. xcvi nimis caute iudicasse videre, confidentius
 ibid. p. cccxxv: ego in quattuor primis comediis hoc tomo com-
 prehendis nisi in *Amphitruo* et *sucophanta* et *magudaris* Rud. 688
 et *Trigonus* Capt. 851 (qui Graece dicitur *τρύγων* quo de para-
 schematismo cf. LOEBCKII Paralip. gramm. Gr. p. 138) submo-
 vere non eram ausus, sed in Trinummo hac in re constans esse
 coepi, scripsi igitur *Lusiteles* *muropola* *Olympichus* *Surus* *Ibericus*
 (v. 852 scripturam Ambrosiani *Hilurica* intactam debebamus
 relinquere cll. Men. II 1 10), neque in reliquis fabulis literam illam
 tolerabo quam ne Ennium quidem et Attium adhibuisse Ciceronem
 et Marium Victorinum testes habemus. *cena* et *paenitet* et *ne*
admandi particulam me sic semper scripsisse pro *coena* et *poe-*
nitet et *nae* silentio praeterirem nisi multos homines doctos vi-
 derem novicias illas ne dicam barbaras formas etiamnunc am-
 plecti simplici i duce Ambrosiano (Trin. 17) scriptus est nomi-
 native ille pronominis pro *ii*: *geminatum* enim *i* ut *tv* a verba
 faciam mea in pronomine non maiorem fidem habet quam in *dis*
dis pro quibus aut *di* *dis* ut *i* *is* aut *dei* *deis* ut *ei* *eis* veteres
 probarunt: item semper scripsi *obicio* *inicio* *conicio* *deicio* *adicio*
 cum similibus in quibus *geminum* *i* in nullo bono libro reperitur,
 contra Trin. 644 non *obex* quod *tv* coniectura alioqui praeclara
 adnotans es sed *obex* de qua scriptura alio loco accuratius dis-

serui extritas vocales invenies in *conquistor* Amph. 66 et 82, pro *conquistor*, in *fenestra* Mil. 579 et Rud. 68 pro *fenestra*, in *actor* Rud. 939 pro *actor*, in *sortus* Rud. 1314 et *sortum* Capt. 719 pro *sortus* et *sortum* (unde *vescio* ar. Amph. 1168 et Rud. 179 *des*, stat pro *desum* restituendum sit), aspiratio aut interaspiratio addita est *holus* et *holitur*, et *harundo* (Bauch. 51 non dubito quin *te* ipsum paenitent apparet V. C. auctoritatis, cf. Stich. 289 347 Rud. 127 294) et *cantherius* vocibus, dempta *erus* et *elleborus* et *aruspex* et *ario* hic ut *his* nominibus et pro exclamationi (demenda ni fallor etiam *ah* et *oh* et *uah* exclamationibus): non iusto loco interaspirationem insertam esse Amph. 868 et Trin. 132 in *inchoatam* vocabulo vero intellexi quod *inchoatam* scribendum esse post Wagneri disputationem in Orthogr. Vergil. p. 440 et Osanni annotationem ad Cic. de re p. p. 111 sq. certum videtur, praesertim cum in Amph. versu V. C. *inchoatam* exhibeat, ut ad consonantes progrediar, ante *s* et *r* nusquam toleravi *b* sed ubique *p* reduxi velut in *apsam apostum apscedo apostuli apstineo apsecro apsero opsequor opservo opsigno opsisto opsulum opstrector opsequor suppetis urps*, *optempero optestor optineo optigil optinus opturgeo suppetitico suppetfugio*, et semper scripsi *puplicus* et *puplicius*, item *et apud illud isat aliud*: contra molliorem cum duriore sonare quod librorum auctoritas fere exigebat non ausus sum in *ad id quid quod* quas scripturas propter usum cui haec editio destinata est populo concessi, scientiam mihi reservavi: *haut* dedi, ante vocales et *h* literam et consonantes gutturales, ante labiales et dentales ubique *hau* (itaque etiam *hauscio* et hoc quidem *va* *ex* ut *nescio*), de quo discrimine artificiose investigato alibi dixi: pro *quadrivus* Asin. III 1 19 ex V. C. scripsi *quadrivus* quae scriptura rationi sola conveniens ubique revocanda est (cf. TARDUS praef. Cic. Tusc. p. xxii): illud autem me nunc paenitet quod Trin. 1016 *te* praecedente cum libris *gurgulios* scripsi, pro *cureulios*, illa enim recentior est forma apud Vergiliam quoque Georg. I 186 in multis libris extans sed neque in Romano neque in Mediceo, haec Varronis auctoritate stabilita apud Servium in versum illum Vergilianum, quo accedit quod Rud. 1326 uterque liber Palatinus tractur *curculiunculos*, ut taceam nomen *Cureulionis* in fabula cognomine, geminatas consonantes manduce probavi in *muccidus* (at *suoidus*) *futtilis mustella*, item in *assum* et *possum* et *essurio* eum similibus (me invito Capt. 912 *cauriens*, ibid. 468 *esurialis* relictam est *): praeterea semper

* huc pertinet etiam quod hunc intellexi scriptura librorum *uisc* Mil. 302 pro *uisc* et Ambrosiani *uiscrae* Trin. 181, eodem scripturae *causus* et *causationes* apud Quinctil. I 7 20, in quibus omnibus *ae* et in *causus* aut *e* aut *d* litera est quae ut extrita compensaretur videtur *s* geminatum esse.

scripsi reddere (ut redere) cf. SCHNEIDERVS de elem. ling. Lat. p. 687 sqq. sedius de dubius versibus Cap. 923 et Rud. 908 iudicia non tam obsecutus) repperit restit. Mil. 26 27 30 1180 sera intel-
lent tione. fuisse vollicitandam scripturam, optimorum, librorum
brachium (cf. WILHELM. Orthogr. Weng. p. 419), item Rud. 547
et 1513 *marsippium* sive *marsippium* quod in libro Plautina
eodem inconstanter scriptum reperitur qua in libris Graecis *μαρ-
σιππος* *μαρσιππος* *μαρσιππος*: contra improbandam arbitror
nolo quod TV nuper in Sticho tibi libri praebant in continui-
tatem verborum recepisti et in praefatione p. xv sq. ita defen-
disti ut quam scripturam antiquos auctores habere ex Diomede
grammatico disceremus eam ab editore Plauti obsecrari per non
esse contemderes, tui sententiae lubenter subscriberem si rationem
illius antiquorum doctrinae perspicierem: TV quidem 'satis *αυ-
λός* *νομός* transire in nolo potuisse prosteris, sed antequam
quae fuerit ista analogia argumentis eviceris non possum non
doctrinam illam pravam iudicare ortam fortasse ex SCHNEIDERVS
l. s. s. p. 418 scite suspicatur inde quod *malo* a *μᾶλλον* descen-
dere opinabantur: itaque me ipse reprehendo quod praepostere
usus iudicio et TVA ipsius sprete admonitione per totam Triummu-
mam villosas scripturas nolo et mallo induxi: restitutum igitur
velim v. 634 685 688. 945 979 1060 1167 1170 *molo*, 762
mallo; ceterum Idem SCHNEIDERVS docet cum Diomede etiam
Carnutum apud Cassiod. p. 2283 sq. Papirianum apud eundem
p. 2296 Bedam p. 2339 in damnandis scripturis mallo et nolo
conspirare. dixi de geminatis consonantibus. in compluribus vo-
cabulis quadentibus libris. eae consonantes quas posterior aetas
extriverat restituae sunt, velut in *quinctus* pro *quintus*, *nactus*
pro *nactus* (non autem *percunctor* vel *perconctor* scripsi sed *per-
conctor*), *corruptus* et *corruptor* pro *corruptus* et *corruptor*,
tempto *pedetemptum* *contempto* pro *tento* *pedetentum* *contempto*:
item *deciens* *centiens* *totiens* *quotiens* cum similibus et *centensu-
mus* *utensensus* et *thensaurus* quod etiam neutro genere *then-
saurum* a Plauto dictum est (velut per totam Triummu) pro
thesaurus, *gnatus* pro *natus* ut tamen hanc scripturam non om-
nino repudiarem sed id discrimen servarem quod NAEKIVS in
Opusc. philol. vol. I p. 187 sqq. sine libris ipsorum locorum inter
se comparatione effecit, constanter autem *ignatus* pro *innatus*
scriberem. simplices consonantes TV restituisti in his vocalibus
quae vulgo geminatis scribi solent: *hice* *huice* *hioine* *hucine* *sicine*
cum similibus, *ilios* pro reiectaneo *illico*, *oculus* ubi numeri
primam syllabam brevem flagitant pro *occulus*, *sario* pro *surrio*:
addidi *liters* quam scripturam altera potiore esse alibi demon-
stravi, *peltus* Rud. 1047 pro *pellax*, *pinula* Amph. 143, ut priore
manu in V. C. exaratum est; hoc enim ad *pinnam* eandem

rationem habet quam *antiquis ad antiquam, antiquis ad antiquam, milia ad milia*, quod genus etiam latius patere arbitror: *rumum* *suum* *prosum* quas formas *rv* Plautine sermoni evidenter vindicatosi constanter reduxi, nisi quod *Amph.* 1112: *rumum* reliqui propter iuxta positum *uorsum*, qua de causa etiam *Capt.* 656 *sursum* *uorsum* intactum debebam relinquere. *ti* pro *ci* servavi in *Indul-
tiae infitor* et *inflias nuntius contio conditio suspitio conuitiam* vocabulis quorum de plurimis alio loco accuratius disserui, item in *seffus* cuius vicariam formam *sectus* Varronis testimonio firmatam *rv* palmari emendatione *Trin.* 130 restituisti. pro *qu* scriptum est *c* in *cotidie* et *cotidianus* et *relicuos* de quibus scripturis in vulgus constat, et in *casso* pro *quasso*. *s* pro *x* reposui in *sescenti*, reponendum fuisse sero vidi in *pausillum* et *perpausillum* *Capt.* 176 et 177, in *pausillulam* et *pausilluli* *Rud.* 729 et 997, in *pausillatim* *Rud.* 929: pro *c* scriptum est in *suscensio*. pronominum formas *quicque* et *quicquam* scripsi per *o*, *quidquid* per *d*, sed constanter nequiquam postulante ratione et consentientibus libris tantum non omnibus. *dispenno* formae *Mil.* 1467 pro *dispando* iam supra mentio facta est: eodem versu *disternide* scriptum est pro *distendite*. formae pleniores quam quas polior aetas probavit sunt *iuneniz* *Mil.* 304 pro *iuniz* et *prae-
hibeo* pro *praebeo*: semel (*Trin.* 426) libri testantur *dehibeo* pro *debeo*, sed quia constantem scribendi rationem exequi volebam, hoc autem ubique reponere mihi nimiae audaciae videbatur (qua in re nunc *te* adsentientem habeo in praefatione *Stichi* p. xvii), illo versu vulgarem formam restitui: quod fortasse facere non debui sed potius ubique *dehibeo* ponere, ut nunc me fere panni-
tet quod non ubique *duellum duellator Duellona duelligero* restitui pro *bellum bellator Bellona belligero*. sed diligentius toto hoc loco pervestigato multa etiam vitia et inelegantias aperientur quas aequi lectores facile excusabunt, praesertim cum, ut verissime *rv* nuper docuisti, 'suapte natura non tam certis finibus hic locus universus circumscriptus sit quin semper quaedam vagatura sint liberius quae unius normae severitate exaequari aut ratio vetet aut dissuadeat commoditas'. sed non mitto hunc locum antequam de altera litera Graeca *z* quam septimo demum a. u. c. saeculo eoque exeunte relicta denuo adiectam esse scimus sententiam meam *tibi* proposuero, cum aliquot in hoc genere peccata admisisse videar quae correctione indigeant. illam igitur litteram ab ipso Plauto non esse adhibitam certum est: extat autem in nostris libris in zona cum *zonarius zamlu Zeucis Zacyntus badizo trapezita* vocabulis quae quidem, cum Priscianus I p. 561 referat *veteres pro z s vel d posuisse Saguntum*. [an *Sacuntus*, ut grammaticus ipsos versus Mercatoris Plautinae III 4 62 V 2 99 102 in mente habuerit?] *massa* pro *Zauvroc*

nam, sed quoque et sic. Sedas pro Zōnas. [quodam
 hoc ni fallor ad Pseuvii Antiocham] dicentes et *Medentia* pro
Mezentia, non dubito quin ita scribenda sint ut omnia exceptis
 duobus quae ultime loco ponuntur ab e littera incipient, quae mea
 sententia eo non mediocriter confirmatur quod Merc. V. 2 84 uter-
 que liber Palatinus *sonam* exhibet pro *zonam* (corrigen-
 dum igitur Trin. 862 *sonarius*): *badizas* autem Asin. III 3 116 mutandum
 est in *badissas* ad similitudinem verborum Plantinorum *malacisso*
Atticisso *comissor* *cuathisso* aliorum: *trapezita* denique nomini
 utrum *trapedita* an *trapezita* (nam *Mezentium* antiquitas etiam
Messentium dictum esse tradunt Diomedes et Velius Longus alio-
 rumque nubem exemplorum geminati s pro z positi congestit
 SCHREIDERS l. s. s. p. 384 sq.) substituendum sit ex prosodia
 huius nominis recte definita pendet: atque hac in re TR, vir doc-
 tissime, opinio graviter fefellisse videtur qui Proleg. Trin. p. cxxvii
 confusus integritate scripturae librorum in versu Trin. 425 adse-
 verari: s litteram in *trapezita* vi positionis exutam esse, quo ego
 dicto bona fide usus de duobus versibus Captivorum prave iudi-
 cavi. evolve enim quæso hos versus Plantinos quorum vulgata
 scriptura recte se habet: Asin. II 4 32 Curc. III 50 III 4 3 V 2 20
 Pseud. II 4 87 et adde Capt. 449 qui versus restincto meo sup-
 plemento (illud 'mea interpolatione' volui dicere) ita restituendus
 est Sequere me ulaticum ut dem a trapezita tibi et
 eiusdem fabulae v. 193 qui in hunc modum apicibus consignan-
 dus est Quantillum argenti mi apud trapezitam siet
 et Curc. V 3 43 cui ope V. C. haec forma reddenda est Tū me
 sequere: Quō sequar te? Ad trapezitam meum et
 eiusdem fabulae II 3 66 cuius correcturam in Proleg. Trin.
 p. cxxvi propositam TV mihi probasti praeter apices sic potius
 dispersiendos [ibi] 'dedistin tu argentum?' inquam: 'immo
 apud trapezitam situmst' (nisi fortasse sic instaurandus est
 'Dedistin tu argentum?' inquam: 'immo' [inquit] 'apud
 trapezitam situmst'): illos inquam versus si consideraveris,
 ac TV opinor mihi asupulabere non solum Trin. 425 in quo versu
 me TVAN: correcturam nuper propositam recepisse supra profes-
 sus sum nunc te corrigenti Trapezitae drachumarum mille
 Olūmpicho vel Olūmpico sed etiam hos versus Curc. II 3 62
 III 36 V 3 34 Epid. I 2 40 lenibus transpositionibus in hunc mo-
 dum redintegranti

Ecquem in Epidaurō trapezitam Luconem nūcerim.

Trapezitam [hic] Lucōnem quaero: Dic mihi.

Me ipso praesente et trapezita Lucone: Nōn taces?

Dic modo, unde sūferre vis me? a quō trāpositū
petam?

toto enim caelo a vero aberravit KAMPFMEYER qui de praep. ut
usu Plaut. p. 11 sq. primam huius vocabuli syllabam produci
posse opinatur. sed redeo unde abici me passus sum longius et
verba dico de assimilatione praepositionum cum verbis et nomi-
nibus compositarum. in quo quidem genere idem ego institutum
tenui (certe tenere volui) quod PHIL. WACHMAYER in Vergilio suo
ad pristinam orthographiam revocato se tennissae professus est
Orthogr. Vergil. p. 406 sq.: libros igitur bonos, Ambrosianum
potissimum et Veterem Codicem, duces ita secutus sum, ut in eis
verbis in quibus constanter inflexa esset, praepositio retinuerim
assimilationem, respuerim eandem in eis in quibus praepositiones
integras a Plauto servatas esse vel pluribus exemplis vel etiam
uno satis probabili declaratum videretur. non opus est ut omnia
nomina ac verba cum praepositionibus composita hic enumerem,
nam si totus hic locus ad liquidum perducī omnino umquam po-
test, hoc tum demum fieri poterit cum omnes comoediae a *tz*
supellectile critica instructae in publicum prodierint: sed pauca
quaedam quae huc pertinent promiscue attingo. ad praepositio
semper mutata est ante *t* et *r* literas velut in *attineo attondeo*
arrides arripio (Rud. tamen 1332 ducibus libris scripsi
adroget), item in *accedo accipio accuso appello*: non debebam
autem *appareo* servare Amph. 793 794 Capt. 457, quia Trin. 218
in Ambrosiano teste SCHWARZMANNO scriptum extat *ADPAREAT*,
neque *accumbo* vel *accubo* Amph. 802 804 Mil. 653 753 Trin. 473,
quia idem liber antiquissimus Stich. 488 *ABDUMBERE* tueretur: ead-
dem voculam constanter truncavi ante *s* literam ubi haec una vel
duae consonantes excipiunt, ut in *asto ascendo aspicio* et *aspecto*
aspernor astringo: *con* praepositionem semper integram servavi
praeter *commodus* et *corrumpo* et *conecto conitor coniveo* cum si-
milibus de quibus *tv* nuper disseruisti in Mus. philol. VII p. 318 sq.:
ex ante *f* ubique mutavi in *ec*: eadem praepositio ubi cum verbo
ab *s* litera incipienti composita est, hanc extrivi velut in *exequor*
exigno exoluo exurgo exupero exeribo expecto: in semper in-
tegra relicta est praeter *impero imperium impetro* (sed in his
quoque, ut sepe vidi, integra servanda erat): *ab* et *ob* et *sub*
praepositiones ut ante *f* consonantem constanter inflecterem sedulo
curavi propter rationem Philologi tom. III p. 322 a me significa-
tam: scripsi igitur Amph. 322 *afuit* (ubi V. C. *affuit* habet),
646 *affirmato*, 893 *offuit*, 1002 *sufferet*, Capt. 755 *offrenatum*
(V. C. *oferenatum*), Mil. 209 *suffigit*, Rud. 588 *suffudit*, 1013 *of-*
flectam, 1059 *suffringi* (V. C. *subfringi* raro exemplo), Trin. 1092
offusam et sic quidem semper nisi contrarium ascripsi conspiran-
tibus optimis libris. absolvero hunc orthographiae in hac editione

receptis, et scriptum, et si parum addidero de his variis, quae contra usum vulgarem divisim scribenda duxi: sunt potissimum haec intro eo, intro mitto, intro spectro, intro rumpo, in vicem, dum modo, et modum et quem admodum, quo modo, huiusmodi cum similibus, et periphrasibus, in futurum (hinc corrigendus versus Rud. 289), ut quidem (sic restituendum Mil. 530) et quando quidem; tam diuturnum et quam diuturnum; prius quam; ubi ubi, ne utique; cum eo, quorum tantum de hoc quod postremo loco posui habeo quod dicam, recte in Proleg. Trin. p. ex. docuisti tametsi compositionem esse ex tam vicaria forma tamen particulae, ostendit cum adfirmasses propter illud compositum nulla in Plantiano libro exemplo superesse, nuper ipse in correctione in annotatione ad Stich. 42 in quo versu liber Ambrosianus illam ipsam formam tam pro tamen testatur. nunc vero quid tandem obstat quo minus non solum tamen particulas hanc brevitatam formam substituamus ubi numeri illam monosyllabam flagitant (quod feci Mil. 330 1366 Rud. 384 1347 1260, factum vellem Capt. 297 Mil. 335), sed etiam tam etsi sic divisim scribamus ubi dissyllabam est (quod itidem Trin. 679 feci, neglexi Amph. 21 977 Capt. 329 Mil. 744) ubi autem tametsi bacchium efficit ut Pseud. I 3 16 69 et scribendum est ut quamobrem scripsi Amph. 562 Mil. 300, quemadmodum fortasse cum libris scribere debebam Thia. 256 pro quemnam ad modum quod de coniectura dedi. contra itaque in illis factum est op' et scripsi numquam nequid siquis (peccatum est hoc in genere Mil. 190) cum similibus et enumerant.

De numerorum notatione qualem tuo exemplo institui tuam ipsius verbis utens hoc addo singulari nota velut in tuo malum significari binarum syllabarum pronuntiationem monosyllabam, sive ea fit duarum vocalium sese excipientium synizesis sive unius vocalis ecclipsi.

Restat ut duobus perfuhgar munetibus quorum alteram aequitas exigit, alterum mea sponte mihi iniunxi: primum ut profitear quas emendationes in versuum seriem a me receptas quibus viris doctis privatim acceptas referam (nam quas publice ab aliis proditas recepi non est hic locus ut enumerentur), deinde ut quae curis secundis intellexerim in singulis fabulis corrigenda esse quam brevissime potuerim persequar. acceperam autem ab Rvd. KREBSIO collega meo doctissimo eas coniecturas quas FRID. VOLG. REIZIVS margini exempli sui editionis GRONOVIANAE in Captivis Mante glorioso Trinummo ascripserat, ab se anno MDCCCXXIII dum Berolini in studia humanitatis incumbit ex exemplo illo quod tunc Fap. Ave. WOLFFVS possidebat diligentissime transcriptas. de quibus coniecturis REIZIANIS nosti quae GOD. HERMANNVS in praefatione Trinummi p. viii sq. narravit, REIZIVM eas dum legeret Plantum ascripsisse ut aliquando retractaret, quare qui eas

agnos in lapem edere vellet iniuriam facturum esse manibus viri modestissimi: huius ego admonitionis memor (velim eiusdem memorem esse FRID. OSANNVM cum praestabit quod in commemoratione sua de pron. re HA. in formis p. 29 pollicetur est) infra scribo eas tantum commemoravi quas ipse reospi exclusis etiam quas iam HERMANNVS aut in praefatione Trinummi aut alibi publici iuris fecerat, fas tamen esse putavi me eas non reticere (exceptis rebus minutissimis) quas ante alios ille occupaverat, praeterea aliquot emendationes quas infra suis locis memoravi debeo amicitiae FRIDERICI mei OTTONIS, disciplinae TVAN alumni, quas dum proxima hieme has comoedias una legimus mecum communicavit aliquando ut spero uberiores fructus studiorum suorum Plantinorum editurus.

Amphitruonis igitur primum me paenitet versus 46 ita ut in hac editione legitur instaurati, quoniam ars Plantina, quod TV. in Proleg. Trin. p. ccc verissime observasti, in fine senariorum iambicorum numquam tria sese iambica vocabula excipere passa est: in libris autem sic scriptus extat *Sed mos nunquam illi fuit patri meo* (in libris LANGEIANIS *meo patri*) in qua scriptura quam mancam esse adparet tantum abast ut mihi cum LINDERMANNO (qui cum aliis illic scripsit) dativus illi frigere videatur ut nunc nihil aptius iudicem: nam sicut ille *Iuppiter saepe δεσπότης* et a Plauto (velut Amph. 26 461. Curo. I 1 27. Most. II. 1 51 Pseud. III 1 16) et ab aliis scriptoribus (velut Cic. in Catil. III 12 29 Corn. Nep. epist. Corn. §. 4) dicitur (add. ille *disceptat* apud Liv. I 24 8, *illum solem* Plauti Bacch. 699), sic hoc versus dativus illi, coniunctus cum *meo patri* qui ipse Iuppiter est optime se habet, quem dativum etiam si alius quis ac deorum summus significaretur non mutassem, si mihi opportune in mentem venisset versus huius fabulae 858 sq. his de causis hunc versus sic restituendum esse censeo *Set [is] mos illi numquam fuit meo patri*, ut fuit mensuram spondei exaequet. — V. 69 constructionis ratio (cf. v. 74 *ambuerit*) postulat ut scribatur *ambissit*, quem eundem singularem v. 71 TV in Proleg. Trin. p. lxxv ex vestigiis V. C. *ipse ambissent* verissime restituit: ceterum v. 74 initium nunc malim sic transpositum *Magistratum quasi*. — V. 111 revocanda est librorum scriptura et ex giro et ex summo Ioue (quod arti prosodicae Plautinae non repugnare alibi probabo): item v. 130 *Haut quisquam quaeret qui siem aut quid uenerim* (ell. Bacch. 762 Mil. 685) v. 339 *Hinc enim mihi dextra uox auris*: v. 389 *Verum certamst confidenter hominem contra conloquit* (quem versus deceptus falso PARKI de V. C. testimonio mutaveram):

v. 574 *Qui ego sum?* SO. Perfr: ME. Parum etiam: v. 508 *qui quidem meus sit pater:* v. 950 *qui in mea nauis fuit:* v. 1054 *Neque ullast confidentia iam in corde.* — V. 369 additamento *his* facile careas verbis sic transpositis *Atque teles tuis sibi hunc malitia a foribus pellere.* — V. 298 pro *Ha* brorum scriptura *quom* (aut *quem*) *in mentem venit* quod ineptum glossema esse mihi concedes reposui *quom recogito:* aptius fortasse *quom considero* (cll. Trin. 404), nisi reconditus quid a poeta scriptum fuit quod posteaquam glossemati illi originem dedit expulsum est. — V. 332 rectius puto quam *certo* scribatur *certe.* — V. 384 vides eam correctionem quam olim Philologit. tom. II p. 94 proposueram me abiecissem et aliam temptasse quam nescio an ipsam itidem reicere et hanc CAR. LACHMANNI amplecti debeam quam TV quoque nuper adsensu tuo comprobasti *Nam 'Amphitruonis Sosias' me esse.* — V. 395 non recte fecisse videor quod OTTONIS mei coniecturam *foedus* ici repudiavi. — V. 402 transponendum est *Mihi quod,* v. 446 scribendum *cicatricosumst.* — V. 462 recepi LINEN coniecturam in Quaest. Plaut. p. 52 propositam qua hiatam in *ua ego* admisi: sed nunc intellexi TE in Proleg. Trin. p. ccm sq. hoc hiatuum genus iure condemnasse itaque hunc versum sic *correctum* malim *Vt ego raso capite caluos hodie capiam pileum,* cui correcturae certe non adversatur testimonium Servii in Verg. Aen. VIII 564 *qui ex memoria ut adparet haec laudat quod utnam ille faxit Iuppiter ut raso capite portempileum;* unde tamen non dubitavi v. 461 *faxit* asciscere pro librorum Plautinorum *faciat.* eadem de causa Rud. 752 initium corruptum esse censeo; ubi aut transponendum videtur *Tuae sunt istae?* aut cum CAMERARIO scribendum *Tuane istae sunt?* quamquam etiam BOTHIANVM *Tua sunt istaec.* habet quo se commendet. — Bv v. 487 non invidebo ceteris qui hanc epistolam legent TVAM sententiam comiter mecum a TE communicatam. consultis enim de *feret* vocabulo quo quid facerem nesciebam posteaquam sententia flagitante curabit restitui, pro eo quod in libris est *curabit,* TV mihi rescripsisti TE quoque ipsum iam diu *curabit* correxisse, sed verba *uso ut fetu fieret* TIBI videri ab interprete addita (cll. v. 878) Plautinum hemistichium expulisse quod hoc fere fuisse posset *Iuppiter summus meus.* tum vero cum me monuisses ne versus quidem 489 et 490 ita ut in libris scripti essent a Plauto posse profectos esse unaque plura ad eos perpeliendos a TE temptata mecum ita communicasses ut certum iudicium non proloquerere, denuo pensitatis rationibus ego ne hodie quidem BOTHII sententiae accedere possum qui totum v. 489 eiecit: nam

quatenus eadem fere utroque versu exprimitur sententia, tamen id non satis causas esse arbitror ut alterum ex interpolatione irrepsisse statuamus praesertim in hac fabulae parte quae una est ex istis scenis de quibus TV Parergon vol. I p. 237 breviter egisti, quae aut prologi vice funguntur (ut Mil. II 1 Cist. I 3) aut ut haec. (v. 463 ad 498) ea quae prologo enarrata sunt suppleant. in his autem scenis ut in ipsis prologis poeta sive Plautus fuit sive alius quis Plautinae quidem artis scientissimus prolixa quadam orationis verbositate utitur quae hoc quidem ambitu a relicuo sermone Plautino aliena est. sed illud TIM quidem facile largior vitia tralaticiae horum versuum scripturae manifesta esse. ac versum quidem 490 qui in libris Plautinis sic scriptus est *Et clandestina ut celetur suspicio* corruptum esse ipsius antiquitatis testimonio docemur: a Donato enim in Ter. Adelph. III 5 32 sic scriptus in editione principe adfertur *Vt clandestine et celetur consuetudo*, unde iam SCROPPVS arcessitis his verbis Pauli brevioris Festi p. 61 consuetudinem Plautus pro consuetudine dixit eum ita restituit ut in hac editione dedi: sed artius etiam premendi erant ductus literarum in Donati editione principe extantium, unde hunc versum non dubito sic corrigere *Vt clandestina haec (an ea?) celetur consuetio*. tum vero v. 490, quod TV quoque proposuisti, et TVO suasu paulo immutatus illi postponendus est. en igitur versus 487 ad 490 ut nunc scriptos velim

Patér curabit [Iuppiter summus meus]

Vno út labore apsóluat aerumnás duas,

Vt cládestina haec céletur consuétio,

Ne [illa] in suspitióne ponatúr stupri.

V. 507 ex coniunctis testimoniis librorum Plautinorum qui habent *Obseruatote quam blande mulieri palpabitur* et Donati in Ter. Adelph. prol. 2 *Obseruat orare ut blande palpetur mulieri* et Servii in Aen. XI 725 *Obseruato quam blande suppalpatur mulieri* sic reconcinnandus est *Ópseruatote eum quam blande súppal-patur mülieri*. — V. 514 secundum ea quae TV nuper ad Stich. 516 de prosodia et scriptura *heri* adverbii docuisti verba sic esse transponenda videntur **Média nocte heri uenisti, núnc abis**. — V. 520 non persuasisti mihi correcturam TVAM in Proleg. Trin. p. CLXXII propositam sed praetuli quod CAMBRARIUS posuerat: aegre enim *pol* particulam desiderarim quam non solum depravata scriptura V. C. *Quo lego* sed etiam consuetudo Plautina (cf. modo Amph. 1030 1043 Mil. 371: hinc etiam Men. V 5 5 sic redintegrandus videtur *Quém [pol] ego hominem*..) commendat: tamen nunc etiam propius optimi libri memoriae malim **Quof [pol] ego hoc iam seipione**. (scil. *magnum malum dabo*)

cl. Pers. V 2 35). — V. 582 pro tertio bacchio palimbacchiū (sum saluos) posui quē propter interpunctionem excusari posset putaveram: nunc vero vide num hic versus non incommode sic perpoliatur **Equidē valeo recte atque saluos sum, Amphitruo.** — V. 642 sq. cum ita ut p. 31 leguntur instauravi nondum investigaveram eam legem prosodiae Plautinae ex qua tertia singularis persona perfecti activi syllabam ultimam producit, ut *uici* eodem iure spondeum efficiat quo *fuat* et *uelit* iamhos, *audiet* creticum, *adfectat* molossum et quae sunt similia, quam quidem rem adhuc occultam tv primus in Proleg. Trin. p. CLXXXII sqq. aperuisti: sed ut de istius observationis veritate nemo sanus dubitabit, sic hoc quod ego observasse videor quodque in censura Plauti tv de qua supra dixi rationibus stabilivi iudem certum est atque exploratum. propter hanc autem legem in eis quos dixi versibus librorum scriptura quam HERMANNVS quoque in Elem. doctr. metr. p. 298 sq. (sed dubitanter ille et ex interpunctione quae nulla est, excusatione haud probabili petita) retinuit revocanda est

Set hoc me beat saltem, quoniam perduellis

Vicit et domum laudis coppos reuenit.

V. 678 nunc non dubito quin quod Nonius p. 167 servavit **rumiferant** praefendum sit scripturae librorum Plantinorum **rumifcant.** — V. 714 id quod priore manu in V. C. exaratum est **quidem** recepi pro **equidem** quod altera manus correxit, ut intentionem syllabae ultimae vocis palimbacchiacae *ecastor* refugerem, quam arti Plautinae repugnare tv in Proleg. Trin. p. CCXXIX evicisti: sed erravi quod *ecastor* vocem palimbacchiacam esse opinatus sum, est enim molossica, ut ex Mil. 1041 adparet (cf. Varro de ling. Lat. X 70 cum Proleg. Trin. p. CLXXIV sq.): cum vero sermoni Plautino (cf. v. 698 et 730) **Écastor equidem** magis conveniat, sine mora illud restituendum est. — V. 736 sero intellexi revocandum fuisse ordinem verborum quem libri exhibent **Vera dico. AM. Nón de hac quidem hercle ré: de aliis néscio.** alibi autem demonstrabo in hiatu *dē aliis* non esse offendendum. — V. 755 optimorum librorum scriptura **Qui nunc, mulier?** retinenda erat: cf. Pseud. I 2 22 Bacch. 563 Mil. 472 (ubi relicti libri praeter V. C. tuentur **Qui iam?** quod etiam eiusdem fabulae v. 834 et 1203 sententia flagitare videtur: praeterea Mil. 545 Palatinorum librorum scriptura **quis nunc** magis *qui* particulae favere videtur quam pronomini *quid*; sicut Mil. 431 ex librorum scriptura **quispiam** non *quidpiam* sed quod tv in adnotatione proposuisti **qupiam** confidenter recepi cl. Capt. 127). — V. 804 me invito scriptura aliquot librorum pessimorum **conce-**

stati relicta est pro ea quae sola idem habet cœnauisti. — V. 977 immerito id quod in libris est uel hunc rogato mutavi, nam quamquam Sosia in proskenio non adest tamen *hic Sosia* dici potest quia in aedibus est, qua significatione pronomē demonstrativum sescitens a Plauto positum est: de prosodia autem vide quae supra ad v. 111 professus sum. — V. 924 nunc sic malim correctum **Hanc mihi da ueniam:** v. 926 autem sententia flagitare videtur ut scribatur **factis [fui] impudicis abstinens**, nam quod libri habent *factis me impudicis abstines* non minus nihili est quam quae editores nugati sunt. — V. 930 ex emendatione HERMANNI dedi: cum vero in V. C. sic scriptus extet *Ibo egomet comitem mihi pudicitiam duxero*, nunc illud *ibo* ut glossema delere et relicua sic transponere malim **Pudicitiam egomet duxero comitem mihi**, nisi praestat **Pudicitiam egomet mecum comitem duxero:** quamquam ne sic quidem hunc locum persanatum esse mihi persuadeo, sed totum verum ante v. 930 excidisse puto. — V. 939 aegre fero quod relicta est accusativi forma *uoluptates* pro ea quam sermo Plautinus postulat *uoluptatis*: item Capt. 769 *opimitates* pro *opimitatis*. sic Mil. 12 32 655 1027 *te* praeunte *uirtutis* scripsi, itidem Mil. 93 non spernendam putavi *meretricis* quod libri exhibent et ad huius analogiam Mil. 722 *cervicis* vel sine libris restitui: contra repudiavi librorum *imbricis* Mil. 504 et *inopis* Rud. 257 quae non magis rationem habent quam v. c. *legionis* Mil. 17 et 224 aut *moris* ibid. 49: aut *hominis* ibid. 660 aut *piscatoris* ibid. 1183 aut *me-moris* Trin. 707 et qui sunt similes librariorum errores. — V. 953 HERMANNI suasu scripsi *Dum ego*; sed defensione non caret quod libri habent **Quom ego.** — V. 960 cum V. C. *item ipse* habeat, forsitan haec sit vera scriptura **Proinde eri ut sint, itidem ipse sit.** — V. 1020 et Capt. 830 (item Bacch. 582) corrigendum est **ecqui hoc aperit ostium?** — V. 1128 et 1144 quam V. C. praebet forma **Teresiam** pro *Tiresiam* non videtur spernenda esse.

Captivorum versus 11 quem ex TVA emendatione (Paverg. I p. 222) dedi nescio an lenius sic instauraretur **Negat hercle illic ultimus.** — V. 28 *possit* pro librorum *posset* ab Ritzio sumpsit, ab eodem v. 34 *de praeda hosce* pro *hosce de praeda*. nec quod v. 31 dedi *equitem ex Atide* pro librorum hianti scriptura *equitem alium* (V. C. rectius *aleum* ut solet) meum est sed debetur OTTONI qui apte contulit huius fabulae, v. 511. — V. 51 me graviter ipse reprehendo quod non significavi ex interpretatione foedissima irrepsisse: primum enim quid languidius ac

frigiditas excogitari potest illa sententia et illo quidem loco? deinde numeri clamitant huic versum non esse Plautina arte compositum: nam 'spondiacam' ut TVA verba (Proleg. Trin. p. cccviii) mea faciam pro iambica voce tertius pes (senarii iambici) non admisit: consutus autem est hic misellus versiculus ex eis verbis quae Bud. 155 aptissime leguntur et locutione in his fabulis usitatissima. — V. 71 transponendum est dictum absurde. — V. 206 sq. HERMANNVM (Elem. doctr. metr. p. 210), secutus nisi quod pauca quaedam mutavi duos trochaicos octonarios dedi: sed nescio an RIBZIO potius obtemperandum fuerit (cf. idem HERMANNVS de metris poet. Gr. et Rom. p. 127) qui in quattuor versus anapaesticos eos diviserat, nisi quod primo versu, ut lex illa teneatur de variatione accentus eiusdem iterum positi vocabuli quam LACHMANNVS in Propertio suo p. 111 sqq. et HERMANNVS Opusc. II p. 283 sqq. explanaverunt, quam quidem legem in omnibus vocabulis hyperdisyllabis exceptis unis amphimacris eisque longioribus quorum una omnino vocalio est religiosissime a poetis sceniciis observatam esse contenderim, huius igitur legis gratia *Fugiamus nos?* conlocandum est pro librorum *Nos fugiamus?* et quod ultimo versu utique vocula addenda est, quia *ocasio* ante *haut* hiare non potest, sed synizesin in hoc quidem genere metrorum admittit ut molossi mensuram exaequet, *dehortor* autem non disyllabum esse non potest, quibus de rebus adeantur TVA Proleg. Trin. p. clx sq.:

CA. *Fugiamus nos? quo fugiamus?*

LO. In patriam. CA. Apage, hau nos id decet.

Fugitivos imitari. LO. Immo edepol,

Si erit occasio, haut [id] dehortor.

aut siquis ultimum horum versuum pro paroemiaco acatalectum malit

Si erit occasio, haut [istuc] dehortor.

V. 246 transponendum est [mihi] quod. — V. 256 sero intellexi et ex analogia formae *cauttor* quae Amph. 67 78 79 ex bonis libris pridem restituta est quamque Nonius p. 110 ex Lucilli saturis adfert, et propter adlitterationem vocabuli iuxta positi *captus* vel sine libris pro *cautor* scribendum fuisse *cauttor*, praesertim cum Paulus brevior Festi p. 61 haec habeat *cautionem* dicebant quod modo dicimus *cautionem*, unde nescio an etiam v. 253. et Trin. 416 *cautum* pro *cautiva* reponendum sit. — V. 316 transposita velim verba *me meus pater*, v. 318 *fateor esse*. — V. 359 ex scriptura librorum *dice demonstra* duos Dissertatio potius *dico demonstra* eruendum erat quam quod cum CANNABRO posui *dice monstra*: vide infra ad Mil. 256. — V. 398 quod

posui poterit: in rem pro librorum poteris istus in rem praestoret. **Rursum.** — V. 413 hoc loco ubi in libris extat mirifice languet et tanquam claudicat, qua de causa vide nunc non incommode inter v. 407 et 408 collocatur, ut personatus Philocrates ludet in lectionibus *emissi e uinctis et manu emittat*, ceterum v. 408 verba sic collocare debebam *quin manu te emittat grātis*. — V. 418 adquiescere debebam in **BOTHANO** *Ópēquidēus mihi fūisti sēmp̄r*, ut **Rursum** quoque correxerat. — V. 594 corrigendum est **fune opus**, **Hégio**, 'st: v. 672 **Dilacerauisti** (pro qua verissima librorum scriptura nescio quo errore *dilacerauisti* in hanc editionem irrepperit): v. 698 **Quid sit hoc negoti** (quod est in libris: cf. supra ad Amph. 111): v. 700 **Nec quisquamst mi [alius] aequē melius quōi uelim**. — V. 729 sq. quotiens legi offendi in neglecta figura chiasmī, non tamen ausus sum corrigere: hic tamen non diffitebor (cf. Rud. 6 sq.) poetam sic mihi videri scripsisse

Nam noctu neruo uinctus custodibitar,

Sub terra lapides eximet interdiis.

V. 777 *ip̄sus* pro librorum *ip̄e* sumpsi a **Rursum**, item v. 783 *mi hodie* pro *hodie mihi*. — V. 798 mirum ni poeta scripserit *omnia mortalis faciam ut quemque*, sicut *omnes (mulieres)* ut *quaeque* Mil. 1264, *omnia ut quicque* Bacch. 1097 et Pseud. V. 2 15 libri testantur, hoc Rud. 1359 **Rursum** restituit et Amph. 599 ego de coniectura dedi pro librorum *omne ut quicque*: quamquam Rud. 1139 sq. dictum est *omnia quidquid insit* (nisi ibi quoque ut *quicque* reponendum est): sed totus hic locus de pronominum *quisque* et *quisquis* usu Plantino accuratiore indiget perscrutatione. — V. 823 in scriptura V. C. quam **Pareus** false testatus est ne litera quidem mutanda erat **Eūgepae**: edictiones **aedilicias hic quidem habet**, nam hiatūs exclamationis nullus est. — V. 831 sic malim transponi **Hic homo recipit se ad me ad cenam**: versu autem sequenti nollem Nonii scripturam *exitium dabo* in orationis ordinem recepissem, praestat enim librorum **Plantinorum exitium adfero**. — V. 885, si vere **tv** in Proleg. Trin. p. CLXXXIX monosyllabas exclamationes umquam elisas esse negasti, *uae aetati tuae* a poeta scriptum esse non potest: corrigendum igitur videtur **Vae uitae tuae**, quam locutionem **tv** in adnotatione ad Stich. 594 quem versum palmari emendatione eodem mendo aliam etiam ob causam perpurgasti, huius ipsius fortasse versus memor *ὥς ἐν παρόδῳ* commemorasti. — V. 891 et 897 propter adliterationem praestat scribere **nideor**, uera si autumas et uictum, uera si autumas,

et illa versu in V. G. altera manu correctum est. — V. 975 restituaenda est genitivi forma **Philocrati**, qua sola Plautum usus est: cf. v. 528, Rud. 86 *Euripidi*, 822 *Herouli*, Bacch. 988 *Achilli*: eadem de causa Trin. 744 correxi *Charmidi* (Bacch. autem 284 nominativus *Archidemides* restituendus est). — V. 983 me dispudet ita ut in hac editione legatur non instruat sed foeda corrupti, quoniam omni caesura destitutus est: quem ilico sic corrigas velim **Qui mihimet peculiariis datus est? ST. Huius filius.**

In Militis gloriosi prima parte ut plura habeam quae corrigenda esse senserim eo inprimis factum est quod et TVAN emendationes huius fabulae quarum supra mentionem feci et FRTZSCHII praefatio indicis scholarum Rostochiensium huius ipsius semestris aestivi in qua de aliquot locis eius fabulae disseruit acius in manus meas pervenerunt quam ut in usum meum convertere possem. V. 34 vellem GVYXTI emendationem quam TV quoque in adnotatione commendavisti **Perhaürunda** [haec] **sunt ne dentes dentiant** recepissem: FRTZSCHIO autem hunc versum temptanti parum feliciter meo iudicio res cessit. — V. 39 ex Ambrosiano **ánimum tuum** pro *tuam animam* scribere debebam. — V. 58 non fuisse sollicitandum ordinem verborum qui in omnibus obtinet libris **Amánt ted omnes múlieres neque inárta** sibi probabo. — V. 69 non dubito quin FRTZSCHIVS vere emendaverit **órant ambae et ópsecrant** idemque v. 84 recte praefendam esse iudicaverit PYLADIS correcturam **quám nos acturi sumus**. — V. 87 TV verissime vidisti interpolationi deberi eiusque loco duos olim lectos esse ipsum nomen Latinae fabulae prodentes, velut tali exemplo *Ei Militi esse glórioso fabulae* || *Nomén poeta vóluit vorsaé pàrbare*. — V. 117 cum FRTZSCHIO nunc sic scribere malim in **áltum**, fit quod **dí** volunt: nec possum non eidem astipulari v. 169 praeclare sic redintegranti **Ádgrediar hominem. PE. Éstne aduorsum hic qui áduenit** [Palaéstrió]? nisi quod qui venit praestare arbitrator ut Plautinae consuetudini accommodatus. — Vberius idem disseruit de eis quae v. 185 excipiunt et ita quidem ut contra TVAN de hoc loco disputationem in praefatione Militis p. xxiv sqq. editam librorum memoriam in rebus tantum non omnibus sustentare conatus sit. mihi quidem vir doctissimus nec vindicias nec coniecturas suas probavit et ex his quidem unam omnium minime eam qua versui 191 sententiam obscenam supposuit de qua poeta hoc quidem loco ne in somnis quidem cogitavit: sed iterum iterumque pensitatis rationibus a TV et ab illo prolati praeter duas res ad disputationis TVAN summam redii. quarum

duarum rerum altera haec est quod me non paenitet v. 187 ex Ambrosiani scriptura *NEISTX* et reliquorum librorum *ne esse effecisse ne is se* quod FAITZSCHIVS quoque pervidit quodque verum esse ne TV quidem hodie opinor negabis: altera quod nunc mihi non recte fecisse videor quod eum versum qui in Ambrosiano inter v. 185 et 186 legitur *TE* praecunte delevi. est autem hic *PROFECTOUTINQUOQUAMDEINGENIODEGREDIATURMULIERI* quem is qui nunc 186 est excipit in libris sic fere scriptus *Earumque artem et disciplinam optineat colerem* (aut *colorem*) *et quemadmodum*. de quibus duobus versibus TV ita sensisti 'pinguissimum interpretamentum in verba poetae irrepsisse, idque tale profecto ut ne quoquam de ingenio mulierum degrediat'ur earumque... una constructione conglutinata scriptoris et interpretis oratione', a poeta autem hunc unum versum profectum esse *Ne hercle usquam artem et disciplinam apstineat colere*. PE. *Quemadmodum?* at quamvis lubentissime TIBI largiar altera ex his duabus sententiis *ne de ingenio degrediat'ur muliebri et ut mulierum artem et disciplinam obtineat colere* facile careri posse, tamen versus illius in solo Ambrosiano servati (modo recte emendatus sit) numeri tam boni sunt ut eum interpolatori quamvis vetusto tribuendum esse vix adducar ut credam. tum vero aliquid inter utramque sententiam intercedere discriminis ipse non negabis. accedit quod in isto versu quem TV posuisti *artem et disciplinam* verba nimis nude posita videntur: servus enim ni fallor addere debebat cuius vel qualis ars et disciplina Philocomasio colenda esset, qua de causa illud *earum* i. e. *mulierum* initio huius versus necessarium puto. quaeritur igitur hoc solum quo modo versus ille ex Ambrosiano erutus aptissime et lenissime corrigatur. atqui bene nosti quam saepe in libris Plautinis adfirmandi particulae inter se permutatae sint (cf. Mil. 1270 Bacch. 595 Stich. 243): hinc nescio an huius versui idem adhibendum sit remedium quo huius fabulae versum 290 aliter ac TV et paulo propius puto a librorum scriptura instauravi, ut pro *profecto* scribatur *hercle*: quod si feceris nihil profecto desiderabis. altero autem versu nihil mutandum censeo nisi ut alterum *et*, quod tam pridem editores viderunt, deleatur et quod TV repperisti pro *colerem* aut *colorem* reponatur *colere*, quod utrumque fragminibus huius versus in Ambrosiano superstilibus confirmatur. at ita inquis *optinere* verbum constructionis ratio respuit. non habeo quidem exemplum quo *optinere* infinitivo iunctum probetur, sed cum poeta Curc. I 3 24 non veritus sit dicere *mi apstineant invidere*, me non intellegere fateor cur eadem constructione non potuerit uti in *optinendi* verbo. illud autem *ut artem optineat colere* nihil aliud est quam *ut perseveret in colenda arte*. versus igitur 186 loco hodie vellem in orationis continuitate dedissem

[Hércle] ut ne quaquam de ingenio degrediatu muliebri

Eorumque artem et disciplinam optineat colere.

PE. Quam ad modum?

unum est quod in his versibus iure offendere possit; dico nam syntaxin ex qua *curam* dictum est quasi non *muliebri* sed *mulierum* praecesserit, quod si quis revocare velit, ut FRAZSCHIVS fecit, non obstinate adversabor, quamquam necessarium esse mihi nondum persuadeo. — V. 265 sq. TV nunc ita scribi MAVIS — *tutro abi ergo: et sist isti, mulierem* || *Iube otto domum transire as bene ei haec monstra et praecipe* et si recte verba TVAE intellexi ea potissimum de causa ut evitetur *otto* vocalae correptionis. at in hac re nimis mihi fuisse videris severus, de quo alibi ita disputabo ut totum hoc genus complectar, nec propter istam correptionem ab ea ratione qua hi versus in libris descripti sunt recedere ausim. est autem alia causa cur hos versus hic retractandos duxerim: non enim iam probo eam correctionem quam motus gemello ut mihi videbatur versu Capt. 359 receptam *dice monstra* quod non solum illo versu ut iam supra dixi sed etiam hoc reiiciendum est. verum ne TVAE quidem horum verborum emendationes probare possum, nec priorem atque *haec bene ei monstra et praecipe* nec imperam quam supra transcripsi, et hac quidem de causa quia *bene monstrare* in Plautino sermone longe aliam vim habet atque quae hic desideratur, vide modo Bacch. 133 Curc. I 3 43 et recte *monstrare* Stich. 146 Pseud. I 3 56 Curc. II 3 20. equidem hic idem desidero verbum quod illo Captivorum versu ex libris restitui iussi *demonstrare* et cum Ambrosianus habeat *MAHONDENHMONSTRA*, reliqui libri fere *haec et monstra*, hanc genuinam huius versus formam fuisse conicio

Otto domum transire: atque haec ei bene demonstra, praecipe

Vt teneat consilia nostra...

ceterum RUIZIVS hunc versum sic correxerat *Cito domum nostram transire, atque haec ei monstra, praecipe*, sed hoc non magis ad Plautinam consuetudinem quam quod TV v. 484 scripseras *nostrae domi*, quem versum TV nunc ipse aliter perpolivisti. eidem RUIZIO debetur quod v. 279 intexui *hic* quod cum et in antecedenti et in sequenti versu in libris abunde additum sit huc pertinuisse videtur: idem v. 429 ante BOTHIVM invenerat *ne nos nosmet*, v. 472 *qui hanc* quod iam Philol. II p. 88 indicavi. — Sequitur series emendationum TVAEVM quam quod ex TVA praefatione Stichi transcripsi non ferēs moleste: v. 263 sese vidisse: v. 367 Ac cum alieno: v. 370 viderim. PH. Ego moror, multum (ab DANZIO): v. 406 planumst id quidem:

v. 410 *foris* ultimi proximi conerépat: v. 426 quid negotist: v. 426 *Mén* rogás homo qui sim (ab *ΛΕΙΔΑΜΟ*) v. 484 cubantem tam modo offendi domi? — V. 441 ego nunc *malim*. Quid hic in Epheso tibi negotist? (nisi in scriptura librorum ne literula quidam mutanda est, vide supra ad Amph. 111). — V. 473 nescio an sic sit corrigendus *Mágis* pol metuo [*mihi*]: set numquam (coll. v. 526 Bacch. 595), quamquam non sum immemor versuum a *TR* in Proleg. Trin. p. ccxxv congestorum. — V. 481 scribendum est *néque* pro *nec*. — V. 485 *TV* propter caesurae defectum ordinem verborum quem libri prodiderunt *Certúmat nunc opservacióni operám* dare ita mutasti ut ego edidi: at Rud. 525 habes versum plane eodem modo confictum, unde hos duos in vicem se tueri crediderim: nam hunc quoque ob eandem causam sic mutare *Ad utilitátionem me equidem exerceo* profecto audentius sit. — V. 502 verissime *TV* intellexisti insititium esse eiusque in locum substituendum v. 511, item v. 600 et 601 (quo versu non abs re videtur referre *REZIVM* prope afuisse a vera emendatione: corréxit enim *aut caute locus*) a Plauto abiudicandos esse, servandum autem proximi initio *Nám* pro *Et*, denique v. 666 ad 668 transponendos esse post v. 653. — V. 508 vellem pro *Quín* quod *TV* de coniectura dedisti scripturam Decurtati *Quod* servassem. — V. 552 vide num Ambrosiani scriptura *Aqua aequé sumi* defendi possit talibus exemplis iunctae comparativo, *aeque* vel *adaequé* vocis qualia sunt Capt. 700 828 Merc. II 3 1 (nam Bacch. 621 ubi *HERMANNVS* pereleganter *aeque* invexerat *TV* et ut videtur iure *TV*o libris obsecutus es). — V. 613 sq. *REZIVM* sic conformavit *Si gerimus rem. PE. Mágis ad rem quam hoc útile esse nón potest.* || *Quid tibi, Pleusidés? PL. Quod vobis pláceat, displiceát mihi?* v. 649 *Néque* ego autem umquam aliénum scortum —: v. 752 initio *nam* particulam ante *TE* delevit: v. 865 ante *BOTHIVM* transposuit *partem infortuni meam*: v. 913 ante *TE* inseruit *porro* inter *Quam* et *ego*. — V. 627 vellem recepissem quod ex Nonii librorum corruptela *LINDEMANNVS* eruit (praeiverat tamen *MERCURVS*) *Quid ais tu? tam tibi ego*. — V. 629 me male habet *praeter* praepositionis usus: quid si ea deleta ordinem verborum quem libri exhibent in hunc modum restituamus *Nám equidem hau sum nátus annos quínquaginta* —? — V. 774 puto corrigendum esse *Quem institui* scil. *dolum*, ut *instituire astutiam* legitur v. 237 et Epid. III 2 27: nam *instituire rationem doli* dubito num Plautus dixerit. — V. 800 *ve* reor ne incuria librariorum infinitivus *esse* omissus sit (cf. v. 932

et Proleg. Trin. p. cxii et cccxxv): malim igitur *Ad eam ibo:] a tua mihi [esse] uxore.* — V. 807 paenitet me V. C. scripturam *Quem nōminem?* sprevisse, item v. 1322 id quod ab uno Nemo servatur est *quemuis*: Plautus enim constanter *quis* forma et de maribus et de feminis usus esse videtur, cf. Mil. 925 967 Stich. 237 et alibi *quis* (unde non dubito quin Bacch. 473 pro *quae vocatur?* corrigendum sit *quis vocatur?* cll. Mil. 436), Rud. 1146 Cist. II 3 66 *quisquis*, Cist. I 1 68 *quisquam*, Mil. 1060 Rud. 406 *quemquam*, Rud. 813 *quempiam*, Pseud. I 2 52 *quemque* (ubi verba sic esse transponenda censeo ut *suo quemque appellem nomine*): add. Non. p. 197 sq. et RITSCHELIVM ad Ratinian. p. 268. — V. 985 nescio quo errore factum sit ut emendationem *aperitur foris* *troum* olim *tamquam meum inventum* communicarem (cf. praef. Bacch. p. xii), quam non solum BOTHIVS occupavit sed ante hunc etiam REIZIVS: idem v. 998 nescio an vere sic emendavit *Quae amat hunc hominem nimis lepidum* —: tum ab eodem sumpsi quod v. 1005 scripsi *vidisti*, hoc enim non solum a librorum corrupta scriptura *hic* propius abest sed etiam sententiae magis convenit quam quod TV posuisti *videas*: v. 1008 priorem partem REIZIVS eodem modo transposuerat ac TV: v. 1088 idem ante BOTHIVM scripserat *audin?* pro *audin tu?* v. 1124 *foras* pro *foris*, v. 1127 *ornamenta quae illi* pro *ornamenta quae illi*, v. 1217 *sentiat videre* pro *videre sentiat*, v. 1252 *ignoscet animo* pro *animo ignoscet*. — V. 1176 transpositum velim erit hoc: eodem versu REIZIVM correxisse ut *intro* quod recepi (nisi quod ille *intro* ut posuerat) pro librorum *ubi intro* TV iam in praefatione Stichi p. xix retulisti. — V. 1203 idem transposuit *fecit verba, ut lenta*: v. 1221 sic constituit *Placide ipsa, dum lubitumst mihi, otiose, meo arbitratu* quod vellem ipse recepissem, cum verba *ut uolu* ab interprete ascripta esse veri sit simillimum. — V. 1222 nunc intellexi scribendum esse *quia te adiit* et v. 1356 *Et si ita sententia esset*, qui hiatus eidem sunt atque ille quem supra ad Amph. 736 me alibi defensurum esse professus sum. — Denique v. 1389 concinnitas numerorum quam TV in Proleg. Trin. p. ccc et cccxxviii duce BENTLEIO commendavisti suadet ut transponatur *senex stat in statu*.

Rudentis versu 194 quod posui *insigne* pro librorum *monstro sibi igni* debeo OTTONI meo, quam coniecturam reicere poterit qui meliorem substituerit, ab eodemque sumpsi quod v. 456 dedi *scelus huc* pro librorum *huc scelestus*, cui praeclarae emendationi facile hanc cedere iussi quam ipse paulo audentius excogitaveram ut *confugiamus antequam* || *Scelestus leno huc utriat*. —

ac nequid celem quod in hac opera mea aliis privatim acceptum referam scito me huius fabulae v. 315 coniecturam praeceptoris mei pie colendi CHR. GVIL. MITSCHERLICHII quae numquam in publicum edita est in orationis continuitatem recepisse: cum enim ante hos novem vel decem annos in alma matre GEORGIA AVEUSTA sodalis seminarii philologici de versibus compluribus Rudentis in eis-que de v. 312 sqq. disputarem, senex ille venerabilis comiter me docuit v. 315 in scriptura nonnullorum ex libris veteribus LAMBINI *quatreis semihomines duceret* nihil aliud latere quam *secum homines*, quod nunc non dubitavi recipere, cum in hac potissimum fabula libros illos LAMBINIANOS vel potius unum librum perbonum ex quo TVERNERVS et LAMBINVS hic illic scripturas discrepantes excerpterunt (de quo TV data opera egisti in Mus. Rhén. philol. tomo III (a. 1886) p. 529 sqq.) haud raro Palatinis praestare intellexissem. ceterum nunc totum hunc locum unum ex difficillimis aliqua cum probabilitate instauraverim TVVM exspecto iudicium. quae autem ipse curis secundis in hac fabula corrigenda repperi haec sunt. V. 528 scribendum est *aps te* pro *a ted*: v. 606 *me* pro *med* (vide supra ad Amph. 736): v. 613 servare debebam librorum *hic* pro *hoc* (vide supra ad Amph. 111): v. 724 velim sic transponi **Nón licet: ita léx est aput nos**: v. 741 fortasse excidit *sum* post *natus*: v. 1019 non erat quod cum RAZIO. *At* scriberem pro *At* forma quam libri tuentur (post *mari*? enim hiatus est): v. 1143 vellem sic scripsissem **Hóc habet: solútust. perif**: v. 1173 peccavi quod vocis dactylicae *filia* ultimam syllabam intendi passus sum, quod cum arti repugnet lenissimé (praecedat enim *queo*) corrigendum arbitror **{O} mea filia, sálue**: v. 1357 sic personis distribuendus videtur GR. Séquere hac. DÆ. Vbi istic lénost? GR. Heus tu: nisi integer versus excidit, nam aegre desidero responsum servi ad eri sui interrogatum, velut ad hoc exemplum

GR. Séquere hac. DÆ. Vbi istic lénost? GR. [Hic ante óstium reliqueram:

Sét cocillam, prope ástat:] heus tu, én tibi, habet hic vídalum.

De Trinummo hic primum eos indicandos duxi versus quos aliter ap TV instauravi ex eo exemplo haram fabularum cuius margini SCHWARZMANNVS, ut supra narraui, scripturas discrepantes libri Ambrosiani ascripserat. qui vir doctissimus quod in aliquot paginis illius libri aliquanto plura legit quam TV non mirabuntur qui reputaverint eum duobis annis ante TV membranas illas excessisse, quarum hodierna conditio quam TV accuratissime

in epistula tua Mediolanensi ad HERMANNVN data descripsisti ea est ut facile partes quaedam membranarum aliquot annorum intervallo adeo p̄u corruptae esse potuerint ut quod anno huius saeculi. XXXV legi potuerat idem anno XXXVII interisset: in ceteris autem rebus fere omnibus illius excerpta cum TVIS conspirant. V. 186 initio de quo TV non satis liquere proferis ille in Ambrosiano extare adnotavit HASCINNI PROPTER quod si eum scriptura relicuorum librorum *Hascine me propter* comparaveris non negabis verissimum esse. — V. 351 idem haec excerpit *ET ILLE QUOD NON HABES HABEAS* || *URLIMMALUM* et ita quidem ut ab *URLIMMALUM* nova pagina (7) incipiat, unde non dubitavi illud *uelim* aspicere, cum adpareat *maham* vetus glossema esse quod in reliquis libris omnibus genuinam vocem *uelim* expulit (cf. v. 361 ubi in Ambros. simili interpretandi genere *MALAMULTA* pro *multa* legitur, quo glossemate libri reliqui manserunt liberi): ceterum quod in hoc versu *et nunc quod non habes* scripsi (quod ex Palatinorum scriptura *et illud quod nunc non habes* sumpsit) nunc nollem factum, postquam illuc multo aptius esse intellexi, quia id ipsum *quod non habes* quid sit non distinctius nominatur. — V. 442 SCHWARZMANNVS legit *INTERTEATQ' NOS* quod itidem verissimum esse concedes cum reliqui libri omnes habeant *inter se atque nos*, quod cum sensu careret MERVLA correxit *inter se atque uos*, quem omnes editores secuti sunt: sed illud longe urbanius est in ore Philonis contra Lesbianum. — V. 508 eadem auctoritate nixus deleui *hic* quod in reliquis libris post *sub urbe* scriptum extat. — Ad v. 860 et duos qui hunc excipiunt TV nihil ex Ambros. adnotasti, SCHWARZMANNVS haec: 860 *IPSUM PLANESSE* pro *esse ipsum plane*, 861 *QUOMAGIS* pro *Quam magis* et *MIHIRA HOMINIS* pro *mihi haec hominis* (at V. C. *mihi hominis*; cf. v. 852), 862 *MONESSET* pro *homoset*, quas libri Ambrosiani scripturas praeter ultimam qui merus est librarii error recipiendas duxi omnes (debebam fortasse v. 861 *specto* [eo] minus restituere). — Denique v. 1052 ille non id quod TV *TE* legere visus: es COPIASDUARUM excerpit sed totidem literis id quod BERKIVS l. s. s. p. 1146 coniectura adsecutus est OCCUPIANDUARUM: sed utrumcumque reapse in libro illo scriptum extat ego non dubito quin verum sit quod scripsi *occupias duarum* quocum depravata scriptura Palatinorum *cupias duarum* unice convenit. ceterum quid de hoc versu sentiam explicatius alibi exposui. — Deinde infra eas emendationes REIZIANAS exprompsi quas praeter eas quae ab HERMANNO in praefatione Trinummi p. IX sq. editae sunt a KREBSIO transcriptas repperi: ipse quidem vir summus se 'alia multa praeterire' professus est 'in quibus REIZIVS veterum librorum lectionem coniectura adsecutus esset', sed multa etiam praeteriit quae ut plerumque certissima sunt ita in nullo veteri libro reperta sunt. sunt autem, sibi quae oculos meos fugerunt, haec emendationes

quibus **TV** in commentario **TVO** critico **HERMANNI** nomen ascripsisti, aliquando cum Trinumnum iterum edes **RHINI** ascribere debebis: v. 120 *posses* pro *possis*: 230 *sit* pro *siet*: 231 *sit uoluptatis* pro *uoluptatis sit*: 308 *seruit* pro *seruivit*: 367 *apiscitur* pro *adipiscitur*: 388 *tuum erit* pro *erit tuum*: 470 *coena sit* pro *sit coena*: 492 *animai* pro *animae*: 557 *ab se* pro *ab sese*: 606 *tu nullus edepol* pro *tu edepol nullus*: 677 *Atque si eris* pro *Atque erit si*: (v. 730 *Pote* pro *Potest* idem correxit ante **BOTHIVM**: v. 742 *Ex ea largiri te illi* quam emendationem Ambrosianus confirmavit: v. 848 *trium nummum* pro *trium nummorum* ante **TE**;) 885 *Ante lucem si* pro *Si ante lucem*: 922 *Char. CH. Chares?* pro *Char. CH. An Chares?* (v. 952 *Norisne* pro *Nouerisne* ut **GVYETVS**;) 955 *Philippum* pro *Philippum*: 956 *aibat* pro *aiebat*: 969 *te a me* pro *a me te*: 974 *mi obrepsisti* pro *obrepsisti*: 1115 *hominum omnium* pro *omnium hominum*: 1131 *repetundi id* pro *id repetundi*. — Postremo ipse haec in Trinummo emendari posse iam nunc intellexi: v. 429 *vellem sic dedissem ut TV in Proleg. p. CXI commendavisti* **LE. Factumst. ST.** *Vt quidem illud perierit*: v. 652 *relinqui ob eam rem enixe expeto* cum libris praeter V. C. in cuius mendosa scriptura **TV** nimium quaesivisse videre (cfl. Proleg. p. cxm sq.): v. 707 *Agit hic magis* cum **RHIZIO**: v. 718 *vellem cum GVYETO delevissem hinc*: v. 766 *ascivissem quod TV in adnotatione proposuisti quae [hic] non uisitata sit* quod plane necessarium esse videtur: v. 792 *vellem ita dedissem ut RHIZVS eum perpolivit illum quem habuit perdidit, fecit nouum*: quia *perdidit*, ut alibi probavi, in senario ne potest quidem dactyli mensuram exaequare sed per se criticum efficit (de hiatu autem *quem habuit* non est quod vereare: vide quae supra ad Amph. 736 dixi): tum vero sero intellexi post hunc versum lacunam unius versus significandam fuisse, cum credibile non sit poetam qui sescentas causas conligi posse affirmasset illam unam adferre satis habuisse, vide modo Mil. 250 sqq.

Haec fere sunt quae **TE**, **RITSCHELI** carissime, et ceteros qui hac mea opella utentur nescire nolui. **TV** vero valeas meque ut facis mutuo diligas. Scribebam mense Iunio anni **MDCCCL** Weilburgi ad Loganam.

T. MACCI PLAVTI
A M P H I T R V O.

GRAECA [ARCHIPPV].

ARGVMENTVM I.

Amóre captus Álcumenas Iúppiter
Mutáuit sese in éius formam cóniugis,
Pro pátria Amphitruo dúm decernit cum hóstibus:
Habitú Mercurius éi supseruit Sósiae:
Is áduenientis séruom ac dominum frústra habet. 5
Turbás uxori ciét Amphitruo: atque in uicem
Raptánt pro moechis. Blépharo captus árbitèr
Vtér sit non quit Ámphitruo decérnere.
Omném rem noscunt: géminos illa enítitur.

ARGVMENTVM II.

In fáciem uorsus Ámphitruonis Iúppiter,
Quom béllum gereret cú Telebois hóstibus,
Alcménam uxorem cépit usuráriam.
Mercúrius formam Sósiae seruú gerit
Apséntis: his Alcména decipitúr dolis. 5
Postquám rediere uéri Amphitruo et Sósia,
Vtérque deludúntur in mirúm modum.
Hinc iúrgium, tumúltus uxori ét uiro,
Donéc cum tonitru uóce missa ex aéthère
Adúlterum se Iúppiter conféssus est. 10

P E R S O N A E.

**MERCVRIVS DEVS
SOSIA SERVOS
IVPPITER DEVS
ALCVMENA VXOR
AMPHITRVO DVX
THESSALA ANCILLA
BLEPHARO GVBERNATOR
BROMIA ANCILLA
CANTOR.**

P R O L O G V S.

MERCVRIVS.

Vt uós in uostris uóltis mercimóniis
Emúndis uendundísque me laetúm lucris
Adficere atque adiuuáre in rebus ómnibus,
Et út res rationésque uostrorum ómnium
Bene expédire uóltis peregrique ét domi, 5
Bonóque atque amplo auctáre perpetuó lucro
Quasque inceperitis rés quasque inceptábitis,
Et utí bonis uos uóstrosque omnis núntiis
Me adficere uoltis, ea ádferam, ea uti núntiem,
Quae máxume in rem uóstram comuném sient 10
(Nam uós quidem id iam scítis concessum ét datum
Mi esse áb dis aliis, núntiis praesim ét lucro):
Haec út me uoltis ádprobare, adnítier,
Lucrum út perenne uóbis semper súppetat:
Ita huíc facietis fábulae siléntium 15
Itaque aéqui et iusti hic éritis omnes árbitri.
Nunc quóius iussu uénio et quam ob rem uénerim,
Dicám semulque ipse éloquar nomén meum.
Iouis iússu uenio: nómen Mercurióst mihi.
Pater húc me misit ád uos oratúm meus, 20
Tametsí pro imperio uóbis quod dictúm foret
Scibát facturos, quíppe qui intelléxerat
Veréri uos se et métuere, ita ut aequómst Iouem:
Verúm profecto hoc pétere me precário

A uobis fussit leniter dictis bonis.

25

Etenim ille, quous huc iussu uenio, Iuppiter
Non minus quam uostrum quisuis formidat malum:

Humana matre natus, humano patre,

Mirari non est aequom, sibi si praetimet.

Atque ego quoque etiam, qui Iouis sum filius, 30
Contagione mei patris metuó malum.

Propterea pacem aduenio et ad uos adfero.

Iustam rem et facilem esse oratam a uobis uolo:

Nam iusta ab iustis iustus sum orator datus:

Nam iniusta ab iustis impetrari non decet, 35

Iusta autem ab iniustis petere insipientiast:

Quippe illi iniqui ius ignorant neque tenent.

Nunc huc animum omnes quae loquar aduertite.

Debétis uelle quae uelimus: meruimus

Et ego et pater de uobis et re publica. 40

Nam quid ego memorem, ut alios in tragoediis

Vidi, Neptunum, Virtutem, Victoriám,

Martem, Bellonam, conmemorare quae bona

Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,

Deorum regnator, architectust omnibus. 45

Set ille numquam mos fuit patri meo,

Vt exprobraret quod bonis faceret boni:

Gratum arbitratur esse id a uobis sibi

Meritoque uobis bona se facere quae facit.

Nunc quam rem oratum huc ueni, primum proloquar: 50

Post argumentum huius eloquar tragoediae.

Quid contraxistis frontem? quia tragoediam

Dixi futuram hanc? deus sum, conmutauero.

Eandem hanc, si uultis, faciam ego ex tragoedia

Comoedia ut sit omnibus isdem uersibus. 55

Vtrum sit an non uultis? set ego stultior,

Quasi nesciam uos uelle, qui diuós siem:
 Teneó quid animi uóstri super hac ré siet.
 Faciam út conmixta sit haec tragicomoédia:
 Nam mé perpetuo fácere ut sit comoédia, 60
 Regés quo ueniant ét di, non par árbitor.
 Quid igitur? quoniam híc séruos quoque partís habet,
 Faciám sit, proinde ut díxi, tragicomoédia.
 Nunc hóc me orare a uóbis iussit Iúppiter,
 Vt cónquistores síngula in supsélia 65
 Éant per totam caueam spectatóribus:
 Siquó fautores délegatos uiderint,
 Vt is in cauea pínus capiatúr togae.
 Nam síqui palmam ambíssint hístríonibus: —
 Si quoíquam artífici seú per scriptas líteras 70
 Seu qui ípse ambíssit seú per internúntium:
 Siue ádeo áedíles pérfidiose quó dunt: —
 Sirémpse legem íuasit esse Iúppiter,
 Quasi mágistratum síbi álteríue ambíuerit.
 Virtúte díxit uós uictóres uluere, 75
 Non ámbítione néque pérfidia: quí minus
 Eadem hístríoni sí lex quae summó uiro?
 Virtúte ámbire opórtet, non fauíóribus.
 Sat habét fauíorum sémpér qui recté facit,
 Si illís fides est, quíbus est ea res in manu. 80
 Hoc quóque etiam míhi ílle in mandátis dedit,
 Vt cónquistores fierent hístríonibus:
 Quí síbi mandasset délegati ut plaúderent
 Quíne álter quo placéret fecíssét minus,
 Eíus órnaménta et córíum uti concóderent. 85
 Mirári nolím uós, quapropter Iúppíter
 Nunc hístríones cúret. ne mirémini:
 Ipse hánc acturust Iúppíter comoédiam.

Quid id éstis admiráti? quasi ueró nouom
 Nunc próferatar, Iouem facere histríoniam. 90
 Etiam histriones áppo quom in prascénio hic
 Iouem inuocarunt, uénit: auxilio is fuit.
 Praetérea certo pródit in tragoédia.
 Hanc fábulam inquam Iúppiter hic hodie ipse aget
 Et égo cum ille una. nunc uos animam aduórtite, 95
 Dum argúmentum huius éloquar comoédiae.

Haec úrps est Thebae: in illisce habitat aédibus
 Amphítruo, natus Árgis ex Argó patre,
 Quicum Álcumenast núpta, Electri filia.
 Is nunc Amphitruo praefectust légionibus: 100
 Nam cúm Telebois béllumst Thebanó poplo.
 Is prius quam hinc abiit ipsemet in exércitum,
 Grauidam Álcumenam fécit uxorem suam.
 Nam ego uós nouisse crédo iam ut ait méus pater,
 Quam líber harum réram et multarúm siet 105
 Quantúsque amator, si éi quid complacitúmat semel.
 Is amáre ocepit Álcumenam clám uírum
 Vsúramque eius córporis cepit sibi
 Et gráuidam fecit ítidem compressú suo.
 Nunc de Álcumena ut rém teneatis réctius, 110
 Vtrínquest gráuida, et ex uiro et summo ex Ioue.
 Et méus pater nunc íntus hic cum illá cubat
 Et haéc ob eam rem nóx est facta lóngior,
 Dum cum illa quacum uólt uoluptatém capit.
 Set ita ádsimulauit sé quasi Amphitruó siet. 115
 Nunc ne hunc ornatum uós meum admirémini,
 Quod ego húc processí sic cum seruílí schema:
 Veterem átque antiquam rém nouam ad uós próferam:
 Proptérea ornatus in nouom incessí modum.
 Nam méus pater nunc íntus eocum Iúppiter 120

In Ámphitruonis uórtit sese imáginem,
 Omnésque eum esse cénset serui quí uident:
 Ita uórsipellem scé facit, quandó lubet.
 Ego sérui sumpsí Sósiae mi imáginem,
 Qui cum Ámphitruone una ábiit hinc in exércitum, 125
 Vt praésérui amánti meo possém patri
 Atque út ne qui essem fámiliáres quaérerent,
 Vorsári crebro hic quóm uiderent mé domi.
 Nunc quom ésse credent séruom et conséruom suum,
 Haut quísqum quí sim quaéret aut quid uénerim. 130
 Patér nunc intus súo animo morém gerit:
 Cubát complexus, quólius cupiens máxumest.
 Quae illi ad legionem fácta sunt, memorát pater
 Meus Álcuménæ: cénset illa illúm uirum
 Suum ésse, quae cum moéchost. ibi nunc méus pater 135
 Memorát, legiones hóstium ut fugáuerit,
 Quo pácto donis sit donatus plúrumis.
 Ea dóna, quae illic Ámphitruoni súnt data,
 Apstúlimus: facile méus pater quod uólt facit.
 Nunc hódie Amphitruo uéniet huc ab exércitu 140
 Et séruos, quóius égo fero hanc imáginem.
 Nunc ínternosse ut nós possitis fácilius,
 Ego hás habebo usque híc in petaso pínulas:
 Tum méo patri autem tóruslus inérit aúreus
 Sub pétaso: id Amphitruóni signum nóñ erit. 145
 Ea signa nemo horúnce fámiliárium
 Vidére poterit, uérum nos uidébitis.
 Set Ámphitruonis illic est seruus Sósia:
 A pórtu illic nunc cúm laterna huc áduenit.
 Abigám iam ego illunc áduenientem ab aédibus. 150
 Adéste: erit operae [nobis] inspectántibus
 Iouem ét Mercurium fácere hic histrióniam.

ACTVS I.

SOSIA. MERCVRIVS.

SO. Qui me alter est audácior homo aut qui confidéntior,

Iuuentútis mores quí sciam, qui hoc nóctis solus ámbulem?

Quid fáciam, si nunc tréssiri me in cárcerem compégerint? 155

Inde crás e promptuária cellá depromar ad flagrum,
Nec causam liceat dícere mihi néque in ero quicquam áuxili.

Siét nec quisquam sit quin me omnes éssé dignum députent.

Ita quási incudem me míserum homines

Octó ualidi 160

Caedánt: ita peregre huc ádueniens

Puplícitus ego hospitio áccipiar.

Eri haéc inmodéstia me còegit, qui hoc nóctis

A pórtu med ingratiis excitáuit:

Idém nonne mé mittere hóc luci pótuít? 165

Opulénto homini dúra hoc magís seruitús est,

[Hoc magís míser est diuitis seruos]

Quoi nóctis diésque adsiduó satis supérquest:

Facto aut dicto adést opus, quiétatus né sis:

Dominús diues óperis te et éxpers labóris 170

Quodquómque ei lubére accidít posse rétur:

Aequom éssé id putát, non reputát quid labórist:

Nec aequom anne iniquom imperét cogitábit.

Ergo in seruitute expetunt multa iniqua:

Habendum et ferendum hoc onúst cum labore. 175

ME. Satiúst me queri illo modo seruitutem:

Qui hodié fuerim liber,

Eúm nunc potúit patér seruitutis:

Hic qui uerna nátust conquéritur.

SO. Sum uéro uere uérbero: nam número mi in men-
tém fuit, 180

Dis aduenientem grátias pro méritis agere atque adloqui.

Ne illi édepol, si mérito meo reférre studeant grátias,

Aliquem hóminem adlegent, qui mihi aduenienti os
occillét probe,

Quoniam bene quae in me fécerunt ingrata ea habui
atque inrita.

ME. Facit ille quod uolgo haú solent, ut quid se sit
dignúm sciat. 185

SO. Quod númquam opinatús fui neque álius quis-
quam csiuim

Sibi éuenturum, id cóntigit, ut sálui poteremúr domi:

Victóres uictis hóstibus legiónes reueniunt domum

Extincto duello máximo atque intérnecatis hóstibus.

(Quod multa Thebanó poplo acérba obiecit fúnera, 190

Id ui ét uirtute militum uictum atque expugnatum óp-
pidamat,

Império atque auspició mei eri Ámphitruonis máxime,

Qui praéda agroque adóreaque adfécit popularis suos

Regique Thebanó Creoni régnum stabilluit suum. 194

Me a pórtu praemisit domum, haec ut núntiem uxóri suae:

Vt géaserit rem púplicam ductu, império, auspició suo.

Ea núnc meditabor quó modo illi dícam, quom illo
aduénero.

Si dixerō mendācium, solēns meo more fēcero:

Nam quōm pugnabant mǎxime, ego tūm fugiebam
mǎxime.

Verūm quasi adfuerim tamen simulābo atque andita
ēloquar. 200

Set quō modo et uerbis quibus me dēceat fabulārier,
Prius ipse mecum etiā uolo hic meditāri: sic haec
prōloquar.

Principiō ut illo aduēnimus, ubi primum terram tēti-
gimus,

Continuo Amphitruo dēlegit uirōs primorum principes.
Eos lēgat: Telebois iubet sentēntiam ut dicānt suam: 205
Si sine ui et sine bellō uelint rapta et raptōres trādere,
Si quae āsportassint rēddere: se exērcitum extēplō
domum

Redūcturum, abiturōs agro Argiūos, pacem atque otium
Dare filiis: sin alitēr sient animāti neque dent quae petat,
Sese igitur summa ui uirisque eorum oppidum oppu-
gnāssere. 210

Haec ubi Telebois ordine iterarunt quos praefecerat
Amphitruo, magnanimi uiri freti uirtute et uiribus
Supérbi nimis feróciter legátos nostros increpant,
Respondēt bello se et suos tutāri posse, prōinde uti
Properē de finibūs suis exērcitus dedūcerent.) 215

Haec ubi legati pērtulere, Amphitruo e castris ilico
Prodūcit omnem exērcitum: contrā Teleboae ex oppido
Legiōnes educūnt suas nimis pūlcris armis praēditas.

Pōstquam utrimque extumet mǎxima cōpia,
Dispertiti uiri, dispertiti ordines: 220

[Nos nostras more nostro et modo instruximus le-
giones:

Item hostes contra legiones suas instruunt]

Dèinde uterque imperatôr in medium éxeunt,

Éxtra turbam órdinum cónlocuntúr semul.

Cónuenit, uícti utri sînt eo praëlio, 225

Úrbem, agrum, arás, focos, séque uti déderent.

Póstquam id actúmst, tubae utrimque contrá canunt:

Cónsonat térra: clamórem utrimque écferunt.

Ímperatôr uterque hînc et illînc loui

Vóta suscípere, tum exércitum hortárier. 230

Pró se quisque íd quod quisque ét potest ét ualet

Édit, ferró ferit: téla frangúnt: boat

Caélum fremitú uirum: ex spírítu atque anhélitu

Nébula conflát: cadunt uólnere uirí uirum.

Dénique ut uólúimus, nóstra superát manus: 235

Hóstes crebrí cadunt: nóstri contra íngruont:

+ Vicimus ui feroces.

Ín fugam sét tamen némo conuórtitur

Néc recedít loco quín statim rém gerat:

Ánimam omittúnt prius quám loco démigrent: 240

Quisque, ut steterát, iacet óptinetque órdinem.

Hóc ubi Amphítruo erus cónspicatúst meus,

Ílico equités iubet délixtera inuádere.

Équites parént citi, ab délixtera máximo

Cúm clamore ínuolant, ínpetu alacrí ruont: 245

Foédant et próterunt hóstium cópias

+ Iure iniustas.

ME. Numquam étiam quicquam adhúc uerborumst
prólocutus pérperam.

Namque égo fui illi in ré praesenti et méus quom pu-
gnatúmst pater.

SO. Perdúelles penetrant se ín fugam: ibi nóstris
ánimus ádditust. 250

Vorténtibus Telébois telis cónplebantur córpora,

Ipsúsque Amphitruo régem Pterelam súapte optruncaúst
manu.

Haec illi ui pugnáta pugnast úsque a mane ad uésperum:
Hoc ádeo hoc conmeminí magis, quia illo die inpran-
sús fui.

Set praélium id tandém diremit nóx interuentú suo. 255
Postrídie in castra éx urbe ad nos uéniunt flentes prín-
cipes,

Velátis manibus érant, ignoscámus peccatúm suum:
Dedúntque se, diuína humanaque ómnia, urbem et
liberos 258

In díñionem atque in árbitratum cúnti Thebanó poplo.
Post ób uirtutem ero Ámphitruoni pátera donata aúreast,
Qui Pterela potitáre rex est sólitus. haec sic dícam erae.
Nunc pérgam eri imperium éxequi et mé domum capés-
sere.

ME. Áttat, illic húc iturust: íbo ego illic óbuiam:
Néque ego hunc homínem hasce hódie ad aedis [hínc]
sinam umquam accédere. 264

Quádo imagost húiús in me, cértumst hominem elúdere.
Ét enimuero quóniam formam húiús cepi in me ét statum,
Décet et facta móresque huius habére me similís item.
Ítaque me malum ésse oportet, cállidum, astutum ad
modum

Átque hunc telo sùo sibi, malitia, híis a foribus péllere.
Sét quid illuc est? caélum aspectat. ópseruabo quám
rem agat. 270

SO. Cérte edepol, si quíscquamst aliut quód credam
aut certó sciam,

Crédo ego hac noctú Nocturnum óbdominisse ébrium.
Nám neque se septéntriones quóquam in caelo cón-
mouent,

Néque se luna quóquam mutat átque uti exortást semel,
 Néq iugulae neque uésperago néque uergiliae óccidunt.
 Ita statim stant sígna neque nox quóquam concedít die. 276
 ME. Pérge, nox, ut ócepiſti: gére patri merém meo:
 Óptumo optume óptumam operam dás, datam pulcré
 locas.

SO. Néque ego hac nocte lóngiorem mé uidisse cénseo
 Níſi itídem unam, uérberatus quám pependi pérpetem:
 Éam quoque edepol étiam multo haec uicít longitúdine.
 Crédo edepol equidém dormire Sólem, átque adpotám
 probe: 282

Míſra sunt níſi ínuitauit séſe in eena plúſculum.

ME. Áin tú uero, uérbero? deos éſſe tui ſimílſ
 putas?

Égo pol te iſtis tñis pro dictis ét malefactis, fúrcifer, 285
 Áccipiam: modo ſís ueni huc, innénies infortúnium.

SO. Vbi sunt iſti ſcórtaiores, qui ſolí ínuití cubant?

Haéc nox ſcitáſt éxercendo ſcórto conductó male.

ME. Méus pater nunc pro húlus uerbis récte et ſa-
 pientér facit,

Qui complexus cum Álcumena cúbat amans, animò óp-
 ſequens. 290

SO. Íbo ut erus quod ímperauít Álcumenae núnſtiem.

Sét quis hic eſt homó, quem ante aedis uideo hoc no-
 ctis? nón placet.

ME. Núlluſt hoc metícuſoſus aéque. SO. Quom
 [recógito,]

Íllíc homo hoc [meum] dénuo uolt pállíum detéxere.

ME. Tímet homo: delúdam ego illum. SO. Péríi,
 dentes prúriunt: 295

Cérte aduenientem híc me hoſpitío púgneo acce-
 ptúrus eſt.

Crédo misericors est: nunc propterea quod me meus
eris

Fecit ut uigilarem, hic pugnis faciet hodie ut dormiam:
Oppido interii: opseco hercle quantus et quam ualidus
est.

ME. Cläre aduersum fabulabor, hic auscultet quae
loquar: 300

Igitur denum magis maiorem in sese concipiet metum.
Agite pagni: iam diuist quom uentri uictum non datis.
Iam pridem uidetur factum, heri quod homines quattuor
in soporem conlocastis nudes. SO. Formidó male
Né ego hic nomen meum commutem et Quinctus fiam e
Sósta. 305

Quattuor uiros sopori se dedisse hic aútmatur:
Métuo ne numerum aúgeam illum. ME. Hem, nunc
iam ergo: sic uolo.

SO. Cingitur: certe expedit se. ME. Non feret quin
uápuet.

SO. Quis homo? ME. Quisquis homo huc profecto
uenerit, pugnós edet.

SO. Ápage, non placét me hoc noctis ésse: cenaui
modo: 310

(Próin tu istam cenám largire, si sapis, essurientibus.

ME. Haú malum huic est pónus pugno. SO. Péril,
pugnos pónderat.

ME. Quid, si ego illum tráctim tangam, ut dórmiat?
SO. Seruaueris:

Nám continuas has tris noctis péruigilauí péssume.

ME. + Faeimus nequit ferire malam male discit manus.

Ália forma opórtet esse quém tu pugnis íceris. 316

SO. Illie homo me intérpolabit meumque os finget
dénuo.

ME. Éxossatum os ésse oportet, quém probe percússeris.

SO. Mírurum ni hic me quási muraenam éxossare cógitat. 319

Vltro istunc qui exóssat homines. pérlii, si me aspéxerit.

ME. Ólet homo quidám malo suo. SO. Heí mihi, numnam ego óbolui?

ME. Átque hau longe abéssé oportet, uérurum longe hinc áfuit.

SO. Íllic homo supérstitiosust. ME. Géstiunt pugni míhi.

SO. Si in me exercitúru's, quaeso in párietem ut primúm domes.

ME. Vóx mi ad auris áduolauit. SO. Né ego homo infelíx fui, 325

Quí non alas ínteruellí: uólucrem uocem géstito.

ME. Íllic homo a me síbi malam rem arcéssit iumentó suo.

SO. Nón equidem ullum hábeó iumentum. ME. Ónerandust pugnis probe.

SO. Lássus sum hercle e náui, ut uectus húc sum: etiam nunc náuseo.

Vix incedo inánis, ne ire pósse cum onere exístumes. 330

ME. Cérte enim hic nescio quis loquitur. SO. Sáluos sum, non mé uidet:

'Nescio quem' loqui áutumat: mihi cérto nomen Sósiaest.

ME. Hínc enim dextra míhi uox auris, út uidetur, uérberat.

SO. Métno uocis né uicem hodie hic uápulem, quae hunc uérberat.

ME. Óptume eccum incédit ad me. SO. Tímeo, totus tórpeo. 335

Nón edepol nunc úbi terrarum sím scio, síquís roget,
Néque miser me cónmouere pòssum prae formídine.

Ílicet: mandáta eri períerunt una et Sósia.

Vérum certumst cónfidenter [húnc] hominem contra ád-
loqui, 339

Quí possim uidéri huic fortis, á me ut apstineát manum.

ME. Quo ámbulas tu, quí Volcanum in córnu con-
clusúm geris?

SO. Quíd id exquiris tú, qui pugnis ós exossas hómí-
nibus?

ME. Séruosne es an líber? SO. Vtquomque ánimó
conlubitúmst meo.

ME. Áin tu uero? SO. Áio enimuero. ME. Vérbero.
SO. Mentíre nunc.

ME. Át iam faciam ut uérum dicas dícere. SO. Quid
eóst opus? 345

ME. Pòssum scire, quó profectus, quòius sis aut quid
uéneris?

SO. Húc eo, mei erí sum seruos. núnquid nunc es
cértior?

ME. Égo tibi istam hodié scelestam cónprimam lin-
guam. SO. Háú potes:

Béne pudiceque ádseruatur. ME. Périgin argutárier?
Quid aput hasce aedís [nunc] tibi negótist? SO. Immo
quíd tibist? 350

ME. Réx Creo uigíles nocturnos síngulos sempér locat.

SO. Béne facit: quia nós eramus péregri, tutatúst
domi.

Át nunc abi sane, áduenisse fámiliaris dícito.

ME. Néscio quam tu fámiliaris sís: nisi actutum hínc
abis,

Fámiliaris áccipiere fáxo hau fámiliáriter. 355

SO. *Me inquam habito ego atque horum sum seruos.*

ME. *At scin quó modo?*

Faciám ego hodie té superbum, ni hinc abis. SO. Quo-
nám modo?

ME. *Auferere, nón abibis, si ego fustem sumpsero.*

SO. *Quín me esse huius fámmiai fámmiarem praédico.*

ME. *Vide sis, quam mox uáplare uís, nisi actutum
hinc abis.* 360

SO. *Tún domo prohibére peregre me áduenientem
póstulas?*

ME. *Haécine tua domást?* SO. *Ita inquam.* ME. *Quís
erus est igitúr tibi?*

SO. *Ámphitruo, qui núnc Thebanis praéfectust le-
giónibus,*

Quícum nuptast Álcumena. ME. *Quíd ais? quid nomén
tibist?* 364

SO. *Sósiam uocánt Thebani, Dáuo prognatúm patre.*

ME. *Né tu ístic hodié malo tuo cónpositis mendáciis
Áduenisti, audáciai cólumen, consutís dolis.*

SO. *Ímmo equidem tunicís consutis húc aduenio, nón
dolis.*

ME. *Át mentiria étiam: certo pédibus, non tunicís
uenis.*

SO. *Íta profecto.* ME. *Núnc profecto uápula ob
mendácium.* 370

SO. *Nón edepol uoló profecto.* ME. *At pól profecto
ingrátiis:*

Hóc quidem profecto certumst, nón est arbitrárium.

SO. *Tuám fidem opsecró.* ME. *Tun te audes Sósiam
esse dicere,*

Qui égo sum? SO. *Perii.* ME. *Át parum etiam, praëut
futurumst, praédicas.* 374

Quóius nunc es? SO. Túus: nam pugnis úsu fecisti tantum.
 Pró fidem, Thebáni ciues. ME. Etiam clamas, cártaufex?
 Lóquere, quid uenísti? SO. Vt esset, quém tu pugnis
 caéderes.

ME. Quóius es? SO. Amphitruónis inquam Sósia.

ME. Ergo istós magis,

Quía uanilocu's, uápulabís: égo sum, non tu, Sósia.

SO. Íta di faciant, út tu potius sis atque ego te ut
 uérberem. 380

ME. Etiam muttis? SO. Íam tacebo. ME. Quís tibi
 erust? SO. Quem tú uoles.

ME. Quid igitur? qui núnc uocare? SO. Nemo nisi
 quem iússeris.

ME. Ámphitruonis te ésse aiebas Sósiam. SO. Pec-
 cáueram:

Nám illut 'Amphitruónis socium' me ésse uolui dicere.

ME. Scíbam equidem nullum ésse nobis nisi me seruom
 Sósiam. 385

Fúgit ratio té. SO. Vtinam istuc púgni fecissént tui.

ME. Égo sum Sosia ille, quem tu dádum esse aiebas
 mihi.

SO. Ópsecro ut per pácem liceat te ádloqui, ut ne
 uápulem.

ME. Ímmo indutiáe parumper fiant, siquid uís loqui.

SO. Nón loquar nisi páce facta, quándo pugnis plús
 uales. 390

ME. Díe siquid uis: nón nocebo. SO. Túae fide
 credó? ME. Meae.

SO. Quid, si falles? ME. Tým Mercurius Sósiae
 iratús siet.

SO. Ánimum aduerte: núnc licet mi libere quiduís
 loqui.

Amphitruonis égo sum servos **Sósia**. **ME**. Etiam dénuo ?

SO. Pácem feci, foédus feci, uéra dico. **ME**. Vápula.

SO. Vt lubet, quod tibi lubet fac, quóniam pugnis
plús uales. 396

Vérum utut factúra's, hoc quidem hércle haut reticebó
tamen.

ME. Tú me uiuos hódie numquam fácies quin sim
Sósia.

SO. Cérte edepol tu me álienabis núnquam quin
nostér siem:

Néc nobis praetér me quisquamst álius servos **Sósia**. 400
[Qui cum Amphitruone hinc una ieram in exercitum.]

ME. Híc homo sanus nón est. **SO**. Quod mihi praé-
dicas uitium, íd tibi.

Quíd, malum, non súm ego servos **Amphitruonis** **Sósia** ?

Nónne hac noctu nóstra nauis húc ex portu **Pérsico**

Vénit, quae me aduérxit ? **nonne** me húc erus misit meus ?

Nónne ego nunc sto ante aédís nostras ? nón mist laterna
ín manu ? 406

Nón loquor ? non uígilo ? non hic hómo me pugnis cón-
tudit ?

Fécit hercle : nám mi misero étiam nunc malaé dolent.

Quíd igitur ego dúbito ? aut quor non íntro eo in nostrám
domum ?

ME. **Quíd**, domum uostram ? **SO**. Íta enim uero.

ME. **Quín** quae dixisti modo

Ómnia ementítu's : equidem sum **Amphitruonis** **Sósia**. 411

Nám noctu hac solúta'st nauis nóstra e portu **Pérsico**,

Ét ubi **Pterela** réx regnauit óppidum expugnáuimus,

Ét legiones **Téleboarum** uí pugnando cépimus,

Ét ipsus **Amphitruo** óptruncauit régem **Pterelam** in
praélío. 415

SO. Égomét mihi non crédo, quem illaec autumare
illum audio:

Hic quidem certe quae illi sunt res géstae memorat
mémoriter.

Sét quid ais? quid Amphitruoni [dóno] a Telebois
datumst?

ME. Ptérela rex qui pótitare sólitus est patera aúrea.

SO. Élocutust. ubi [ea] patera núnc est? ME. Est in
cístula, 420

Amphitruonis ópsignata signo. SO. Signi díc quid est?

ME. Cúm quadrigis Sól exoriens. quíd me captas,
cárnufex?

SO. Árgumentis uícit. aliut nómen quaerundúmst
mihi.

Néscio unde haec hic spectauit. iám ego hunc decipiám
probe:

Nám quod egomet sólus feci nec quisquam alius ádfuit 425
In tabernaclo, id quidem hodie númquam poterit dícere.

Sí tu Sosíá's, legiones quóm pugnabant máxume,
Quíd in tabernaclo fecisti? uíctus sum, si dixeris.

ME. Cádus erat uini: índé inpleui hírneam. SO. In-
gressúst uiam.

ME. Éam ego uini, ut mátre natum fúerat, eduxí meri. 430

SO. Míra sunt nisi látuit intus illic in illac hírneam.

Fáctumst illut, út ego illic uini hírneam ebiberím meri.

ME. Quíd? nunc uincone árgumentis, té non esse
Sósiam?

SO. Tán negas med ésse? ME. Quid ego ní negem,
quí egomét siem?

SO. Pér Iouem iuró med esse néque me falsum dícere.

ME. Át ego per Mercúrium iuro, tibi Iouem non
crédere: 436

Nam infurato scio plus credet mihi quam iurato tibi.

SO. Quis ego sum saltém, si non sum Sósia? te interrogo.

ME. Vbi ego Sosia esse nolim, tu esto sane Sósia:

Nunc quando ego sum, uapulabis, ni hanc abis, ignobilis.

SO. Certe etlepól, quom illúm contemplo et fórmam
cognoscó meam, 441

Quem ad modum ego sum (saépe in speculum inspéxi):
nimis similíst mei.

Ítidem habet petasum ac uestitúm: tám consimilíst
átque ego.

Súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, uél labra,
Málae, mentam, bárba, collus: tótus. quid uerbis
opust? 445

Sí tergum cicátricosum, níhil hoc similíst símilis.

Sét quom cogito, équidem certo idém sum qui sempér
fui.

Nóui erum, noui aédís nostras: sáne sapio et séntio.

Nón ego illi optémpero quod lóquitur: pultabó foris.

ME. Quó agis te? SO. Demúm. ME. Quadrigas sí
nunc inscendás Iouis 450

Átque hinc fugias, íta uix poteris écfugere infortúnium.

SO. Nón erae meae núntiare, quód erus meus iussít,
licet?

ME. Túae siquid uis núntiare: hanc nóstram adire
nón sinam.

Nám si me inritássis, hodie lumbifragium hinc aúferes.

SO. Ábeo potius. di ínmortales, ópsecro uostrám
fidem, 455

Vbi ego perit? ubi ínmutatus sum? úbi. ego formam
pérdidi?

Án egomet me illíc reliqui, sí forte oblitús fui?

Nam híc quidem omnem imáginem meam, quae antehac
fuerat, pössidet.

Víno fit, quod núnquam quisquam mórtuo faciét mihi.
Íbo ad portam atque haéc uti sunt fácta, ero dicám meo:
Nisi etiam is quoque me ignórabít, quód ille faxit.
Iúppiter, 461

Vti ego hodie ráso capíte cáluos capíam píleum.

ME. Bene prospereque hoc óperis processít mihi:

Amóui a foribus máxumam moléstiam,

Patri út liceret táto illam amplexárier. 465

Iam ille ílluc ad erum quom Ámphitruonem aduénerít,

Narrábit seruom hinc sése a foribus Sósiam

Amóuisse: ille adeo íllum mentírí sibi

Credét neque credet húc profectum, ut iússerat.

Erróris ambo ego íllos et deméntiae 470

Complébo atque Ámphitruónis omnem fámilliam,

Adeo úsque satietátem dam capíét pater

Íllius quam amat: igitur demum omnes scient,

Quae fácta. denique Álcumenam Iúppiter

Redigét antiquam in cóniugis concórdiam. 475

Nam Ámphitruo actutum uxóri turbas cónciet,

Atque ínsimulabit èam probri: tum méus pater

† Eam sédítionem ílli ín tranquillum cónferet.

Nunc de Álcumena dúdum quod dixí minus,

Hodie ílla pariet íllíos gemínos duos: 480

Altér decumo post mense nascetúr puer

Quam séminatust, altér mense séptumo.

† Eorám Ámphitruonis altér est, altér Iouis.

Verúm minóri púcro maior ést pater,

Minór maiori. íámne hoc scítis quíd siet? 485

Set Álcumenaé honóris huius grátia

Patér curabit úno ut fetu † sciet,

Vno út labore apsóluat aerumnás duas,
 Et ne in suspitióne ponatúr stupri,
 Et cládestina ut céletur consuétio. 490
 Quamquam, út iam dudum dixi, resciscét tamen
 Amphítruo rem omnem. quíd igitur? nemo id probro
 Profécto ducet Álcuménæ: nám deum
 Non pár uidetur fácere, delictúm suum
 Suámque ut culpam expétere in mortalem sinat. 495
 Orátionem cónprimam: crepuít foris.
 Amphítruo subditúos eccum exít foras
 [Atque] Álcumena [una] úxor usurária.

I V P P I T E R. A L C U M E N A. M E R C U R I U S.

- IV. Béne uale, Alcuména, cura rém communem,
 quód facis, 499
 Átque inperce quæso: mensis iam tibi esse actós uides.
 Míhi necessest ire hinc: uerum quód erit natum tóllito.
 AL. Quid istuc est, mi uír, negoti, quód tu tam subitó
 domo
 Ábeas? IV. Edepol haút quod tui me néque domi
 distaédeat:
 Sét ubi summus ímperator nón adest ad exércitum, 504
 Cítius quod non fáctost usus fit quam quod factóst opus.
 ME. Nímis hic scitust súcophanta, qui quidem sit
 méus pater.
 Ópservatote eum, quam blande múlieri palpábitur.
 AL. Écastor te expérior quanti fácias uxorem tuam.
 IV. Sátin habes, si féminarum núllast quam aequé
 díligam? 509
 ME. Édepol ne illa si ístis rebus té sciat operám dare,
 Égo faxim ted Ámphítruo nem mális esse quám louem.

AL. Éxperiri istúe mauellem mé quam memorári mihi.
Príus abis quam lécti ubi cubuísti concaluít locus.

Hére uenisti média nocte, núnc abis. hocín placet?

ME. Áccedam atque hanc áppellabo et súpparasitabór
patri. 515

Númquam edepol quemquám mortalem crédo ego uxorém
suam

Sic ecfflictim amáre, proinde ut híc te ecfflictim déperit.

IV. Cárnufex, non égo te noui? ábin e conspectú meo?

Quíd tibi hanc curátio est rem, uérbero, aut muttítio?

Quém pol ego hoc iam scípione... AL. Ah nólí.

IV. Muttítio modo. 520

ME. Néquiter paene éxpediuit prima parasitátio.

IV. Vérum quod tu dícis, mea uxor, nó n te mi irascí
deceat.

Clánculum abii ego á legione: hanc óperam subrupuí tibi,

Éx me primo ^{ut}príma scires, rem ut gessissem púplicam.

Éa tibi omnia énarrauí. nísi te amarem plúrumum, 525

Nón facerem. ME. Facítne ut dixi? tímídam palpo
pércutit. /

IV. Núnc ne legio pésentiscat, clám illuc redeun-
dúmst mihi,

Né me uxorem praéuortisse dícant prae re púplica.

AL. Lácrumantem ex abítu concianas tú tuam uxorém.

IV. Tace:

Né corrumpe oculós: redíbo actútum. AL. Id actútum
diust. 530

IV. Nón ego te hic lubéns relinquo néque abeo aps te.

AL. Séntio:

Nám qua nocte ad mé uenisti, eádem abis. IV. Quor
mé tenes?

Témpus est: exíre ex urbe príus quam lucescát uolo.

Núnc tibi hanc paterám, quae dono mi illi ob uirtutém
datast,

Ptérela rex qui pótitaui, quem égo mea occidí manu, 535

Álcmena, tibi condono. AL. Fácís ut alias rés soles:

Écastor condígnum donum, quálist qui donúm dedit.

ME. Ímmo sic condígnum donum, quálist quoi donó
datumst.

IV. Pérgin autem? nóne ego possum, fúrcifer, te
pérdere?

AL. Nólí amabo, Amphítruo, irasci Sósiae causá
mea. 540

IV. Fáciam ita ut uis. ME. Éx amore hic ad modum
quam saénos est.

IV. Númquid uis? AL. Vt quom ápsim me ames, mé
tuam apsentém tamen.

ME. Éamus, Amphitruó: lucescit hóc iam. IV. Abi
prae, Sósia.

Iam égo sequar. numquid uis? AL. Etiam: ut áctutum
aduénías. IV. Licet:

Príus[enim] tua opínione hic ádero: [eo] bonum ánimum
habe. 545

Núnc te, nox, quae mé mansisti, mító ut concedás die,
Vt mortalis ínlucescas luce clara et cándida.

Átque quanto, nóx, fuisti lóngior hac próxuma,

Tánte breuior dies ut fiat fáciam, dispar út dies

Aéque noctem accédát. ibo ét Mercurium áupsequar. 550

ACTVS II.

AMPHITRVO. SOSIA.

AM. Age í tu secúndum. SO. Sequór, supsequór te.

AM. Sceléstissumúm te arbitrór. SO. Nam quam-
óbrem?

AM. Quia íd quod neque ést neque fuit neque fu-
túrumst

Mihí praedicás. SO. Ecceré, iam tuátim

Facís tu, ut tuis nulla apút te fidés sit. 555

AM. Quid ést? quo modó? iam quidem hércle ego
tibi ístam

Sceléstam, scelús, linguam apscídam. SO. Tuús sum:
Proinde út commodúmst et lubét, quicque fácias.

Tamén quin loquár haec utí facta súnt hic,
Numquam úllo modó me potés deterrére. 560

AM. Sceléstissime, aúdes mihí praedicáre íd,
Domí te esse núnc, qui hic adés. SO. Vera díco.

AM. Malúm quód tibi dí dabúnt atque ego hódie
Dabo. SO. Ístuc tibi íst in manú: nam tuús sum.

AM. Tun mé, uerbero, aúdes erúm ludificári? 565
Tunc íd dicere aúdes, quod némo umquam homo
ántehac

Vidít nec potést fierí, tempore úno
Homo ídem duóbus locís ut semúl sit?

SO. Profécto, ut loquór, res itást. AM. Iuppítér te
Perdát. SO. Quid malí sum, ere, tua éx re promérítus?

AM. Rogásne, inprobe, étiam qui lúdos facís me? 571

SO. Meritó maledicás mi, si [nón] id ita fáctumst.

Verum haú mentiór resque utí factast díco.

AM. Homo híc ebriúst, ut [ego] opíno. SO. Egone?

AM. Tu ístic.

SO. Vtinam ésssem ita. AM. Tu ea óptas quae fácta:

ubi bibísti? 575

SO. Nusquam équidem. AM. Quid hoc hóminist?

SO. Equidém deciens díxi:

Et dõmi [nunc]sum ego, inquam, ecquid aúdis? et
ãput te

Adsúm Sosia ídem. satín plane ego hóc nunc,

Satín diserte ésse, ere, uideór tibi locútus? 579

AM. Vahá, apage te á me. SO. Quid [istúc] est negóti?

AM. Pestís te tenét. SO. Nam quor ístuc [mi] dícis?

Equidém ualeo récte et sum sáluos, Amphítruo.

AM. Át ego faciam te hódie, proinde ut méritu's, ut
ualeás minus

Ét miser siés ex saluo iám, domum si rédiero.

Séquere, erum qui síc ludificas díctis delirántibus: 585

Quí quoniam erus quod imperauít néglexisti pérsequi,

Núnc uenis etiam últro inrisum dómínum: quae neque
fieri

Póssunt neque fando úmquam accepit quísquam, ea
profers, cárnufex:

Quõius ego hodie in térgum faxo ista éxpetant mendácia.

SO. Ámphitruo, misérrima istaec míseriast seruó bono,

Áput erum qui uéra loquitur, si id ui uerum uíncitur. 591

AM. Quo id, malum, pactó potest nam (mécum ar-
gumentís puta)

Ffieri, nunc utí tu et híc síis ét domi, id díci uolo.

SO. Súm profecto et híc et illi: hoc quoisuis mirari licet,

Néque tibi, [Amphitruo,] istuc mirum mágis uidetur
quám mihi. 595

AM. Quó modo? SO. Nihilo, inquam, mirumst mágis
tibi istuc quam mihi:

Néque, ita di me amént, credebam primo mihimet
Sósiae,

Dónec Sosia égomet ille fécit sibi uti créderem.

Órdine omnia, út quicque actumst, quóm aput hostis
sédimus,

Édissertauit: tum formam una ápstulit cum nómine. 600

Néque lac lacti mágis est simile quam ille ego similis
ést mei.

Nam út dudum ante lúcem a portu mé praemisisti domum,

AM. Quid igitur? SO. Prius múlto ante aedis stábam
quam illo aduénérám.

AM. Quás, malum, nugás? satin tu sánus es? SO. Sic
sum út uides.

AM. Huíc homini nescío quid est malí mala obiectúm
manu, 605

Póstquam a me abiit. SO. Fáteor: nam sum optúsus
pugnis péssume.

AM. Quis te uerberáuit? SO. Egomet mémet, qui
nunc súm domi.

AM. Cáue quicquam, nisi quód rogabo té, [iam] mihi
respónderis.

Ómnium primum iste qui sit Sósia, hoc dici uolo.

SO. Túus est seruos. AM. Míhi quidem uno té plus
etiámsat quam uolo, 610

Néque, postquam sum nátus, habui nísi té seruom Sósiam.

SO. Át ego nunc, Amphítroo, dico: Sósiam seruóm tuum
Praéter me alterum, inquam, adueniens fáciam ut of-
fendás domi,

Dáuo prognatúm patre eodem quo égo sum, forma, actáte
item,

Qua égo sum. quid opust uérbis? geminus Sósia híc
factúst tibi. 615

AM. Nímia memoras míra. set uidístine uxorém meam?

SO. Quín intro ire in aédís numquam licitumst.

AM. Quis te próhibuit?

SO. Sósia ille, quém iam dudum díco, is qui me
cótudit.

AM. Quis istic Sosiást? SO. Ego, inquam. quótiens
dicendúmst tibi?

AM. Sét quid ais? num obdórmiuisti dúdum?

SO. Nusquam géntium. 620

AM. Íbi forte istam sí uidisses quéndam in somnis
Sósiam.

SO. Nón soleo ego somniculose erí [mei] imperia pér-
sequi.

Vigilans uidi, uígilans nunc te uideo, uígilans fábulor,
Vigilantem ille mé iam dudum uígilans pugnís cótudit.

AM. Quis homo? SO. Sosia, inquam, ego ille.
quaéso, non intéllegís? 625

AM. Quí, malum, intellégere quisquam pótis est?
ita nugás blatis.

SO. Vérum actutum nósces. AM. Quem? SO. Illum
nósces seruom Sósiam.

AM. Séquere hac me igitur: nám mihi istuc prímum
exquisítést opus.

Sét uide ex naui écferantur quae imperaui iam ómnia.

SO. Ét memor sum et díligens, ut quae imperes con-
páreant: 630

Nón ego cum uinó simitu ébibi imperiúm tuum.

AM. Vtinam di faxínt, infecta dícta re eueniánt tua.

ALCYMENA. (THESSALA.) AMPHITRVO. SOSIA.

AL. Satin parua res est uoluptatum in uita atque in
aetate agunda,

Praequam quod molestatumst? ita quouquest in aetate
hominum comparatum:

Ita dis est complacitum, uoluptatem ut maior comas
consequatur: 635

Quin incommodi plus malique ilico adsit, boni si optigit
quid.

Nam ego id nunc experior domo atque ipsa de me scio,
quod uoluptas

Parumper datat, dum uiri mei fuit mi potestas uidendi
Noctem unam modo: atque is repente abiit a me [nunc]
hinc ante lucem.

Sola hic mi nunc uideor, quia ille hinc abest, quem ego
amo praeter omnis. 640

Plus aegri ex abitu [mei] uiri quam ex aduentu uoluptatis
cepi.

Set hoc me beat saltem, quoniam [ille] uicit

Perduellis et domum laudis conpos reuenit.

Asit, dum modo laude parua domum se

Recipiat. feram et perferam usque abitum eius
animo 645

Forti atque offirmato: id modo si mercedis

Datur mi, ut meus uictor uir belli clueat,

Satis mi esse ducam. optumumst praemium uirtus:

Virtus omnibus rebus anteit profecto:

Libertas, salus, uita, res et parentes 650

Et patria et procati tutantur, seruantur:

Virtus omnia in sese habet: omnia adsunt

Bona, quem penes est uirtus.

AM. Édepol me uxori éxoptatum crédo aduenturúm domum,

Quaé me amat, quam cóntra amo: praesértim re gestá bene, 655

Víctis Hostibús, quos nemo pösse superari ratust:

Éos auspicio meo átque ductu primo coetu uicimus.

Cérte enim me illi éxpectatum optáto uenturúm scio.

SO. Quid? me non rere éxpectatum amícae uenturúm meae?

AL. Méus uir hic quidemst. AM. Séquere hac tu me.

AL. Nám quid ille reuórtitur,

Quí dudum properáre se aibat? án ille me temptát sciens 661

Átque id se uolt éxperiri, súum abítum ut desíderem?

Écastor med háút inqúta sé domum recipít suam.

SO. Ámphitruo, redíre ad nauem méliust nos.

AM. Qua grátia?

SO. Quía domi datúrus nemost prándium adueniéntibus. 665

AM. Quí tibi nunc istúc in mentemst? SO. Quía enim sero aduénimus.

AM. Quí? SO. Quía Alcuménam ante aedis stáre saturam intéllego.

AM. Gráuidam ego illanc híc reliquí, quom ábeo.

SO. Hei, perí miser.

AM. Quid tibist? SO. Ad aquám praehibendam cómmodum aduení domum,

Décumo post mense, út rationem té ductare intéllego. 670

AM. Bóno animo es. SO. Scin quám bono animo sím? si situlam cépero,

Númquam edepol tu míhi diuini créduis post hunc diem, Ní ego illi puteó, si occepso, ánimam omnem intertráxero.

AM. Séquere hac me modo. álium ego isti rei ádlegabo: né time.

AL. Mágis nunc me meum officium facere, si huc eam aduorsum, árbitor. 675

AM. Ámphitruo uxorem salutat laétus speratám suam, Quam ómnium Thebís uir unam esse óptumam diiúdicat, Quámque adeo ciués Thebani uéro rumificánt probam.

Váluistine usque? éxpectatun áduenio? SO. Hau uidi magis:

[Nam haéc marítum sũm] salutat mágis haut quíquam quám canem. 680

AM. Ét quom grauidam et quóm te pulcre plénam aspicio, gaúdeo.

AL. Ópsecro ecastór, quid tu me dérídículi grátia Sic salutas átque appellas, quási dudum non uíderis, Quási qui nunc primúm recipias té domum huc ex hóstibus? 81

[Atque me nunc proinde appellas, quasi multo post uideris.] 685

AM. Immo equidem te nĩsi nunc hodie nũsqum uidi géntium.

AL. Quór negas? AM. Quia uéra didici dícere. AL. Haut aequóm facit,

Quí quod didicit id dediscit. án periclitámini Quid animi habeam? sét quid huc uos cónuortímini tám cito?

Ánte auspiciũ cónmoratũst án tempestas cóntinet, 690 Quí non ablisti ád legiones, ita uti dudum díxeras?

AM. Dúdum? quam dudum istuc factumst? AL. Témptas: iam dudũ, modo.

AM. Quí istuc potis est fieri, quaeso, ut dícis: iam dudũ, modo?

AL. Quid enim censes? te ut delinam contra, lusorem
meum,

Qui nunc primum te aduenisse dicas, modo qui hinc
abieris? 695

AM. Haec quidem deliramenta loquitur. SO. Pau-
liapér mane,

Dum edormiscat unum somnum. AM. Quaeue uigilans
somnia? 700

AL. Equidem ecastor uigilo et uigilans id quod fa-
ctumst fabulor:

Nam dudum ante hunc et istunc et te uidi. AM. Quo
in loco?

AL. Hic in aedibus, ubi tute habitas. AM. Numquam
factumst. SO. Non taces? 705

Quid, si e portu nautis huc nos dormientis detulit?

+AM. Etiam tu quoque aduentaris huic? SO. Quid uis
fieri?

Non tu scis, Bacchaé bacchanti si uis aduorsari,

Ex insana insaniorem facies, feriet saepius:

Si opsequare, una resoluas plaga? AM. At pol qui
certa res 705

Hanc est obiurgare, quae me hodie aduenientem domum

Noluerit salutare. SO. Inritabis crabrones. AM. Tace.

Alcumena, unum rogare te uolo. AL. Quiduis roga.

AM. Num tibi aut stultitia accessit aut superat super-
bia?

AL. Qui istuc in mentemst tibi ex me, mi uir, percon-
tari? 710

AM. Quia salutare aduenientem me solebas antihac,

Appellare itidem ut pudicae suos uiros, quae sunt,
solent.

Eo more expertem te factam adueniens offendí domi.

AL. Ecce te certo aduenientem heri hinc
Et salutaui et ualuisse me usque exquisitum semul, 715
Mi uir, et manum prehendi et ausulum tetuli tibi.

SO. Tunc heri hunc salutauisti? AL. Et te quoque
etiam, Sôstia.

SO. Amphitruo, speravi ego istam tibi parturam fi-
lium:

Verum non est puero gravis. AM. Quid igitur?
SO. Insania.

AL. Equidem sana sum et deos quaeso, ut salua pariam
filium: 720

Verum tu malum magnum habebis, si hic suum officium
facit:

Ob istuc omen, ominator, capies quod te condecet.

SO. Enimvero praegnati oportet [mulieri] malum dari,
Ut quod obrodât sit, animo si male esse occiperit.

AM. Tunc me heri hic uidisti? AL. Ego, inquam, si uis
decens dicier. 725

AM. In somnis fortassis? AL. Immo uigilans uigilan-
tem. AM. Hei mihi.

SO. Quid tibi? AM. Delirat uxor. SO. Atra bili
percitast:

Nulla res tam delirantis homines concinnat cito.

AM. Vbi tu primum tibi sensisti, mulier, impliciscer?

AL. Equidem ecce sana et salua sum. AM. Quor
igitur praedicas, 730

Te heri me uidisse, qui hac noctu in portum aduecti
sumus?

Ibi cenavi atque ibi quievi in navi noctem perpetem
Neque pedem meum huc intuli etiam in aedis, ut cum
exercitu

Hinc profectus sum ad Teleboas hostis eosque ut uicimus.

AL. Immo mecum cenauisti et mecum cubuisti.

AM. Quid est? 735

AL. Vera dico. AM. Non quidem hercle de hac re:
de aliis nescio.

AL. Primum diluculo abiisti ad legiones. AM. Quo
modo?

SO. Recte dicit, ut commeminit: somnium narrat
tibi.

Sét, mulier, postquam experrecta's, te prodigiali Ioui
Aut mola salsa hodie aut ture conprecata oportuit. 740

AL. Vaé capiti tuo. SO. Tua istuc refert, si cura-
ueris.

AL. Iterum iam hic in me inclementer dicit, atque id
sine malo.

AM. Tace tu. tu dic: egone aps te abii hinc hodie cum
diluculo?

AL. Quis igitur nisi uos narrauit mi illi ut fuerit prae-
lium?

AM. An etiam id tu scis? AL. Quippe ex te audui, ut
urbem maximam 745

Expugnaissés regemque Ptérelam tute occideris.

AM. Egone istuc dixi? AL. Tute istic, étiam astante
hoc Sósia.

AM. Audiuistin tú me narrare hodie haec? SO. Vbi
ego audíuerim?

AM. Hanc roga. SO. Me quidem praesente núnquam
factumst quód sciam.

AL. Mirum quin te aduersus dicat. AM. Sósia, age me
huc aspice. 750

SO. Spécto. AM. Vera uólo loqui te, nólo adsentari
mihi.

Audiuistin tu hodie me illi dicere ea quae illa autumat?

SO. Quæso edepol, num tú quoque etiam insânis,
 quom id me intérrogas,
 Qui ipsus equidem nunc primum istanc tēcam conspicio
 semul?

AM. Quid nunc, mulier? aúdin illum? AL. Ego
 uéro, ac falsum dicere. 755

AM. Néque tu illi neque míhi uiro ipsi crēdis?
 AL. Eo fit, quia mihi

Plurimum credo ét scio istaec facta proinde ut próloquor.

AM. Tún me heri aduenisse dicis? AL. Tún te
 abisse hodie hinc negas?

AM. Négo enim uero et me aduenire nunc primum aio
 ad té domum.

AL. Ópsecro, etiamne hoc negabis, te aúream pateram
 míhi 760

Dēdisse dono hodié, qua te illi donatum esse dixeras?

AM. Néque edepol dedí neque dixi: uerum ita animatus
 fui

Itaque nunc sum, ut ea te patera donem. set quis istac
 tibi

Dixit? AL. Equidem ego ex te audiui et ex tua accepí
 manu

Páteram. AM. Mane, mane, ópsecro te. nímis de-
 miror, Sósia, 765

Qui illaec illi mé donatum esse aúrea paterá sciat,

Nísi tu dudum hanc cónuenísti et nárrauísti haec ómnia.

SO. Néque edepol ego díxi neque istam uídi nísi tecúm
 semul.

AM. Quid hoc est hominis? AL. Vín proferri páte-
 ram? AM. Proferri uolo.

AL. Fíat. i tu, Théssala, intus páteram profertó fo-
 ras, 770

Qua haec mens uir me donauit. AM. Sécede huc tu,
Sósia.

Maluero illat praeter alia mira miror maxime,
Si haec habet pateram illam. SO. An etiam id crédis,
quae in hac cístula.

Túo signo opsignata fertur? AM. Saluom signumst?
SO. Inspice.

AM. Récte: itast ut opsignauit. SO. Quaesio, quin tu
istanc iubes 775

Pró cerrita circumferri? AM. Édepol qui factóstopus:
Nam haec quidem edepol láruarum plénast. AL. Quid
uerbís opust?

Én pateram tibi: éccam. AM. Cedo mi. AL. Age
aspice huc sis núnc iam

Tú, qui quae facta infitiare, quem égo iam hic conuin-
cám palam.

Éstne haec patera, quá donatús illi? AM. Summe
Iúppiter, 780

Quíd ego uideo? haec ést profecto pátera. perii, Sósia.

SO. Aút pol haec praestígiatrix múlto mulier má-
xumast.

Aút hic pateram inesse oportet. AM. Ágedum, eam
solue cístulam.

SO. Quíd ego istam exoluam? ópsignatast récte. res
gentást bene:

Tu [álium] peperisti Ámphitruonem, ego álium peperí
Sósiam: 785

Núnc si pateram pátera peperit, ómnes congemináuimus.

AM. Cértumst aperire átque inspicere. SO. Vide sis
signi quíd siet,

Né posterius te me culpam cónferas. AM. Aperí modo.
Nam haec quidem nos déliantis fácere dictis póstulat.

AL. Vnde haec igitur est nisi apud te, quae mihi deditur?
data? 790

AM. Opus mihi istuc exquisito. SO. Iuppiter, pater
Iuppiter.

AM. Quid tibi? SO. Hic patera nulla in cistulast.
AM. Quid ego audio?

SO. Id quod uerumst. AM. At craciata iam, nisi
apparet, tuo.

AL. Haec quidem apparet. AM. Quis igitur tibi de-
dit? AL. Qui me rogat.

SO. Me captas, quia tute ab naui clanculum huc alia
uia 795

Praecucurristi atque hinc pateram tute exemisti atque
eam

Huc dedisti, posthac rursus opsignauisti clanculum.

AM. Hei mihi, etiam tu quoque huius adiuuas insa-
niam?

An heri non aduenisse huc? AL. Aio, adueniensque
flico

Me salutaui et ego te et ausculum tetuli tibi. 800

SO. Iam illuc non placet principium de ausculo.
AM. Perge exequi.

AL. Lauisti. AM. Quid, postquam laui? AL. Accu-
bulisti. SO. Euge, optime.

Nunc exquire. AM. Ne interpellas. perge porro
dicere.

AL. Cena adpositast: concenasti mecum: ego accubui
semul.

AM. In eodemne lecto? AL. In eodem. SO. Hei, non
placet conuiuium. 805

AM. Sine modo argumenta dicat. quid, postquam
cenauimus?

AL. Té dormitare aibas: mensa ablátast: cubitum hinc ábilimus.

AM. Vbi tu cubuisti? AL. In eodem tecum una lecto in cubiculo.

AM. Pérdidisti. SO. Quid tibist? AM. Haec mé modo ad mortém dedit.

AL. Quid iam, amabo? AM. Né me appella. SO. Quid tibist? AM. Perí miser, 810

Quia pudicitiae huius uitium me hinc apsentest ádditum.

AL. Ópsecro ecastór, quor istuc, mí uir, ex ted áudio?

AM. Vír ego tuus sim? né me appella, falsa, falso nómine.

SO. Haéret haec res, sí quidem haec iam múlter factast éx uiro.

AL. Quid ego feci, quá istaec propter dícta dicantúr míhi? 815

AM. Túte edictas fácta tua: ex me quaéris, quid delíqueris?

AL. Quid ego tibi delíqui, si quói núpta sum tecúm fui?

AM. Tún mecum fuerís? quid illac ínpudenti audáciust?

Sáltem, tuipte sí pudoris égeas, sumas mútuom.

AL. Ístuc facinus, quód tu insimulas, nóstro generi nónon decet. 820

Tú sí me ínpudicitiai cáptas, capere nónon potes.

AM. Di inmortales: cógnoscisne tú me saltem, Sósia?

SO. Própemodum. AM. Cenávine ego heri in nául in portu Pérsico?

AL. Míhi quoque adsunt téstes, qui illat quód ego dicam adséntiant.

SO. Nescio quid istuc negoti dicam, nisi si quis-
piamst 825

Amphitruo alius, [qui forte te hic absente tamen
Tuam rem curet] té qui apseste hic múnus fungatúr tuum.
Námque de illo súbditiuo Sósia mirúmst nimis.

Cérte de istoc Ámphitruone iam álterum mirúmst magis.

AM. Nescio quis praestigiator hánc frustratúr mú-
Herem. 830

AL. Pér supremi régis regnum iúro et matrem fámílias
lúnionem, quam mé uereri et métuerest par máxume,
Vt mi extra unum té mortalis némo corpus corpore
Cóntigit, quo me ínpudicam fáceret. AM. Vera istaéc
uelim.

AL. Véra dico, sét nequiquam, quóniam non uis cré-
dere. 835

AM. Múlier es, audácter iuras. AL. Quae non de-
liquít, decet

Aúdacem esse, cónfidenter pró se et proterué loqui.

AM. Sátis audacter. AL. Vt decet pudícam. AM. Ain?
tu uerbís probas.

AL. Nón ego illam míhi dotem esse dúco, quae dos
dícitur,

Sét pudicitiam ét pudorem et sédatum cupidinem, 840
Dèum metum et paréntum amorem et cónnatum con-
córdiam,

Tibi morigera atque út munífica sím bonis, prosím probis.

SO. Ne ísta edepol, si uéra haec loquítur, éxamussimst
óptuma,

AM. Délenitus súm profecto íta, út me qui sím né-
sciam.

SO. Ámphitruo's profecto: caue sis né tu te usa
pérduis: 845

Ita nunc homines inmutantur, postquam peregre ad-
uenimus.

AM. Mulier, istanc rem inquisitam certumst non amitt-
tere.

AL. Edepol me lubente facies. AM. Quid ais? re-
spondé mihi:

Quid, si adduco tñm cognatum húc ab naui Nauícratem,
Qui mecum una uéctust una náui: atque is si dénecat 850
Fácta, quae tu fácta dicis, quíd tibi aequomst fieri?

Númquid causam dícis, quin te hoc múltem matrimónio?

AL. Sí deliqui, nùlla causast. AM. Cónuenit. tu,
Sósia,

Dúc hos intro. ego húc ab naui mécum adducam Nauí-
cratem.

SO. Nunc quidem praeter nos nemost: díc mihi uerum
sério, 855

Écquis alius Sósia intust, qui mei similís siet?

AL. Ábin hinc a me, dígnus domino séruos? SO. Abeo,
sí iubes.

AL. Nímis ecastor fácinus mirumst, qui illi conlubitúm
siet

Mèò uiro, sic me insimulare fálsò facinus tám malum. 859
Quídquid est, iam ex Nauícrate id cognáto cognoscám meo.

ACTVS III.

I VPPITER.

Ego sum ille Amphitruo, quòius est seruus Sósia,
 Idém Mercurius qui fit quando cómodumst,
 In súperiore qui habito cenáculo,
 Qui intérdum fio Iúppiter, quandó lubet. 864

Hac áutem quom extemplo áduentum adporto, ílico
 Amphítroo fio et uéstitum inmutó meum.
 Nunc húc honoris uóstri uenio grátia,
 Ne hanc ínchoatam tránsigam comoédiam.

Semul Álcumenae, quám uir insontém probri
 Amphítroo accusat, uéni ut auxiliúm feram: 870
 Nam méa sit culpa, quód egomet contráxerim,
 Si id ínnocenti [inméríto damnosum] éxpetat.

Nunc mémet Amphitruónem, ut occepí semel,
 [Iterum] ésse adsimulabo átque in horunc fámiliam
 Hodíe frustratiónem iníciam máxumam. 875

Post ígitur demum fáciam ut res fiát palam
 Atque Álcumenae in témpore auxiliúm feram
 Faciámque ut uno fétu et quod grauidást uiro
 Et mé quod grauidast páriat sine dolóribus.
 Mercúrium iussi mé continuo cónsequi,
 Siquíd uellem imperáre. nunc hanc ádloquar.

ALCVMENA. IUPPITER.

AL. Duráre nequeo in aédibus. ita mé probri,
Stuprí, dedecoris á uiro argutám meo:

Ea quae sunt facta infécta re esse occlámitat: 884

Quae néque sunt facta néque ego in me admisi, árguit

Atque id me susque déque esse habiturám putat.

Non édepol faciam néque me perpetiár probri

Falso insimulatam, quín ego illum aut déseram

Aut fáciat satis ille átque adiuret insuper,

Nolle ésse dicta quae ín me insontem prótulit. 890

IV. Faciúndumst mi illut, fieri quod illaec póstulat,

Si me illam amantem ad sése studeam récipere:

Quando égo quod feci id fáctum Amphitruoni óffuit

Atque illi dudum méus amor negótium

Insónti exhibuit: núnc autem insontí mihi 895

Illíus ira in hánc et maledicta éxpetent.

AL. Et éccum uideo, [módo] me miseram qui árguit

Stuprí, dedecoris. IV. Té uolo, uxor, cónloquí.

Quor téd auortisti? AL. Ést ita ingeníum meum:

Inimícos semper ósa sum optuéríer. 900

IV. Heia áutem inimicos? AL. Síc est, uera praé-
dico:

Nisi étiam hoc falso díci insimulatúrus es.

IV. Nimis íracunda's. AL. Pótlín ut apstineás ma-
num?

Nam cértó si sis sánus aut sapiás satis,

Quam tu ínpudicam esse árbitrere et praédíces, 905

Cum ea tú sermonem néc ioco nec sério

Tibi hábeas, nisi sis stúltior stultíssumo.

IV. Si díxi, nihilo mágis es neque ego esse árbitror,

Et id húc reuorti utí me purgarém tibi.

Nam núnquam quicquam méo animo fuit aégrius 910

Quam póstquam audiui, téd esse iratám mihi.

Quor díxisti? inquies. ego expediám tibi.

Non édepol quo te esse ínpudicam créderem:

Verúm periclitátus sum animúm tuum,

Quid fáceres et quo pácto id ferre indúceres. 915

Equidém ioco illa díxeram dudúm tibi,

Ridículi causa. uél hoc rogato Sósiam.

AL. Quin húc adducis mèum cognatum Naúcratem,

Testém quém dudum te ádducturum díxeras, 919

Te huc nón uenisse? IV. Siquid dictumst pér iocum,

Non aéquomst id te sério praeuórtier.

AL. Ego illum scio quam dóluerit cordí meo.

IV. Per dexteram tuam te, Álcumena, oro, ópsecro

Te, dá mi hanc ueniam, ignósce, irata né sies.

AL. Ego ístatac feci uérba uirtute ínrita. 925

Nunc quándo factis sum ínpudicis ápstinens,

Ab ínpudicis díctis auortí uolo.

Valeás, tibi habeas rés tuas, reddás meas.

Iubén mihi comites? IV. Sánan' es? AL. Si nón
iubes,

Sinitó: Pudicitíam égomet comitem dúxero. 930

IV. Mane, árbitratu túo ius iurandúm dabo,

Me mèam pudicam esse úxorem arbitrárier.

Id égo sí fallo, túm te, summe Iúppiter,

Quaeso Ámhitruoni ut sémper iratús sies.

AL. Ah, própítius sit pótius. IV. Confidó fore: 935

Nam iús iurandum uérum te aduorsúm dedi.

Iam núnc irata nón es? AL. Non sum. IV. Béne
facis.

Nam in hóminum aetate múlta eueniunt hñius modi:

Capiúnt uoluptates, cápiunt rusum míserias:

irae interueniant, redeunt rursus in grátiam. 940

Verum irae siquae fórte eueniant huius modi

Intér eos : rursus si reuentam in grátiamat,

Bis tanto amici sùnt inter se quàm prius.

AL. Primum cauísse opórtuit ne diceret : 944

Verum eadem si idem mihi purgas, patiúnda sent.

IV. Iube uéro uasa púra adornari mihi,

Vt quae áput legionem uóta uoni, si domum

Redíssem saluos, éa ego ut exoluam ómnia.

AL. Ego istuc curabo. IV. Éuocate huc Sósiam :

Gubérnatorem, qui mea in naui fait, 950

Elepharónem arcessat, qui nobiscum prándeat.

Is ádeo inpransus [hódie] ludificábitur,

Dum ego Ámphitruonem cóllo hinc opatrickó traham.

AL. Mirum quid solus secum secreto ille agat.

Atque áperiantur aedes : exit Sósia. 955

SOSIA. IUPPITER. ALCMENA.

SO. Ámphitruo, adsum : síquid opus est ímpera, ímpe-
rium éxequar.

IV. Óptume aduenis. SO. Iam pax est [fácta] uos inté-
duos ?

Nám quia uos tranquillos uidéo, gaúdeo et uolup ést
mihi.

Átque ita seruom pár uidetur frúgi sese instítuere :

Pròinde erí ut sint, ípse ítem sit : uóltum e uoltu cón-
paret : 960

Trístis sit, si erí sint tristes : hílarus sit, si gaúdeant.

Sét age respondé : iam uos redístis in concórdiam ?

IV. Dérides, qui scís haec dudum mé dixisse pér íocum.

SO. An illud ioculo dixisti? equidem serio ac uero
ratus.

IV. At habui expurgationem: facta pax est. SO.
Optumest. 965

IV. Ego rem diuinam intus faciam, uota quae sunt.
SO. Censeo.

IV. Tú gubernatorem ab navi hac euoca uerbis meis
Blépharonem, is uti ré diuina facta mecum praeceat.

SO. Iam híc ero, quem illi censebis esse me. IV.
Actutum húc redi.

AL. Námquid uis, quin ábeam iam intro, ut ádparen-
tur quibus opus? 970

IV. Í sane et quantum potest paráta fac sint omnia.

AL. Quán uenis quandó uis intro: fáxo haut quicquam
sit morae.

IV. Récte loquere et proinde diligéntem ut uxorem de-
cet.

Iam hisce ámbo, et seruos ét era, frustra súnt duo; 974

Qui me Ámphitruonem réntur esse: erránt probe.

Nunc tú diuine mi húc fac adsis Sósia.

Andís quae dico, támetsi praesens nó n ades.

Fac Ámphitruonem iam áduenientem ab aédibus

Vt ábigas quouis pácto commentús sis.

Volo débudi illum, dúm cum hac usurária 980

Vxóre mihi nunc mórigero. haec curáta sint

Fac sis, proinde adeo ut uéllé med intéllegis,

Atque út ministres míhi, quom sacrificém míhi.

M E R C U R I U S.

Concedite atque apscédite omnes, dé uia decédite.

Nec quisquam [nunc] tam audáx fuit homo qui óbuiam
opsistát mihi. 985

Nam mihi quidem hercle qui minus liceát deo minitárier
Populó, ni decedát mihi, quam séruolo in comoédiis?

Ille náuem saluam núntiat aut irati aduentúm senis:

Ego súm Ioui dicto aúdiens, eius iússu nunc huc me
ádfero.

Quam ob rém mihi magis par ést. uia decédere et con-
cédere. 990

Patér uocat me, eúm sequor, eius dicto imperio sum
aúdiens.

Vt fílium bonúm patri esse opórtet, item ego súm patri:

Amánti supparasitor, hortor, ásto, admoneo, gaúdeo.

Siquíd patri uolup ést, uoluptas éa mi multo máxumast.

Amát? sapit: recté facit, animó quando opsequitúr
suo: 995

Quod ómnis homines fácere oportet, dúm modo id fiát
bono.

Nunc Ámphitruonem uólt deludi méus pater: faxó probe
Iam hic déludetur, spéctatores, uóbis inspectántibus.

Capiám coronam mi in caput, adsímulabo me esse
ébrium.

Atque illuc susum escéndero: inde óptume aspellám
uirum 1000

De súpero, quom huc accésserit: faciam út sit madidus
sóbrius.

Deinde illi actutum súfferet suus séruos poenas Sósia:

Eum fécissee ille hodie árguet, quae ego féceró hic: quid
id mea?

Meo me aequomst morigerum patri [esse]: eius studio
servire addecet.

Set ecce Amphitruonem: advenit. iam ille hic delu-
detur probe, 1005

Si quidem nos vultis ascriptando operam dare.

Ibo intro, ornatum capiam qui potis decet:

Dein sursum escendam in tectum, ut illum hinc pro-
hibeam.

A M P H I T R Y O.

Naucratem quem convenire volui in navi non erat,
Neque domi neque in urbe inuenio quemquam qui illum
viderit: 1010

Nam omnis plateas perreptui, gymnasia et myropolia,
Aput emporium atque in macello, in palaestra atque in
foro,

In medicinis, in tonstrinis, aput omnis aedis sacras.
Sum defessus quaeritando, nusquam inuenio Naucratem.
Nunc domum ibo atque ex uxore mea hanc rem pergam
exquirere, 1015

Quis fuerit, quem propter corpus sum stupri con-
pleuerit.

Nam me quam illam quaestionem inquisitam hodie
amittere

Mortuum satiust. set aedis occluserunt. eugepae:

Pariter hoc fit atque ut alia facta sunt: feriam foris.

Aperite hoc: heus, ecquis hic est? ecquis hoc aperit
ostium? 1020

MERCURIUS. AMPHITRUS.

ME. Quis ad foris? AM. Ego sum. ME. Quis 'ego sum'? AM. Ita loquor. ME. Tibi Iuppiter Dique omnes irati certo sunt, qui sic frangas foris. AM. Quó modo? ME. Eo modo, ut profecto uiuas aetatem miser.

AM. Sósia. ME. Ita; sum Sósia, nisi [mei] mé esse oblitum existumas.

Quid nunc uis? AM. Scelésté, at etiam quid uelim, id tu mé rogas? 1025

ME. Ita rogo: paene écfregisti, fá tue, foribus cárdines.

Án foris censébas nobis púplicitus praehibérier?

Quid me aspectas, stólide? quid nunc uís tibi aut quis tú's homo?

AM. Vérbero, etiam quis ego sim me rógitas, ulmorum Ácheruns?

Quém pal ego hodie ob istaec dicta fáciam feruentém flagris. 1030

ME. Pródigum te fuisse oportet ólim in adulescéntia.

AM. Quidum? ME. Quia senécta in aetate á me mendicás malum.

AM. Cúm cruciatu tuo istaec hodie, uérna, uerba fúnditas.

ME. Sácrifico ego nunc tibi. AM. Qui? ME. Quia enim té macto infortúnio.

* * * * *

1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140.

1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150.

1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160.

1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170.

1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180.

ACTVS III.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

BLEPHARO. AMPHITRVO. IUPPITER.

BL. Vós [ista] inter uós partite: ego ábeo, mihi negotiumst: 1035

Néque ego umquam usquam tánta mira mé uidisse cénseo.

AM. Blépharo, quaeso ut áduocatus mi ádsis neue abeás. BL. Vale.

Quíd opus est med áduocato, quí me utri sim néscio?

IV. Intro ego hinc eo: Álcumena párturit. AM. Perí miser:

Nám quid ego ago, quem áduocati iam átque amici déserunt? 1040

Númquam edepol me inúltus istic lúdicabit, quisquis est.

Iám me ad regem récta ducam résque ut factast éloquar.

Égo pol illum ulcíscaz hodie Théssalum uenéficum,

Quí peruorse pérturbauit fámilie mentém meae.

Sét ubi illest? intro édepol abiit, crédo ad uxorém meam. 1045

Quí me Thebis álter uinit míserior? quid núnc agam?

Quem ómnes mortalés ignorant ét ludificant út lubet.

Cértumst, intro rúmpam in aedis: úbi quemque homi-
nem aspéxero,

Síue ancillam, síue seruom, si úxorem, si adúlterum,

Sí patrem, si auóm uidebo, [eum] óp truncabo in
aédibus: 1050

Néque me Iuppitér neque di omnes íd prohibebunt, si
uolent,

Quín sic faciam utí constitui: pérgam in aedis núnc iam.

A C T V S V.

BROMIA. AMPHITRVO.

BR. Spes atque opes uitæ meae iacēt sepultae in
péctore

Neque ullast confidéntia in meo córde, quin amiserim.

Ita mihî uidentur ómnia, mare, térra, caelum cónsequi,
Iam ut ópprimar, ut énicer. me miseram: quid agam
nescio. 1056

Ita tánta mira in aédibus sunt fácta: uae miserae mihi.

Animó malest, aquám uelim: corrúpta sum atque ap-
súmpsa sum.

Capút dolet neque aúdio neque óculis prospició satis.

Nec mé miserior féminast neque úlla uideatúr magis.

Ita erae meae hodie cóntigit: nam ubi pártuis deos sibi
ínuocat, 1061

Strepitús, crepitus, sonitús, tonitrus: subito út pro-
pere, ut ualidé tonuit.

Vbi quisque institerat, cóncidit crepitu: sibi nescio quis
máxima

Vóce exclamat: 'Álcumena, adést auxilium, né
time:

Ét tibi et tuis propitius caéli cultor áduenit. 1065

Exúrgite' inquit 'quí terrore meo óccidistis præ
metu'.

Vt iácuí, exurgo: ardére censui aedis: ita tum cón-
fulgebant.

ibi me inelamat Alcmena: iam, ea res me horrore
adficit.

Ensis praenotit metus: adcurrō ut sciscam quid velit:
Atque illam geminos filios pueros peperisse conspicio:
Neque nostrum quisquam sensimus, quom peperit, neque
providimus. 1071

Sed quid hoc? quis hic est senex,
Qui ante aedis nostras sic iacet? numquam hunc percus-
sit Iuppiter?

Crede edepol: nam pro Iuppiter, sepultus quasi sit
mortuos.

Ibo ut cognoscam, quisquis est. est Amphitruo hic
quidem erus meus. 1075

Amphitruo. AM. Porti. BR. Surge. AM. Interii.

BR. Cedo manum. AM. Quis me tenet?

BR. Tua Brómia ancilla. AM. Timeo totus, ita me
increpuit Iuppiter.

Nec secus est quasi si ab Acherunte ueniam. sed quid
tu foras

Egressa's? BR. Eadem nos formido tímidas terrore
inpulit: 1079

In aedibus, ubi tute habitas, nimia mira uidi. uae mihi,
Amphitruo: ita animus [meus] mihi etiam nunc abest.

AM. Agedum expedi:

Scin me tuum esse erum Amphitruonem? BR. Scio.

AM. Vide etiam nunc. BR. Scio.

AM. Haec sola sanam mentem gestat meorum familiá-
rium.

BR. Immo omnes sani sunt profecto. AM. At me
uxor insanum facit

Suis foedis factis. BR. At ego faciam tu idem ut aliter
praedices, 1085

Amphitruo : piam et pudicam tūam esse uxorem uti
scias,

De ea re signa atque argumenta patetis verbis
eloquar.

Omniū primum Aleumena geminos peperit filios.

AM. Ain tu, geminos? BR. Géminos. AM. Di
me séruant. BR. Sine me dicere,

Vt scias tibi tūaeque uxori deos esse omnis pró-
pítios. 1090

AM. Lóquere. BR. Postquam párturire hodie
úxor occepít tua,

Vbi utero exortí dolores, út solent páérperae :

Inuocat deos immortalis, út sibi auxiliū ferant,

Mánibus puris, cápite operto. sibi continuo cón-
tonat 1094

Sónitu maximo. aédís primo rúere rebamúr tuas :
Aédes totae cónfulgebant tūae, quasi essent
aúreae.

AM. Quaéro, apsolúto hinc me extemplo, quádo
satis delúseris.

Quíd fit deinde? BR. Dum haéc aguntur, intérea
uxorém tuam

Néque gementem néque plorantem nóstrum quis-
quam audíimus :

Íta profecto sine dolore péperit. AM. Iam istuc
gaúdeo, 1100

Vtut erga me méritast. BR. Mitte ista átque haec
quae dicam áccipe.

Póstquam peperit, púeros lauere ínásit non oc-
cépimus.

Sét puer ille, quém ego laui, ut mágnust, ut multum
ualet.

Néque cum quisquam cōligare quāsit incantūlis.

AM. Nímia mira mémoras: si istaec uéra sunt,
diuinitus 1105

Nón metuo meae quia uxori látæ suppetiæ sient.

BR. Mágis iam faxo mira dices. póstquam in
cunas cōditust,

Déuolant angués iubati dēorsum in impluuium duo

Máximi: continuo extollunt ámbó capita. AM. Hei
mihi.

BR. Né paue. set angues oculis ómnis circum-
uisere. 1110

Póstquam pueros cōspicati, pērgunt ad cunás citi:
Égo cunas recéssim rursum uérsum trahere et
ducere

Métuens pueris, mihi formidans, tántoque angues
ácrius

Pérsequi. postquám conspexit anguis ille altér
puer, 1114

Cítus e cunis éxillit, facit recta in [eos] ímpetum:

Álterum alterá prehendiť eos manu perníciter.

AM. Mira memoras: nímis formidolósum facinus
praédicas:

Nám mihi horror mēbra misero pērcipit dictís
tuis.

Quíd fit deinde? pórró loquere. BR. Púer ambo
anguis énicat.

Dum haéc aguntur, uóce clara inclámat uxorem
tuam 1120

AM. Quis homo? BR. Summus ímperator díuom
atque hominum Iúppiter:

Ís se dixit cum Álcumena clám consuetum cúbi-
tibus,

Etunque filium suum esse, qui illos anguis uicerit:
 Alterum tuum esse dixit puerum. AM. Pol me
 hau paenitet, 1124

Si licet boni dimidium mihi diuidere cum Ioue.
 Abi domum, iube uasa pura actatum adornari
 mihi,

Vt Iouis supremi multis hostilis pacem expetam.
 Ego Tiresiam coniectorem aduocabo et consulam,
 Quid faciendum censeat, semul hanc rem ut factast
 eloquar.

Sed quid hoc? quam ualide tonuit. di, opsecro
 nostram fidem. 1130

I V P P I T E R .   A M P H I T R Y O .

IV. Bono animo es: adsum ego auxilio, Amphitruo,
 tibi:

Nihil est quod timeas: ariolos, aruspices
 Mitte omnis: quae futura et quae facta eloquar,
 Multo adeo melius quam filii, quom sum Iuppiter.
 Primum omnium Alcuménæ usuram corporis 1135
 Cepi et concubitu gravidam feci filio.

Tu gravidam item fecisti, quom in exercitum
 Profectu's: uno partu duos peperit semul.
 Eorum alter, nostro quist susceptus semine,
 Suis factis te immortalis adficiet gloria. 1140
 Tu cum Alcumena uxore antiquam in gratiam,

Redi: haú promeruit quam ób rem ultio uórteres:

Mea ní subactast fácere. ego in caelúm migro.

AM. Fáciam ita ut iubés et te oro prómissa ut serués tua.

Íbo ad uxorem íntro: missum fácio Tiresiám senem.

CANTOR. Spéctatores, nunc louis summi caúsa
clare plaúдите. 1145

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 ad 158 iambici octonarii
  - 159 anapaesticus dimeter acatalectus
  - 160 anapaesticus monometer acatalectus
  - 161 et 162 anapaestici dimetri acatalecti
  - 163 ad 176 bacchiaci tetrametri acatalecti (167 insiticius)
  - 177 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 178 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 179 bacchiacus trimeter acatalectus
  - 180 ad 218 iambici octonarii
  - 219 ad 236 cretici tetrametri acatalecti
  - 237 ut videtur corruptus
  - 238 ad 246 cretici tetrametri acatalecti
  - 247 ut videtur corruptus
  - 248 ad 262 iambici octonarii
  - 263 ad 462 trochaici septenarii
  - 463 ad 498 iambici senarii
  - 499 ad 550 trochaici septenarii
  - 551 ad 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 583 ad 632 trochaici septenarii
  - 633 ad 641 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 642 ad 652 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 653 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 654 ad 860 trochaici septenarii
  - 861 ad 955 iambici senarii
  - 956 ad 973 trochaici septenarii
  - 974 ad 983 iambici senarii
  - 984 ad 1005 iambici octonarii

- V. 1006 ad 1008 iambici senarii
- 1009 ad 1052 trochaici septenarii
  - 1053 ad 1061 iambici octonarii
  - 1062 anapaesticus octonarius
  - 1063 iambicus octonarius
  - 1064 et 1065 trochaici septenarii
  - 1066 iambicus octonarius
  - 1067 iambicus octonarius hypermeter
  - 1068 trochaicus septenarius
  - 1069 ad 1071 iambici octonarii
  - 1072 trochaicus dimeter catalecticus
  - 1073 ad 1085 iambici octonarii
  - 1086 ad 1130 trochaici septenarii
  - 1131 ad 1142 iambici senarii
  - 1143 ad 1145 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

C A P T I V I.

GRAECA [ANAXANDRID].

ARGVMENTVM.

Captúst in pugna Hégionis filius.
Aliúm quadrimum fúgiens seruos uéndidit.
Patér captiuos cónmercatur Áleos
Tantúm studens ut gnátum recaperét [suum],
Et in Ybus emit ólim amissum fílium. 5
Is sũo cum domino uéste uorsa ac nómine
Vt [is] ámittatur fécit: ipso pléctitur.
Et is reduxit cáptum et fugitiuóm semul,
Indício quóius álium agnoscit fílium.

P E R S O N A E.

ERGASILVS PARASITVS
HEGIO SENEX
LORARII
PHILOCRATES CAPTIVOS
TYNDARVS CAPTIVOS
ARISTOPHONTES CAPTIVOS
PVER
PHILOPOLEMVS ADVLESCENS
STALAGMVS SERVOS
CATERVA.

P R O L O G V S .

Hos quos uidetis stáre hic captiuos duos,
 Vincti quia astant, hi stant ambo, non sedent.
 Hoc uos mihi testes éstis me uerum loqui.
 Senex qui hic habitat, Hégio, 'st huius pater.
 Set is quo pacto seruiat suo sibi patri, 5
 Id ego hic aput uos próloquar, si operam datis.
 Seni huic fuerunt filii nati duo:

Alium quadrimum puerum seruos surpuít
 Eumque hinc profugiens uéndidit in Álide
 [Dominó] patri huiusce. iam hoc tenetis? óptu-
 mumst. 10

Negat hércle [uero] ille ultimus. accédito.
 Si non ubi sedeas locus est, est ubi ámbules,
 Quando hístrionem cógis mendicárler.
 Ego mé tua causa, ne érres, non rupturus sum.
 Vos qui potestis ópe uostra censérier 15
 Accípite relicuom: álieno uti níl moror.
 Fugituos ille, ut díxeram ante, huius patri
 Domo quem profugiens dóminum apstulerat, uén-
 didit.

Is pósquam hunc emit, dédit eum huic gnató suo
 Pecúliarem, quia quasi una aetás erat. 20
 Hic núnc domi seruit suo patri nec scít pater:
 Enimuéro di nos quasi pilas hominés habent.
 Ratiónem habetis, quó modo unum amiserit.

Postquám belligerant [aútem] Aetoli cum Áleis,
 Vt fit in bello, cápitur alter fílius. 25
 + Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
 Coepít captiuos cómercari hic Áleos,
 Siquém reperire póssit, qui mutét suum:
 [Illum captiuom: hunc suum esse nescit qui domist]
 Et quóniam heri indaudíuit, de summó loco 30
 Summóque genere cáptum esse equitem ex Álide,
 Nil pretío parsit, fílio dum párceret:
 Recónciliare ut fácilius possét domum,
 Emít de praeda hosce ámbos a quaestóribus.
 Hisce aútem inter sese hunc confinxerúnt dolum, 35
 Quo pácto hic seruos súum erum hinc amittát domum.
 Itaque ínter se commútant uestem et nómina:
 Illic uocatur Philocrates, hic Týndarus:
 Huius ille, hic illius hódie fert imáginem.
 Et hic hódie docte expédiet hanc falláciam 40
 Et súum erum faciet líbertatis cónpotem:
 Eodémque pacto frátre[m] seruabít suum
 Reducémque faciet líberum in pátriam ad patrem
 Inprúdens: itidem ut saepe iam in multis locis
 Plus insciens quis fécit quam prudéns boni. 45
 Set inscientes [hí] sua sibi fallácia
 Ita cómpararunt ét confinxerúnt dolum,
 [Itaque hí conmentí dé sua senténtia]
 Vt in séruitute hic áput suum maneát patrem:
 Ita núnc ignorans [dõmi] suo sibi seruit patri. 50
 Homúnculi quantí sunt, quom recógito.
 Haec rés age[tur] nóbis, uobis fábula.
 Set étiamst paucis uós quod monitos uóluerim.
 Profécto expédiet fábulae huic operám dare:
 Non pértractate fáctast neque ítem ut céterae, 55

Neque spúrcídici insunt uérsus inmemorábiles:

Hic néque periurus lénost nec meretríx mala

Neque míles gloriósus. ne uereámini,

Quia béllum Aetolis ésse dixi cum Áleis:

Foris sílic extra scénam fient praélia. 60

Nam hoc paéne iniquomst, cómico chorágio

Conári desubito ágere nos tragoédiam.

Proin síquís pugnam expéctat, litis cóntrahat:

Valéntiorem náctus aduorsárium

Si erít, ego faciam ut púgnam inspectet nóñ bonam,

Adeo út spectare póstea omnis óderit. 66

Abeó. ualete, iúdice*s* iustíssumi,

Domí duellique dúellatores óptami.

A C T V S I.

ERGASILVS.

Inuéntus nomen indidit Scortó mihi,
Quia inuocatus sóleo esse in conuúio. 70

+ Scio apsúrde dictum hoc dérísores dícere,
At ego áio recte. nam in conuiuió sibi
Amátor, talos quóm iacit, scortum inuocat.
Estne inuocatum an nón [est? est] planíssume.
Verum hércle uero nós parasiti plánius, 75
Quos númquam quisquam néque uocat neque in-
uocat:

Quasi múres semper édimus alienúm cibum.
Vbi rés prolatae súnt, quom rus homínés eúnt:
Semúl prolatae rés sunt nostris déntibus.
Quasi quóm caletur cóchleae in occultó latent, 80
Suó sibi suco úsuont, ros si nón cadit:

Itém parasiti rébus prolatís latent
— In ocúlto, miserí uictitant sucó suo,
Dum rúri rurant homínés quos ligúrriant.
Prolátis rebus párasiti uenátici 85

Canés sumus: quando rédierunt, Molóssici
Odiósicque et múltum incommodéstici.
Et híc quidem hércle, nísi qui colaphos pérpeti
Potís párasitus frángique aulas in caput,
Vel éxtra portam trígeminam ad saccum ílicet. 90
Quod míhi ne eueniat nón nullumst perículum

Nam póstquam meus est réx potitus hóstium,
 (Ita [ením] belligerant nunc Aetoli cum Áleis:
 Nam Aetólia haec est: illist captus in Álide
 Philopólemus huius Hégionis fílius 95
 Seúis qui hic habitat: quae aedes lamentáariae
 Mihi súnť, quas quotiensquómque conspició, fleo)
 Nunc híc ocepit quaéstam hunc fili grátia
 Inhonéstum, maxume álienum ingenió suo:
 Homínés captiuos cómmercatur, sí queat 100
 Aliquem ínvenire, sũum qui mutet fílium.
 Quod quídem ego nimis quam cúpio [senex] ut im-
 petret:
 Nam ní illum recipit, níhil est quo me récipiam.
 Nullá iuuentutis spés est: sese omnes amant.
 Ille déum antiquis ést adulescens móríbus, 105
 Quoíus númquam uoltum tránquillauí grátíis.
 Condígne pater est eius moratus móríbus.
 Nunc ád eum pergám. sét aperitur óstium,
 Vnde sáturitate saepe ego exiui ébrius.

HEGIO. LORARIUS. ERGASILUS.

HE. Aduórte animum huc síis: istos captiuós duos
 Herí quos emi dé praeda a quaestóribus, 111
 His indito caténas singulárias,
 Istás máiores quíbus sunt uincti démito.
 Sinito ámbulare, sí foris, sí intús uolent:
 Set uti ádseruentur mágna diligéntia. 115
 Libér captiuos áuis ferae consímilis est:

Semél fugiundi sí datast occasio,

Satis ést: post illam númquam possis préndere.

LO. Omnés profecto líberi lubéntius

Sumus quám seruimus. HE. Nón uidere ita tú
quidem. 120

LO. Si nón est quod dem, méne uls dem ipse ín
pedes?

HE. Si déderis, erit extémplo mihi quod dém tibi.

LO. Auis mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.

HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caueám dabo.

Set sátis uerborumst: cúra quae iussí átque abl. 125

Ego íbo ad fratrem ad álios captiuós meos:

Visám ne nocte hac quípiam turbáuerint.

Inde mé continuo récipiam rusúm domum.

ER. Aegrést mi hunc facere quaéstum carcerárium

Proptér sui gnati míseriam miserúm senem. 130

Set si úllo pacto ille húc conciliari potest,

Vel cárnificinam hunc fácere possum pérpeti.

HE. Qui hic lóquitur? ER. Ego, qui túo maerore
máceror,

Macéscó, consenésco et tabescó miser.

Ossa átque pellis súm miser aegritúdine. 135

Neque úmquam quicquam mé iuuat quod edó domi:

Forís aliquantillum étiam quod gusto íd beat.

HE. Ergásile, salue. ER. Dí te bene ament, Hégio.

HE. Ne flé. ER. Egone illum nón fleam? ego non
défleam

Talem ádulescentem? HE. Sémper sensi filio 140

Meo té esse amicum et illum intellexí tibi.

ER. Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,

Quom quae ín potestate hábuimus ea amísimus.

Ego, póstquam gnatus túus potitust hóstium,

Expértus quanti fúerit, nunc desídero. 145

HE. **Aliénus quom eius incómodum tam aegré**
feras,

Quid mé patrem par fácerest, quoi illest únicus?

ER. **Ego aliénus? aliénus ille? ah, Hégio,**

Numquam ístuc díxis néque animum índuxís tuum:

Tibi ille únicus, mihi etiam único magis únicast. 150

HE. **Laudó, malum quom amíci tuum ducís malum.**

Nunc hábe bonum animum. **ER.** **Ofeĩ: huic illút**
dolet,

Quia núnc remissus ést edundi exércitus.

HE. **Nullúmne interea nánctu's, qui possét tibi**

Remíssum quem díxti ímperare exércitum? 155

ER. **Quid crédis? fugítant ómnes hanc prouínciam,**

Quoi optígerat, post Philopólemus quam captúst
tuus.

HE. **Non pólmirandumst fúgitare hanc prouínciam.**

Multís et multigénéríbus opus ést tibi

Mílitíbus: prímumdum ópus Pistoriénsíbus: 160

Eorum áliquot genera súnť Pistoriénsíum:

Paníceis opus est, ópus Placentínís quoque,

Opus Túrdetanis, ópus est Ficedulénsíbus:

Tum máritumi omnes mílites opus súnť tibi.

ER. **Vt saépe summa ingénia in occultó latent:** 165

Hic quális ímperátor núnc príuátus est.

HE. **Habe módo bonum animum. nam íllum confidó**
domum

In híis díebus mé reconciliássere.

Nam eccúm captíuom hunc ádulescentem [emí]

Áleum

Prognátum genere súmmo et summis díctís: 170

Hoc íllum me mutáre confidó fore.

ER. Ita dī deaeque fāxint. HE. Set numquó foras
Vocátus[es]ad cénam? ER. Nusquam, quód sciam.
Set quíd tu id quaeris? HE. Quía mist natalís dies :
Proptérea te uocári [ad me] ad cenám uolo. 175

ER. Facéte dictum. HE. Sét si pauxillúm potes
Conténtus esse. ER. Ne perpauxillúm modo :
Nam istóc me adsiduo uíctu delectó domi.

HE. Age sís roga. ER. Emptum, nísi qui meliorem
ádferet

Quae mi átque amicis pláceat conditió magis : 180

Quasi fúndum uendam, mēis me addicam légibus.

HE. Profúndum uendis tú quidem, hau fundúm mihi.
Set sí uenturu's, témperi. ER. Hem, uel iam
ótiumst.

HE. I módo, uenare léporem : nunc ictím tenes.

Nam méus scruposam uíctus conmetát uiam. 185

ER. Numquam ístoc uinces me, Hégio : ne póstules :
Cum cálceatis déntibus ueniám tamen.

HE. Aspér meus uíctus sánest. ER. Sentisne éssitas ?

HE. Terréstris cenast. ER. Sús terrestris béstias.

HE. Multís holeribus. ER. Cúrato aegrotós domi.

Numquíd uis ? HE. Venias témperi. ER. Memorém
mones. 191

HE. Ibo íntro atque íntus súbdueam ratiúnculam,

Quantíllum argenti míli aput trapezitám siet.

Ad frátrem, quo íre díxeram, mox íuero.

ACTVS II.

LOBARIH. CAPTIVI (PHILOCRATES. TYNDARVS).

LO. Si di immortales id uoluere, uos hanc aerumnam
     éxequi, 195
 Decét pati animo id aequo: si id faciétis, leuior lábor
     erit.

Domi fúistis credo líberi:

Nunc séruitus si euénit, ei uos mórigerari mós bonust
 Eamque étiam erili império ingeniis uóstris lenem
     réddere.

Indígna digna habénda sunt, erus quae facit. 200

CA. Oh. LO. Éiulatione haut opus est: óculis
     + multa miraclitis.

In ré mala animo sí bono utare, ádiuuat.

CA. At nós pudet quia cüm catenis sümus. LO. At
     pigeat póstea

Nóstrum erum, [núnc] si uos éximat uínculis

Aút solutós sinat quós argento émerit. 205

CA. Quid [ille] a nobis métnit? scimus nós nostrum
     officiúm quod est.

LO. Át fugam fíngitis: sentio quam rém agitis.

CA. Fúgiamus nos? quó fugiamus? LO. In patriam.

CA. Apage, hau nós id deceat

Fúgitiuos imitári. LO. Immo edepol, si érit occasio,
     haut [id] dehortor.

CA. Vnum exoráre uos sínite nos. LO. Quidnam
     id est? 210

CA. Vt sine hisce árbítris átque nobís locum
Détis nobís loquí.

LO. Fíat. apscédite hinc. nós concedámus huc.
Sét breuem orátionem incípisse. PH. Hém mi
istuc

Cértum erat: cóncede huc. LO. Ábi tu istim.

TY. Obnóxii 215

Ámbo uobís sumus própter hanc rém, quom
quae

Vólumus nos cópiae fácitis nos cónpotes.

PH. Sécede huc núnc iam, sí uidetúr, procul,

Ne árbítri dícta nostra árbítrarí queant

Neú permanét palam haec nóstra fallácia. 220

Nám doli nón doli sũnt, nisi astú colas,

Sét malum máximum, si id palam próuenit.

Nám si erus tú mihi's átque ego esse mé tuum

Séruiom adsimuló, tamen uíse opust, caúto
opust,

Vt sóbrie hoc sineque árbítris 225

Adcúrate agátur, docte ét diligénter.

Tanta íncepta rés est: hau sómniculóse hoc

Agándumst. TY. Ero út me uolés esse. PH.

Spéro.

TY. Nam tú nunc uidés pro tuó caro cápíte

Carum ófferre [mé] meum capút uilitáti. 230

PH. Scío. TY. Át memento scíre, quando id quód
uoles habébis.

Nám maxuma párs fere mórem hunc homínés
habent:

Quód uolunt, dum ímpetrant

Síbi, boni sũnt: set ubi iam penes sése habent,

Éx bonis péssumi et fráudentíssumi 235

Fíunt. nunc út mihi té nolo esse autumo.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

Quód tibi suádeam, suádeam mēo patri.

PH. Pól ego te, si aúdeam, mēum patrem
nóminem:

Nám secundúm patrem tú's pater próxumus.

TY. Aúdio. PH. Et proptérea saepiús ted ut memí-
neris moneo: 240

Nón ego eras, set tibi conseruos súm. nunc opsecró te
hoc unum:

Quóniam nobis di inmortales ánimum ostenderúnt
suum,

Út qui eram me tibi fuisse atque ésse nunc conseruóm
uelint:

Quom ántehac pro iure imperitabam mēo, nunc te oro
pér precem,

Pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém
patris 245

Pérque conseruítium, quod [mihi] hóstica euenít manu,
Né me secus honóre honestes, quám quom seruibás
mihi,

Átque ut qui fuerís et qui nunc sí's meminísse ut mé-
mineris.

TY. Scío quidem me té esse nunc et té esse me.

PH. Hem istuc sí potes 249

Mémoriter meminísse, est nobis spés in hac astútia.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARVS.

HE. Iam égo reuortar întro, si ex his quæ uolo ex-
quisiuero.

Vbi sunt isti, quós ante aedis iússi huc produci foras?

PH. Édepol tibi ne in quaestióne esseámus cautum
intéllego:

Ita uinculis custódiisque circummœniti sumus.

HE. Qui cauet ne décipiatur, uix canet, quom étiam
cauet. 255

Étiam quom cauísse ratus est, saepe is cautor cáptus
est.

An uero non iústa causast út uos seruem sédulo,

Quós tam grandi sím mercatus praésenti pecúnia?

PH. Néque pol tibi nos, quia nos seruas, aéquomst
uitio uórtere,

Néque te nobis, si hinc abeamus, si fuit occasio. 260

HE. Vt uos hic, itidem illi apud uos méus seruatur
filius.

PH. Cáptust? HE. Ita. PH. Non igitur soli nós
ignauí fuimus.

HE. Sécede huc: nam súnť quæ [ego] ex te sólo scitari
uolo,

Quárum rerum té falsilocum míhi esse nolo. PH. Nón
ero, 264

Quód sciam: siquíd nescibo, id nescium tradám tibi.

TY. Nunc senex est in tonstrina: nunc iam cultrum
attinet.

Ne id quidem inuolúeri inicere uóluit, uestem ut ne
inquinet.

Sét utrum strictimne áttonsurum dícam esse an per
péctinem

Nescio: uerum si frugist, usque admutilabit probe.

HE. Quid tu? seruosne esse an liber mauelis, memorá mihi. 270

PH. Próximum quod sit bono quodque á malo longissime,

id uolo: quamquam non maltam fuit molesta seruitus

Nec mihi secus erat quam si essem familiaris filius.

TY. Eugepae: Thalém talento nón emam Milésium:

Nám [pol] ad sapiéntiam huius nímus nugatór fuit. 275

Ut facete orationem ad seruitutem contulit.

HE. Quó de genere gnátust illi Phlóocrates? PH.

Polyplúsio,

Quód genus illist ánum pollens áque honoratíssimum.

HE. Quid ipsus hic? quo hondrest illi? PH. Summo atque ab summis uiris.

HE. Tum igitur ei quom in Áleis est grátia tanta, ut praédicas, 280

Quíd diuitiae, sintae opimae? PH. Vnde excoquat sebúm senex.

HE. Quid pater? uiuítne? PH. Viuom, quom inde abinus, líquimus:

Núnc uiuatne néene, id Orcum scire oportet scilicet.

TY. Sálua res est: philosophatur quóque iam, non mendáx modest.

HE. Quid erat ei nomén? PH. Thensauochrýsoni-cochrýsides.) 285

HE. Videlicet propter diuitias inditum id nomén quasist?

PH. Immo edepol propter auaritiám ipsius atque audáciam.

[Nam illic quidem Theodoromedes fuit germano nomine.]

HE. Quid tu ais? tenaxne pater est eius? PH. Immo
edepol pertinax:

Quin etiam ut magis noscas, genio suo sibi quando
sacrificat, 290

Ad rem diuinam quibus opus est Samiis uasis utitur,
Ne ipse genius subrupiat: proinde aliis ut credat uide.

HE. Sequere hac me igitur. eadem ego ex hoc quae
uolo exquisuero.

Philocrates, hic fecit hominem frugi ut facere
oportuit.

Nam ego ex hoc quo genere gnatus sis scio: hic fassus
mihi. 295

Haec tu eadem si confiteri uis, tua [e] re feceris,
Quae tamen scito scire me ex hoc. TY. Fecit officium
hic suum,

Quom tibi confessus uerum, quamquam uolui sedulo
Meam nobilitatem occultare et genus et diuitias meas,
Hegio: nunc quando patriam et libertatem perdidisti, 300
Non ego me istunc potius quam te metuere aequom
censeo.

Vis hostilis cum istoc fecit meas opes aequabilis.

Memini quom dicto haut audebat: facto nunc laedat
licet.

Sed uidem? fortuna humana fingit artatque ut lubet.

Me qui liber fueram seruom fecit, e summo infumum:
Qui imperare insueram, nunc alterius imperio
opsequor. 306

Et quidem si proinde ut ipse fui imperator familiae
Habeam dominum, non uerear ne iniuste aut grauiter
mi imperet.

Hegio, hoc te monitum, nisi forte ipse non uis, uolueram.

HE. Lóquere audacter. TY. Tam égo fui ante líber
quam gnátus tuus. 310

Tám mihi quam illi líbertatem hostális eripuit manus.
Tám ille apud nos séruit, quam ego núnc hic apud te
séruio.

Ést profecto déus, qui quae nos gérimus auditque ét
uidet.

Ís, uti tu me hic hábueris, proinde illum illi curáuerit.
Béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit.

Quám tu filiúm tuum, tam patér me meus desíderat. 316

HE. Mémini ego istaec. sét faterin eádem quae hic
fássúst mihi?

TY. Égo patri meo ésse fateor súmmas diuitiás domi
Méque summo género gnatum. sét te optestor, Hégio,
Né tuum ánimum auáriorem fáxint diuitiaé meae, 320
Né, tametsi unicús sum, magis decére uideatúr
patri,

Mé saturum seruíre apud te sumpu et uestitú tuo
Pótius quam illi, ubi mínime honestumst, méndican-
tem úfuere.

HE. [Ego uirtute deum et maiorum nostrum diues
sum satis.]

Nón ego omninó lucrum omne esse útile homini
existumo. 325

Scío ego, multos iám lucrum homines láculentos
réddidit:

Est etiam ubi profecto damnum praestet facere quám
lucrum.

Ódi ego aurum: múlta multis saepe suasit pérperam.
Núnc hoc ánimum aduórte, ut ea quae séntio paritér
scias.

Fílius meus illi apud uos séruit captus [in] Álide: 330

· · · Eum si reddis mihi; praeterea [tu] unum nummum ne
des: ·

· Et te et hunc amittam hinc: alio pacto abire non potes.

TY. Optimum atque aequissimum oras optimumque
hominum es homo.

Sét is priuatam seruitutem seruit illi an puplicam?

HE. Priuatam medicí Menarchi. TY. Pól is quidem
huius ést cluens: 335

Tam hoc quidem tibi in procliuius, quam imber est,
quandó pluit.

HE. Fac is homo ut redimátur. TY. Faciam. sét ted
oro [hoc], Hégio,

HE. Quid uis faciam? dum ab re nequid óres. TY.
Auscultá, scies.

· Ego me amitti, dónicum ille huc rédierit, non póstulo:
Vérum, te quaeso, aestumatum hunc mihi des, quem
mittam ad patrem, 340

Vt is homo redimátur illi. HE. Immo álium potius
mísero

Hínc, ubi erunt indútiae, illuc, túm qui conueniát
patrem,

Quí tua quae iussís mandata ita út uelis [ei] pérferat.

TY. Át nihil est ignótum ad illum mittere: opëram
lúseris.

Húnc mitte, hic transáctum reddet ómne, si illuc
uénerit. 345

Néc quemquam fidéliorem néque quoi plus credát potes

Mittere ad eum, né qui magis sit séruos ex senténtia,

· Néque adeo quoi túm concredat filium hodie audácius.

Né uereare: mēo periclo ego húlus experiár fidem

Frétus ingenio eius, quod me esse scít erga se béne-
uolum. 350

HE. Mittam equidem istunc aestumatum tua fide, si
uis. TY. Volo:

Quam citissimè potest, tam hoc cedere ad factum
uolo.

HE. Numquae causast quàm, si ille huc non rédeat,
viginti minas

Mihi des pro illo? TY. Optumè immo. HE. Scluite
istum nunc iam,

Atque utrumque. TY. Dì tibi omnes ómpla optata
ófferant, 355

Quom me tanto honóre honestas quomque ex uinculis
eximis.

Hoc quidem hau moléstumst iam, quod cóllus collarí
caret.

HE. Quód bonis benefít beneficium, grátia ea gra-
uidást bonis.

Nunc tu illum si illó's missurus, dice, monstra,
praécipe,

Quae ad patrem uis nuntiari. uín uocem huc ad té?
TY. Voca. 360

HE. Quae rés bene uortat mihi meoque filio

Vobisque: uolt te nóuos erus operám dare

Tuo uéteri domino, quód is uelit, fidéliter.

Nam ego aestumatum huic dédi te uiginti minis:

Hic autem te ait mittere hinc uelle ad patrem, 365

Meum ut illi redimat filium, mutatio

Intér me atque illum ut nóstris fiat filiis.

PH. Vtróqueuorsum réctumst ingeniúm meum,

Ad te atque [ad] illum: pró rota me utí licet.

Velego húc uel illuc uórtar, quo imperábitis. 370

HE. Tu tibi tuopte ingenio prodes plúrumum,

Quom séruitutem férs ita ut ferrí decet.

Sequere: én tibi hominem. TY. Hábeo gratiám tibi,

Quom cóplam istam mi ét potestatém facis,

Vt ego ád parentis hunc remittam núnctium, 375

Qui mé quid rerum híc ágitem et quid fieri uelim,

Patri meo ordine ómnem rem illuc pérferat.

Nunc ita conuenit ínter me atque hunc, Týndare,

Vt te aestumatum in Álidem mittam ád patrem:

Si nón rebitas, huic ut uiginti minas 380

Dem pró te. PH. Recte cónuenisse sentio.

Nam páter expectat aut me aut aliquem núnctium,

Qui hinc ád se ueniat. TY. Érgo anímau aduortás

uolo,

Quae núnctiare hinc té uolo in patriam ád patrem.

PH. Phílocrates, ut adhúc locorum féci, faciam

sédulo, 385

Vt potissumúm quod in rem récte conducát tuam

Íd petessam id pérsequarque córde atque anímo et
uúribus.

TY. Fácis ita ut te fácere oportet: núnct anímau

aduortás uolo.

Ómnium primúm salutem dícto matri ét patri

Ét cognatis ét siquem alium béneuoíentem uíderis: 390

Me híc ualere et séruitutem séruire huic homini

óptamo,

Quí me honore honéstioíem sémper fecit ét facit.

PH. Ístuc ne praecípías, facile mémoíia memini
tamen.

TY. Nam équidem nisi quod cústodem hábeo líberum

me esse árbitror. 394

Dícto patri, quo pacto míhi [nunc] cum hoc conuénerit

De huius filió. PH. Quae memini, móíra merast
monérier.

TY. Vt eum redimat ét remittat nóstrum huc amborúm
ulcem.

PH. Méminero. HE. At quam priúam poterit: in
rem utriquest máxume.

PH. Nón team tá mágis uidere quam ille suum gnátum
cupit.

HE. Méus mihi, suus quoquest carus. PH. Númquid
aliut uís patri 400

Núntiari? TY. [Me hic ualere et tute audacter dicito,
Tyndare, inter] Nós fuisse ingénio hau discordábili,
Néque te conueruisse culpam néque me aduersatám
tibi,

Béneque ero gessisse morem in tántis aerumnís tamen,
Néque meo umquam déservisse té neque factis néque
fide 405

Rébus in dubiís, egenis. haéc pater quandó sciet,
Tyndare, ut fueris animatus érga suum gnatum
étque se,

Númquam erit tam aúrus, quin te emíttat gratiís
manu.

Ét mea opera, si hinc rebíto, fáciam ut faciat fácilius:
Nám tua opera et cómitate et uirtute et sapiéntia 410
Fécisti ut redíre liceat ad parentis dénuo,
Quóm aput hunc conféssus es et génuis et diuitiás
meas:

Quó pacto emisisti e uinelis túum erum tua sapiéntia.

PH. Féci ego ita ut conmémoras, et te méminisse id
gratúmat mihi.

Mérito [tuo] tibi ea éuenerunt á me. nam nunc, Phlo-
crates, 415

Sí ego item memorém quae me erga múlta fecisti
bene,

Nôx diem adimat: nám quasi seruos meos sis; nihilo
sotius

Ópsequiosus [tú] mihi semper fāisti. HE. Di uostrām
fidem,

Hóminam ingenium liberale. ut lācrimas excutūnt
mihi.

Videas corde amāre inter se: quāntis [hic modo]
laúdibus 420

Suum erum seruos cōlaudauit. TY. Pól istic me
haut centēsumam

Pārtē laudat, quam ipse merituē et laudetur laú-
dibus.

HE. Ergo quom optumē fecisti, nūc adest occasio
Bēnefacta cumulāre, ut erga hunc rēm geras fidēlīter.

PH. Māgis non factum pōssum uelle quam ópera
experiar pēsequi: 425

Id uti scias, Iouēm supremum téstem do [tibi], Hégio,
Me infidelem nōn futurum Philocrati. HE. Probus
és homo.

PH. Néc me secus umquam eī facturum quicquam
quam memēt mihi.

TY. Istaec dicta te expēdire et óperis et factis uolo,
Et quom minus dixi quam uolui dé te, animum ad-
uortās uolo 430

Atque horunc uerbórum causa cáue tu mi iratús
fuas.

Sét, te quaeso, cógitato hinc mēa fide mitti domum
Te aēstumatum et mēam esse uitam hic pró te positam
pignerī,

Né tu me ignorés, quom extemplo meo é conspectu
apscēsseris,

[Quom me seruom in seruitute pro te hic reliqueris]

Néque te pro libero esse dicas, pignus déseras, 436
Néque des operam pro me ut huius réducem facias
filiū.

Scito te hinc minis viginti aestumatum mittier.

Fác fidele. sis fidelis, caue fidem fluxam geras.

Nám pater, scio, faciet quae illum facere oportet
omnia. 440

Sérua tibi in perpétuam amicum me atque hunc in-
uentum inueni.

Haec per dexteram tuam te dextera retinens manu

Ópsecro, infidélior mi né fuas quam ego sum tibi.

Hóc age [sis]: tu mihi nunc erus es, tú patronus, tú
pater:

Tibi conmento spés opesque mēas. PH. Mandauisti
satis. 445

Sátin habes, mandata quae sunt facta si referó?
TY. Satis.

PH. Ét tua et tua húc ornatus réueniam ex sen-
téntia.

Númquid aliut? TY. Vt quam primum póssis redeas.
PH. Rés monet.

HE. Iám [tu] sequere mé, uiaticum út dem a trapezitá
tibi:

Eadem opera a praetóre sumam sýngraphum. TY.
Quem sýngraphum? 450

HE. Quem híc ferat secum ad legionem, hinc ire huic
ut liceát domum.

Tu intro abi. TY. Bene ámbulato. PH. Béné uale.
HE. Edepol rém meam

Cónstabiliui, quom filios emi dé praeda a quaestó-
ribus.

Expédiui ex séruitute filium, si dís placet.

Át etiam dubitáui hos homines émerem an non
emerém diu. 455

Séruate istum súltis intus, sérui, ne quoquám
pedem

Écferat sine cústodela. [iám] ego apparebó domi,

Ád fratrem modo [ád] captiuos álios inuisó meos.

Ėadem percontábor, ecqui hunc ádulescentem nóuerit.

Séquare tu: te ut ámittam, ei rei primum praeuerti
uolo. 460

ACTVS III.

ERGASILVS.

Miser homost, qui ipsús sibi quod edit quaérit et id
aegre inuenit.

Sét illest miseríor, qui et aegre quaérit et nihil in-
uenit.

Ille miserrumus ést, qui, quom esse cúpiit, quod edit
nón habet.

Nam hércle ego huic dié, si liceat, óculos ecfodiám
lubens:

Íta malignitáte oneravit ómnis mortalís mihi. 465

Néque ieiuniósiozem néc magis ecfertúm fame

Vídi nec quoi mínus procedat quídquid facere oc-
céperit:

Íta uenter guttúrque resident ésurialis férias.

Ílicet parasíticae arti máxumam in malám crucem:

Íta iuuentus íám ridiculos ínopes ab se ségregat. 470

Níl morantur íám Lacones ími supsellí uiros,

Plágipatidas, quíbus sunt uerba sine penu et pecúnia.

Éos requirunt, qui, lubenter quom éderint, reddánt
domi.

Ípsi opsonant, quae parasitorum ánte erat prouíncia.

Ípsi de foró tam aperto cápíte ad lenonés eunt, 475

Quam ín tribu sontís aperto cápíte condemnánt reos,

Néque ridiculos íám terunci faciunt. sese omnés
amant.

Nam uti dudum hinc abii, accessi ad adolescentis in foro:

'Saluete' inquam: 'quo sumus una ad prandium?'
atque illi tacent.

'Quis ait "hoc" aut quis profitetur?' inquam: quasi
muti silent, 480

Néque me rident. 'ubi cenamus [hodie]?' inquam
atque illi abnuont.

Dico unum ridiculum dictum de dictis mellioribus,

Quibus solebam menstrualis epulas ante apiscier:

Nemo ridet. scivi extemplo rem de conspecto geri.

Né canem quidem irritatam uoluit quisquam imitari,

Saltem, si non arriderent, dentis ut restringerent. 486

Abeo ab illis, postquam uideo me sic ludificari.

Pergo ad alios, uenio ad alios, deinde ad alios: una
rest.

Omnes de conspecto rem agunt, quasi in Velabro
olearii.

[Nunc redeo inde, quoniam me ibi uideo ludificari.]

Item alii parasiti frustra obambulabant in foro. 491

Nunc barbarica lege certumst ius meum omne per-
sequi.

Consilium qui iniere, quo nos uictu et uita prohibeant,

Is diem dicam, inrogabo multam, ut mihi cenas decem

Meo arbitrato dent, quom cara annona sit. sic egero.

Nunc ibo ad portum hinc. est illi mi una spes ce-
natica: 496

Si ea decolabit, redibo huc ad senem ad cenam asperam.

REGIO. (ARISTOPHONTES.)

Quid ést suaviús quam

Bene rem gerere bono publico, sicut féci

Ego heri, quom emi hosce homines. ubi quisque
uident [me hodie], 500

Eunt obuiam gratulanturque eam rem.

Ita [nunc] me miserum restitendo, retinendo

Lassum reddiderunt:

Vix ex gratulando miser iam eminébam.

Tandem abii ad praetorem. ibi uix requeui, rogo

Mihi syngraphum: datur: slico 506

Dedi Týndaro: ille abiit domum:

Inde slico praeuorto

Domum, postquam id actumst.

Eo protinus ad fratrem, mei ubi alii sunt captiui: 510

Rogo Philocratem ex Alide ecquis hominum norit:
[atque] hic

Exclamat, esse eum sibi sodalem: dico eum esse
aput me.

Hic extemplo orat. opsecratque, eum sibi uidere ut
liceat.

Iussi slico hunc exolui. inde abii. nunc tu sequere,
Vt quod me orauisti impetres, eum hominem uti
conuenias. 515

T Y N D A R V S.

Nunc illud est, quom me fuisse quam esse nimio ma-
uelim:

Nunc spes opes auxiliaque a me segregant spernunt-
que se.

[Hic silest dies, quem nulla uitae meae salus sperabilis:
Neque auxilium misit neque adeo spes, quae mi hunc
aspellat metum: 519

Nec subdolis mendaciis mihi usquam mantellumst meis.]

Nec sucphantis nec fucis ullum mantellum obuiamst.

Neque deprecatio perfidis meis nec malefactis fugast.

[Nec confidentiae usquam hospitiumst nec deuorticulum
dolis.]

Operta quae fuere aperta sunt, patent praestigiae.

Omnis palamst res: neque de hac re negotiumst, 525

Quin male occidam oppetamque pestem eri ulcem malam.

Pérdidit me Aristophontes hic, qui intro aduenit
modo:

Is me nouit, is sodalis Phlocrati et cognatus est.

Neque Salus seruare, si uolt, me potest: nec copias

[Me expediundi], nisi si astutiam aliquam corde
machinor.

Quam, malum? quid machiner, quid conminiscar,
haereo: 531

[Nisi] nugas ineptiasque iam incipisso maxumas.

HEGIO. ARISTOPHONTES. TYNDARVS. LORARIJ.

HE. Quo illum nunc hominem proripuisse foras se dicam
ex aedibus?

TY. Enimuero nunc ego occidi: eunt ad te hostes,
Tyndare.

Quid fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? [nam]
mihi 535

Res omnis in incerto sitast: quid rebus confidam meis?

Vtinam te di prius perderent, quam periisti e patria tua,

Aristophontes, qui ex parata re inparatam omnem facis.
Occinast haec res, nisi reperio atrocem mi aliquam
astutiam.

HE. Sequere: en tibi hominem, ad atque adloquere.

TY. Quis homost me hominum miserior?

AR. Quid istuc est, quod meos te dicam fugitare
oculos, Týndare, 541

Próque ignoto me aspernari, quasi me numquam
noveris?

Équidem tam sum séruos quam tu, etsi égo domi libér
fui,

Tu úsque a puero sérattutem séruivisti in Álide.

HE. Edepol minime miror, si te fugitat aut oculos
tuos 545

Aút si te odit, qui istum appelles Týndarum pro
Philocrate.

TY. Hégló, hic homó rabiosus hábitus est in Álide:
Né tu quod istic fábuletur auris inmittás tuas.

Nám istic hastis insectatus ést domi matrem ét patrem,
Ét illic isti qui sputatur mórbus interdúm uenit. 550

Præin tu ab istoc prócul apscedas. HE. Vltro istum a
me. AR. Ain, uérbero,

Mé rabiosum atque insectatum esse hástis meum me-
morás patrem?

Ét eum mihi esse mórbum, ut qui med ópus ait in-
sputárier?

HE. Né uerere, multos iste mórbus homines mácerat,
Quibus insputari saluti fuit atque is prófuit. 555

AR. Quid, tu autem etiam huic erédís? HE. Quid ego
crédam huic? AR. Insanum ésse me.

TY. Viden tu hunc, quam inimico uolútu intúitur?
concedi óptimumst,

Hégio : sit quod ego dixi : gliscit rabies : nunc tibi.

HE. Crédidi esse tantum contempro, ubi te appella-
vit Tyndarum.

TY. Quin suum ipse interdum ignorat nomen neque
scit qui siet. 560

HE. At etiam de sua sodalem esse aibat. TY. Hau-
cidi magis!

Et quidem Alcmaeus atque Orestes et Lycurgus postea
Vna opera mihi sunt sodales qua iste. AR. At etiam,
fúscifer,

Mále loqui mi audés? non ego te nóui? HE. Pol
planum id quidemst:

[Non nómisse, qui istum appelles Tyndarum, pro
Philocrate.] 565

Quém aides, eum ignóras: illum nómimas, quem nón
uides.

AR. Immo iste eum sese ait qui non est esse et qui
ueróst negat.

TY. Tu enim repertus, Philocratem qui súperes
ueriuérbio.

AR. Pól, ego ut rem uideó, tu inuentus, uéra uáni-
túdiue

Qui conuincas. sét quaeso hercle agendum aspice ad me.

TY. En. AR. Dic modo, 570

Tén negas Tyndarum esse? TY. Nego ego. AR. Tún
te Philocratem ésse ais?

TY. Égo [uero] inquam. AR. Tún huc crédís? HE.
Plús quidem quam tibi aut mihi:

Nam ille quidem, quem tú esse hunc memorus, hódie
hinc abiit Álidem

Ad patrem huius. AR. Quém patrem, qui seruus est?
TY. Et tú quidem

Sérvos ex, libér fuisti: et ego me confidó fore; 575
Si huius huc reconciliasse in libertatem filiam.

AR. Quid ais, sarcifén? tun natum té esse memoras
liberum?

TY. Nón equidem me Libérum, sêť Phlócratem esse
aíó. AR. Quid est?

Vt scelestus, Hégio, nunc iste [te] ludós facit.

Nám is est: sérvos ipse neque præter se unquam ei
sérvos fait. 580

TY. Quia tute ipse egés in patria néc tibi qui uiuás
domist,

Ómnis fruénrí simills tui uis: non mirúm facis:

Est miserorum, ut máleuolentersint etque inuideánt
bonis.

AR. Hégio, uide sis nequid tu huic téniere insistas
crédere:

Atque ut perspició, profecto íám aliquid pagnæ
dedit: 585

Fílium tuum quód redimere se ait, id ne utiquam míhi
placet.

TY. Scío te id nolle fieri: eccliam tamen ego id, si
di ádiuant.

Illam restituum huic, hic autem in Álidem me mæo
patri:

Própterea ad patrem hinc amisi Tyndarum. AR. Quin
tute is es:

Néque præter te in Álide ullus sérvos istot nó-
minest. 590

TY. Pérgrin sérvom me éxprobrare esse, id quod ui
hostili óptigit?

AR. Enim iam nequeo contémneri. TY. Hous, addin
quid ait? quín fugis?

Iám illíc hic nos insectabit lápídibus, nisi illúnc fubes
Cónprehendi. AR. Crúclor. TY. Ardent óculi:

fune opust; Hégio:

Víden tu illi maculári corpus tótum maculis lúridis?

Átra bílis ágitat hominem. AR. At pól te, si hic
sapiát senex, 596

Píx átra agitet áput carnificem túoque capíti ínluceat.

TY. Iám deliraménta loquitur, láruae stimulant
uirum.

HE. Quid, si [ego] hunc [nunc] cónprehendi fússerim?

TY. Sapiás magis.

AR. Crúclor lapidem nón habere mé, ut illi mástíglæ
Cérebrum excutiam, quí me insanum uérbis concinmát
suis. 601

TY. Aúdin lapidem quaéritare? AR. Sólus te
solúm uolo,

Hégio. HE. Istinc lóquere, síquid úis, procul:
tamen aúdiam.

TY. Námque edepól si adbítes propius, ós denasabít
tibi

Mórdicus. AR. Neque pól me insanum, Hégio, esse
créduis 605

Néque fuisse umquám neque esse mórbum, quem ístic
aúumat.

Vérum síquid métuis a me, íube me uínciri: uolo,

Dúm ístic ítidem uínciatur. TY. Ímmo enimuero,
Hégio,

Ístic qui uolt uínciatur. AR. Táce modo: ego te,
Philocrates.

Fálse, faciam ut uérus hodie réperiare Týndarus. 610

Quíd mi abnutas? TY. Tíbi ego abnuto? * * * * *

* * * * * quíd agat, si ápsis lóngius?

HE. Quid ais? quid, si adeam hunc insanum? TY.

Nugas: ludificabitur,

Garruet quod neque pes umquam neque caput conpareat.

Ornamenta apsunt: Aiacem, hunc quom uides, ipsum uides. 615

HE. Nihil facio, tamen adibo. TY. Nunc ego omnino occidi,

Nunc ego inter sacrum saxumque sto nec quid faciam scio.

HE. Dó tibi operam, Aristophontes, siquid est quod me uelis.

AR. Ex me audibis uera quae nunc falsa opinare, Hégio.

Sed primum hoc me expurgare tibi uolo, me insaniam 620

Neque tenere neque mi esse ullum morbum nisi quod seruo.

At ita me rex deorum atque hominum faxit patriae conpotem,

Vt iste Philocrates non magis est quam aut ego aut tu. HE. Eho, dic mihi,

Quis illic igitur est? AR. Quem dudum dixi a principio tibi.

Hoc si secus reperies, nullam causam dico quin mihi Et parentum et libertatis apud te deliquit siet. 626

HE. Quid tu ais? TY. Me tuum esse seruum et te meum erum. HE. Haud istuc rogo.

Fuisti liber? TY. Fui. AR. Enimuero non fuit, nugae agit.

TY. Qui tu scis? an tu fortasse fuisti meae matri opstitrix,

Qui se tam audacter dicere audeas? AR. Rictum
de uidi puer. 630

TY. At ego te maiorem video minor: cur quid tibi
Meam rem non curas; si recte facias: num ego curó
tuam?

HE. Fuitne huic pater. Thensaurochrýsonicochrý-
sides?

AR. Nón fuit: neque ego istuc nomen úmquam au-
didi ante hunc diem.

Philocrati Theodóromedes fuit pater. TY. Pereó
probe. 635

Quin quiescis? [f] dicere istuc, cór meum, ac suspende te:
Tú supsultas, égo miser uix ásto prae ferminibus.

HE. Sétin istuc mihi exquisitumst fuisse hunc ser-
uom in Álide.

Néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis quam
námquam hoc inuenies secus.

Sét ubi is nunc est? HE. Vbi ego minime atque ipsus
se uult máxime. 640

Tam igitur ego derúncinatus, dêartuatus súm miser
Huius soelesti téchnis, qui me ut lábitumst ductauit
dolis.

Sét uide sis. AR. Quin exploratum dico et proui-
sum hoc tibi.

HE. Cérton? AR. Quin nihil, inquam, inuenies má-
gis hoc certo cértius:

Philocrates iam inde úsque amicus fuit mihi a puero
puer. 645

HE. Sét qua facies tús sodalis Philocrates? AR.
Dicám tibi:

Máculento ore, náso acuto, corpore albo, uul-
nigris,

Subrufus, aliphatum crispus, chalcinnetus. HE.
Oduenit.

TY. Vt quidem hercle in médium ego hodie pésstime
procésseris.

Vae illis uirgis misera, quae hodie in térgo morien-
túr meo. 650

HE. Vërba mihi data éssé uideo. TY. Quid cessa-
tis, cómpedes,

Cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut nos cu-
stódiam?

HE. Sátin illi me hodié scelesti cápti ceperúnt dolo?
Hic seruom ac ádsimulabat, híc scæc autem líberum.

Núcleum amisí, retinui pígnéri putámina. 655

hæ mi stolidò súsum uorsum os súbleuere offúciis.

Híc quidem me numquam inridebit. Cólaphé, Corda-
lló, Corax,

hæ istinc, ecférte lora. LO. Núm lignatum míttimur?

HE. Inícite manicas [áctutam] huic mastígiæ.

TY. Quid hæc ést negoti? quid ego deliqui? HE.
Rogas? 660

Sátór sartorque scélerum et messor máxime.

TY. Non óccatorem prius audebas dícere?

Nam sémper occant prius quam sariunt rústici.

HE. Atát, ut confidénter mihi contra ástitit.

TY. Decet innocentem séruom [hominem] atque
innóxiom 665

Confidentem eare, anm áput erum potíssimum.

HE. Astríngite isti súltis uehementér manus.

TY. Tuús aum, tu has quidem [míhi] uel præ-
cidí iube.

Set quíd negotist quam eb rem suscensés míhi?

HE. Quia mé meamqueróm, quod in te unó fuit, 670

Tuis scelestis fœdificis fallaciis

Dilacerauisti dœartumistiq̃ue opes,

Confecisti omnis res ac rationes meas.

Ita mi exemisti Philocratem fallaciis.

Illum esse seruom credidi, te liberum:

675

Ita uosmet aiebātis itaque nōmina

Intēr uos permutastis. TY. Fateor omnia

Facta esse ita ut tu dicis et fallaciis

Abisse eum aps te mea opera atque astutia:

An, ópsecro herce te, id nunc suscensés mihi? 680

HE. At cūm cruciatu máxamo id factūmst tuo.

TY. Dum ne ób malefacta, péream: parui [id]
aestumo.

Si ego híc peribo, ast ille, ut dixit, nōn redit:

At erit mi hoc factum mértuo memorábile,

[Me] méum erūm captum ex séruitute atque hó-
stibus 685

Reducém fecisse liberum in patriam ad patrem,

Meūmque potius mé caput periculo

[Hic] praëoptauisse quam is periret pōnere.

HE. Facito érgo ut Acherúnti clueas glória.

TY. Qui pér uirtutem pérít, at non [is] interit. 690

HE. Quando égo te exemplis péssumis cruciáuero

Atque ób sutelas tūas te morti mísero,

Vel te interisse uél periisse praédicent,

Dum péreas, nihil intérdūo aiant úfuere.

TY. Pol si istuc faris, hañ sine poena féceris, 695

Si ille húc rebitet, sicut confido ádfore.

AR. Pro di inmortales: nūc ego teneo, nūc scio

Quid hóc negotist. méus sodalis Philocrates

In libertatest āput patrem in patriá. benest:

Nec ést mihi quisquam, mélius aeque quóí uelim. 700

Set hóc mihi aegrest, me huíc dedisse operám
malam,

Qui nūc propter me meaque verba aīctus est.

HE. Votum te quicquam mi hódie falsum próloqui?

TY. Votuísti. HE. Quor es sūsus mentiri mihi?

TY. Quia uénus obessent illi, quoi operám da-
bam: 705

Nunc falsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TY.

Óptamest:

At erúm seruauí, quém seruatum gaúdeo,

Quoi mé custodem addíderat erus maiór meus.

Set málene id factum [tu] árbitrare? HE. Pés-
sume.

TY. At ego áio recte, qui áps te aorsum séntie: 710

Nam cógitato, síquis hoc gaató tuo

Tuus séruos faret, quálem haberes grátiam?

Emitteresne nécne eam seruóm manu?

Essétne apud te is séruos acceptissimus?

Respónde. HE. Opinor. TY. Quór ergo iratús
mihi's? 715

HE. Quia illi fuisti [tú] quam mihi fidélior.

TY. Quid? tu úna nocte póstalauisti ét die

Recéns captum hominem, núperum et nouícium,

Te pérdocere, ut mélius consulerém tibi

Quam illi quicum una [a] púero aetatem exé-
geram? 720

HE. Ergo áb eo petito grátiam istam. dúcite

Vbi pónderosas, crássas capiat cónpedis:

Inde sibi perro in látomias lapidárias.

Ibi quom álii octonos lápidés ecfodiúnt, nisi

Cotídiano sésquilopus conféceris, 725

Sescéntoplago námen indetúr tibi.

AR. Per deos atque homines ego te optestor,
Hégie,

Ne tu istanc hominem perdis. HE. Curabitur :

Nam noctu nervi arietis custodibunt,

Intérdies sub terra lapides éximet. 730

Mu ego hunc cruciabo, non uno apsalam die.

AR. Certumne est tibi istuc? HE. Non moriri
certiust.

Abducite istum actutum ad Hippolytúm fabrum,

Iubéte huic crassas cónpedis impingier.

Inde éxtra portam ad méum libertum Córdalum 735

In lápidinas fácite deductis siet :

Atque hunc me uelle dicite ita carárier,

Nequid deterius huic sit quam quoi péssumest.

TY. Quor ego te inuito mé esse saluom póstulem ?

Perículum uitae méae tuo stat perículo. 740

Post mórtém in morte nihil est quod metuám mali.

Etsi peruiuo usque ad summam aetatem, tamen

Breue spátiumst perferúndi quae minitás mihi.

Vale atque salue, etsi áliter ut dicám meres.

Tu, Aristophontes, dé me ut meruisti ita uale : 745

Nam mihi propter te hoc óptigit. HE. Abducite.

TY. At unum hoc quaeso, si huc rebitet Phílo-
crates,

Vt mi éias facias cónueniendi cópiam.

HE. Peristis, nisi iam hunc é conspectu abducitis.

TY. Vis haec quidem herclest, ét trahi et trahí
semul. 750

HE. Illést abductus récta in phylaeam, ut dignus est.

Ego illis captiuis áliis documentúm dabo,

Ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat.

Quod ápsque hoc esset, qui mihi hoc fecit palam,

Vsque effrenatum suis me ductarent delis. 765

Nunc certumst nulli posthac quicquam credere.

Satis sum semel decéptus: speravi miser

Ex séruitute me exemisse filium.

Ea spés elapsast. perdidisti unum filium,

Puerum quadrimum quem mihi seruos surripuit, 760

Noque eum seruom unquam répperi neque filium:

Maíor potitus hóstiumst. quod hoc ést scelus:

Quasi in orbitatem liberos produxerim.

Sequere hác: redducam te ubi fuisti. néminis

Miseréri certumst, quia mei miseret néminem. 765

AR. Exaúspicaui ex uínelis: nunc intéllego

Redaúspicandum esse in catenas dénuq.

A C T V S III.

ERGASILVS.

Iúppiter supréme, seruas mé measque augés opes:

Máximas opímities ópiparasque offéra mihi:

Laudém, lucrum, ludúm, iocum, festiuitatem, férias, 770

Pompám, penum, potátiones, sáturitatem, gaúdium.

[Saluós sum] nec quouquam hómini supplicáre nunc
certúmst mihi:

Nam uél prodesse amíco possum uél inimicum pérdere.

Ita híc me amoenitáte amoena amoénus onerauit dies:

[Ita] sine sacris heréditatem sum áptus ecfertíssumam.

Nunc ád senem cursúm capessam hunc Hégionem, quos
boni 776

Tantum ádfero, quantum ípsus a dis óptat, atque etiam
ámplius.

Nunc certa res est, eodem pacto ut cómici seruí solent,

Concíam in collum pállium, primo éx me [ille] hanc ut
rem aúdiat:

Speróque me ob hunc núntium [esse] aetérnum adep-
turúm cibum. 780

HEGIO. ERGASILVS.

HE. Quanto in pectore hánc rem meó magis
uolúto,

Tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo,

Ad illum modum sublitum os esse mi hodie:

Neque id perspicere quivi.

Quod quom scibitur, [tum] per urbem tari-
debor. 785

Quom extemplo ad forum aduenero, omnes lo-
quentur:

'Hic flet senex doctus, quos uerba data sunt.'

Set Ergasilus estne hic, procum quem [ire] uideo?

Conlecto quidamst pallio: quidnam acturus?

ER. Moue apud te moram [nunc], Ergasile, atque
age hanc rem. 790

Minor interminorque, nequis mi [hodie] opstiterit
obuiam,

Nisi qui satis diu uixisse sese homo arbitrabitur:

Nam qui opstiterit ore sistet. HE. Hic homo pugi-
latus incipit.

ER. Facere certumst. proinde ita omnes itinera in-
sistant sua,

Nequis in hac platea negoti conferat quicquam sui: 795
Nam meus est ballista pugnax, cubitus catapultast mihi,
Humerus aries: tum genu ut quemque icero, ad ter-
ram dabo.

Dentilegos omnis mortalis faciam, quemque offendero.

HE. Quae illaec est minatio? nam nequeo mirari satis.

ER. Faciam ut huius die locique melique semper me-
minerit: 800

Qui mi in cursu opstiterit, faxo uitae is opstiterit suae.

HE. Quid hic homo tantum incipisset facere cum tan-
tis minis?

ER. Prius edico, nequis propter culpam capiatum
suam:

Continetis uos domi, prohibete a uobis uim meam.

HE. Mira edepol sunt nī hīc in uentrem sumpsit
confidentiam. 805

Vae misero illi, quōdiu cibo iste factust imperiosior.

ER. Tūm pistores scroffipasci, qui alunt furem sues,
Quarum odore praeterire nemo pistrinum potest:

Eorum si quolusquam scrofam in publico conspexero,
Ex ipsis dominis meis pugnis exculcabo fures. 810

HE. Basilicas edictiones atque imperiosas habet.

Satur homost, habet profecto in uentre confidentiam.

ER. Tūm piscatores, qui praehibent populo piscis
foetidos,

Qui aduehuntur quadrupedanti crucianti cantherio;
Quorum odo subbasilicanos omnis abigit in forum: 815

Eis ego ora uerberabo surpiculis piscariis,

Ut sciant, alieno naso quam exhibeant molestiam.

Tūm lani autem, qui concinnant liberis orbas ouis,

Qui locant caedendos agnos et dupla agniam danunt,

Qui petroni nomen induunt uerueci sectario: 820

Eum ego si in uia petronem publica conspexero,

Et petronem et dominum reddam mortalis miser-
rimum.

HE. Euge: edictiones aedilicias [pol] habet hic
quidem:

Mirumque adeost nī hūc Aetoli sibi fecere agoranomum.

ER. Nōn ego nunc parasitus sum, set regum rex re-
gallior: 825

Tantus uentri conmeatus meo adest in portu cibis.

Set ego cesso hūc Hégionem onerare laetitiam senem?

Qui homine [hominum] adaeque nemo uifuit fortunatior.

HE. Quae illaec est laetitia, quam illic laetus largi-
tur mihi?

ER. [Pultabo aedis:] heús, ubi estis? équis hoc
aperit óstium? 830

HE. Híc homo ad cenam récipit se ad me. ER. Ape-
rite haec ambás foris.

Príus quam pultando assulatim fóribus exitiúm daba.

HE. Périlubet hunc cóloqui hominem: Ergásile.

ER. Qui Ergasilúm vocat?

HE. Réspice [me]. ER. Fortúna tibi quod néc faciet
nec [núnc] facit,

Hóc me iubes. set quíst? HE. Respicedum ad me:

Hégio sum. ER. Oh mihi: 835

Quántumst hominum [tu] óptume optumórum, in tem-
pore aduenis.

HE. Néscio quem ad pórtum nactus, úbi cenes:
eo † fastidis.

ER. Cédo manum. HE. Manúm? ER. Manum, inquam,
cédo tuam actutúm. HE. Tene.

ER. Gaúde. HE. Quid ego gaúdeam? ER. Quia ego
ímpero. age gaudé modo.

HE. Pól macrores mi ánteuortunt gáudiis. ER. * * * *
Iám ego ex corpore éxigam omnis máculas maerorúm
tibi: 841

Gaúde audacter. HE. Gaúdeo, etsi níl scio quod
gaúdeam.

ER. Béne facis: iubé. HE. Quid iubeam? ER. Ígnem
ingentem fieri.

HE. Ígnem ingentem? ER. Íta dico, ut sit mágnus.
HE. Quid? me, uólturi,

Túan causa aedis incensurum cénas? ER. Nól
iráscler. 845

Iúben an non iubés astitui aúlas, patinas élui,
Láridum atque epulás faueri fóculis in feruéntibus,

Alium piscis praëstinatum abire? HE. Hic uigilans
sômiat.

ER. Alium porcinam atque agniam et pûllos galli-
nâceos?

HE. Scis bene esse, si sit unde. ER. Mûraenam at-
que ophthâlmiam, 850

Hôræum, scombrum ét trugonum et cétum et mollem
câseum?

HE. Nôminandi istôrum tibi erit mágis quam edundi
côpia

Hic apud me, Ergástile. ER. Mean me caûsa hoc cen-
ses dicere?

HE. Néc nihil hodie néc multo plus tu híc edes, ne
frustra sis:

Prôin tu tui cotidiâni uicti uentrem ad me adferas. 855

ER. Quâ ita faciam ut tûte cupias facere sumptum,
etsi égo notem.

HE. Égone? ER. Tu ne. HE. Tûm tu mi igîtur érus
es. ER. Immo béneuolens.

Vín te faciam fórtunatum? HE. Málim quam misc-
rûm quidem.

ER. Cédo manum. HE. En manúm. ER. Di te om-
nes adiquant. HE. Nil sêntio.

ER. Nón enim es in sênticeto, eó non sentis. sêt
iube 860

Vâsa tibi pura adparari ad rem diuinâm cito

Atque agnûm [huc] adfêrri propere pînguem. HE.
Quor? ER. Vt sâcrufices.

HE. Quoi deum? ER. Mihi [quidem] hêrcle: nam égo
nunc tibi sum summus Iúppiter:

Ídem ego sum Salûs, Fortuna, Lûx, Laetitia, Gaû-
dium.

Præinde tu deum hunc sâturitate fâcias tranquillûm
tibi. 865

HE. Éssaurire mîhi videre. ER. Mîhi quidem essurio,
nôn tibi.

HE. Tuo arbitratu: fâcile patior. ER. Crêdo: con-
suetû's puer.

HE. Iúppiter te dique perdant. ER. Te hêrcle mi
aequomst grâtias

Agere ob nuntiûm: tantum ego nunc pórto a portu
tibi boni.

Nûnc tu mîhi placês. HE. Abi stultas, sêro post
tempûs uenis. 870

ER. Ígitur elim si ádueníssem, mágis tu tum istuc
diceres.

Nânc hanc lætitiâ accipe a me quâm fero: nam
filiûm

Tûum modo in portû Philopolemum uîuom, saluom
et sôspitem

Vidi in puplicâ celoce ibidémque illum adulescén-
tulam

Áleum una et tûam Stalagmum sêruom, qui aufugît
domo, 875

Quî tibi subrupuît quadrimum pûerum filiolûm tuum.

HE. Ábi in malâ rem, lûdis me. ER. Ita me amâbit
sancta Sâturitas,

Hêgio, itaque sôo me semper cóndecoret cognómine,
Út ego aidi. HE. Mëumne gnatum? ER. Tûum gna-
tam et geniûm meum. 879

HE. Ét captiuom illum Álidensem? ER. Mà τὸν
Ἀπόλλω. HE. Et sêruolum

Mëum Stalagmum, mëum qui gnatum subrupuît? ER.
Νῆ τὰν Κόραν.

HE. *ἤλανάδι?* ER. *Νῆ τὰν Ἰλαυρόσσην.* HE. *Τέ-*

μις? ER. *Νῆ τὰν Σιγνίαν.*

HE. *Οἴρτον?* ER. *Νῆ τὰν Φρουσινάνα.* HE. *Ὡδέ*

σι. ER. *Νῆ τὰν Ἀλάττιον.*

HE. Quid tū per barbaricas urbis iūras? ER. Quia

enim item asperae

Sūnt, ut tuum uictum autumabas esse. HE. Vac aetati

tuae.

885

ER. Quippe quando mihi nil credis, quod ego dico

sédulo.

Sét Stalagnus quōius erat tunc nātionis, quom hīnc

abī?

HE. Siculus. ER. At nunc Siculus non est: Bōius

est: boiām terit:

Liberorum quaérundorum caūsa ei credo uxór datast.

HE. Dic, bonan fidé tu mi istaec uérba dixistí? ER.

Bona.

890

HE. Di inmortales, iterum natus uídeor, si uera aú-

tumas.

ER. Ain tu? dubium habébis etiam, sáncte quom ego

iurém tibi?

Póstremo, Hegió, si parua iúri iurandóst fides,

Víse ad portum. HE. Fácere certumst: tu íntus cura

quód opus est:

Súme, posce, próme quiduis: té facio cellárium. 895

ER. Nam hércle, nisi ego mánticinatus próbe ero,

fusti péctito.

HE. Aéternum tibi dápinabo uíctum, si uera aú-

tumas.

ER. Vnde id? HE. A me mēoque gnato. ER. Spón-

den tu istut? HE. Spóndeo.

ER. Át ego tuum tibi áduenisse fílium respóndeo.

HE. Chira quam optamé potes. ER. Bene ambullit et
redámbula. 900

Ille hinc abiit: mihi rem summam crédidit cibárium.
Di immortales, iam ás ego collos praétruncabo tégó-
ribus.

Quánta pernis pástis ueniet, quánta labes lárdo,
Quánta sumini ápsu-medo, quánta callo cólamitas,
Quánta laniis lássitudo, quánta porcináris: 905
Nam ália si memorém, quae ad uentris uíctum condu-
cúnt, morast.

Núnc ibo [in meam] praéfecturam, út ius dicam lárdo
Ét quae pendent indemnatae pérnae, eis auxilium út
feram.

P V N R.

Diéspiter te díque, Ergasile, pérdant et uentrém tuum
Parasítosque omnis ét qui posthac cénam parasítis
dabit. 910

Cladés calamitasque, intemperies módo in nostram ad-
uenít domum.

Quasi [sí sit] lupus esúriens, metui ne in me faceret in-
petum.

Nimisq[ue] hércle ego illum mále formidabam: ita fren-
debat déntibus.

Aduéniens deturbáuit totum cúm carni carnárium.

Arrípuit gladium, détruncáuit tríbus tegoribus glán-
dia. 915

Aulás calicesque omnis confregit, nísi quae modiales
erant:

Cocúm percontabátur, possent sériae feruésce-re.

Cellas refregit omnis intus reclusitque {omne} armarium.
Adseruate istunc ultis, serui: ego s'ho ut conueniam
senem:

Dicam [illi] ut sibi penum alius ornet, si quidem sese uti
uolēt: 920

Nam [in hoc], ut hic quidem adornat, aut iam nihil est
aut iam nihil erit.

ACTVS V.

REGIO. PHILOPOLEMVS. PHILOCRADES. STALAGMVS.

HE. Ioui disque agó gratiás merito mágnas,
 Quom té reducem [núnc] tuo patrí reddidérunt
 Quomque éx miseríis plurimís me exemérunt,
 Quas, dúm te caréndum hic fuít, sustentábam, 925
 Quomque hunc [ego] conspício in potéstate nóstra
 Quomque huius repértast fidés firma nobis.

PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo et cura sátis me et
 lacrumis máceravi:

Sátis iam audini túas aerumnas, ad portam mibi quas
 memorasti.

Hóc agamus. PHILOCR. Quid nunc, quoniam técum
 seruauí fidem 930

Tíbiq; hunc reducem in libertatem féci? HE. Fe-
 cisti út tibi,

Philocrates, numquám referre grátiam possim satis,
 Pröinde ut tu proméritus de me et filio. PHILOP.

Immó potes,

Páter, et poteris ét ego potero et dí potestatem
 dabunt, 934

Vt beneficium béne merenti nóstro merito múnere,
 Sicut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxime.

HE. Quid opust uerbis? língua nullast quá negem
 quidquíd roges.

PHILOCR. Póstulo ap̄ te ut mi illum reddas séruiom,
quem hic reliqueram

Pignus pro me, m̄hi qui melior quám sibi met sempér
fait,

Pró benefactis éius ut ei prétium possim réddere. 940

HE. Quóm bene fecistí, referetur grátia id quod
póstulas:

Ét id et aliut quód me orabis impetrabis. átque te
Nólim suscensére, quod ego irátus ei fecí male.

PHILOCR. Quid fecisti? **HE.** In lápidinas cómpedi-
tum cóndidi,

Vbi rescíui m̄hi data esse uérba. **PHILOCR.** Vae mi-
seró mihi: 945

Própter meum capút labores hómini euenisse óp-
tumo.

HE. Át ob eam rem m̄hi libellam pró eo argenti né-
duis:

Grátis a me, út sit liber, dúcito. **PHILOCR.** Edepol,
Hégio,

Fácis benigne: sét quaeso hominem ut iúbeas ar-
cessí. **HE.** Licet.

Vbi uos estis? íte actutum, Týndarum huc ar-
césseite. 950

Vós íte íntro: íntéríbi ego ex hac státua uerbérea
uolo

Érogitare, mēo minore quíd sit factum filio.

Vós lauante íntéríbi. **PHILOCR.** Sequere hac, Philocrates,
me intró. **PHILOCR.** Sequor.

HE. Áge tu illuc procéde, bone uir, lépidum mancu-
piúm meum.

ST. Quid me facere opórtet, ubi tu talis an̄ falsum
sétumas? 955

Éti ego bellus, lépidus, bonus vir. minquam néque
frugi bonae

Néque ero umquam: ne [tu] in p[ro]p[ri]am ponas me bonae
frugi fore.

HE. Próp[ri]um est ubi loci fortunae. tunc sint facile
intelligis.

[Si eris uerax, tua ex re facies, ex mala meli-
usculam.]

Récta et uera loquere: set neque uére [tu] neque récte
adhuc 960

Féciati umquam. ST. Quód ego fatear, crédin pudeat
quom autumes?

HE. Át ego faciam ut púdeat: nam in rubórem te
totúm dabo.

ST. Éia, credo ego, inperito plágae minitaris mihi:
Tándem ista aufer. díce quid fers, út feras hinc quód
petis.

HE. Sétis facundus: sét iam fieri dícta conpendí
uolo. 965

ST. Vt uis fiat. HE. Béné morigerus fuit puer: nunc
nón decet.

Hóc agamus. iam ánimu[m] aduerte ac mihi quae dicam
edissere.

Sí eris uerax, ex tuis rebus féceris meliúsculas.

ST. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre quid
dignús siem?

HE. Át ea sup[er]fúgere potis es paúca, si non
omnia. 970

ST. Paúca ecfugiam, scío: nam multa euénient, et
meritó meo,

Quia [ego] et fugi et tibi subrupui fílium et eum uén-
didi.

HE. Quoi homini? ST. Polyplúsio Theodóromedi
in Álide

Séx minis. HE. Pro di inmortales: is quidem huius
est pater

Philocratis. ST. Quin mélius noui quám te et uidi
saépius. 975

HE. Sérua, Iuppitér supreme, et méd et meum gna-
túm mihi.

Philocrates, per túm te genium ópsecro, exi: té
uolo.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMVS.

PH. Hégio, adsum: síquid me uis, ímpera. HE. Hic
gnatúm meum

Túo patri ait se uéndidisse séx minis in Álide.

PH. Quám diu id factúmst? ST. Hic annus incipit
uicénsumus. 980

PH. Fálssa memorat. ST. Aút ego aut tu: nám qua-
drimulúm tibi

Túus pater pecúliarem páruolo puero dedit.

PH. Quid erat ei nomén? si uera dícis, memoradúm
mihi.

ST. Paégnium uocitátust: post uos índidistis Týn-
daro.

PH. Quór ego te non nóui? ST. Quia iam mós est
obliuisci hóminibus 985

Néque nouisse, quóius nihili sít faciunda grátia.

PH. Díc mihi, isne istíc fuit quem uéndidisti mēo
patri,

Quí mihi [puero] dátus peculiárist? ST. Huius fílius.

HE. Visitne is homo? ST. Argentum accepi, nisi tu-
rani ceterum.

HE. Quid tu ais? PH. Quin istic ipsest Týndarus
tuus filius, 990

Vt quidem hic argumenta loquitur. nam is mecum a
puero puer

Bene pudiceque educatus usque ad adulescentiam.

HE. Et miser sum et fortunatus, si nos vera dicitis.

Eo miser sum, quia male illi feci, si gnatus meus.

Eheu, quom ego plus minusque feci [illi] quam aequom
fuit. 995

Quod male feci, erucior: modo si infectum fieri
posset.

Sed ecce incedit huc ornatus haut ex suis uirtutibus.

TYNDARVS. HEGIO. PHILOCRATES. STALAGMVS.

TY. Vidi ego multa saepe picta quae Ácherunti
fierent

Cruciamenta: uerum enimvero nulla adaequest
Ácheruns

Atque ubi ego fui in lapicidinís. illic ibi demumst
locus, 1000

Vbi labore lassitudost exigunda ex corpore.

Nam ubi illo adueni, quasi patriciis pueris aut mo-
nedulae

Aut anates aut coturnices dantur quicum lusitent:

Itidem mi aduenienti haec upupa qui me delectem
datat.

Sed erus ecce ante ostium, et erus alter ecce ex
Alide 1005

Rédit. HE. Saluto, exoptate gnate mi. TY. Hem:
quid, gnate mi?

Attat, scio quor té patrem esse adsímules et me
fílium:

Quia mi ítem ut parentes lucis das tuendi cópiam. /

PH. Sálue, Tyndare. TY. Ét tu, quouis caúsa hanc
aerumnám exígo.

PH. Át nunc líber ín díuitias fáxo uenies: nám
tibi 1010

Páter híc est: híc séruost qui te huic hinc quadri-
mum súrpuit,

Véndidit patrí meo te sex minis. is té mihi

Páruolum pecúliarem páruolo pueró dedit.

Íllíc indicium fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimus.

Quín huius fílium íntus eccum, frátre germanúm
tuum. 1015

TY. Quid tu ais? addúxtine illum cáptiuom huius
fílium?

PH. Quín, inquam, íntus híc est. TY. Fecisti édepol
et recte ét bene.

PH. Núnc tibi pater híc ést: híc fur est túus, qui
paruom hinc te ápstulit.

TY. Át ego hunc grandis grándem natu ob fúrtum ad
carnificém dabo.

PH. Méritus est. TY. Ergo édepol [merito] méritam
mercedém dabo. 1020

Sét dic, oro [té], pater meus tún' es? HE. Ego sum,
gnáte mi.

TY. Núnc demum in memóriam redeo, quóm mecum
recógito

[Nunc edepol demum in memoriam regredior au-
disse me]

Quasi per nebulas Héglonem meum patrem uocárier.

HE. Égo sum. PH. Conpedibús [te] quaeso ut tibi sit
lenior fílius 1025

Átque híc grauior séruos. HE. Certumst princípium
id praeuórtier.

Éamus intro, ut árcessatur fáber, ut istas cónpedis
Tibi adimam, huic dem. ST. Quoi peculi níhil est,
recte féceris.

CATERVA.

Spéctatores, ád pudicos móres facta haec fábulast.
Néque in hac subigitátiones sũnt neque ulla
amátió 1030

Néc pueri suppositio aut argénti circumductio,
Néque ubi amans aduléscens scortum liberet clam
sũum patrem.

Hũius modi paucás poetae réperiunt comoédias,
Vbi boni meliôres fiant. nũnc uos, si uobis placet
Ét si placuimús neque odio fũimus, signum hoc
mittite: 1035

Quí pudicitiae ésse uoltis praémium, plausũm date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 194 iambici senarii
- 195 et 196 iambici octonarii
- 197 iambicus dimeter acataléctus
- 198 et 199 iambici octonarii
- 200 et 202 iambici senarii
- 201 et 203 iambici octonarii
- 204 et 205 cretici tetrametri acatalecti
- 206 iambicus octonarius
- 207 creticus tetrameter acatalectus

- V. 208 et 209 trochaici octonarii
- 210 et 211 cretici tetrametri acatalecti
  - 212 creticus dimeter acatalectus
  - 213 ad 224 cretici tetrametri acatalecti
  - 225 iambicus dimeter acatalectus
  - 226 ad 230 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 231 iambicus septenarius
  - 232 creticus tetrameter acatalectus
  - 233 creticus dimeter acatalectus
  - 234 ad 239 cretici tetrametri acatalecti
  - 240 et 241 trochaici octonarii
  - 242 ad 360 trochaici septenarii
  - 361 ad 384 iambici senarii
  - 385 ad 497 trochaici septenarii
  - 498 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 499 ad 602 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 503 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 504 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 505 iambicus senarius
  - 506 et 507 iambici dimetri acatalecti
  - 508 iambicus dimeter catalecticus
  - 509 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 510 ad 515 iambici septenarii
  - 516 ad 524 iambici octonarii
  - 525 iambicus senarius
  - 526 ad 532 trochaici septenarii
  - 533 ad 540 iambici octonarii
  - 541 ad 658 trochaici septenarii
  - 659 ad 767 iambici senarii
  - 768 et 769 trochaici septenarii
  - 770 ad 780 iambici octonarii
  - 781 ad 783 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 784 iambicus dimeter catalecticus
  - 785 ad 790 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 791 ad 908 trochaici septenarii
  - 909 ad 921 iambici octonarii
  - 922 ad 927 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 928 et 929 trochaici octonarii
  - 930 ad 1036 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

MILES GLORIOSVS.

GRAECA ALAZON.

ARGVMENTVM I.

Meretrícem Athenis Éphesum miles áuehit.
 Id dúm ero amanti séruos nuntiáre uolt
 Legáto peregre, cáptust ipsus ín mari
 Et éidem illi míliti donó datust.
 Suum arcéssit [seruos dóminum] Athenis ét forat 5
 Geminís comunem [scíte] parietem aédibus,
 Licéret ut clam cónuenire amántibus.
 Obérrans custos hós uidet de tégulis,
 Ridículis autem, quási sit alia, lúditur.
 Itémque inpellit mílitem Palaéstrió 10
 Omíssam faciat cóncubinam, quádo ei
 Senís uicini cúpiat uxor núbere.
 Vltro ábeat orat, dónat multa. ipse ín domo
 Senís prehensus poénas pro moechó laít.

ARGVMENTVM II.

Meretrícem ingenuam déperibat mútuo
 Athéniensis iúuenis. Naupactum ís domo
 Legátus abiit: mīles in eandem incidit,
 Depórtat Ephesum inuítam. seruos Áttici
 Vt nuntiaret dómīno factum náuigat: 5
 Capitúr, donatur fīli captus mīliti.
 Ad erum út ueniret Éphesum scribit. áduolat
 Aduléscens atque in próxumo deuórtitur
 Aput hópitem patérnum. medium párietem
 Perfódit seruos, cónmeatus clánculum 10

Qua fóret amantum: géminam fingit múlteris
 Sorórem adesse. móx ei dominus aédium
 Suám cluentam ad sóllicitandum mílitem
 Subórnat. capitur ille: sperat núptias,
 Dimíttit concubínam et moechus uápulat.

15

P E R S O N A E.

PYRGOPOLINICES MILES
 ARTOTROGVS PARASITVS
 PALAESTRIO SERVOS
 PERIPLECOMENVS SENEX
 SCELEDRVS SERVOS
 PHILOCOMASIVM MVLIER
 PLEVSICLES ADVLESCENS
 LVCRIO PVER
 MILPHIDIPPA ANCILLA
 ACROTELEVATIVM MERETRIX
 SERVI
 PVER
 CARIO COCVS
 LORARI
 CANTOR.

ACTVS I.

PYRGOPOLINICES (CVM SATELLITIBVS). ARTOTROGVS.

PY. Curáte ut splendor mēo sit clupeco clárior,
 Quam sólis radii esse ólim quom sudúmsit solent:
 Vt, ubi úsus ueniat, cónta consertá manu
 Praestríngat oculorum áciem [acri] in acie hóstibus.
 Nam ego hánc machaeram mñhi consolarí uolo, 5
 Ne lámentetur néue animum despóndeat,
 Quia sé iam pridem fériatam géstitem,
 Quae mísere gestit strágem facere ex hóstibus.
 Set ubi Ártotrogust? AR. Híc est, stat proptér
 uirum

Fortem átque fortunátum et forma régia. 10

Tam béllatorem Márs se haut ausit dicere
 Neque aéquiperare sùas uirtutis ád tuas.

PY. Quemne égo seruauí in cámpis Gorgonidóniis,
 Vbi Búmbomachides Clútomestoridysárchides

Erat ímperator súmms, Neptuní nepos? 15

AR. Meminí: nempe illum dícis cum armis aúreis,
 Quoius tú legiones dífflauisti spírítu

Quasi uéntus folia aut pániculum tectórium.

PY. Istúc quidem edepol níhil est. AR. Nihil her-
 cle hóc quidemst,

Praeut ália dicam, tú quae numquam féceris. 20

Periúriorem hoc hóminem siquis uíderit
 Aut glóriarum pléniozem, [hercle is quidem]

Me sibi habeto, ego me [ei] máncuplo dabó: nisi
Vnum;épityrum estur [insanum] insané bene.

PY. Vbi tú's? AR. Eccum. edepol uél elephanto
in Índia 25

Quo pácto pugno praéfregisti bráchium.

PY. Quid, bráchium? AR. Illut 'féminur' uolui *(dixit)*
dicere.

PY. At indiligenter íceram. AR. Pol sí quidem
Cónsuis esses, pér coriũ, per uiscera

Perque ós elephanti tránstineret bráchium. 30

PY. Nolo istaec hic nunc. AR. Ne hércle operae
pretiũ quidemst

Mihi té narrare, tũas qui uirtutis sciam.

Ventér creat omnis hás aerumnas: aúribus

Perháuriendumst, né [mihi] dentes déntiant,

Et ádsentandumst quidquid hic mentibitur. 35

PY. Quid illúc quod dico? AR. Hem, scío iam
quid uis dicere:

Factum hérclest: memini fieri. PY. Quid id est?

AR. Quidquid est.

PY. Habén tabellas? AR. Vís rogare? habeo, ét
stilum.

PY. Facéte aduortis túum animum ad animúm
meum.

AR. Nouísse mores tños me meditaté decet 40

Curámque adhibere ut praéolat mihi quod tú
uelis.

PY. Ecquíd meministi? AR. Mémini: centum in
Cílicia

Et quinquaginta, céntum in Cryphioláthronia,

Trigínta Sardi, séxaginta Mácedones

Sunt hómines, quos tu occídisti [una] unó die. 45

PY. Quanta istaec hominum súmmast? AR. Septem
mília.

PY., Tantum ésse oportet: récte rationém tenes.

AR. At nullo habeo scíptos: sic meminí tamen.

PY. Edepó! memoria's óptuma. AR. Offaé monent.

PY. Dum tále facies quále adhuc, adsíduo edes: 50
Commúnícabo sémper te mensá mea.

AR. Quid in Cappadocia, úbi tu quingentós semul,
Ni hebés machaerá fóret, uno ictu occíderas?

PY. Satietas belli quía erat, siuí uínerent.

AR. Quid tibi ego dicam, quód omnes mortales
sciunt, 55

Pyrgópolinice te únum in terra uíuere

Virtúte et forma et fáctis inuictíssimum?

Te omnes amant mulieres, neque [id] iniúria,

Qui sis tam pulcer. uél illae quae heri pállio

Me réprehenderunt . . PY. Quid eae dixerunt
tibi? 60

AR. Rogitábant: 'hicine Achíles est?' inquit mihi.

'Immo éius frater' inquam 'est'. ibi illarum áltera

'Ergó mecastor púlcer est' inquit mihi

gentilium
'Et líberalis: uíde caesaries quám decet:

Ne illaé sunt fortunátae quae cum istó cubant.' 65

PY. Itane áibant tandem? AR. Quae me ambae op-
secráuerint

Vt te hódie quasi pompam illa praeterdúcerem.

PY. Nimiást miseria nímis pulcrum esse hominém.

AR. [Mihi]

Moléstiae sunt: órant, ambiunt, ópsecrant

Vidére ut liceat: ad sese arcessí iubent: 70

Vt tño non liceat óperam dare negótio.

PY. Vidétur tempus ésse ut eamus ad forum:

Vt in tabellis quos consignavi [interim]

Latrones, his dínúmerem stipéndium.

Nam rex Seleucus me opere orauit máximo 75

Vt sibi latrones cógerem et conscríberem.

[Ei] rei hunc diem mihi operam decretúmst dare.

AR. Age eámus ergo. PY. Séquimini, satélites.

A C T V S II.

PALAESTRIO.

Mihi ad énarrandum hoc árgumentumst cómitas,
 Si ad aúscultandum uóstra erit benígnitas. 80
 Qui autem aúscultare nólet, exurgát foras,
 Vt sít ubi sedeat ille qui auscultáre uolt.
 Nunc qua ádsedistis caúsa in festiuó loco,
 Comoédiai quám modo acturí sumus
 Et árgumentum et nómen uobis éloquar. 85
 Alázon Graece huic nómen est comoédiae:
 Id nós Latine glóriosum dísimus.
 Hoc óppidum Ephesus: índé miles méus erus,
 Qui hinc ad forum abiit, glóriosus, ínpudens,
 Stercóreus, plenus périuri atque adúlteri, 90
 Ait sése ultro omnis múlteres sectárier.
 Is dérídicolost, quáqua incedit, ómnibus:
 Itaque híc meretricis, lábiis dum ductánt eum,
 Maiórem partem uídeas ualgis sáuiis.
 Id uólo uos scire, quó modo ad hunc deuénérím 95
 In séruitutem ab éo quói seruiuí prius:
 Nam ego háu diu aput hunc séruitutem séruio.
 Date óperam: nam nunc árgumentum exórdiar.
 Erat érus Athenis mshi adulescens óptumus.
 Is amábat meretricem [áltam] Athenis Átticis 100
 Et illa illum contra: quíst amor cultu óptumus.

Is púplice legátus Naupactúm fuit
Magnái rei púplicai grátia.

Intéribi hic mîles fórte Athenas áduenit.

Insínuat sese ad íllam amicam erí [mei]: 105

Occépit eius mátri suppalpárier *occipit illi*

Vino, órnaméntis ópiparisque opsoniis: *finis*

Itaque íntumum ibi se mîles apud lenám facit.

Vbi prímum euenit mîliti huic occásio,

Sublínit os illi lénæ, matri múlueris, 110

Quam crus méus amabat. nám is illius filiam

Conícit in nauem mîles clam matrém suam

Eamque húc inuitam múlierem in Ephesum áduenit.

Vt amicam erílem Athénis auectám scio,

Ego [tántum] quantum [pótis sum] mihi nauém
paro : 115

Inscéndo, ut eam rem Naúpactum ad erum núntiem.

Vbi súmus prouecti in áltum, sicut uóluerunt

Capiúnt praedones náuem illam ubi uectús fui.

Prius pérli quam ad erum uéni quo ire occéperam.

Ille [quis] me cepit dát me huic dono mîliti. 120

Hic póstquam in aedis méd ad se adduxit domum,

Video íllam amicam erílem, Athenis quæ fuit.

Vbi cóntra aspexit me, óculis mihi signúm dedit,

Ne se áppellarem. dèinde, postquam occásiost,

Conquératur mecum múluer fortunás suas. 125

Ait sése Athenas fúgere cupere ex hác domu :

Sese íllum amare, méum erum, Athenis qui fuit,

Neque péius quemquam odísse quam istum mîlitem.

Ego quóniam íuspexi múlueris senténtiam,

Cepí tabellas, cónsignaui clánculum, 130

Dedi mércatori quóidam, qui ad illum déferat,

[Meum erum, qui Athenis fuerat, qui hanc amauerat]

Vt is húc ueniret. is non spreuit nuntium:
 Nam et uénit et hic in próxumo deuórtitur
 Apút paternum suum hóspitem, lepidúm senem. 135
 Atque [is] illi amanti suo hóspiti morém gerit
 Nosque ópera consilióque adhortatúr, inuat.
 Itaque égo paraui hic íntus magnas máchinas,
 Qui amántis una ínter se facerem cónuenas:
 Nam unúm conclaue cóncubinae quód dedit 140
 Milés, quo nemo nísi eapse inferrét pedem,
 In eó conclauí ego pérfodiui párietem,
 Qua cónmeatus clam ésset hinc huc mülteri.
 Et sene sciénte hoc féci: is consiliúm dedit.
 Nam méus conseruos éat homo hau magni preti, 145
 Quem cóncubinae mīles custodem áddidit.
 Ei nós facetis fábricis et doctís dolis
 Glaueúmam ob oculos óbiciemus éumque ita
 Faciémus ut quod uiderit ne uiderit.
 Et móx ne erretis, haéc duarum hodie [ín] uicem 150
 Et hic et illic mülter feret imáginem
 Atque éadem erit, uerum ália esse ádsimulábitur.
 Ita súblinetur ós custodi mülteris.
 Set fóris concrepuit hinc a uicinó sene.
 Ipse éxit: hic ille est lépidus quem dixi senex. 155

PERIPLECOMENVS. PALAESTRIO.

PE. Ni hércle defregérítis talos pósthac, quemque in
 tégulis
 Videritis aliénum, ego uostra fáciam latera lórea.
 Míhi quidem iam arbitrí uicini súnť, meae quid stát
 demí:

Ita per impluuium intro spectant. nunc adeo edico omnibus:

Quémque a milite hoc uideritis hominem in nostris tegulis, 160

Extra unum Palaestriionem, hac deturbatote in uiam.

Quód ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam
Dicat: disperistis, ni usque ad mortem male mulcassitis.

Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant aleariae,
Adcuratote ut sine talis domi agitent conuiuium. 165

PA. Nescio quid malefactum [a] nostra huic familiast,
quantum audio:

Ita hic senex talos elidi iussit conseruis meis.

Sed me exceptit: nihil facio quid illis faciat ceteris.

Adgrediar hominem. PE. Itne aduersum hic qui aduenit [recta uia]?

PA. Quid agis, Periplectomene? PE. Huius multos homines, si optandum foret, 170

Nunc uidere et conuenire quam te mauellém. PA.
Quid est?

Quid tumultuas cum nostra familia? PE. Occisi sumus.

PA. Quid negotist? PE. Res palamst. PA. Quae res palamst? PE. De tegulis

Modo nescio quis inspectauit nostrum familiarium

Per nostrum impluuium intus apud nos Phislocomasium
atque hospitem 175

Ausculantis. PA. Quis homo id uidit? PE. Tuus conseruos. PA. Quis is homost?

PE. Nescio: ita abripuit repente sese subito. PA.
Suspicio

Mé perisse. PE. Vbi abit, conclamo: 'heus, quid agis tu' inquam 'in tegulis?'

Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam. . . . .

PA. Vae mihi misero quod pereundumst propter nihili
bestiam. 180

Sét Philocomastum hincine etiam nunc est? PE. Quem
exibam, hic erat. . . . .

PA. Síst, iube huc transire quantum possit, se ut vi-
deánt domi

Fámiliares: nisi quidem illa nós uolt, qui seruus sumus,
Propter amorem suum ómnis erucibus contubernalia
dari.

PE. Dixi ego istuc: nisi quid aliud uis. PA. Volo. hoc
ei dicito: 185

[Ne hércle usquam] artem et disciplinam apstíneat colere.

PE. Quem ad modum?

PA. Vt eum qui se hic uidit uerbis uincat ne is se
uiderit.

Qui arguat se, eum contra uincat iure iurandó suo.

Sí quidem centiens hic uisa sít, tamen infitiás eat. *deu.*

Nám mulier holióri numquam supplicat, si quást
malá: 190

Dómi habet hortum et cóndimenta ad ómnis + molis má-
leficas,

[Dómi] habet os, linguám, perfidiam, málitiam atque au-
dáciam,

[Confidentiam, confirmatatem, fraudulentiam].

Dómi dolos, domi delenifica fácta, domi fallácias.

PE. Égo istaec, si erit hic, núntiabo. sét quid est, Pa-
laéstrio, 195

Quód uolutas túte tecum in córde? PA. Paulispér tace,
Dúm ego mihi consília in animum cónuoco et dum cón-
sulo

Quíd agam, quem dolúm doloso cóntra conseruó parem,

Qui illam hic uidit ausculantem: id utrum ne uisum siet.

PE. Quære: ego hinc apseßsero aps te huc interim.

illuc sis uide, 200

Quem ad modum astitit seuerò frönte curans, cogitans.

Pectus digitis pultat: cor credo euocaturus foras.

Ecce auertit: rüsus laeas in femine habet laeuam
manum.

Dextera digitis rationem cöputat: fert femur.

Dextera micat uehementer: quöd agat aegre süp-
petit. 205

Concrepuit digitis: laborat, crebro conmutat status.

Eccere autem capite nutat: non placet quöd repperit.

Quidquid est, incöctum non exprömet, bene coctum
dabit.

Ecce autem aedificat: columnam mento suffigit suo.

Äpage, non placet profecto mihi illaec aedificatio: 210

Nam os columnatum poetae esse indaudiui bárbaro,

Quoi bini custödes semper tötis horis öccubant.

Eüge, euscheme hercle ästitit et dälíce et comoédice.

Nümqum hodie quiescet prius quam id quöd petit per-
fecerit.

Häbet, opinor. äge siquid ägis: uigilla, ne somnó
stude: 215

Nisi quidem hic agitäre mauis uärius uirgis uigillas.

Tibi ego dico: an, heüreta, me hauscis te ädloqui? Pa-
laétrio,

Vigila inquam, expergiscere inquam: lúcet hoc inquam.

PA. Áudio.

PE. Viden hostis tibi adesse tuoque térgo opsidium?
cönsule,

Ärripe opem auxiliúmque ad hanc rem: própere hoc
non placidé decet. 220

Antequam aliqua [atque] aliquo actutum circumduces exércitum.

Cóge in opsidium perduellis, nostris praesidium para.

Interclude conmeatum inimicis, tibi munus iam,

Qua cibatus conmeatusque ad te et legiones tuas

Tuto possit pervenire. hanc rem age: res subitariast. 225

Réperi, conminiscere, cedodum calidum consilium cito:

Quae hic sunt visa ut visa ne sint, facta infecta uti sient.

Magnam illic, homo, rem incipissis, magna moenis moenia.

Tute hoc si unus recipere ad te dicis, confidentiast

Nos inimicos profligare posse. PA. Dico et recipio. 230

PE. Et ego te impetrare dico id quod petis. PA. At te Iuppiter

Bene amet. PE. At tu imperti, amice, me quod commentu'a. PA. Tace,

Dum in regionem astutiarum mearum te induco: ut scias

Iuxta mecum mea consilia. PE. Salva sumes indidem.

PA. Erus mens elephantis corio circumtentast, non suo, 235

Néque habet plus sapientiae quam lapis. PE. Istuc ego-mét scio.

PA. Nunc sic rationem incipissam, hanc instituam astutiam:

Ad Philocomasium huc sororem geminam germanam alteram

Dicam Athenis aduenisse cum amatore aliquo suo,

Tam similem quam lacte lactist: apud te eos hic deuortier 240

Dicam hospitio. PE. Euge, euge, lepide: laudo commentum tuum.

PA. Vt, si illanc conserminatus sit adaorsum militem
 Méus conseruos, [se] eam uidisse hic cum alieno auscu-
 larier,

Arguam [hanc] uidisse aput te contra conseruom meum
 Cum suo amatore amplexantem atque ausculantem. PE.

Immo optume. 246

Idem ego dicam, si [ex] me exquiret miles. PA. Set si
 nullum

Dicito esse: et Phlocomasio id praeciipiundumst ut
 sciat:

Né titubet, si exquiret ex ea miles. PE. Nimis doctum
 dolum.

Set si ambas uidere in uno miles consilio uolet,
 Quid agimus? PA. Facilest. trecentae possunt causae
 conligi: 250

Nón domist: abiit ambulatum: dormit: ornatúr: lauat:
 Prándet: potat: occupat: operae non est: nón
 potest.

Quántum uis prelationumst: dúm modo hanc primá uia
 inducamus, uera ut esse crédat quae mentibimur.

PE. Plácet ut dicis. PA. Intro abi ergo et si istist mu-
 lier, eam iube 255

Cito domum transire atque haec ei [dice,] monstra,
 praeci-pe,

Vt teneat consilia nostra, quem ad modum exorsi sumus,
 Dé gemina soróre. PE. Docte tibi illam perdoctám
 dabo.

Númquid aliut? PA. Intro ut abeas. PE. Ábeo. PA. Et
 quidem ego ibó domum

Atque homini inuestigando operam huic dissimulabo [mé
 dare], 260

Qui fuerit conseruos, qui hodie sit sectatus simiam.

Nam ille non potuit quin sermone tuo aliquem famili-
liarium

Participauerit de amica eri, uidisse sese eam

Hic in proximo auscultantem cum alieno adulescentulo.

Noui morem egomet: 'tacere nequeo solus quod
scio'. 265

Si inuenio qui uidit, ad eum uineam pluteosque agam.

Res parast: ut pugnandoque hominem caperest
certa res.

Si ita non reperio, ibo odorans quasi canis uenaticus

Vsq̄ue donec persecutus uolpem ero uestigiis.

Sed fores crepuerunt nostrae: ego uoci moderabor
meae: 270

Nam illic est Philocomasio custos, meus conseruos, qui
it foras.

SCLEDRVS. PALAESTRIO.

SC. Nisi quidem ego hodie ambulauim dormiens in te-
gulis,

Certo edepol scio me uidisse hic proxime uicinia

Philocomasium erilem amicam sibi malam rem quaerere.

PA. Hic illam uidit auscultantem, quantum hunc audiui
loqui. 275

SC. Quis hic est? PA. Tuus conseruos. quid agis, Scé-
ledre? SC. Te, Palaestrio,

Volup est conuenisse. PA. Quid iam? aut quid [hoc] ne-
gotist? fac sciam.

SC. Metuo... PA. Quid metuis? SC. Ne hercle hodie,
quantumst familiarium,

Maximum in malum cruciatum hic insultamus. **PA.** Tú sal
Solus: nam ego istam insulturam et désulturam nū
 moror. 280

SC. Nécis tu fortásse, aput nos facinus quod natúmet
 nenom.

PA. Quód id est facinus? **SC.** Impudicum. **PA.** Tú te
 sci solí tibi:

Míhi ne dixis: scire nolo. **SC.** Nón enim faciam quā
 scias.

Simiam hodie sūm sectatus nóstram in horum tégulis.

PA. Édepol, Sceledre, homó sectatu's nīhili nequam
 béstiam. 285

SC. Dī te perdant. **PA.** Té istuc aequomst, quóniam
 occepisti éloqui.

SC. Fórtē fortuná per inpluuium húc despexi in pró-
 ximum:

Átque ego illi aspicio aúsculantem Phílocomas cum
 áltero

Nécio quo adulescénte. **PA.** Quod ego, Sceledre, sce-
 lus ex te aúdio?

SC. [Hércle] aidi. **PA.** Tútine? **SC.** Egomet, dūobus
 his oculís meis. 290

PA. Ábí, non uerisímile dicis néque aidisti. **SC.** Nūm
 tibi

Líppus pīdeor? **PA.** Médicum istuc tibi méliust per-
 contárier.

Verum enim tu istam, sí te dī ament, témere hau tollas
 fábulam.

Tuis nunc cruribús capitique fraudem capitalē hīnc
 creas:

Nūm tibi iam ut pereás paratumst dúpliciter, nīl sūp-
 primis 295

Tuum stultiloquium. SC. Qui uero depilecter? PA. Dicam tibi.

Primumdum, si falso instimulas Phlocomasiam, hoc perieris:

Iterum, si id est uerum, tu ei custos additus perieris.

SC. Quid fuit me nescio: hoc me uidisse ego certo scio.

PA. Pergin, infelix? SC. Quid tibi uis dicam, nisi quod uiderim? 300

Quin etiam nunc intus hic in proxumost. PA. Eho, non domist?

SC. Vise, abi intro tute: nam ego iam mihi nil credi postulo.

• PA. Certumst facere. SC. Hic te opperiar: eadem illi insidijs dabo,

Quam mox horsum ad stabulum iuuenix recipiat se [a] pabulo. 304

Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles addidit: Nunc si indicium facio, interii: si taceo, [interis] tamen, Si hoc palam fuerit. quid peiust muliere aut audacius?

Dam ego in tegulis sum, illa [ex suo] se hospitio eduxit foras.

Edepol facinus fecit audax. hoc nunc si miles sciat, Credo hercle hasce aedis sustollat totas atque hunc in crucem. 310

Heracle, quidquid est, mussitabo potius quam inteream male.

Non ego possum quae ipsa sese uenditat tutarier.

PA. Soeledge, Soeledge, quis homo in terris alter [test] audacior?

Quis magis dis inimicis natust quam tu atque iratis? SC. Quid est?

PA. Iāben tibi oculos escodiri, quibus id quod nūc
quāms uidēs? 315

SC. Quid, nusquam? PA. Non ego tuam empam uitam
ultiosā nuce.

SC. Quid negotiast? PA. Quid negoti sit rogas? SC.
Quor nōn rogem?

PA. Nōn tu tibi istam praetruncari linguam largiloquām
iubes?

SC. Quem ob rem iubeam? PA. Philocomasium ecceam
domi, quam in proxumo

Vidiase albas te ausculantem atque amplexantem cum
altero. 320

SC. Mirumst lolo nictitare tē tam uili tritico.

PA. Quid iam? SC. Quia luscitiosus. PA. Vérbero
edepol tū quidem

Caecu's, non luscitiosus: nam [eccillam] quidē
domi.

SC. Quid, domi? PA. Domi hērcle uero. SC. Abi,
lūdis me, Palaestrio.

PA. Iām mihi sunt manus inquinatae. SC. Quidum? PA.
Quia ludō luto. 325

SC. Vaē capiti tuō. PA. [Tuo] istuc, Scēledre, promittō
fore,

Nisi oculos orationemque alia conmutās tibi.

Sēt fores crepuerunt nostrae. SC. At ego illi opser-
uassō foris:

Nām nihil est qua hinc hūc transire ea pōssit nisi recto
ostio.

PA. Quān domi eccam: nēscio quae te, Scēledre, sce-
lōra sūscitant. 330

SC. Mīhi ego uideo, mīhi ego sapio, [mīhi] ego credo
plūrumum:

Mé homo nemo deterruit quín ea sit in hisce aedibus.

Hic opsistam, ne imprudenti huc éa se subrepsit mihi.

PA. Méas illic homo de deturbabo iam ego illum de pugnaculis.

Vin iam faciam uti stultiuidum te [esse] fateare? SC. Áge face. 335

PA. Néque te quicquam sapere corde néque oculis uti? SC. Volo.

PA. Némpe tu istic vis éase erilem concubinam? SC. Atque árguo

Éam me uidisse adsculantem hic intus cum alieno uiro.

PA. Scín tu nullum comneatum [huc] hinc esse a nobis? SC. Scio.

PA. Néque solariúm neque hortum nisi per impluviúm? SC. Scio. 340

PA. Quid? nunc si ea domíst: si eam facio ut éxire hinc uideás domo,

Dígnus es uerbéribus multis? SC. Dígnus. PA. Serua istás foris,

Né tibi clam se súpterducat ístinc atque huc transeat.

SC. Cónsiliúmst ífa fácere. PA. Pede ego iam illam huc tibi sistam in uiam.

SC. Ágedum ergo face. uólo scire, atrum egone id quod uidi uiderim 345

Án illic faciat quód facturum dícit, ut ea sit domi.

Nam ego quidem meos óculos habeo nec rogo utendós foris.

Sét hic illi suppárasitatur sémper: hic eae próxumust:

Prímus ad cibúm uocatur, prímo [ei] pulmentúm datur.

Nám illic noster ést fortasse circiter triénnium: 350

Néc quóiquam [alii] quam illi in nostra méliust famulo fámilia.

Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet: hæc obser-
uare ostium.

Si hæc opsistam, hæc quidem pol. certo uerba mihi num-
quam dabunt.

PALANSTRIO. PHILOCOMASIVM. SCELEDREVS.

PA. Præcepta facito ut memineras. PH. Totiens
monere mirumst.

PA. At metue ut satis sis subdola. PH. Cedo uel de-
cem, edocebo 355

Minime malas ut sint malae: mihi solaest quod su-
perfit.

Age nunc iam insiste in dolos: ego [huc] procul re-
cedam.

PA. Quid ais tu, Sceledre? SC. Hanc rem gero: ha-
beo auris, loquere quiduis.

PA. Credo ego istoc exemplo tibi esse pereundum
extra portam,

Dispensis manibus patibulum quom habebis. SC. Nam
quamobrem? 360

PA. Respiciendum ad laeuam: illaëc quis est mulier?
SC. Pro di immortales,

Eri concubinaest hæc quidem. PA. Mihi quoque pol
ita uidetur.

Age nunc iam, quando labet. SC. Quid agam? PA.
Peri praepròpere.

PH. Vbi istest bonus seruus, qui probri me maximi
innocentem

False insinulauit? PA. En tibi, hic mi id dixit, [uti-
quest]. PH. Dixit 365

Tu té uidisse in próximo hic, sceléste, me auscu-
lántem?

PA. Atque cum alieno adulescéntulo dixit. SC. Dixi
hercle uéro.

PH. Tun uidisti? SC. Atque his quídem oculis. PH.
Oculis carebis crédo,

Qui plús uident quam quód uident. SC. Numquam
hercle deterrébor

Quin uiderim id quod uiderim. PH. [Set súmne] ego
mora múltum, 370

Quae cum hóc insano fábuler, quem pól ego capítis
pérdam?

SC. Nolí minitari: scío crucem futúram mihi se-
púlcrum:

Ibi mēi sunt maiorés siti, patér, auos, proauos, ábanos.
Non póssunt tuis mináciis hisce óculi mí eco-
díri.

Set paúcis uerbis té uolo: Palaéstrio, opsecró te, 375
Vnde éxit haec? PA. Vnde nísí domo? SC. Domó?

PA. Me uidén? SC. Te uídeo:
Nisi mírumst facinus quó modo haec hinc húc trans-
ire pótuit.

Nam cértó neque soláriumst apud nós neque hartus
úllus

Neque fénstra nísí clatrata. nam certe égo te hic in-
tus uídi.

PA. Pergín, sceleste, inténdere hanc argúere? PH.
Ecastor érgo 380

Mi hau fálsum euenit sómnum quod nóctu hac som-
niáui.

PA. Quid sómniauisti? PH. Éloquar: set amábó ad-
uortito ánimum.

Hac nocte in somnis mea soror geminast germana uisa
 Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam.
 Et ambo hospitio huc in proximum deuortt mihi
 sunt uisi. 385

PA. Palaestronis somnium narratur. perge porro.

PH. Ego laeta uisa, quia soror uenisset, propter
 eandem

Suspicionem maxumam sum uisa sustinere.

Nam arguere in somnis me meus mihi familiaris uisust,
 Me cum alieno adulescentulo, quasi nunc tu, esse
 ausculatam, 390

Quem illa ausculata mea soror gemina esset sumpte
 amicum.

Ita me insinulatam perperam [proabri] esse somniaui. *me y*

PA. Satin eadem in uigilanti expetunt, quae in somnis
 uisa memoras?

Eu, hercle praesens somniumst: abi intro et con-
 precare.

Narrandum ego istuc militi censebo. PH. Facere
 certumst: 395

Neque me quidem patiari proabri inpune [esse] insinu-
 latam.

SC. Timeo quid rerum gesserim: ita dorsus totus *back*
 prurit. *prurit*

PA. Scin te perisse? SC. Nunc quidem domi certost:
 certa res est

Nunc nostrum opseruare ostium, [ubi] ubist. PA. At,
 Sceledre, quaeso,

Vt ad id exemplum somnium consimile somniauit, 400
 Atque ut tu suspicatus es [te] eam uidisse ausculantem.

..... qu ..... egomet ..... sam ... quod ui-
 disse po) ..

nuicio and certum

nuicio and certum

ditur

SC. Mene ~~eam~~ ^{or} uidiſſe arbitras? PA. Ne tu hercle
sero, opinor,

Remiſceſca. ſi ad eam uenerit haec res, peribis
pulcre.

SC. Nunc demum expetior mi ob oculos caliginem
opstitiſſe. 405

PA. Dudum edepol planumſt hoc quidem: quae hic
uſque fuerit intus.

SC. Nihil habeo certi quid loquar: non uidi eam, etſi
uidi.

PA. Ne ta edepol ſtultitiâ tua nos paene perdidisti:
Dum te fidelem facere ero uoluisti, aſumptu's paene.
Set fôres uicini prôximi crepuérunt: conticifcam. 410

PHILOCOMASIVM. PALAESTRIO. SCELEDREVS.

PH. Inde ignem in aram, ut Éphesiae Diânae laeta
laudes

Gratiſque agam eique ut Árabio famificem odore
amoene:

Quae me in locis Neptúniſ templiſque turbuléntis
Seruáuit, ſacris flúctibus ubi ſum adſſictata multum.

SC. Palaétrio, eho Palaétrio. PA. Eho Scéledre,
Sceledre, quid uis? 415

SC. Haec mulier quae hinc exít modo eſtne erſilis
concubína

Philocómasium an non éſt ea? PA. Hercle opinor, ea
uidétur.

Set faciſſim miramſt, quó modo haec hinc húc transire
póuit:

Si quidem eſt. SC. An dubium id tibiſt eam éſſe
hanc? PA. Ea uidétur.

SC. Adeamus, appellamus. heus, quid istis est, Philo-
comasium? 420

Quid tibi iste haec in aedibus debetur? quid ne-
gotiat?

Quid nunc taces? tecum loquor. PA. Immo edepol
tute tecum:

Nam haec mihi respondet. SC. Te adloquor, uti pro-
brique plena,

Quae circum vicinos uagas. PH. Quicum tu fabulare?

SC. Quicum nisi tecum? PH. Quis tu homo's? aut
mecum quid est negoti? 425

SC. Men rogas, hem, qui sim? PH. Quin ego hoc ro-
gem quod nesciam?

PA. Quis ego sum igitur, si hunc ignoras? PH. Mihi
odiosu's, quisquis es,

Et tu et hic. SC. Non nos nouisti? PH. Neutrum.

SC. Metuo maxime...

PA. Quid metuis? SC. Enim ne [nos] nosmet perdidie-
rimus uspiam:

Nam nec te neque me nouisse ait haec. PA. Perscru-
tari hoc uolo, 430

Scelledre, nos nostri an alieni simus: ne clam qui-
piam

Nos uicinorum imprudentis aliquis inmutauerit.

SC. Certe equidem nostrer sum. PA. Et pol ego. SC.
Quaeris tu, mulier, malum.

Tibi ego dico: heus, Philocomasium. PH. Quae te
intemperiae tenent,

Qui me perperam perplexo nomine appellas? SC.
Elho, 435

Quis igitur uocare? PH. Glycerae nomen est. SC.
Infuria

Falsum nomen possidere, *Philocomasium*, *póstalas*.

[Ábi scelestá: nam insigníte] meo ero facis iníuriam.

PH. Égone? SC. Tu [ne]. PH. Quae hori Athenis Éphe-
sum adueni uésperi

Cum meo amatore, adolescente Athénienſi? SC. Dic
mihi, 440

Quid tibi in Epheso hic ést negoti? PH. Gémium ger-
manám meam

Hic sororem esse indandui: eam ueni quæsitum. SC.
Mala's.

PH. Immo ecastor stulta multum, quae uobiscum fá-
bulem.

Ábeo. SC. Abire non sinam te. PH. Mitte. SC. Manu-
festaria's:

Nón omitto. PH. At iam crepabunt mihi manus, malaé
tibi, 445

Nisi me omittis. SC. Quid, malum, astas? quín retines
altrínsecus?

PA. Níl moror negotiosum mihi esse tergum. qui
scio

Án ista non sit *Philocomasium* atque ália similis eius
siet?

PH. Mittin' me an non mittis? SC. Immo ui áque inui-
tam ingrátis,

Nisi uoluntate íbis, rapiam té domum. PH. Hosticum
hoc mihi 450

Dómiciliūmst, Athénis domus est. SC. Át erus [hic]. PH.
Ego istám domum

Néque moror neque uós qui sitis hómines noui né-
que scio.

SC. Lége agito: te núsquam mittam, nisi das firmatám
fidem,

Te hūc, si emisero, intro ituram. PH. Vī me cogis,
quisquis es.

Dē idem, si emittis, isto me intro ituram quē
iubes. 455

SC. Hec omitto. PH. At ego abeo omīssa. SC. Mulie-
bri fecit fide.

PA. Sededre, [e] manibus amisisti praedam: tam cast
quā potis

Nēstra erilis concubina. uīn tu facere hoc strēnue?

SC. Quid faciam? PA. Ecce mīhi machaeram huc intus.
SC. Quid faciēs ea?

PA. Intro: rursūpam rēcta in aedis: quēmq̃ue hic intus
uidero 460

Cūm Philocomasio ausculantem, eum ego optruncabo ex-
tēmpulo.

SC. Visanest ea ēsse? PA. Immo edepol plāne cast. SC.
Set quō modo

Dissimulabat. PA. Abi, machaeram huc ēcfer. SC. Iam
faxo hīc erit.

PA. Nēque eques neque pedēs profectost quīsq̃uam
tanta audācia,

Qui aēque faciat cōfidentēr quīcquā quam [quae] mū-
lieres. 465

Vt utrobique orationem dōcte [atque astute] edidit:

Vt sublimitur ōs custodi cauto, conseruō meo.

Nimis beat, quod cōmteatus trānstinet trans pārietem.

SC. Heus, Palaestriō, machaera nīhil opust. PA. Quid
iam? aut quid est?

SC. Dōmi eecam erilem concubinam. PA. Quid, domi?
SC. In lectō cubat. 470

PA. Édepol ne tu tibi malam rem répperisti, ut praē-
dicas.

SC. Quid iam? PA. Qui hanc attingere sumus mulierem
hinc e proximo.

SC. Magis herele metuo. set numquam quisquam faciet
quia soror

Ista sit germana huius. PA. Eam pol tu adsculantem hic
videras:

Et quidem palamst eam esse ut dicis. SC. Quid pro-
pius fuit 475

Quam ut perirem, si locutus essem ero? PA. Ergo si
sapis,

Mussitabis. plus oportet scire seruom quam loqui.

Ego abeo a te, nequid tecum consilii commisceam, *scribitur*

Atque ad hunc [ibid] vicinum: tuae mihi turbae non
placent.

Erus si ueniet, si me quaeret, hic ero: hinc me arces-
sito. 480

SCELEDEVS, PERIPLECOMENVS.

SC. Satin abiit ille nec erile [hic] negotium

Plus curat quasi non seruitutem seruiat?

Certo illa quidem hic nunc intus est in aedibus:

Nam egomet cubantem eam modo [nostrae] offendi
domi.

Certum obseruationist nunc operam dare. 485

PE. Non hercle hisce homines me marem, set fe-
minam

Vicini rentur esse serui militis:

Ita me ludificant. meamne hic in uia hospitam,

Quae heri hac Athenis cum hospite aduenit meo,

Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam? 490

SC. Perii hœrdo: hic ad me rœcta habet rectam
uiam.

Mctue illaec mihi ros nœ male magnô fuit,
Quantum hanc audini fœcere uerborum senem.

PE. Accédam ad hominem: tûn Sceledre hic, sce-
lerum caput,

Meam lădificauisti hœpitam ante aedīs modo? 495

SC. Vicine, ausculta quœso. PE. Ego auscultem
tibi?

SC. Volo me expurgare. PE. Tunc te expurgēs
mihi,

Qui fœcinus tantum tœnque indignum fœceris?

An quia latrocināmini, arbitrāmini

Quiduis licere fœcere uobis, uerbero? 500

SC. Licetne? PE. At ita me dī deaeque omnes
amant,

Nisi mīhi supplicium uirgeum de tē datur

Longum diutinumque a mane ad uesperum:

Quod mēas confregisti imbrices et tēgulas,

Ibi dūm condignam tē sectaris simiam: 505

Quodque inde inspectauisti meum apud me hœ-
spitem,

Amplēxam amicam quem ausculabatūr suam:

[Quia] concubinam erilem insimulare ausus es

Probrī pudicam mēque summi flāgiti:

Tam quodd tractauisti hœpitan ante aediā meas: 510

Nisi mīhi supplicium stimuleum de [tē] datur,

Bedēcoris pleniorē crum faciām tuum,

Quam mēgno uento plēnumat undarū mare.

SC. Ita sūm coactas, Pēriplecomene, ut nesciam,

Vtrūm me expostulāre tecum aequomst prius, 515

An, si istaec non est haec neque haec uisist mīhi,

- Med. expurgare tibi videtur adquies:
 Sicút etiam nunc nescio quid uiderim:
 Ita istast huius similis nostrat tua,
 Siquidem non eademst. PE. Vise ad me intro: iam
 scies. 520
- SC. Licétne? PE. Quin te iúbeo: i, placide
 nescita.
- SC. Ita facere certumst. PE. Heús, Philocoma-
 siám, cito
- Transcurre curriculo ad nos: ita negotiumst.
 Post, quándo exierit Scæledrus a nobis, cito
 Transcúrrite ad uos rásun curriculó domum. 525
- Nunc pól ego metuo néquid infuscáuerit.
 Si hic nón uidebit múlIERem * * *
 * * * * * aperitúr foris.
- SC. Pro di immortales, simillIorem múlIERem
 Magisque eandem, [tam] quae nón sit eadem, nón
 reor 530
- Deor facere posse. PE. Quid nunc? SC. Conme-
 ruí malum.
- PE. Quid igitur? eanest? SC. Étsi east, non
 ést ea.
- PE. Vidístine istam? SC. Vidi et illam et hópitem
 Complérum atque ausculántem. PE. Eanest? SC.
 Nescio.
- PE. Vin scire plane? SC. Cúpio. PE. Abi intro
 ad uós domum 535
- Contínuo: uide sitne istaec uestraintús. SC. Licet:
 Pulcre admonuisti. Iám ego ad te exhibó foras.
- PE. Numquam édepol hominem quémquam ludi-
 ficárier
- Magis facete uídi et magis mirís modis.

Set ecce egreditur. SC. Pérplecomene, te óp-
secre. 540

Per deos atque homines pérque stultitiám meam
Perqué tua genua . . PE. Quid [iam]? SC. Meae [ut]
inscítiae

Et mēae stultitiae ignóscas. nunc demúm scio
Me fuisse excordem, caecum, incogitábilem:
Nam Phlócomasum ecce intus. PE. Quid nunc,
fúrcifer? *nasca* 545

Vidistiae ambas? SC. Vidi. PE. Eram exhibeás
nolo.

SC. Meruisse me equidem máximum fateór malum
Et túae fecisse me hóspitae aio iniúriam.

Set méam esse erilem concubinam cénsui,
Quoi mé custodem erus addidit milés meus. 550

Nam ex úno puteo símillior numquám potis
Aqua aquái sumi, quam haec est atque ista hóspita.
Et mé despexe ad té per inpluuiúm tuum

Fatebor. PE. Quidni fateare ego quod uiderim?
SC. Et ibi ausculantem [me áput te hanc uidisse
hóspitam]. 555

PE. Vidisti? SC. Vidi: quór negem quod uiderim?
Set Phlócomasium mé uidisse cénsui.

PE. Ratú'sne esse hominem me ómnium mínimí
preti,

Si ego mé sciente páterer uicinó meo
Eam fieri áput me tam insignite iniúriam? 560

SC. Nunc démum a me insipiénter factum esse ár-
bitror,

Quem rém cognosco. at nón malitiosé tamen
Feci. PE. Immo indigne: nám hominem seruóm
suos

Domitós habere oportet oculos et manus
 Orátionemque. SC. Égo nunc si post hunc diem 565
 Mittévero, etiam quód egomet certó sciam,
 Dato éxeruciandum me: égomét me dedám tibi.
 Nunc hóc mí ignosce quaéso. PE. Vincam animúm
 meum,

Ne malitiose fáctum id aps te esse árbítrér.
 Ignóscam tibi istuc. SC. Át tibi dí faciánt hene. 570
 PE. Ne tu hércle, si te dí ament, linguam cónprimes
 Posthác: etiam illud quód scies nesciúeris
 Nec uideris quod uideris. SC. Bene mé mones:
 Ita fácere certumst. sátiá exorátú's? PE. Abi.
 SC. Numquíd nunc aliud mé úis? PE. Ne me
 nóueris. 575

SC. Dedit híc mihi uerba. quám benigne grátiam
 Fecít, ne iratus éssét. scio quam rém gerat:
 Vt míles, quom extemplo á foro adueniát domum,
 [Me] cóprehendat. úna hic et Palaéstrió:
 Me habént uenalem: sénsi et iam dudúm sclo. 580
 Numquam hércle ex ista nássa ego hodie escám
 petam.

Nam iam aliquo aufugiam et me óccultabo aliquót
 dies,

Dum haec cónsilesunt túrbæ atque iræ léniunt.

Nam núnc satis pipulo ínprobo meruí mali.

Verúm tamen, de me quídquid est, ibo hínc
 domum. 585

PE. Ille hínc apscéssit. sáť edepol certó scio

Occísam saepe sápere plus multó suem:

Qui adeo ádmittiletur ne íd quod uidit uiderit.

Nam illíus oculi atque aúres atque opínio 589

Transfúgere ad nos. úsque adhuc actúmst probe:

Nimiūm festiuam mūlier operam praeibuit.

Redeo in senatum rūsū. nam Palaestrio

Domī nunc aput mest, Scēledrus nunc autēmt
foris:

Frequēns senatus pōterit nunc habērier.

Ibo intro: ne, dum apsum, illis sortitūs fuit. 595

C

ACTVS III.

PALAESTRIO. PLEVSICLES. PERIPLECOMENVS.

PA. Cõhibete intra lĩmen ^{stille} etiam uos parumper, Pleúsicles.

Sĩnite me prius próspectare, ne úspiam insidiaé sient,
Cõsilium quod habere uolumus. nam ópus est nunc
tutó loco,

Vnde inimicus néquis nostri spólia capiat cõnsili. ^{stille}
Nám bene [consultúm] consilium súbrupitur saepís-
sume, 600

Sĩ minus cum cura aut cautela lócus loquendi lécus est:
[Ét] bene consultum ínconsultumst, si id inimicis úsuist,
Néque potest quin, si inimicis úsuist, opsít tibi.

Quĩppe si rescuerint inimici cõsiliúm tuum, ^{stille}
Tũopte tibi cõsilio occludunt línguam et constringúnt
manus, 605

Atque eadem quae illis uoluisti fácere [illi] faciúnt tibi.
Sét speculabor, néquis aut hinc á laeua aut a dẽxtera
Nóstro cõsilió uenator ádsit cum auritis plagis.
Stérilis hinc prospéctus usque ad últumam plateámst
probe.

Euocabo. heus, Péríplecomene et Pleúsicles, progré-
dimini. 610

PE. Écce nos tibi oboédientis. PA. Fácilest imperium
in bonos.

Sét uolo scire, eodém consilio quód intus meditátur
sumus

Sí gerimus rem. PE. [Immo] magis esse ad rem utile
nón potest.

Immo quid tibi? PL. Quódne uobis pláceat, displiceát
mihi?

Quis homo sit magis méus quam tute's? PE. Lóquere
lepide et cómmode. *Pl. a. 615*

PA. Pól ita decet hunc, fácere. PL. At hoc me fácinus
miseré mácerat *rex*

Méumque cor corpúsque cruciat. PE. Quid id est quod
cruciát? cedo.

PL. Mé tibi istuc aetátis homini fácínora puerília
Obícere [et] néque té decora néque tuis uirtútibus
Á te expetere: ex ópibus summis mēi [te] honoris
grátia 620

Mihique amanti ire ópitulatúm atque éa te facere fá-
cínora,

Quae istaec aetas fúgere facta mágis quam sectarí solet.
Èam pudet me tibi in senecta obícere sollicitúdinem.

PE. Nōuo modo tu amás. siquidem te quicquam quod
faxis pudet,

Nihil amas, umbrá's amantum mágis quam amator, Plen-
sicles. 625

PL. Hāncine aetatem éxercere [mēi] me ameris grátia?

PE. Quid ais tu? itane tibi ego uideor óppido Ache-
rúnticus?

Tám capularis? támne tibi diu uideor uitam útuere?

Nam équidem hāc sum annos nātus praeter quinquaginta
et quáttuor:

Clāre oculis uideó, sum pernix mánibus, pedibus mó-
bilis. 630

PA. Si albi capillus hic uidetur, ne utique ab ingenuis
senex:

Inest in hoc amicitia sua sibi ingenua iudoles.

PL. Pó id experior equidem ita esse ut praedicas, Pa-
laestrio:

Nám benignitas quidem huius oppido adulescentulist.

PE. Immo, hospes, magis quám periculum facies, magis
noscés meam 635

Cómitatem ergá te amantem. PL. Quid opust nota
noscere?

PE. Plús dabo quam praedicabo ex mé uenustatis tibi *polite*

* * * * *

Út aput te exemplum experiri hábeas neu rogés foris.

Nám nisi qui ipse amáuit, aegre amatis ingenium
inspicit. 640

Sét ego amoris aliquantum habeo humórisque etiam in
córpo

Néquedum exarui ex amoenis rébus et uoluptariis. *directus*

Vel caullatór facetus uel conuiua cómodus

Ítidem ero: neque ego óblocutor sum álteri in con-
uulio.

Incommoditate áptinere me áput conuiuas cómodo 645 *div*

Cónmemini: et meae orátionis iústam partem pérsequi

Ét meam partem ítidém tacere, quom alienast orátio.

Mínime sputatór, screator sum, ítidem mínime múc-
cidus:

Néque alienum ego úmquam scortum súbigito in con-
uulio:

Néque praeripio púlpamentum néque praenorto pó-
culum: 650

Néque per uinum unquam ex me exoritur díscidium in
conuulio.

Siquis istis odiosus, ab eo domum, sermonem segrege:
Venerem, amorem amoenitatemque accubans exerceo:
Post, Ephesi sum natus, non sum in Apulia, non An-
imalae.

PL. O lepidissimum senem, si quas memorat virtutis
habet: 655

Atque quidem [pol] plane oductum in nutrita Venerio.

PA. At quidem illuc aetatis qui sit, non inuenies al-
terum

Lepidiorem ad omnis res nec qui amico sit amicus
magis.

PL. Tui quidem edepol omnes mores ad uenustatem
valent.

Cedo tuis mi homines aurichalco contra cum istis mo-
ribus. 660

PE. Tute me ut fateare faciam esse adulescentem mo-
ribus:

Ista [ego] ad omnis comparebo tibi res benefactis frequens.

Opusne erit tibi aduocato tristi, iracundo? Ecce me.

Opusne leni? leniorem dices quam mutumast mare,

Liquidiusculusque ero quam uentus est faonius. 665

Vel hilarissimum conuiuium hinc indidem expremam
tibi

Vel primarium parasitum atque opsonatorem optimum.

Tum' ad saltandum non cinaedus malacus aequat at-
que ego.

PA. Quid ad illas artis optassia, si optio eneniat tibi?

PL. Huic pro meritis ut referri pariter possit gratia 670

Tibique, quibus nunc me esse experior summae solli-
citudini.

At tibi tanto sumptui esse mihi molestum. PE. Mo-
rus es.

Nam in mala uxore atque inimico siquid sumas, sump-
ptus est:

In bono hospite atque amico quaestus est quod sumitur,
Vt quod in diuinis rebus sumptumst sapienti lucroest. 675
Deum uirtute [satis] est unde accipiam [te] apud me co-
mitter.

Es, bibe, animo opsequere mecum atque onera te hilari-
tudine:

Liberae sunt aedes, liberum autem [esse] egomet me
uolo.

Nam mihi deum uirtute dicam propter diuitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere: 680
Set nolo mi oblatrix in aedis intro mittere.

PL. Quor non uis? nam procreare liberos lepidumst
opus.

PE. Hercle uero liberum esse, id [nimio] multast le-
pidius.

Nam bona uxor, si ea duci [potis] est usquam gentium,
Vbi eam possiem inuenire? uerum ego eam ducam
domum, 685

Quae mihi numquam hoc dicat: 'eme, uir, lenam, tibi
unde pallium

Malacum et calidum conficiatur tunicaeque hibernae
bonae,

Ne algeas hac hieme': hoc numquam uerbum ex uxore
audias:

Verum prius quam galli cantent, quae me [e] somno sus-
citet,

Dicat: 'da mihi, uir, kalendis meam qui matrem mu-
nerem: 690

'Da qui faciam condimenta: da quod dem quinquatribus
Praecantatrici, coniectrici, ariolae atque aruspicae:

Tám piatricém clementer nón potest quin múnere:
Iám pridem, quia nñhil apstulerit, súscenset torária: 694
Tám ópatitrix expóstulauit mécum, parum missúm sibi:
Quíd? nutrici nón missurus quíloquam, quae uernás
alít?

Flágitiumst si níl mittetur: quó supercillió spicit?
Haéc atque horum símilia alia dámana multa múlIERUM
Mé prohibent uxóre, quae mi huius símilis sermonés
serat.

PA. Dí tibi propitíi sunt hercle: nám si istam amissís
semel 700

Líbertatem, hau fáciLe eundem rúsum restitués locum:

PL. Tá homo et alterí sapienter pótis es consulere
ét tibi:

Át illa laus est, mágno in genere et in diuitiis máxumis
Líberos hominem éduCare, géneri monumentum ét sibi.

PE. Quándo habeo multós cognatos, quid mihi opus est
líberis? 705

Núnc bene uiuo et fórtunate atque út uolo atque animo
út lubet.

[Nám] mea bona meis cognatis dicam, inter eos pártiam:
[Ideo ut liberí] me curant. uísunt quid agam, ecquíd
uelim:

Priús quam lucet ádsunt, rogitant nóctu ut somnum
céperim.

[Eos pro liberis habebo, qui mihi mittunt munera.] 710

Sácrificant: dant inde partem mihi maiorem quám sibi,
Ábducunt me ad éxta, me ad se ad prándium, ad cenám
uocant.

Ille miserrumúm se retur, mínimum qui misít mihi.

Illi inter se cértant donis: égomet mecum mássito: 714
'Bóna mea inhiant: [át] certatim nútrícant et múnérant.'

PA. Nimis bona ratione nimumque ad te et tua multum uides,

Ét tibi sunt gemini ét trigemini, si te bene habes, filii.

PE. Pól si habuissém, sátis cepissem miseriarum {o} liberis.

* * * * *

Cóntinuo excrucíarer animi: sín forte [et] fuissét febris, 720

Cénsерem emorí: cecidissetne ébrius de equoue úspiam,

Métuerem ne ibi defregisset crúra aut ceruicis sibi. *leg.*

PA. Huic homini dignúmsit diuitias éssé et diu uitám dari,

Qui ét rem seruat ét se bene habet súisque amicis uólt {bene}.

PL. Ó lepidum caput. ita me di deaque ament, aequóm fuit 725

Déos parauisse, úno exemplo ne ómnes uitam úuerent.

Sicut merci prétium statuit quíst probus agoránomus:

Quae probast [aut lúculenta], pro uirtute ut uéneat, *note*

Quae inprobast, pro mércis uitio dóminum pretio pauperet:

Ítidem diuos dispértisse uitam humanam aequóm fuit: 730

Qui lepide ingeniátus esset, uitam ei longinquam [út] darent,

Qui inprobi essent ét scelesti, is ádimerent animám cito. *late*

Si hóc parauissént, [et] homines éssent minus multí mali

Ét minus audactér scelesta fácerent facta: et póstea,

Qui homines prohi éssent, esset is annona uífior. 735

PE. Qui deorum consília culpet, stúltus inscítas-que sit.

* * * nunc iam istis rebus desisti decet: .
 Nam uolo [iam] opsonare ut, hospes, tua te ex uirtute
 et mea

Meae domi accipiam benigne, lepide et lepidis uictibus. *proci.*

PL. Nil me paenitet iam quanto sumptui fuerim tibi. 740

Nam hospes nullus tam in amici hospitium deuortit
 potest,

Quin, ubi triduum [ibi] continuom fuerit, iam odiosus
 siet:

Verum ubi dies decem continuos [restans odio fami-
 liacst],

Tametsi dominus non inuitus patitur, serui mur-
 murant.

PE. Seruientis seruitutem ego seruos instruxi mihi, 746
 Hospes, non qui mi imperarent quibusue ego essem ob-
 noxiis.

Si illis aegreat mihi quod uolup est, meo rem remi-
 gio gero: *an ing*

Tamen id quod odiosum faciundumst cum malo atque
 ingratis.

Nunc quod ocepi opsonatum pergam. PL. Si cer-
 tumst tibi,

Commodulum opsona, ne magno sumptu: mihi quiduis
 sat est. 750

PE. Quia tu istanc orationem hinc ueterem atque anti-
 quam amones? *Amos*

Proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.

Nam i solent, quando accubere, ubi cena adpositast,
 dicere:

+ 'Quid opus fuit istoc sumpta tanto nostra gratia?

Inuentustati hercle: nam idem hoc hominibus sat erat
 decem.'

Quód eorum causa ópsonatumst, culpant et comedúnt
tamen.

PA. Fít pol illuc ad illut exemplam: ut dócte et per-
specté sapit.

PE. Sét eidem homines núnquam dicunt, quámquam
adpositumst ámpliter:

‘Iábe illut demi: tólle hanc patinam: rémoue pernam,
nsl moror:

Aúfer illam offám porcínam: próbus hic conger frí-
gidast: 760

Rémoue, abi aufer’: néminem eorum haec ádsuerare
aúdias,

Sét procellunt sése in mensam, dum inhiant [quae fa-
stídiunt].

PA. Bónus bene ut malós descripsít móres. PE. Haut
centénsunam

Pártem dixi atque, ótium rei sí sit, possum exprómere.

PA. Ígitur id quod ágitur huice prímum praeuortí
debet. 765

Núnc hoc animum aduórtite ambo. ópus est mihi
operá tua,

Péríplecomene: nám ego inueni lépidam sucophántiam,

Qui ádmúttiletur míles usque caésariatus, átque uti

Huíc amanti ac Phílocomasio hanc écficiamus cópiam,

Vt hic eam abducát habeatque. PE. Dári istanc ra-
tioném uolo. 770

PA. Át ego mí anulúm dari istunc túm uolo. PE. Quam
ad rem úsúist?

PA. Quándo habebo, igitúr rationem méarum fabrica-
rúm dabo.

PE. Vtere, accipe. PA. Accipe a me rúsum ratio-
ném doli

Quam institui. PE. Tibi perpurgatis operam dabimus
viris.

PA. Erus meus ita magnus moechas mulieramst, ut ne-
minem 775

Fuisse adaeque neque futurum credam. PE. Credo ego
istuc item.

PA. Atque [is] Alexandri praestare praedicat formae
suam:

Itaque omnia se ultro sectari in Epheso memorat mu-
lieres.

PE. Edepol qui te de isto multi capiunt [nunc] men- *non* 1155.
tirier:

Sed ego ita esse ut dicis teneo pulcre. proin, Pa-
laestrio, 780

Quam potis tam verba confer maxime ad compendiam.

PA. Ecquam tu potis reperire forma lepida mulierem,
Quo facietiam [cor] corpusque sit plenum et doli?

PE. Ingenuamne an libertinam? PA. Aequi satuc faciam, *et ingenu*
dum modo

Eam des quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore
Quoque sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla
habet. 786

PE. Laetam vis an nondum laeta quae sit? PA. Sircam,
[at] sucidam:

Quam lepidissimam potis quamque adulescentem ma-
xime.

PE. Habeo eccliam meam cluontam; meretricem adu-
lescuntulam.

Sed quid ea usus est? PA. Ut ad te eam iam deducas
domum 790

Itaque eam huc ornata adducas, [ut] matronarum modo
Capite compto crinis vittasque habeat adsimuletque se

Dicam esse uxorem: ita praecipiundumst. **PE.** ~~Erro~~
-quam insistás uiam.

any **PA.** At scies. set écquae ancillast illi? **PE.** Est primé
cata. *nisi*

PA. Ea quoque opus est. ita praecipito mulieri atque
ancillulae, 795

Vt simulet se tuam esse uxorem et déperire hunc mi-
litem:

Quasique hunc anulúm suae faueae déderit, ea porró
mihi,

Mítti ut darém: quasique [et] ego rei sim interpres. **PE.**
Aúdio:

Né mi ut surdo uérbera auris. **PA.** Égomet recta [sémita
Ad eum ibo: a] tuá mi uxore dicam delatum ét datum, 800
Vt sese ad eum conciliarem. ille ejus domi cupiét
miser:

Quí nisi adulterió studiosus rei nulli aliaest inprobis.

PE. Nón potuit reperire, si ipsi Sólí quaerundás dares,
Lépidiores dúas ad hanc rem quam égomet. habe ani-
múm bonum.

PA. Érgo adcreus: próperato opus est. nunc tu ausculta,
Pleúsicles. 805

PL. Tibi sum oboediéns. **PA.** Hoc facito: miles do-
mum ubi aduénérít,

Mémínérís ne Phílocomasíam nómines. **PL.** Quam nó-
minem?

PA. Glyceram. **PL.** Nempe eandém quae dudum cón-
stitutast. **PA.** Páx, abi.

PL. Méminero: set quíd meminisse id réfert, ego [ne-
scío] tamen.

PA. Égo ením dicam túm, quando usus póscet. intereá
tace: 810

Vt [tum] quem etiam hie igit acutum patris defendas
tuas.

PL. Eo ego intro igitur. PA. I, praecepta sobrie ad-
curas facis.

PALAESTRIO. LVCRIO.

PA. Quantas res turbo, quantas moueo machinas.
Eripiam ego hodie concubinam militi,
Si centuriati bene sunt manipularis mei. 816

Set illum uocabo. heus Sceledre, nisi negotiumst,
Progrédere ante aedis: te uoco Palaestrio.

LV. Non operaest Sceledro. PA. Quid iam? LV.
Sorbet dormiens.

PA. Quid, sorbet? LV. Huius 'stertit' uelui dicere:
Set quia consimilest quom stertas quasi sorbeas, 820

* * * * * PA. Eho,
An dormit Sceledrus intus? LV. Non naso quidem:
Nam eo magnum clamat. PA. Tétigit calicem
clanculum:

Deprómpsit nardini amphoram cellarius. *perit*
Eho tú, scelestes, qui illi suppromú's: eho. 825

LV. Quid uis? PA. Qui lubitumst illi condor-
miscere?

LV. Oculis, opinor. PA. Nón te istuc rogito,
scelus.

Procéde huc: iam peristi nisi uerum scio.

Prompsisti tu illi uinum? LV. Non prompsi. PA.
Negas?

LV. Nego hércle uero: nam ille me uetuit di-
cere. 830

rit. her

Neque equidem hennas ~~otto~~ exprompsi in urceum,
Neque ille calidum ~~me~~ exhibit in prándium.

PA. Neque tibi bibisti? LV. Di me perdant si bibi,
Si bibere potui. PA. Quid iam? LV. Quia enim
opsórbui: *gustat*

Nam nimis calebat, ámburebat gútturem. 835

PA. Alii ébrii sunt, álli poscam pótitant: *unegan*
Bonó supprime et prómo cellam créditoam.

LV. Tu idem hércle faceres, si tibi esset créditoa:
Quoniam aémulari nóu licet, nunc fauides.

PA. Eho, 840

An ~~unquam~~ prompsit antehac? respondé, scelus.

Atque ut tu scire póssis, edicó tibi:

Si ~~scias~~ *scias* dices [sério], excrucíabere.

LV. Itan uéro? ut tu ipse mé dixisse délices:

Post [é] sagina ego éciar cellária, 845

Vt tibi qui promptet áliam suppromúni pares.

PA. Non édepol faciam: age éloquere audactér
míhi.

LV. Numquam édepol uidi prómere. uerum hóc
erat:

Míhi imperabat, égo promebam póstea.

PA. Hem, 850

Ibi crébro, [credo,] cápite sistebánt cadi.

LV. Non hércle tam istic uálide cassabánt cadi.

Set in cèlla paulum locall érat nimis lábriei:

Ibi erat bilibris aúla sic proptér cados:

Ea saépe deciens cóplebatur [in] die: 855

Vbi baccabatur aúla, ~~cassabánt~~ cadi.

PA. Abi intro. [nempe] in cèlla uos uinária

Bacchánal facitis: iam hércle ego erum adducam
á foro.

LV. Perii: excruciatibz me eras, domum si uenerit,

Quam haec ficta scribit, quia [ego] sibi non dixerim. 860

Fugiam hercle aliquo atque hoc in diem extollam malam.

Ne dixeritis opusculo huic nostram fidem.

PA. Quo te agis? LV. Missus sum alio: iam huc reuenero.

PA. Quis misit? LV. Philocomasium. PA. Abi: actutum redi.

LV. Quaesó tamen, tu partem infortuní meam, 865
Si diuidetur, me apsepte accipito tamen.

PA. Modo intellexi quam rem malier gesserit:

Quia Scæledrus dormit, hunc subcustodém suum

Foras ablegauit, dum ab se huc transiret. placet.

Set Périclecomenus quam ei mandauí mulierem 870

Nimis lepida forma docuit. di hercle hanc rem adiuvant.

Quam digne ornata incedit, hau meretricie.

Lepide hoc succedit sub manus negotium.

PERICLECOMENVS. ACROTELEVTIVM. (MILPHIDIPPA.)

PALAESTRIO.

PE. Rem omnem, Acroteleutiúm, tibi tibiue una,
Milphidippa,

Domí demonstraui ordine. hanc fabricám fallaciásque

Mínus si tenetis, denno uolo percipiatís pláno: 876

Satis si intellegitis, aliut est quod potius fabulémur.

AC. Stultitia atque insipientia: [insolentiaque hercle]
haec sit,

Me ire in opus alienum aut tibi meam epam polli-
citari,

Si in officina ea necciam aut male: esse aut frau-
dalenta. 880

PE. At meliust [te] monerier. AC. Meretricem con-
moneri

Quam sane magni referat, mihi clamst. quid? egone
frustra,

Postquam addibere auris meae tuae loream ora-
tionis,

Tibi dixi miles quem ad modum poteset deasciari?

PE. At nemo solus satis sapit: nam ego multos saepe
vidi 885

Regionem fugere consili prius quam reportam ha-
berent.

AC. Siquid faciundumst mulieri male atque mali-
tiose,

Ibi ei immortalis memoriae meminisse id sempiterno:
Sin bene quid aut fideliter faciundumst, eadem
conueniet

Obliviosa extemplo uti fiat, meminisse nequeat. 890

PE. Ergo istuc metuo quod uenit uobis faciundum
utrumque:

Nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambae.

AC. Dum ne scientes quid bonum faciamus, ne for-
mida.

Mala nulla mulier est * * * *

* * * * ne paue, peioribus conueniunt.

PE. Ita uos decet. consequimini. PA. Certe ego illis
obuiam ire? 896

PE. Bene opportuneque obuiam es, Palaestrio, en tibi
adsunt

Quas me iussisti adiacere et quo ornatu, PA. Eū,
noster est:

Ventre saluom gaudeo. lepide hircle ornatas diēts.

Palaestrio Acroteleutium salutat. AC. Quis hic
amabest, : 900

Qui tam pro nota nominat me? PE. Hic noster ar-
chitectust.

AC. Salue, architecte. PA. Salua sis. set dic mihi,
ecquid hie te

Onerauit praeceptis? PE. Probe meditatum utram-
que dūco.

PA. Audire cupio quem ad modum: nequid peccetis
pauco.

PE. Ad tua praecepta de meo nihil nouum adposui. 905

AC. Nempe ludificari militem tuum erum uis? PA.
Elocuta's.

AC. Lepide et sapienter, commodum et facite res pa-
ratat.

PA. Atque huius uxorem te uolo [esse] adsimulare.
AC. Fiet.

PA. Quasi militi animum adiaceris simulare. AC. Sic
futurumst.

PA. Quasique ea res per me interpretem et tuam an-
cillam adcuratur. 910

AC. Bonus uates poteras esse: nam quae sunt futura
dicis.

PA. Quasique anulum hunc ancillula tua apud te detu-
lerit ad me,

Quem [porro] ego militi darem tuis uerbis. AC. Vera
dicis.

PE. Quid istis nunc memoratis opus, quae conme-
minere? AC. Méliust.

Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus est archi-
tectus, 915

Bene hincum si semel carinam conlocavit,
Facile esse navem facere, ubi * * * *
Nunc haec carina satis probe fundata et bene sta-
tutast:

Adiunt fabri architētonesque ad eam [rem] haut in-
periti.

Si nōn nos materiālius remorātur, quod opus qui det,
Novi indolem nostri ingeni, cito erit parata navis. 921

PA. Nempe tū novisti militem, meum erum? AC. Ro-
gare mirumst:

Populi odium quidni novierim, magnificum, circin-
natum,

Moechum unguentatum? PA. Num ille te nam novit?
AC. Numquam vidit:

Qui novierit me quis ego sim? PA. Nimis lepide fa-
bulare: 925

Eo potuerit [rem] lepidius pol fieri. AC. Potin ut hō-
minem

Mihi des, quiescas cetera? nō ludificata ero hōminem,
Culpam omnem in me inponito. PA. Age igitur in-
tro abite:

Insistite hoc negotium sapiēter. AC. Alia cura.

PA. Age, Périclecomene, has nunc iam duc intro. ego
[eo] ad forum, illum 930

Conueniam atque hunc ei anulum dabo atque prae-
dicabo

A tua esse uxore mihi datum eamque illum deperire.
Hanc ad nos, quom extemplo á foro ueniēmus, mittitote,

Quasi clanculum ad [eum] missa sit. PE. Racinus:
alia cura.

PA. Vos modo curate: ego illam probe iam operatum
runcinabo. 935

PE. Bene ambula, bene rem gere. et ego nunquam
faciam hoc plane,

Vt concubinam militis meus hospes habeat hodie
Atque hinc Athenas auehat: [si] hodie hunc dolum do-
lamus,

Quid tibi ego mittam muneris? AC. * * * * *
* * * * * dat nam ab se mulier operam, 940

Lepidissime et comptissime confide confuturum.

Vbi facta erit conlatio nostrarum malitiarum,
Hau uereor ne nos subdola perfidia peruincamur.

PE. Abscimus ergo intro, hanc uti auditemur co-
gitate,

Vt adcurate et commodè hoc quod agendum est exe-
quamur: 945

Nequid, ubi miles uenerit, titubetur. AC. Tu morare.

ACTVS III.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Vólup est quod agas si id procedit lépide [atque ex]
senténtia.

Nam égo hodie ad Seleúcum regem mísi parasitúm
meum,

Vt latrones quós conduxi hinc ad Seleucum dúceret:

Quí eius regnum tútarentur, míhi dum fieret ótium. 950

PA. Quín tu tuam rem cúra potius quám Seleuci. quae
tibi

Cónditio neqa lúculenta fértur per me intérpretem.

PY. Immo. omnia res pósteriores póno atque operam
dó tibi.

Lóquere: auris meás profecto dέdo in ditioném tuam.

PA. Círcumspicedum, néquis nostro hic aúceps ser-
moní siet: 955

Nam hóc negoti clándestino ut ágerem mandatúmst míhi.

PY. Nέmo adest. PA. Hunc árrabonem amóris primum
a me áccipe.

PY. Quid hic? undest? PA. A lúculenta atque [á] festina
fémina,

Quae te amat tuamque éxpetessit púlcram pulcritú-
dinem.

Éias nunc mi anulam ad te ancilla pórró ut deferrém
dedit. 960

PY. Quid? ea ingenuane an festuca facta [e] serua liberast?

PA. Vah,

Égone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius,
Qui ingenuis satis responsare nequeas, quae cupiunt tui?

PY. Nuptaneut an uidua? PA. Et nupta et uiduas. PY. Quo pacto potis 965

Nupta et uidua esse eadem? PA. Quia adulescens nuptast cum senē.

PY. Euge. PA. Lepida et liberali formast. PY. Caue mendacium.

PA. Ad tuam formam fila una dignast. PY. Hercle pulcram praedicas.

Sét quis east? PA. Senis huius uxor Périclecoment in proxumost.

Ea demoritur te atque ab illo cupit abire: odit senem. 970

Nunc te orare atque opsecrare iussit ut tui copiam

Sibi potestatemque facias. PY. Cupio hercle equidem, si illa uolt.

PA. Quam cupiat? PY. Quid illa faciemus concubina quae domist?

PA. Quin tu illam iube abs te abire quod lubet: sicut soror

Eius huc gemina uenit Ephesum et mater arcessunt-que eam. 975

PY. Ého tu, aduenitne Ephesum mater eius? PA. Aiunt qui sciunt.

PY. Hercle occasionem lepidam ut mulierem excludam foras.

PA. Immo uin tu lepide facere? PY. Loquere et consilium cedo.

PA. Vñ tu illam acutum amonere, a te ut abeat per
gratiam?

PY. Cúpio. PA. Tum te hoc facere oportet. tibi divi-
tiarum addatim: 980

Iúbe sibi aurum atque ornamenta quae illi instruxi
mulieri

[Ómnia] dono habere auferreque áps te quo lubet sibi.

PY. Placet ut dñcia. sét [enim] ne istam amittam et haec
mutet fidem

Vide modo. PA. Vah. delicatús: quae te tamquam oeu-
lós amet.

+ PY. Vénus me amat. PA. St, táce: aperitur fóris: con-
cede huc clánculum. 985

Haec celox illúst quae hinc egréditur internúntia.

PY. Quae haec celox? PA. Ancillula illius ést quae
hinc egréditur foras:

Quae ánulum istunc áttulit quem tibi dedi. PY. Edepol
haec quidem

Béllulast. PA. Pithécium haec est praé illa et spintur-
nécium.

Viden tu illam oculis uénaturam facere atque aucupium
auribus? 990

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Iáms ante aedis éircus ubi sunt lúdi faciundí mihi.
Dissimulabo hos quási non uideam néque esse hic
etiamdúm sciam.

PY. Táce: subauscultémus, ecqui dé me fiat méntio.

ML. Námqui hic prope adest qui rem alienam pótius
curet quám suam?

1. Qui aduſpet tne quid agam? qui de uſperi uiuít? —

Éos nunc homines mŕtue ne opſint mŕhi neue opſtent
aspiciam, 996

[Dómina] demo ſi clam hŕc transibit, quae hŕius cupiens
córporiſt,

Quae ámat hunc hominem nŕmum lepidum et nŕmia pul-
critudine,

Mŕitem Pyrgópolinŕm. PY. Sŕtin haec quoque me
dépérit?

Laúdat ſpeciem meam. PA. Édepol huius ſérmo haut
cinerem quaérítat. 1000

PY. Qua árgumento? PA. Quia enim loquitur laúte et
minime ſórdide.

[Quidquid itaec dé te loquitur, níhil attrectat ſór-
didi.]

Tum áutem illa ipſaſt nŕmum lepida nŕmisque nitida
fémina.

PY. Hércle nero. [haec] iam ádlubescit prŕmulum, Pa-
laéſtrio.

PA. Prŕusne quam illam oculŕs uidisti? PY. Quód uideo,
íd credé mŕhi: 1005

Nam haec lacerta mŕllo aſente me ádigit ſe ut amem.
PA. Hercle hŕnc quidem

Nŕl tu amassis: mŕhi deſponsaſt. tŕbi ſi illa hodie
nŕpſerſt,

Égo continuo uxórem hanc ducam. PY. Ergo hŕnc quid
dubitas cónloqui?

PA. Séquere hac me ergo. PY. Pédiſecus tibi ſum. MI.
Útinam, quoius cauſá foras

[Hŕc] ſum egreſſa, cónueniendi mŕhi potestas éuenat. 1010

PA. Erit ét tŕbi exoptatum óptinget: bonum habe áni-
mum, ne formŕda.

Homo quidamst qui scit quod persona ubi sit. MI. Quam
ego hic audíui?

PA. Socium tuorum consiliorum et participem {celatorum}.

MI. Tum pól ego id quod celo haút celo. PA. Immo
etiam sic non celas.

MI. Quo argúmento? PA. Infidés celas: ego sám tibi
firme fidus. 1015

MI. Cedo signum, si harunc Béecharum es. PA. Amat
múlier quaedam quéndam.

MI. Pol istúc quidem multae. PA. At nón multae de
dígito donum míttunt.

MI. Enim cógnoui nunc: fécisti modo mi ex procliuo
plánum.

Set hic númquis adest? PA. Vel adést uel non. MI.
Cedo té mihi solae sólum.

PA. Breuin án longinquo sérmoni? MI. Tribus aérbis.
PA. Iam ad te rédeo. 1020

PY. Quid? ego ástabo hic tantisper cum hac forma ét
factis sic frústra?

PA. Patere átque asta: tibi ego hánc do operam. PY.
Propera: [éxpectando] excrúciór.

PA. Pedetémptim tñ scis tráctari solitás esse huius modi
mércis.

PY. Age age, út tibi maxume cóncinnumst. PA. Nul-
lúmst hoc stolidius sáxum.

Adeo ád te. quid me uóluiisti? MI. Quo pácto hoc du-
dum accépi, 1025

[Calidúm] reféro ad te cónsíllum, hunc quasi depereat.
PA. Teneo ístuc.

Conlaúdato formam ét faciém et uirtútis conme-
moráto.

MI. Ad eam rem habeo omnem uolém, tibi uel dudum
iam demonstráui.

TA. Quátas cura, et cóntempla et de méta uenator
uérbis.

PY. Aliquám mihi partem hodie óperis des, danáque:
tandem ilico adéscum. 1030

PA. Adsum: ímpera, síquid uis. PY. Quibíllat nar-
rát tibi? PA. Lamentári

Ait. filam miseram, crúciari et lacrumántem se ad-
ficiáre,

Quia tís eget, quia té careat: ob eam rem huc ad te
uénasat.

EY. Iube adíre. PA. At acín quid tú facias? face té fa-
stidi plénium,

Quasi nón lubeat: me inclámato, quia sic te uolgo
uólgem. 1035

PY. Memini ét praeceptis párebo. PA. Voco [ego] érgo
hanc quae te quaérit?

PY. Adeát, síquid uolt. PA. Síquid uis, adi; múlier.
MI. Pulcer, salue.

PY. Meum cóguomentum cónmemorat. di tibi dent
quaequomque óptes.

MI. Tecum aétatem exigere út liceat. PY. Nimium óp-
tas. MI. Non me díco,

Set erám meam quae te demoritur. PY. Multae ídem
istuc aliae cúpiunt, 1040

Quibus cópia non est. MI. Écastor hau mírumst:
te habes cárum,

Hominém tam pulcrum et praéclarum uirtúte et fortem
fáctis.

Heus, dignior fuit quisquam hómo qui esset? PA. Non
hércle humanust [spúrcus]:

Nam militario plus humani credet. PY. Magnam me
faciam

Nam, quem illae me sic conlaudat. PA. Viden tu igna-
vum, ut sese infert? 1045

Quia tu huic responde: haec illae est ab illa quam
dudum [dixi].

PY. Quanam ab illarum? nam ita me decursant multae:
meminisse hau possum.

MI. Ab illa quae digitos despoliat suos et tuos digitos
decorat:

Nam hunc anulum [ego] ab tui cupienti huic detuli; hic
[ad te] porro.

PY. Quid nunc tibi vis, mulier, memora. MI. Vt quae
tis cupiteam ne spernas: 1050

Quae per tuam nunc vitam vivit: sit necne, in te spes
unost.

PY. Quid nunc vult? MI. Te compellare et complēcti
et contrectare.

Nam nisi tu illi fers suppetias, iam illa animum despon-
debit.

Age, mi Achilles, fiat quod te oro: serva illam; pulcer,
pulcre.

Exprime benignum ex te ingenium, urbicaepe, occisor
régum. 1055

PY. Heu,

Hercle odiosas res: quotiens hoc tibi, uerbero, ego
interdixi,

Meam né sic uolgo pollicitere operam. PA. Audin tu,
mulier?

Dixi hoc tibi dudum et nunc dico: mi huic uerri adfertur
merces, 1059

Non hic suo seminio quemquam porcellam inperitūrust.

MI. Debitur quantum ipseus preti poscet. PA. Talentum
Philippum huic opus aurist.

Minus tibi nemine accipiet. MI. Huius, scastor nimis
auist tandem.

PY. Non mihi auaritia unquam ignatant: satis habeo
diuitiarum.

Plus[pol] mi auri millest modicum Philippi. PA. Praeter
thensaurumst:

Tam argenti montis, non maius habet: Aetna aeque
non altat. 1065

MI. Huius,

Ecastor periturum. PA. Ut ludo? MI. Quid ego? ut sub-
lecto? PA. Scito.

MI. Set amabo me mitte scitatum. PA. Quin tu huic
respondes aliquid,

Aut facturum aut non facturum? quid illam miseram
animi exerceas,

Quae numquam male de te meritas? PY. Iube campse
exire huc ad nos:

Dic me omnia quae uult facturum. MI. Facis nunc ut [te]
facere aequomat, 1070

Quom quae [illac] uult eadem tu uis. PA. Non insulsum
huic ingratumst.

MI. Quomque oratricem huius spreuisti sistique exorare
ex te.

Quid est, ut ludo? PA. Nequeo hercle equidem risu ad-
moderariet. MI. [Ergo]

Ob eam causam huc apud te inorti. PY. Non edepol tu
scis, mulier,

Quantum ego honorem nunc illi habeo. MI. Scio et istac
illi dicam. 1075

PA. Contra auro alii hanc uendere potuit opusculum. MI.
Pol istuc tibi crédo.

PA. Meri bellatores gignuntur, quas hinc praegnatio
fecit,

Et pueri annos octingentes uiuent. MI. Vac tibi, nu-
gator.

PY. Quia mille annorum perpetuo uiuent, ab saeculo ad
saeculum.

PA. Eo minus dixi, ne haec censeret me aduersum se
mentiri. 1080

MI. Peris, quot hic ipse annos uiuet, quous filii tam diu
uiuont?

PY. Postriduo natus sum ego, mulier, quam Iuppiter ex
Opemátust.

PA. Si hic pridie natus foret quam ille est, hic haberet
regnum in caelo.

MI. Iam iam est amabest: amite abeam, si possum, uiua
a uobis.

PA. Quin ergo abis, quando responsumst? MI. Ibo at-
que illam huc adducam, 1085

Propter [quam] operast mihi. numquid uis? PY. Ne má-
gis sim pulcer quam sum:

Ita me mea forma habet sollicitum. PA. Quid nunc stas?
quin abis? MI. Ábeo.

PA. Atque adeo, audin? dicito docte et cordate. MI.
Vt cor ei saliat.

PA. Philocomasio dic, si east hic, domum ut transeat:
hunc hic esse,

MI. Hic cum mea erast: [nam] clam nostrum hunc ser-
monem sublegerunt. 1090

PA. Lepidé factumst: iam ex sermone hoc gubernabunt
doctius porro.

MI. Remordere abeo. PA. Neque te remorer neque
te tago neque te—taceo.

PY. Iube mittere illum exire huc: iam isti res prae-
uertemus.

Quid nūmo mi's auctor ut faciam, Palæstrio,
De concubina? nām nullo haec pacto potest 1095

Prius [á me] in aedis recipi, quam illam amiserim.

PA. Quid me consultas quid agas? dixi equi-
dēm tibi,

Quo pacto id fieri possit clementissime.

Auram atque uestem muliebrem omnem habet sibi,

Quae illi instruxisti: sumat, abeat, auferat: 1100

Dicasque tempus maxime esse ut eat domum:

Sororem geminam adesse et matrem dicito,

Quibus concomitata recte deueniat domum.

PY. Qui tū scis eas adesse? PA. Quia oculis meis

Vidi sororem hic etus. PY. Conuenistine eam? 1105

PA. Conueni. PY. Ecqui [tibi] fortis uisat? PA.

Omnia

Vis optinere. PY. Vbi matrem esse aibat soror?

PA. Cubare in navi hippam atque oculis turgidis

Naclerus dixit qui illas aduexit mihi.

Is ad hos naclerus hospitio deuortitur. 1110

PY. Quid is, ecqui fortist? PA. Abi sis hinc: nam
tū quidem

Ad equas fuisti scitus admissarius,

Qui consecrare quā maris quā feminas.

Hoc age nunc. PY. Istuc quod das consiliū mihi,

Te cū illa uerba facere de ista re uolo: 1115

Nam cū illa nunc congruost sermō tibi.

PA. Quid potuist quam ut tute ideas, tuam rem
tute agas?

- ... **Dicitur** nobiscum tibi esse uxorem ducere:
Cognátos persuadére, **amicos** cógere.
- PY.** Itán tu censes? **PA.** Quid ego ni ita censeam?
- PY.** Ibo igitur intro. tu híc ante aedis ínterim 1121
Speculáre, ut ubi illaec pródest me próueces.
- PA.** Te módo istuc cura quód agis. **PY.** Curatum
 id quidemst.
- Quin** sí uolentate nólet, uí extrudám foras.
- PA.** Istuc caue faxis. quín potius per grátiam 1125
Bonam ábeat aps te: atque illaec quae dixi [ei] dato.
 [Aurum ornamenta quae illi instruxisti ferat.]
- PY.** Cupio hércle. **PA.** Credo fácte te impe-
 trássere.
- Set** abi íntro: noli stáre. **PY.** Tibi sum oboédiens.
- PA.** Numquíd uidetur dénotare atque ut quidem
Dixi esse uobis dúdum hunc moechum mílitem? 1131
Nunc ad me ut ueniat úsust **Acroteleútium**,
Ancíllula eius ac **Pleúsicles**. pro Iúppiter,
Satin ut commoditas úsquequaque me ádiuuat?
Nam quós uidere me éxoptabam máxime, 1135
Vna éxcantis uídeo [iam] hinc e próximo.

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA. PLEVSICLES. PALAESTRIO.

AC. Séquimini: semul éírcumspicite néquis adsit ár-
 biter.

ML. Néminem pol uídeo nisi quem uólumus conuentum.
PA. Et ego uos.

ML. Quid agis, noster árchitecte? **PA.** Egone árchitectus?
 nób. **ML.** Quid est?

PA. Quis enim non sum dignus prae te, ut figam palum
 in párietem. 1140

AC. Hic uero. PA. Nimis facete nimisque fecundé
males:

Vt lepide derideamus militem. MI. At etiam parum.

PA. Bono animo es: negotium omne iam succedit sub
manus.

Ves modo porro, ut decipias: date operam adiutá-
bilem.

Nam ipse miles concubinam intro abibat utrum sciam, 1145

Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas. PL. Eú,
probe.

PA. Quin etiam aurum atque ornamenta, quae ipse in-
struxit mulieri,

Omnia dat donó sibi ut habeat: ita ego consiliúm
dedi.

PL. Facile istae quidemst, si et illa uult et ille autém
cupit.

PA. Nón ta scis, quom ex álto puteo súsum ad summum
escenderis, 1150

Máximum perículum inde esse ab súmmo ne rusúm
cadas?

Núnc haec res apud súmmum puteum géritur: si prae-
senserit

Miles, nihil ecférri poterit háius. nunc quom máxime

Ópus dolis est. PL. Dómi esse ad eam rem uideo siluá
satis:

Mulieres tres: quártus tute's, quinctus sum ego, sextúst
senex. 1155

PA. Quód apud nos falláciarum strúctamst, [ego] certó
scio,

Óppidum quodáms uidetur pósse expugnari [eis] dolis.

Dáte modo operam. AC. Id nos ad te, síquid uelles,
uénimus.

PA. Lépide facitis. nunc tibi hanc ego impere provinciam.

AC. Impetrabis, imperator, quoad ego potero, quod uoles. 1109

PA. Militem lepide et facete [et] laute ludificarius

Volo. AC. Voluptatem imperas mi eccestor. PA. At scia quem ad modum?

AC. Némpe ut adsimulém me amore istius differri. PA. Eú, tenes.

AC. Quásique istius causa amoris ex hoc matrimonio

Abierim cupiens istius nuptiarum. PA. Omne ordine. 1165

Nisi modo unum hoc: hásce esse aedis dicas dotális tuas:

Hinc senem aps te abísse, postquam féceris diuórtium:

Né ille mox uereátur [huc] intro íre in alienám domum.

AC. Béne mones. PA. Set úbi ille exierit íntus, ístic té procul

Íta uolo adsimuláre, prae eius fórma quasi spernás tuam 1170

Quásique eius opuléntitatem réuerearis: et semul

Fórmae amoenitátem illius, fácie pulcritúdinem

Cónlaudato. sátin praeceptumst? AC. Téneo. satínest, sí tibi

Méum opus íta dabo éxpolitum, ut ínprobare nón queas?

PA. Sát habeo. nunc tibi uiciíssim quae ímperabo díscito. 1175

Quom éxtemplo hoc erit fáctum, ut intro haec abierit, íbi tu ílico

Fácito uti ueniás [ornatu] ornátus huc nauclérico.

Causiam habeas ferrugineam, cúlcitam ob oculos láneam:

~~Pálíolom habens ferrugineum,~~ nám is coles thalás-
sleust:

Id conexum in húmero laeuo, éxpapíllato bráchio 1189
[Cóniciens in cóllum, tum autem lúmbis subligáculo]
Praécinctis, aliqui ádsimulato quási gubernatór sies.
Átque apút hunc senem ómnia haec sunt: nám is pesca-
torés habet.

PL. Quid? ubi ero exornátus, quin tu dícis quid factú-
rus sum?

PA. Húc uenito et mátris uerbis Phílocomasiam ar-
céasito, 1185

Vt, si itura sít Athenas, éat tecum ad portúm cito
Átque ut iubeat férri in nauem, síquid imponí nelit:
Nisi eat, te solúturum esse náuem: uentum operám
dare.

PL. Sátis placet fictúra: perge. PA. Ille éxtemplo il-
lam hortábitur,

Vt eat propere, né morae sit mátri. PL. Multimodís
sapis. 1190

PA. Égo illi dicam ut me ádiutorem qui ónus feram ad
portúm roget:

Ille inbebit me íre cum illa ad pórtum: ego adeo, ut tú
scias,

Prósum Athenas prótinam abibo técum. PL. Átque ubi
illo uéneris,

Tríduom seruíre numquam té quin liber sis sinam.

PA. Ábi cito áque orná te. PL. Numquid állut? PA.
Haec ut mémineris. 1195

PL. Ábeo. PA. Et uos abíte hinc intro actútum: nam
illum hinc sát scio

Iam éxiturum esse íntus. AC. Celebrest áput nos impe-
ríum tuum.

PA. Agite apstedit ergo. ecce autem commodum aper-
ritur foris.

Hilarus erit, impetravit: inhiat quod nunquamst, miser.

• PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Quód uolui, ut uolui, impetraui: pér amicitiam et
gratiam 1200

[Á me ut abeat.] PA. Quídam te intus fuisse tam di-
cám diu?

PY. Númquam ego me tam sensi amari quám nunc ab
illa muliere.

PA. Quíd iam? PY. Vt multa uérba fecit, lénta ut ma-
teriés fuit.

Vérum postremo impetraui ut uolui: donauíque ei
Quae uoluit, quae postulant. [té] quoque [ei] donó dedi.

PA. Étiam me? quo módo ego uiuam sine te? PY. Age,
animó bono es: 1206

Ítem illinc ego te liberabo. nám si possem ulló modo
Impetrare ut abíret nec te abduceret, operám dedi:

Vérum oppressit. PA. Dēos sperabo téque. postremo
tamen

Étsi istuc mihi acérbumst, quia ero té carendumst
óptumo, 1210

Saltem id uolup est, quem ex uirtute fórmæ [id] euenit
tibi

Méa ópera super hác uicina, quam égo nunc conci-
lió tibi.

PY. Quíd opust uerbis? libertatem tibi ego et diuitias
dabo,

Sin impetras. PA. Reddam impetratum. PY. At gēstio.

PA. At modicé decet.

Moderare animo: né sis cupidus. sēt occam ipsam, egre-

ditúr foras.

1215

ACROTELEVTVM. MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PA-

LAESTRIO.

MI. Era, éccum praesta militem. AC. Vbíst? MI.

Ad lacuam uidedum.

Aspícito limis, né ille nos sé sēntiat uidére.

AG. Video: édepol nunc nos témpus est maláa peio-
res fieri.

MI. Tuúmt principium. AC. Ópsacro, tute ípsam
conuenísti?

Ne párcé noci, ut aúdiat. MI. Cum ipsó pol sum
locúta

1220

Placidé, dum labitumst mi, ótio, mee árbitratu, ut
uólui.

PY. Audín quae loquitar? PA. Aúdio. quam laétast,
quia ted ádiit.

AC. O fórtunata múllicr es. PY. Vt amári uideor.

PA. Dígnu's.

AC. Permírum ecastor praédicáa, te adíasse atque
exorásse:

Per epístulam aut per núnctium quasi régem adiri eum
ástant.

1225

MI. Namque édepol nix fuit cópia adeúndi atque im-
petrándi.

PA. Vt ta inclútu's spat múllicres. PY. Patiár, quando
ita Venús uolt.

AC. Veneri pol habeo grátiam eandémque et ore et
quæso,

Vt éius mihi sit cópia quem amó quemque expe-
tèssó,

Benígnusque erga me út siet: quod cúpiam ne gra-
uétur. 1230

MI. Spero ita futurum. quámquam illum multaé sibi
expetèssunt,

Ille illas spernit ségregatque ab se ómnis extra te
únám.

AC. Ergo ístus metus me mácerat, quod illíc fasti-
diósust,

Oculi éius ne senténtiam mutént, ubi uiderít me,
Atque éius elegántia meam extémplo speciem spérnat.

MI. Non fáciét: habe animúm bonum. PY. Vt ípsa
se contémpnit. 1236

AC. Metuó ne praedicátio tua núnc meam formam
exúperet.

MI. Istúe curavi ut opínione illíus pulcriór sis.

AC. Si pól me nolet dúcere uxórem, genua ampléctar
Atque ópsecrabo. alió modo, si nóñ quíbo impe-
tráre, 1240

Conscíscam letum: uínere sine illó scio me nóñ
póasse.

PY. Prohibéndam mortem múlteri [esse] uídeo. adi-
bon? PA. Mínime.

Nam tú te uílem féceris, si te últro largíre:

Sine últro ueniat, quaéritet, desíderet, expéctet.

Nisi pérdere istam glóriam nís quám habes, caue sis
fáxis. 1245

Nam núlli mortali scio optigísse hoc aúsi duóbus,

Tibi ét Phaoni Lésbio, tam [uésane] ut amaréntur.

AC. Eo intro aut tu illum huc caeca foras, nec Mithridippa.

MI. Immo opperiamur, dum exeat aliquis. AC. Durare néqueo

Quia intro eam. MI. Oclusast foris. AC. Ecfringam.
MI. Sana nón es. 1250

AC. Si amauit umquam aut si parem hic sapientiam
habet ac formam,

Per amorem siquid fecero, clementi ignoscet animo.

PA. Vt quaeso amore perdistast [haec] misera. PY. Mutóm fit.

PA. Tace, ne audiat. MI. Quid astitisti opstúpida?
quor non púltas?

AC. Quia nón est intus quem ego uolo. PA. Qui scís?

AC. Scio edepol fácte: 1255

Nam odóre nasum sentiat, si intús sit. PY. Ariolátur.

Quia mé amat, propterea Venus fecit eam ut diuináret.

AC. Nescio ubi hic prope adest quem expeto uidére:
olet profecto.

PY. Nasó pol iam haec quidém uidet plus quam oculis. PA. Caeca amórest.

AC. Tene me, ópseero. MI. Quor? AC. Né cadam.

MI. Quid itá? AC. Quia stare néqueo:

Ita ánimus per oculós meus [mihi] défit. MI. Militém pol 1261

Tu aspéxisti? AC. Ita. MI. Non uídeo, ubist? AC. Vidéres pol, si amáres.

MI. Non édepol tu illum mágis amas quam egomét, si per te líceat.

PA. Omnés profecto múlteres te amánt, ut quaeque aspéxit.

PY. Nescio tu ex me hoc audieris an nōn; nepon sum
Veneris. 1265

AO. Mea Mīphidippa, adi ópsecro et congregāre.

PY. Vt me ueretur.

PA. Illa ad nos pergit. MI. Vós uolo. PA. Et nōs te.

MI. [Eccam,] ut iussisti,

Erām meam eduxi foras. PY. Videó. MI. Iube ergo
adire.

PY. Iaduxi in animum ne óderim item ut alias,
quando orásti.

MI. Verbum édepol facere hau pótis erit, si accésse-
rit prope ad te: 1270

Dum te óptuetur, interim linguam óculi praeci-
dérunt:

PY. Leuándum morbum mūlieri [esse] uideo. MI. Vide
ut extímuit,

Postquám ted aspexit. PY. Viri quoque armati idem
istuc faciunt:

Ne tú mirere mūliorem. set quíd [illa] uolt me fácere?

MI. Ad se út eas: tecum uiuere uolt atque aetatem
exigere. 1275

PY. Egone ad illam eam quae nūpta sit? uir éius est
metaéndus.

MI. Quin tua causa exegit uirum ab se. PY. Quíd?
qui id facere pótuit?

MI. Aedés dotales hūius sunt. PY. Itane? MI. Íta
pol. PY. Iube domum íre:

Iam ego illi ero. MI. Vide né sies illi éxpectatióni:

Ne illam ánimi exrucies. PY. Nón ero profecto.
abite. MI. Abimus. 1280

PY. Set quíd ego uideo? PA. Quíd uidet? PY.
Nescio quis eccum incédit,

Ornatu quidem thalásico. PA: Iam nōs uolt is profecto:

Naucletras hic quidemst. PY: Videlicet arctēasit hanc. PA. Ita crēdo.

PLEVSICLES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

PL. Alium alio pacto propter amorem nī sciam
Fecisse multa nequiter, uereār magis 1285

Me amoris causa [cum] hōc ornatu incēdere.

Verūm quom multos mūlta admissē accēperim

Inhonestā propter amorē atque aliena ā bonis:

* * * * *

Mitto enim ut occidi Achilles ciuis pāssus est ...

Set ecclūm Palaestriōnem, stat cum milite: 1290

Oratio alio mīhi demutandāst mea.

Mulīer profecto nātast ex ipsā mora:

Nam quāeuis alia quāe morast aequē mora

Minor ēa uidetur quān quae propter mulīeremst.

Hoc ādeo fieri crēdo consuetūdine. 1295

Nam ego hānc arcessam Philocomasium. sēt foris

Pultābo. heus, eequis hīc est? PA. Adulescēns,
quid est?

Quid uīs? quid pultas? PL. Philocomasium quāerito:

A mātē illius uēnio. si iturāst, eat.

Omnīs moratur: nauem cupinus sōluere. 1300

PY. Iam dūdum res parātast. [heus,] Palaestrio,

Aurum, ornāmenta, uēstem, pretiosa omnia

Duc adiutores tēcum ad nauem quī ferant.

Omnia composita [iām] sunt quae donāui ei.

PA. Eó. PL. Quaeso hercle própera. PY. Non
morábitur. 1305

Quid istúc [est] quaeso quód oculo factúmst tuo?

PL. Habeo équidem hercle oculum. PY. At laé-
uon dico. PL. Éloquar.

Marís causa hercle istóc ego oculo utór minus:

Nam si ápstinuisssem a máre, eo tamquam hoc
úterer.

Set nímis morantur mé diu. PY. Eccos éxeunt. 1310

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. PLEVSICLES. PYRGOPOLINI-
CES. (SERVI.)

PA. Quid modi flendó quaeso hodie fácies? PH. Quid
ego ní fleam?

Vbi pulcerrume égi aetatem, inde ábeo. PA. En iam
hominém tibi

Qui á matre et soróre uenit. PH. Vídeo. PY. Audin,
Palaéstrio?

PA. Quid uis? PY. Quin iubés tu ecferri dóna quae [ego]
istí dedi?

PL. Philocomasium, sálue. PH. Et tu sálue. PL. Ma-
terque ét soror. 1315

Tíbi salutem mé iusserunt dícere. PH. Saluae sient.

PL. Órant te ut eas: uéntus operam dúm dat, ut uelum
éxplicent.

Nám matri oculi sí ualerent, mécum uenissét semul.

PH. Íbo. quamquam inuíta facio, píetas consuadét. PL.
Sapis.

PY. Sí non mecum aetátem egisset, hódie stulta
uíueret. 1320

PH. Istuc crucior, & uiro me tali abalienárier:

Nám tu quamuis pótis es facere ut adfluat facétiis,

Ét quia tecum erám, propterea nimio eram feróciior.

Eam nobilitatem amittundam uideo. PY. Ne fle. PH.

Nón queo,

Quóm te uideo. PY. Hábe bonum animum. PH. Scío
ego quid doleát mihi. 1325

PA. Nám nil miror, sí lubenter, Philocomasium, [tu] híc
eras,

Quóm ego seruos, cuándo aspicio hunc, lácrumem quia
diiúngimur.

[Íta] forma huius, móres, uirtus ánimum attinuere híc
tuum.

PH. Ópsecro, licét complecti prius quam proficiscó?
PY. Licet:

PH. Ó mei oculi, ó mi anime. PA. Ópsecro, tene mú-
lierem, 1330

Ne adfligatur. PY. Quid istuc? PA. Quia, postquam
áps te abít, animó male

Fáctumst haic repénite miserae. PY. Cúrrite intro,
adférte aquam.

PA. Níhil aquam morór: quín malo [apscédas]: ne inter-
uénieris,

Quaéso, dum resipiscit. PY. Capita intér se nimis nexa
hísce habent.

Nón placet: labra in labris ferrúminat. quid agís, ma-
lum? 1335

PL. Témptabam spiráret an non. PY. Aúrem admo-
tam opórtuit.

PL. Sí magis uis, eam omíttam. PY. Nolo: rétime.
PA. Adflictór miser.

PY. Éxite atque ecférte huc intus ómnia isti quae dedi.

PA. Étiā nunc salūto te, [Lar] familiaris, prius quam en.
 Cōserui cōseruareque omnes, bēne ualete et usuite: 1340
 Bēne quaeso inter uos dicatis ét mihi apsentī tamen.

PY. Agō, Palaestriō, bono animo es. PA. Heū [heū],
 nequeo quī fleam,

Quom. āps ted abeam. PY. Aequō fer animo. PH. Sēt
 quid hoc? quae rést? quid est?

Ó lux, salue. PL. Iām respisti? PH. Ōpsecro, quem
 ampléxa sum

Hóminem? perfl. sūmne ego aput me? PL. Né time,
 uoluptās mea. 1345

PY. Quid istuc est negóti? PA. Animus hānc modo hic
 reliquerat

* * * * *

Métuoque et timeó, ne hoc tandem própalam fiāt nimis.

PY. Quid id est? PA. Nos secúndam ferri nūnc per
 urbem haec ómnia,

Néquis hoc tibi uítio uertat. PY. Méa, non illorūm
 dedi: 1350

Páruī ego alios fácio. age, ite cūm dis beneuoléntibus.

PA. Túa ego hoc causa díco. PY. Credo. PA. Iām
 uale. PY. Et tu bēne uale.

PA. Íte cito: iam ego ádsequar uos: cūm ero pauca
 [uólo] loqui.

Quámquam alios fidélfiores sémper habuistī tibi

Quám me, tam tibi hábeo magnam grátiam rerum óm-
 nium: 1355

Ét si ita [tibi] senténtia esset, tibi seruire máuelim.

Múlto quam aliī libertus ésse. PY. Habe animúm bo-
 núm.

PA. Heí mihi, quom uenít mi in mentem, ut móres mu-
 tandí sient,

Miliebres morés discendi, obliuiscendi stratóticí.

PY. Fác sis frugi: PA. Iám non possum: amisi omnem
lubídinem. 1360

PY. í, sequere illos: né morere. PA. Béné uale. PY.
Et tu bēne uale.

PA. Quaéso ut meminerís: si forte klēr klērí occépe-
rim,

Mittam nuntium ad te: ne me déseras. PY. Non ést
meum.

+ PA. Cógitato idéntidem, tibi quám fideles fáerim.

Si id facies, tum démum selbis, tibi qui bonus sit, qui
malus. 1365

PY. Scío: perspexi saépe, uerum quom ántehac [tum]
hodie máxime.

PA. Scís? immo hodie uérum factum fáxo post dicés
magis.

PY. Vix reprimor quín té manere iúbeam. PA. Caue
istuc féceris.

Dicant te mendácem nec uerum ésse, fide nulla ésse te:
Dicant seruorúm praeter meé ésse fidelem néminem. 1370

Nám si honeste cénseam te fácere posse, suádeam.

Vérum non potést: caue faxis. PY. Ábi: iam patiar,
quídquid ést.

PA. Béné uale igitur. PY. Íre meliust strénue. PA.
Etiam núnc uale.

PY. Ánte hoc factum hunc sum árbitratus sémper ser-
uom péssimum:

Éum fidelem míhi ésse inuenio. quom égomet mecum
cógito, 1375

Stúlte feci, qui hunc amisi. íbo hinc intro núnc iam

Ád amores meós. et, sensi, hinc sónítum feceránt fores.

PVER, PYRGOPOLINICES.

PV. Ne mé moneatis: mémini ego officiúm meum.
Ego iámiam conuenam illunc. ubi ubist géntium,
Inuéstigabo [eum]: óperae non parcám meae. 1380

PY. Me quaérit illic: ibo [ego] huic puero óbuiam.

PV. Ehé, te quaero: sálue, uir lepidíssume,

Cumuláte commoditáte, praeter céteros

Duo dí quem carant. PY. Quí duo? PV. Mars et
Venus.

PY. Facétum puerum. PV. Intro te ut eas ópse-
crat: 1385

Te uólt, te quaerit téque expectans déperit.

Amánti fer opem. quíd stas? quín intro ís? PY. Eo.

PV. Ipsús illic sese iam ímpedíuit ín plagas.

Parátæ insídiae súnť: stat ín statú senex,

Vt ádoriatur moéchum, qui formást ferox, 1390

Qui omnis se amare crédit, quaeque aspéxerit:

Quem omnes óderunt quá uiri qua múlieres.

Nunc ín tumultum ibo: íntus clamorem aúdio.

ACTVS V.

PERIPLECOMENVS., PYRGOPOLINICES. CARIO.
LORARI. SCELEDEVS.

PE. Dúcite istum: sí non sequitur, ráptte sublimém
foras.

Fácite inter terram átque caelum utí siet: discíndite.

PY. Ópsecro hercle, Périplecomene, té. PE. Nequí-
quam hercle ópsecras. 1396

*Vile ut istic tibi sít acutus, Cério, cultér probe.

CA. Quín iam dudum géstit moecho [húic] héc abdomen
ádimere.

Fáciam utí quasi púero in collo péndeanť crepúndia.

PY. Périi. PE. Haut etiam: número hoc dicis. CA.
Iámne [ego] in hominem ínuolo?

PE. Ímmo etiam prius uérberetur fústibus. CA. Mul-
túm quidem. 1401

PE. Quór es ausus subígitare álienam uxorem, ínpu-
dens?

PY. Íta me di ament, últro uentumst ád me. PE. Men-
titúr: ferí.

PY. Máne dum narro. PE. Quid cessatis? PY. Nón
lícet mihí dícere?

PE. Díc. PY. Oratus sum húc ueníre. PE. Quáre's
ausus? én tibi. 1405

PY. Oíci, satis sum uérberatus: ópsecro. CA. Quam
móx seco?

PE. Vbi lubet: dispénnite hominem díuorsum et distén-
nite.

PY. Ópsecro hercle té, mea uerba ut audias prius quám
secat.

PE. Lóquere, dum non níhilí factu's. PY. Víduam [illam]
esse cénsui:

Ítaque ancilla, cónciliatrix quæ erat, dicebát mihi. 1410

PE. Iúra te nocitúrum non esse hómini de hac re né-
mini,

Quód tu híc hodie uérberatu's aut quod uerberábere,
Sí te saluom hinc ámittemus Vénerium nepótulum.

PY. Iúro per Díónam et Martem mé nociturum né-
mini,

Quód ego híc hodie uáptularim: iúreque id factum árbi-
tror: 1415

Ét si hinc non abeo íntestatus, béne agitur pro nóxia.

PE. Quíd, si id non faxís? PY. Vt uiuam sémper ínte-
stábilis.

CA. Vérberetur étiam: postibi ámittundum cénseo.

PY. Dí tibi bene fáciant sémper, quom áduocatus béne
mi ades.

CA. Érgo des minam aúri nobis. PY. Quam ób rem?
CA. Saluis téstibus 1420

Vt hodie te hinc ámittamus Vénerium nepótulum.

Álitter hinc non íbis: ne sis frústra. PY. Dabitur. CA.
Mágis sapís.

Dé tunica et chlamyde ét machaera néquid speres: nón
feres.

LO. Vérberone etiam án eum amittís? PY. Mítis sum
equidem fústibus:

Ópsecro uos. PE. Sóluite istunc. PY. Hábeo gratiám
tibi. 1425

PE. SÍ posthac prehéndert ego te hic, séparabo a téstibus.

PY. Causam hau dico. PE. Eamus intro, Oário. PY. Seruós meos

Eccos uideo. Philocomasium iam profectast? dic mihi.

SC. Iam dudum. PY. Hei mihi. SC. Magis [id] dicas, si scias quod ego scio:

Namque illic qui lanam ob oculum habebat nauta non erat. 1430

PY. Quis erat igitur? SC. Philocomasio amator. PY. Qui tu scis? SC. Scio:

Nam postquam porta exierunt, nisi cessarunt sileo ausculari atque amplexari inter se. PY. Vae misero mihi:

Verba mihi data esse uideo. scelus uiri Palaestrio, is me in hanc inlexit fraudem. SC. Iure factum iudico: 1435

Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet: Magis metuant, minus has res studeant. PY. Eamus ad me. CANTOR. Plaudente.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 155 iambici senarii
- 156 ad 353 trochaici septenarii
  - 354 ad 425 iambici septenarii
  - 426 ad 480 trochaici septenarii
  - 481 ad 595 iambici senarii
  - 596 ad 812 trochaici septenarii
  - 813 ad 873 iambici senarii
  - 874 ad 946 iambici septenarii
  - 947 ad 1010 trochaici septenarii
  - 1011 ad 1093 anapaestici septenarii
  - 1094 ad 1136 iambici senarii
  - 1137 ad 1215 trochaici septenarii
  - 1216 ad 1283 iambici septenarii
  - 1284 ad 1310 iambici senarii
  - 1311 ad 1377 trochaici septenarii
  - 1378 ad 1393 iambici senarii
  - 1394 ad 1437 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

R V D E N S.

GRAECA DIPHILV.

ARGVMENTVM.

Reti piscator uidulum extraxit mari,
Vbi erant erilis filiae crepundia,
Dominum ad lenonem quae subrepta uenerat.
Ea sumpte imprudens in clientelam patris
Naufragio electa deuenit: cognoscitur
Suoque amico Plésidippo iungitur.

5

P E R S O N A E.

ARCTVRVS PROLOGVS
SCEPARNIO SERVOS
PLÉSIDIPPVS ADVLESCENS
DAEMONES SENEX
PALAESTRA MVLIER
AMPELISCA MVLIER
PTOLEMOCRATIA SACERDOS
PISCATORES
TRACHALIO SERVOS
LABRAX LENO
CHARMIDES SENEX
LORARI
GRIPVS PISCATOR
CANTOR.

P R O L O G V S.

ARCTVRVS.

Qui géntis omnis máriaque et terrás mouet,
Eíus sum ciuis ciuitate caélitum.

Ita sum út uidetis spléndens stella cándida,
Signúm quod semper témpore exoritúr suo
Hic átque in caelo. nómen Arcturósti míhi.

5

Noctú sum in caelo clárus atque intér deos,
Intér mortalis ámbulans intérdius.

Et ália signa dé caelo ad terram áccidunt:

Quist ímperator díuom atque hominum Iúppiter,

Is nós per gentis [híc] alium alia dísparat,

10

Hominúm qui facta, móres, pietatém ét fidem

Noscámus, ut quemque ádiuuet opuléntia.

Qui fálsas litis fálsis testimóniis

Petúnt quique in iure ábiurant pecúniam,

Eorúm referimus nómina excripta ad Iouem.

15

Cotídie ille scít quis hic quaerát malum.

Qui hic lítem apisci póstulant perlúrio

Malí, res fálsas qui impétrant apud iúdicem,

Iterum ille eam rem iúdicatam iúdicat:

Maíore multa múltat quam litem aúferunt.

20

Bonós in aliis tábulis excriptós habet.

Atque hóc scelesti [illi] in animum inducúnt suum,

Iouem sé placare pósse donis, hóstiis:

Et óperam et sumptum pérduñt. id eo fít, quia

Nihil ei acceptumst á periuris súplici. 25

Facilius siquí pius est a dis súpplicans

Quam qui scelestust inueniet ueniam sibi.

Ideírcó moneo uós ego hoc, qui estis boni

Quique aetatem agitis cüm pietate et cüm fide :

Retinéte porro, póst factum ut laetémíni. 30

Nunc, húc qua causa uení, argumentum éloquar.

Primúmdam huic ésse nómen úrbi Díphilus

Cyrénas uoluit. Illic hábitat Daémones

In agro átque uílla próxíma proptér mare,

Senex quí húc Athénis éxal uénit, háu malus. 35

Neque is ádeo própter málitiam patriá caret,

Set dam aliós séruat, se ímpedíuit ínterim :

Rem béne parátam cómitáte pérdidit.

Huic filio ólim uírgo périit páruola :

Eam dé praedóne uír meroátur péssumus. 40

Is eam húc Cyrénas léno aduénit uírginem.

Aduléscens quídam ctíus huius Átticus

Eam uidit íre e lúdo fidicinó domum.

Amáre occépit: ád lenónem déuenit,

Minis trigínta síbi puéllam déstinat 45

Datque árrabónem et iúreiúrandó ádligat.

Is léno, ut se aéquomst, flócci nòn fecit fidem

Neque quód iurátus ádulescénti díxerat.

Erát ei hóspes pár suí, Siculús senex

Sceléstus Ágrigéntinus, úrbis próditor : 50

Is illíus laúdare ínsit fórmam uírginis

Et áliarum ítidem quæ éius eránt muliérculae.

Ínsit lenóni suáderé, ut secúm semul

Eat ín Siciliám: ibi ésse homínés uoluptários

Dicít: ibi eúm potésse fieri díuitem. 55

[Ibi ésse quaéstum máxumúm meretrícibus.]

Persuádet. návis clánculū condúctur.
 Quidquíd erat, nocte in náuem cōportát domo
 Leno: ádulescēti, qui puēllam ab eo émerat,
 Ait sēse Vēneri uēlle uōtum solúere 60
 (Id híc est fānum Vēneris) ēt eo ad prándium
 Vocáuit ádulescētem huc. ípsa hinc ílico
 Náuem conscēdit, áuehít meretrículas.
 Aduléscenti álfi nárrant út res gésta sit:
 Lenónem abísse. ad pórtum [quem] ádulescens
 uenit,
 Illórum návis lóngo in áltem apscésserat. 66
 Ego quóniam uídeo uírginem ásportárier,
 Tetuli ét [et] auxílium et lenóni exítium semul:
 Incrépui hibernum et flúctus móui marítimos.
 Nam signant Arctúrus ómnium sum acérrumum: 70
 Veheméns sum exóriens, quem óccidó ueheméntior.
 Nunc ámba in saxo, léno atque [eius] hospés, semul
 Sedént eiēti: návis cōfractást eis.
 Ille autem uírgo atque áltera ítidem ancíllula
 De náui tímidae désuluérunt ín scapham. 75
 Nunc eas ab saxo flúctus ad terrám ferunt,
 Ad uíllam illius, éxul qui íbi habitát senex,
 Quoius déturbáuit uéntus tēctum et tégulas.
 Et séruos íllíc est éius qui égreditúr foras.
 Aduléscent húc iam aduéniet, quém uidébitis, 80
 Qui illám mercatust dé lenóne uírginem.
 Valéto, ut hóstes uóstri diffidánt sibi.

A C T V S I.

SCEPARNIO. PLESIDIPPVS (CVM TRIBVS
ADULESCENTIBVS). DAEMONES.

SC. Pro di immortales, tēpestatem quōlus modi
Neptūnus nobis nōcte hac misit prōxima.

Detēxit uentus uisillam : quid uerbis opust ? 85

Non uēntus fuit, uerum Alcumena Earīpidi :

Ita omnis de tecto dēturbauit tēgulas :

Inlūstriores fēcit fenstrasque indidit.

PL. Et uos a nostris ābduxi negōtiis

Neque id processit, quā uos duxi grātia : 90

Nequīui ad portum lēnonem prehēdere.

Set mēa desidia spēm deserere nolui :

Eo uos, amici, dētinqui diūtius.

Nunc hūc ad Veneris fānum uenio uisere,

Vbi rēm diuinam sé facturum dixerat. 95

SC. Si sapiam, hoc quod me mātāt concinnēm lu-
tum.

PL. Prope me hīc nescio quis lōquitur. DÆ.
Heus, Scepárnio.

SC. Qui nōminat me ? DÆ. Quī pro te argentūm
dedit.

SC. Quasi mē tuum esse sēruom dicas, Daémones.

DÆ. Luto ūsust multo, mūltam terram cōnfode.

Villam integundam intéllego totām mihi : 101

Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.

PL. Patér, salueto [tu] amboque adeo. DÆ. Saluos sis.

SC. Set utrúm tu masne an fémina's, qui illúm patrem

Vocés? PL. Vir sum equidem. DÆ. Quære, uir, porró patrem: 105

Ego filiolum [olim] unam habui, eam unam pérdidi. Virile secus numquam ullum [ego] habui. PL. At di dabunt.

SC. [Hem,] tibi quidem hercle, quisquis es, magnúm malum,

Qui oratione hic occupatos occupes.

PL. Isticne uos habitátis? SC. Quid tu id quærítas? 110

An quó furatum uénias uestigás loca?

PL. Pecúliosum esse addeceat seruum adprobe, Quem eró praesente [hau] praetereat oratio, Aut qui inclementer dicat homini libero.

SC. Et impudicum et impudentem hominem addeceat, 115

Molestum ultro aduenire ad alienam domum,

Quoi debeatur nil. DÆ. Tace, Scepárnio.

Quid opúst, adulescens? PL. Istic infortúnium,

Qui praefestinet ubi erus adsit praeloqui.

Set nisi molestumst, paucis percontarier 120

Volo ego ex te. DÆ. Dabitur ópera, atque in negotio.

SC. Quin tu in paludem is exicasque harundinem,

Qui pertegamus ullam, dum sudumst. DÆ. Tace.

Tu siquid opus est dice. PL. Dic quod te rogo:

Ecquem tu hic hominem crispum, incanum uideris,

Malum, periurum, palpatores. DÆ. Plurimos: 126

Nam propter eius modi ego viros uiuó miser.

PL. Hic dico, in fanum Veneris qui maliérculas

Duas secum adduxit quisque adornarit sibi

Vt rem diuinam faciat, aut hodie aut heri. 130

DÆ. Non hercle, adulescens, iam hos dies complures

Quemquam istic uidi sacrificare: neque potest

Clam me esse, siqui sacrificat. semper petunt

Aquam hinc aut ignem aut nascula aut cultrum aut ueru

Aut aulam extarem aut aliquid: quid uerbis opus?

Veneri paraui uasa et puteum, non mihi. 136

Nunc interuallum iam hos dies multos fuit.

PL. Vt uerba praehibes, me perisse praedicas.

DÆ. Mea quidem hercle causa saluos sis licet.

SC. Heus tu, qui fana uentris causa circumis, 140

Iubere melius prandium ornari domi.

Fortasse tu huc uocatus es ad prandium:

Ille qui uocauit, nullus uenit? PL. Ad modum.

SC. Nullumst periculum te hinc ire inpransum domum.

Cererem te melius quam Venerem sectarier: 145

Amori haec curat, tritico curat Ceres.

PL. Deludificauit me ille homo indignis modis.

DÆ. Pro di immortales, quid illuc est, Sceparnio,

Hominum secundum litus? SC. Vt mea opinor,

Propter uiam illi sunt uocati ad prandium. 150

DÆ. Qui? SC. Quia post cenam, credo, lauerunt heri:

Confracta nauis in maris illis. DÆ. Itast.

SC. At hercle nobis uilla in terra et tegulae.

DÆ. Hui,

Homínēuli quanti cētis: electi út natant. 155

PL. Vbi sūnt ei hominea, ópsecro? DÆ. Hac ad
déteram:

Vidén secundum lītus? PL. Video: séquimini.

Vtinam is sit quem ego quaéro, uir sacérrumus.

Valéte. SC. Si non moneas, nosmet méminimus.

Set ó Palaemon, sáncte Neptuní comes, 160

[Qui Herculis socius esse diceris]

Quod fácinus uideo? DÆ. Quid uides? SC. Mu-
liérculas

Video sedentis in scapha solás duas.

Vt ádflictantur míserae. euge, euge, pérbene,

Ab sáxo auortit flúctus ad lītis scapham. 165

Nequé gubernator úmquam potuit [réctius].

Non uídisse undas mé maiores cénseo.

Saluáe sunt, si illos flúctus deuítauerint.

[Nunc nunc periculumst: eiecit alteram.]

Viden álteram illam ut flúctus eiecit foras? 170

At in uadost: iam fácte enabit. eúgepae:

Saluást: euasit éx aqua: iam in lītorest.

Desúluit haec autem áltera ad terram é scapha.

Vt praé timore in génua in undas cóncidit.

Surréxit: horsum sí capessit, sálua rest: 175

Set déxtrouorsum auórta it in malám crucem.

Hem,

Errábit illaec hódie. DÆ. Quid id refért tua?

SC. Si ad sáxum, quo capéssit, ea deorsúm ca-
dit,

Errátionis fécerit compéndium. 180

DÆ. Si tú de illarum cénaturus uéspert'a,

Illis curandum cénseo, Scepárnio:

Si aput méd cassur'a, mishi dicari operám uelo.

SC. Bonum séquomque oras. DÆ. Séquere me
hac ergó. SC. Sequor.

P A L A E S T R A.

Nímio [pol] hominúm fortunæ mínus [multo] miseraé
memorantur 185

* * * * * éxperiundó is dátur acerbum * * * *

Hóc deo conplácitumst, med hoc órnatu ornatam in re-
giones

[Ésse] incertas tímídam electam? hancine ego ad rem
nátam míseram

[Mé] memorabo? hancine ego partem cápío ob pietatém
praecipuam?

Nam hoc mi háu sit labóri labórem hunc potíri, 190

Si me érga paréntis aut dēos inpiárim:

Set id si paráte curáui ut cauérem,

Tum mi hóc indecóre, inmodéste datís di.

Nam quíd habebunt pósthac [insígne] inpií,

Sí ad hunc modumst honós aput uos innoxíis? 195

Nam mé si fecísse aut paréntis sciám

Sceléste, mínus [nunc] me míserer.

Set erí me sollicitát scelus, eius mé habet inpietás male:

Is ómnia perdidit in mari: haec eius súnť bonorum réli-
quiae.

Étiam quae uécta mecum in scaphast semul, 200

[Flúctuum uí] éxcidit: égo nunc sola sum.

Quae mi si sálua saltém foret, labos

Lénior ésset hic èius opera mihi.

Nunc quám spem aut opem aut consilí quid capéssam

Ita híc [sola] sólis locis competíta? 205

Híc síra sunt, híc máre sonat, nec mí óbulam homo quis-
quám uenit.

Hóc quod indúta sum súmmae opes óppido:

Néc cibo: néc loco técta quo sím scio.

Quae míhist spés qua me úuere uelím?

Néc loci gnára sum, néc dum híc [umquám] fui. 210

Sátem [ego] aliquém uelim qui míhi ex hís locis

Aút ulam aut sémitam mónstret: ita núnc

Hác an illác eam, incérta [sum] cónsili:

Néc prope usquam híc quidem cúltum agrum cón-
spicor.

Álgor, errór, pauor [mémбра] mí omnia tenént. 215

Haéc hauscitis, mēi parentes, mé nunc miseram ita ésse
uti sum:

Líbera ego prognáta fui máxime, nequíquam fui.

Numquá minus [nunc] séruio, quam sí forem serua
náta?

Neque quícquam umquam is [id] prófuit, qui [mé] sibi
eduxérunt.

AMPELISCA. PALAESTRA.

AM. Quid míhi mellust, quíd magis in remst, quám cor-
pore uitam út secludam? 220

Íta male uiuo atque íta mí multae in pectore sunt curae
éxanimales:

Íta res [sordent]: uitae hau parco: pérdidí spem qua me
óblectabam.

Ómnia iam circúmcursauí atque ómnis latebras pérrep-
tauí

Quaerere conseruam uoce, oculis, auribus, ut peruertigarem.

Néque eam usquam inuenio neque quo eam néque qua
quaeram [eám] consultumst, 225

Néque quem rogitem responsorem quémquam interea
[hic hominem] inuenio.

Néc magis solae terrae solae sunt quam haec sunt loca
atque haec regiones.

Néque si uiuit eam una umquam quia [uiuam] inueniam
desistam.

PA. Quóia prope me hic uox sonat? AM. Portáui,
quis loquitúr prope?

PA. Bona Spés, opsecró, 230
Subuenta mihi.

AM. Múlier est, múliebris uox ad auris mihi
Vénit: [tunc] exímes míseram [me] ex hóc metu?

PA. Céрто uox múliebris tétigit auris meas:

Num Ámpelisca ópsecrost? AM. Tén, Palaestra,
aúdio? 235

PA. Quia uoco, ut me aúdiat, nómine illám suo?

Ámpelisca. AM. Hém, quis est? PA. Égo. AM.
Palaestráne? PA. Sum.

AM. Díc ubi's? PA. Pól ego nunc ín malis plúrumis.

AM. Sócia sum néc minor párs meast quám tua.

Sét uidere expeto té. PA. Mihi's aémula. 240

AM. Cónsequamúr gradu uócem: ubi's? PA. Écce
me:

Accede ad me étque adi cóntra. AM. Fit sédulo.

PA. Cédo manum. AM. Áccipe. PA. Víain? dic
ópsecro.

AM. Tú facis mé quidem útuere ut nunc uelim,

Quóm mihi té licet tángere. ut uix mihi 245

Crēdo ego hęc, tē temere: ópsecro, ampliciter,
Spēs mea: ut me tamātum iam laborum leuas.

PA. Occupas praedloqui, quāe mihi cūctia:

Nūc abire hinc denotat. AM. Quo amabo ibimus?

PA. Lētus hoc persequamur. AM. Sequor quē lubet.

PA. Sicine hic cū ūida ueste grassābimur? 251

AM. Hās quod est id necessariumat perperiti.

Sēt quid hoc opsecrāt? PA. Quid [est]? AM. Vi-

dēme amabo hoc sūm? PA. Vbiat?

AM. Ad dēxteram. PA. Videor decorum dīs locum tuē-
rier.

AM. Hāc lōge abesse opārtet homines hīac: ita hic
lepidius loca. 255

[Quisquis] deus est, ueneror ut nos ex hac aerumna
eximat,

Miseras, inopes, aerumnosas aliquo ut auxilio adiuet.

SACERDOS. PALAESTRA. AMPHELISCA.

SA. Qui sūnt, qui a patrōna precēs mea expetēs-
sant?

Nam uox me precāntum huc forās excitauit.

Bonam atque opsequētem deam atque haut gra-
uātam 260

Patrōnam execūntur benignamque mūltum.

PA. Iubēmus te saluere, māter. SA. Saluēte,
Puēllae. set ūnde [huc]

Ire nos cum ūida ueste dicam, ópsecro,

Tam maēstiter uestītas? 265

PA. Illico hinc imus hāc lōngule ex hōe loco:

Vērum lōge hīnc abest, ūnde aduectae hūc sumus.

SA. Nēmpē equo līgneo pēr uias caērulas

Estis uectae? PA. Ad modum. SA. Ergo aequius
uós erat

Candidatas uenire hostiatasque: ad hoc 270
Fánum ad istunc modum nón ueniri solet.

PA. Quae ne electae é marí simus ambae, ópsecro,
Vnde nos hostias ágere uoluisti huc?

Nunc tibi ampleximur gēua egentēs opam,
Quae in locis nesciis nescia spē sumus, 275
Vt tuo récipias tecto seruāsque nos,

Miseriarumque te ambárum uti misceat,
Quibus nec locúst ullus nec spes paráta,
Neque hoc quod uidés ampliús nobis quicquamst.

SA. Manús mihi date, exurgite á genibus ambae:
Misericordiór nulla mést feminárum. 281

Set haec pauperēs sunt, inopēs res, puéllae:

Egomét uix [meam] uitam soló: Veneri esbo

Meó seruíó. AM. Veneris fánum, ópsecro, hoc est?

SA. Fatébor: ego huiús clueo fáni sacérdos. 285

Verúm quidquid ést comitér fiet á me,

Quoad cópia ualébit.

Ite hác mecum. PA. Amíce benigneque honórem,

Máter, nostrum habés. SA. Oportet.

A C T V S II.

PISCATORES.

Omnibus modis qui pauperes sunt homines miseri
 utunt, 290

Praesertim quibus nec quaestus est nec artem didi-
 cere ullam.

Necessitate quidquid est domi id sat est habendum.

Nos iam de ornatu propemodum ut locupletes simus
 scitis.

Hisce hami atque haec harundines sunt nobis quaestu
 et cultu.

Cotidie ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum. 295

Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus:

Echinos, lopadas, ostreas, balanos captamus, conchas,
 Marinam urticam, musculos, plagusias, striatas.

Post id piscatum hamatilem et saxatilem adgredimur,

Cibum captamus e mari. si euentus non euenit 300

Neque quicquam captumst piscium, salsi lautique
 pure

Domum redimus clanculum, dormimus incenati.

Atque ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis spes
 est:

Nisi quid concharum capsimus, cenati sumus profecto.

Nunc Venerem hanc ueneremur bonam, ut nos lepide
 adiuerit hodie. 305

TRACHALIO. PISCATORES.

TR. Animum áduorsauí sédulo, ne erum úsquam
praeterírem:

Nam quóm modo exhibát foras, ad pórtum se aibat íre:
Me huc óbuiam iussít sibi ueníre ad Veneris fánum.

Set quós perconter cómmode eccos uídeo astare:
adíbo.

Saluète fures máritumi, conchítæ atque hamíótæ, 310
Famélica hominum nátio. quid ágitis? ut perítis?

PI. Vt píscatorem aequómst, fame sitíque speque.

TR. Ecquémnam

[Hodie] ádulescentem strénua facié, rubicundum, fór-
tem,

[Ingénuom,] dum hic astátis [uos], uidístis huc uenire,
Qui trís secum homines dúceret chlamydátos cum
machaéris? 315

PI. Nullum istac facie, ut praédicas, uenísse huc sci-
mus. TR. Écquem

Recáluom ac síloném nenem, atatútum, uentriósom,
Tortís supercílíis, contracta frónte, fraéduléntum,
Deorum ódium atque hominum, málum, mali uítí pro-
brique plénum,

Qui dúceret muliérculas duas sécum satis uenústas?

PI. Cum istíus modi uirtútibus operisque natus qui
sit, 321

Eum quídem ad carnificemst aéquius quam ad Vene-
rem conmeáre.

TR. At sí uidistis, dícite. PI. Huc profécto nullus
uénit.

Valé. TR. Valeté. crédídi: factúmst quod suspi-
cábar:

Data uérba ero sunt: léno abít sceléstus exulátum. 325
In náuem ascendít, múlieres auéxit: ariolús sum.

Is húc erum etiam ad prándium uocáuit, sceleris
áemen.

Nunc quíd mihí meliust, quam sílico híc [ut] erum óppe-
riar dum uéniat?

Eadem [ópera], Veneris haéc sacerdos síquid ampliús
scit,

Si uídero, exquísuero: faciét me certiórem. 330

AMPELISCA. TRACHALIO.

AM. Intéllego: hanc quae próxuma [hic] est uílla Ve-
neris fáno

Pulsáre tussisti átque aquam rogáre. TR. Quois ad
aúris

Vox mi áduolauit? AM. Ópsecro, híc quis lóquitur?
quem ego uídeo?

TR. Estne Ámpelisca haec, quae foras e fáno egredi-
tur? AM. Éstne híc

Trachálio, quem cónspicor, calátor Plesidíppi? 335

TR. Ést. AM. Is est: Trachálio, salué. TR. Salue,
Ámpelísca:

Quíd tú agís? AM. Aetatem háu malam male. TR.
Mélius omináre.

AM. Verum ómnis sapientís decet conférre et fa-
bulári.

Set Plésidíppus túus erus ubi anáthost? TR. Heia
néro,

Quasi nón sit intus. AM. Néque pol est neque húc
quidem ullus uénit. 340

TR. Non uénit? AM. Vera praédicas. TR. Non
est meum, Ampelísca.

Set quám-mox coetumast prándium? AM. Quod prán-
dium, opsecró te?

TR. Nempe rém diuinam fácitis hic? AM. Quid
sómnicas, amábo?

TR. Certe húc Labrax ad prándium uocáuit Plesi-
dippum,

Erum méum eras uoster. AM. Édepol haec miránda
facta dícis: 345

Si deós decepit ét homines, lenónum more fécit.

TR. Non rém diuinam fácitis hic uos néque erus?
AM. Arioláre.

TR. Quid tú agis igitur? AM. Éx malis multis me-
tuque súmmo

Capitálique ex perículo orbas aúxiliqúe opúmque huc
Recépít ad se Véneria haec sacérdos me et Palaé-
stram. 350

TR. An híc Palaestrastr, ópsecro, erímei amica? AM.
Cérto.

TR. Inést lepos in núnctio tuo mágnus, mea Ampe-
lísca.

Set istúc periclum pérlabelt quod fúerit uobis scíre.

AM. Confráctast, mi Trachálio, hac nócte nauis nóbis.

TR. Quid, náuis? quae istaec fábulast? AM. Non
aúdiuisti, amábo, 355

Quo pácto leno clánculum nos hinc auhere uóluit

In Síciliam et quidquíd domi fuit in nauem inposúit?

Ea núnc perierunt ómnia. TR. O Neptúne lepíde,
sálue:

Ne te áleator núllus est sapiéntior. profécto

Nimis lépíde iecistí bolum: períúrum perdidísti. 360

Set nunc ubi est leno Labrax? AM. Perit potando,
opinor:

Neptūnus magnis poculis hac nocte cum inuitavit.

TR. Credo hercle, ananæo datum quod biberet. ut
ego amo te,

Mea Ampelisea: ut dulcis es: ut mulsæ dicta dicis.

Set tu et Palaestra quomodo saluæ estis? AM. Sci-
bis faxo. 365

[De] navi timidae ambæ in scapham insulimus, quia
uidemus

Ad saxa nauem ferrier: properans exolui restem,
Dum illi timent. nos cum scapha tempestas dextro-
uorum

Differt ab illis. itaque nos uentisque fluctibusque
lactatae exemplis plurimis miserae perpetuam no-
ctem 370

* * * * *

Vix hodie ad litus pertulit nos uentus exanimatas.

TR. Nox, Neptunus ita solet: quamvis fastidiosus
Aedilis est: siquæ improbae sunt merces, iactat
omnis.

AM. Vae capiti atque aetati tuae. TR. Tuó, mea
Ampelisea. 375

Sciui lenonem facere istuc quod fecit: saepe dixi.

Capillam promittam optumum, occupiamque ariolari.

AM. Caustin ergo tu atque erus ne abiret, quom
scibatis?

TR. Quid faceret? AM. Si amabat, rogas quid face-
ret? adseruaret

Dies noctisque: in custodia esset semper. uerum
ecastor 380

Vt multi fecit: ita probe curauit Plesidippus.

TR. Quor tu istuc dicis? AM. Rés palamst. TR. Scin
tu? étiam qui it lauátum

In bálineas, quom ibi sédulo sua uestimenta séruat,
Tam súbrupiantur: quippe qui quem illórum op-
seruat fálsust:

Fur fáciie quem opseruát uidet: custós qui fur sit
néscit. 385

Set dúce me ad illam: ubíst? AM. I sane in Véneris
fanum huc íntro:

Sedéntem flentemque ópprimes. TR. Vt iam istuc
mihi moléstumst:

Set quíd flet? AM. Ego dicám tibi: hoc sése excru-
ciat ánimi,

Quia léno ademit cístulam ei, quam habébat ubique
habébat

Qui sños parentis nóscere potésset: eam uerétur 390
Ne péríerit. TR. Vbinam éa fuit cistéllula? AM.

Ibidem in náui:

Conclúsit ipse in uidulum, ne cópia esset éius

Qui sños parentis nósceret. TR. O fácinus inpudí-
cum,

Quam líberam esse opórteat, seruíre postuláre:

AM. Nunc èum cum naui scílicet abísse pessum in
áltum. 395

Et aúrum et argentám fuit ibidém lenonis ómne.

TR. Credo áliquem immersisse átque eum excepísse.

AM. Id misera maéstast,

Síbi eórum euenisse ínopiam. TR. Iam istóc magis
usus fáctost,

Vt eam íntro consolérque eam, ne sic se excruciet
ánimi.

Nam múlta praeter spém scio multís bona euenísse. 400

AM. At ego etiam, qui speraverint, spem decepis-
multos.

TR. Ergo animus aequos optimumst acrimiae con-
dimētum.

Ego eo intro, nisi quid uis. AM. Eas. ego quod mihi
imperavit

Sacerdos id faciam atque aquam hinc de proximo ro-
gabo.

Nam extemplo, si uerbis suis peterem, daturos dixit.

Neque digniorem censeo uidisse animum me quem-
quam, 406

Quos deos atque homines censeam bene facere magis
decere.

Vt lepide, ut liberalliter, ut honeste atque haut gra-
uante

Timidas, egentis, unidas, electas, exanimatas

Accipit ad sese: hanc secus quam si ex se simus na-
tae. 410

Vt eapse [modo] succincta aquam calefactat, ut lau-
emus.

Nunc, ne morae illi sim, petam hinc aquam, unde mi
imperavit.

Heus, ecqui in uillast? ecquis hoc recludit? ecquis
prodit?

SCEPARNIO. AMPELISCA.

SC. Quis qui nostris tam proterue foribus facit in-
iuriam?

AM. Ego sum. SC. Hem, quid hoc bonist? eu,
edepol specie lepida mulierem. 415

AM. Salue, adolescens. SC. Et tu multum sectato,
adolescéntula.

AM. Ad uos uenio. SC. Accípiam hospitio, si mox
uenies uésperi,

Ítem ut adfectam: nám nunc nihil est qui te mane
múlierem

* * * * *

Sét quid ais, mea hílara, lepída? AM. Ah, mínium
familiáriter 420

Me attrectas. SC. Pro di inmortales, Vénérís ecfi-
gia haéc quidemst.

Vt in ocellis hílaritydost: héia, corpus quóius modi:
Súbuolturiumst, illut quidem 'subáquillum' uolui
dicere.

Vél papillae quóius modi: tum quae índoles in sá-
uiost.

AM. Nón ego sum pollúcta pago: pótin ut me aps-
tineás manum? 425

SC. Nón licet te sic placidule béllam belle tángere?

* * * * *

* * * * *

AM. Ótium ubi erit, túm tibi operam lúdo et deli-
ciaé dabo.

Núnc, quam ob rem huc sum míssa, amabo uél tu
mi aias uél neges. 430

SC. Quid nunc uis? AM. Sapiénti ornatus quíd
uelim indiciúm facit.

SC. Méus quoque hic sapiénti ornatus quíd uelim
indiciúm facit.

AM. Haéc sacerdos Vénérís petere hinc iússit me
a uobís aquam:

* * * * *

SC. At ego basilicis sum: quem nisi oras, guttam
non feres. 435

Nestra illum puteum periculo et ferramentis fodimus.
[Nisi multis blanditiis a me gutta non ferri potest.]

AM. Quor tu aquam grauare amabo, quam hostis
hosti commodat?

* * * * *

SC. Quor tu operam grauare mihi, quam ciuis ciui
commodat? 440

AM. Immo etiam tibi, mea uoluptas, quae uoles fa-
ciam omnia.

SC. Eugepae, saluus sum: haec iam me suam uolup-
tatem uocat.

Dabitur tibi aqua, ne nequiquam me ames. cedo mi
urnam. AM. Cape:

Propera amabo ecferre. SC. Manta: iam hic ero,
uoluptas mea.

* * * * * 445

* * * * *

AM. Quid sacerdoti me dicam [esse] hic moratam
tam diu?

* * * * *

Vt etiam nunc misera timeo, ubi oculis intueor mare.

Set quid ego misera uideo procul in litore? 450

Meum erum lenonem Siciliensemque hospitem,

Quos perisse ambos misera censebam in mari.

Iam plus mali illud nobis uiuit quam ratae.

Set quid ego cesso fugere in fanum ac dicere haec

Palaestrae, in aram uti confugiamus prius 455

Quam scelus hac leno ueniat nosque hic opprimat?

Confugiam hinc: ita res suppetit subito [mihi].

SCEPARNIO.

Pro di immortales, in aqua numquam credidi
 Voluptatem inesse tantam: ut hanc traxi lubens.
 Nimió minus altus puteus videtur quam prius. 460
 Vt sine labore hanc extraxi: praefiscine,
 Satin nequam sum, utpote qui hódie amare incé-
 perim?

En tibi aquam, mea tu bellula: hem, [eam] síc uolo
 Te férre honeste, ut égo fero: ut placeás mihi.
 Set úbi tu's delicáta? cape aquam hanc sis. ubi's?
 Amat hércle me, ut ego opínor: delítuit mala. 466
 Vbi tú's? etiamne hanc úrnám accepturá's? ubi's?
 Commódule ludis. tándem uero sério.

Etiam áceptura's úrnám hanc? ubi tu's géntium?
 Nusquam hércle équidem illam uideo: ludos mé
 facit. 470

Adpónam hércle urnam íám ego hanc in mediá uia.
 Set áutem quid si hanc hinc apstulerit quispiam
 Sacram úrnám Veneris? mí éxhibeat negótium.

Metuo hércle ne illa múlter mi insidiás locet,
 Vt cónprehendar cúm sacra urna Véneria. 475

Nempe óptumo [me] ítre in uinelis énicet
 Magistrátus, síquis me hanc habere uiderit.

Nam haec líteratast: éapse cantat quóla sit.

Iam hércle éuocabo hinc hanc sacerdotém foras,
 Vt hanc accipiat úrnám. accedam huc ad foris. 480

Heus, Ptólemocratia, cape sis hanc urnám tibi:
 Muliércula hanc nesció quae huc ad me détulit.
 Intró ferundast. répperi negótium,
 Si quidem mihi ultro his ádgerunda etiámst aqua.

LABRAX. CHARMIDES.

LA. Qui homo [~~esse~~] scire miserum et mendicium uolet,
Neptuno credat sese atque aetatem suam: 486

Nam si quis cum eo quid rei commiscuit,
[Eum] ad hoc exemplum amittit ornatum domum.
Edepol Libertas lepida's, quae numquam pedem
Voluisti in nauem mecum hercle una inponere. 490
Set ubi ille meus est hospes qui me perdidit?

Atque ecce incedit. CH. Quó malum properas, La-
brax?

Nam equidem te nequeo consequi tam strenue.

LA. Utinam [ta] prius quam te oculis uidissem meis
Maló cruciatu in Stelia perbiteres, 495

Quem propter hoc mihi optigit miseró mali.

CH. Utinam [égo], quem in aedis me ad te adduxisti
[tuas],

In cárcere illo pótius cubissem die:

Deosque immortalis quaeso, dum uiuas, uti
Omnis tui similis hospites habeas tibi. 500

LA. Malam Fortunam in aedis te adduxi meas.

Quid mihi scelestó tibi erat auscultatio?

Quidue hinc abitis? quidue in nauem inscensio?

Vbi perdidisti etiam plus boni quam mihi fuit.

CH. Pol minime miror, náuis si fractást tibi, 505
Scelus te ét scelesté pártá quae uexit bona.

LA. Pessum dedisti blandimentis mé tuis.

CH. Sceléstiorem cenam cenauí tuam

Quam quae Thyestaest ánteposita et Téreo.

LA. Perii, ánimo male fit. contémte quaeso caput. 510

CH. Pulmónem edepol nímis uelim uomitum uomas.

LA. Eheú, Palaestra atque Ámpelisca, ubi éstis nunc?

CH. Piscibus in alto crédo praeibent pabulum:

LA. Mendicitatem mi optulisti operá tua,
Dum tuis ausculto magnídijs mendácijs. 515

CH. Bonámet quod habeas grátiam meritó mihi,
Qui te ex insulso salsum feci operá mea.

LA. Quia tu hinc is a me in máximam malám cracem.

CH. Eas: easque rés agebam cómmodum.

LA. Eheú, quis uinit mé mortalis míserior? 520

CH. Ego málto tanto míserior quam tú, Labrax.

LA. Qui? CH. Quia ego indignus sum, tu dignus
qui sis.

LA. O scirpe, scirpe, laúdo fortunas tuas,
Qui sémper seruas glóriam arárdinis.

CH. Equidém me ad uelitationem exerceo: 525
Nam omnia corusca praetremore fabulor.

LA. Edepól, Neptune, es balineator frigidus:
Cum uestimentis postquam a ted abii, álgeo.

Ne thermopollum quidem ullum [ille] instruit:
Ita salsam praeibet potionem et frigidam. 530

CH. Vt fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones adsident: sémper calent.

LA. Vtinam fortunam nunc [ego] anatinam úterer,
Vtí, quom exiissem ex aqua, arerém tamen.

CH. Quid, si aliquo ad ludos mé pro manducó lo-
cem? 535

LA. Quaprópter? CH. Quia pol cláre crepito dén-
tibus.

[Set] óptumo me iure elauisse árbitrór.

LA. Qui? CH. Quíne auderem técum in nauem
ascéndere,

Qui a fúndamento mi úsque mouísti mare?

LA. Tibi auscultauí: tú promittebás mihi 540

Illi esse quæstum maximum meretricibus:

Ibi me conruere posse alebas ditias.

CH. Iam postulabas te, impurata bêlva,

Totam Siciliam deuoratarum insulam.

LA. Quænam balæna meum uorauit nidulam, 545

Aurum atque argentum ubi omne compactum fuit?

CH. Eadem illa credo quæ meum marsupium,

Quod plenum argenti fuit in saccipério.

LA. Eheu, redactus sum usque ad unam hanc tuniculam.

Et ad hoc misellum pallium: peris oppido. 550

CH. Vel conuocare mihi quidem tecum licet:

Aequas habemus partis. LA. Saltem si mihi

Mulierculæ essent saluæ, spes aliquæ forent.

Nunc si me adulescens Plesidippus uiderit,

Quo ab arrabonem pro Palaestra acceperam, 555

Is exhibebit hic iam mihi negotium.

CH. Quid, stulte, ploras? tibi quidem edepol compluit;

Dum lingua uiuet, qui rem soluas omnibus.

SCERPARNIO. LABRAX. CHARMIDES.

SC. Quid illuc opsecro negotist, quod duæ mulierculæ

Hic in fano Veneris signum flentes amplexæ tenent, 560
Nescio quem metuentes miserae? nocte hac uero
proxima

Sed iactatas atque electas hodie esse aiunt e mari.

LA. Opsecro hercle, adulescens, ubi istae sunt quas
memoras mulieres?

SC. Híc in fano Veneris. LA. Quot sunt? SC. Tótidem quot ego et tú sumus.

LA. Némpe meae? SC. Némpe nescio istuc. LA. Quí sunt facie? SC. Scitula: 565

Vél ego amare utrúque possim, sí probe adpotús aitem.

LA. Némpe puellae? SC. Némpe molestus: í, uis [intro], sí lubet.

LA. Mēas oportet intus esse híc mulieres, mi Chármides.

CH. Iúppiter te pérdat, et sí súnť et sí non súnť tamen.

LA. Íntro rumpam iam húc in Veneris fānam. CH. In harathrum mánelim. 570

Ópsecro, hospes, dá mihi aliquid úbi condormiscám loci.

SC. Ístic ubi uis cóndormisce: nēmo prohibet, púplicumst.

CH. Át uides me, ornátus ut sim uestimentis úuidis.

Récipe me in tectúm, da mihi uestimentí aliquid áridi, Méa dum arescunt: ín aliquo tibi grátiam referám loco.

SC. Tégillum eccillút mihi unum áret: id sí uís, dabo, 576 Ęodem amictus, ěodem tectus ěsse soleo, sí pluit.

Tú istaec mihi dato: ěarescent fáxo. CH. Eho, an te paénitet,

Ín mari quom [hac nóctu] elauí, ne híc in terra iterum éluam?

SC. Éluas tu an ěxungare, cíccum non intérdum. 580

Tíbi ego numquam crédam quicquam nísí sí accepto pígnore.

Tú uel suda uél peri algu uél tu aegrota uél uale.

Bárbarum hospitém mi in aedis níl meror: sat lítiumst.

CH. Iámne abis? uenális illic dúctitauit, quísqvis est:

Nón est misericórs. set quid ego hic ásto infelix úul-
dus? 585

Quín abeo hinc in Véneris fanum, ut édormiscam hanc
crápulam,

Quám potavi [hoc nóctis] praeter ánimi [mei] senténtiam?

Quási uinis Graecís Neptunus nóbis suffudit mare,

ítaque aluom prodi speravit nóbis salsis póculis.

Quid opust uerbis? si ínuitare nós paulisper pérgeret,

Íbidem obdormissémus: nunc uix úuos amisit do-
mum. 591

Núnc lenonem quid agit intus úisam, conuiuám meum.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Miris modis di lúdos faciunt hóminibus:
 [Mirisque exemplis somnia in somnis damunt.]
 Ne dórmientis quidem sinunt quiescere. 595
 Velút ego hac nocte quæ processit próxuma
 Mirum atque inscitum sómniani sómnium.
 Ad hirúndininum nídum uisast símia
 Ascénsionem ut fáceret admolírier:
 Neque eas eripere quibat inde. póstibi 600
 Vidétur ad me símia adgredírier,
 Rogáre scalas út darem utendás sibi.
 Ego ad hóc exemplum símiæ respódeo,
 Natás ex Philomela atque ex Prógne esse hirúndines.
 Ago cum illa, nequid nóceat meis populáribus. 605
 Atque illa nimio iám fieri ferócior:
 Vidétur ultro míhi malum minitárier.
 In iús uocat med. sibi ego nescio quó modo
 Irátus uideor médiam arripere símiam:
 Conclúdo in uincla béstiam nequíssumam. 610
 Nunc quam ad rem dicam hoc áttinere sómnium,
 Numquam hódie quiui ad cóniecturam euádere.
 Set quíd hoc in Veneris fáno meae uicíniae
 Clamóris oritur? ánimus miratúr meus.

TRACHALIO. DAEMONES.

TR. Pro Cyrenensés populares, uóstram ego inploró
fidem, 615

Ágricolae, adcolae propinqui qui éstis his regiónibus,
Férte opem inopiae átque exemplum péssimum pessúm
date.

Vindicate, ne inpiorum pórior sit polléntia

Quam innocentum, qui se scelere fieri nolunt nóbilis.

Státuite exemplum impudenti, dátó pudóri praémium : 620

Fácite hic lege pótius liceat quám ui uicto uínere.

Cúrrite huc in Véneris sanum, uóstram iterum inploró
fidem,

Qui prope hic adéstis quique audístis clamorém meum.

Férte suppetías qui Véneri Véneriaeque antistitae

Móre antiquo in cústodelam súum commiserúnt caput.

Praétorquete infériae prius cóllum quám ad uos pér-
uenat. 626

DAE. Quid istuc est négóti? TR. Per ego haec génua
te optestór, senex,

Quisquis es... DAE. Quin tu érgo omitte génua et quid
sit mi expedi,

[Quór] tumultués. TR. Teque oro et quaéro, si sperás
tibi

Hóc anno multúm futurum sírpe et laserpícium 630

Éamque euenturam éxagogam Cápuam saluam et só-
spitem,

Átque ab líppitúdine usque siccitas ut sít tibi ...

DAE. Sánun es? TR. Seu tibi confidis fóre multam
magúdarim,

Vt te ne pigeát dare operam míhi quod te orabó, se-
nex.

DÆ. At ego te per crura et talos tērgumque optestor
tuum, 635

Sic tibi ultionem futuram speres uirgideam
Et tibi euenturam hoc anno ūberem messē mali,
Vt mi istuc diotis negoti quid sit, quorū tumultus.

TR. Qui lubet maledicere? equidem tibi bona optaui
omnia.

DÆ. Bene equidem tibi dico, qui te digna ut eueniant
precor. 640

TR. Opsecro, hoc praeuoltere. **DÆ.** Ergo quid ne-
gotist? **TR.** Mulieres

Duae innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxili,
Quibus aduersum ius legesque hic insignite iniuria
Factant sitque in Veneris fano. tum sacerdos Veneria
Indigne afflictatur. **DÆ.** Quis homost tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat uiolare? set eae mulieres 646
Quae sunt? aut quid is iniqui sit? **TR.** Si das operam,
eloquar.

Veneris signum sunt amplexae: nunc homo audacissu-
mus

Eas deripere uolt. eas ambas esse oportet liberas.

DÆ. Quis istic est, qui deos tam parui pendit? paucis
expedi. 650

TR. Fraudis, sceleris, parricidi, periuri plenissimus,
Legirupa, impudens, impurus, inuerecundissimus:
Vno uerbo apsolum, lenost: quid illum porro praedi-
dicem?

DÆ. Edepol infertunio hominem praedicas dena-
bilem.

TR. Qui sacerdoti scelestus faucis interpretasset. 655

DÆ. At male cum magno suo herole fecit. ite istuc
foras,

Turbatio, Sparax: ubi estis? TR. I ópsecro intro, sub-
veni

illis. DÆ. Iterum autem imperabo? séquimini hac.

TR. Age núnc iam,

Iúbe oculos elidere, itidem ut sépís faciánt coqti.

DÆ. Prorípíte hominem pédibus huc itidem quasi occi-
sám suem. 660

TR. Audíto tumultum: opinor, léno pugnis péctitur.

Nimis uelim inprobíssimo homini málas edentáuerint.

Sét eccas ipsae huc égregiuntur tímidae e fano mú-
lieres.

PALÆSTRA. AMPELISCA. TRACHALIO.

PA. Núnc id est, quom ómnium cópiarum atque
opum,

Auxíli, praésidi úsduitas nós tenet. 665

[Nulla spes] néc ulast quae salutem ádferat,

[Nec scímus quam in] pártém ingredi persequá-
mur.

[Nimis magno míserae] in metú nunc sumus ámbae.

[Tánta] inoportúnitas tántaque iniúria

[Fácta in] nos ést modo hic íntus ab nóstro ero, 670

[Qui] scelestús sacerdotém anum praécipes

Réppulit, própulit pérquam indignís modis

Nósque ab signo íntumo uí deripuit sua.

Sét núnc se ut ferúnt res fortúnaeque nóstrae,

Morírist par néc meliust mórtē in míseriis. 675

TR. Quid ést? quae illaec orátioést? cesso égo illas
consolári?

Heús, Palaestra: heus, Ámpélisca. PA. Ópsecro, quíst
quí uocat?

AM. Quis is qui nōminat? TR. Si respexis, scies.

PA. Ó salutis meae spēs. TR. Tace ac bono animo es:

Mé uide. PA. Si modo id liceat, uis ne opprimat.

TR. Quae uis? PA. Vim mi adigit adferam ipsa. TR.

Ali desine: nimis inéptas. 681

PA. Desiste dictis nūc iam me miseram consolári.

AM. Nisi quid re praesidi adparas, 'Trachellio', acta haec res est.

PA. Certumst moriri quam hūc pati [grassári] lenonem in me.

Set muliebri animo sum tamen: miserae [quom uenit] in mentem 685

Mihi mortis, metus membra occupat. TR. Edēpól [quamquam] hoc acerbumst,

Bonum animum habete. PA. Nam opsecro unde [animus bonus] mi inuenitur?

TR. Ne, inquam, timete: adsidite hic in ara. AM. Quid istaec ara

Prodēsse nobis [plūs] potest quam signum in fano hic intus

Veneris, quod amplexae modo, unde abreptae per uim miserae? 690

TR. Sedete hic modo: ego hinc uos tamen tutabor. aram habete hanc

Vobis pro castris: moenia [haec]: hinc ego uos defenso.

Praesidio Veneris militiae lenonis contra incēdam.

PA. Tibi auscultamus et Venus alma ambae te opsecramus

Aram amplexantes hanc tuam lacrumantes, genibus nixae, 695

In cōtōdēlam nōs tuam ut recipias et tutēre:
 Illōs acleatos, quī tuum fecērunt fanum parui,
 [Vt ūlciscare] nōsque ut hanc tua pāce aram opsidēre
 [Sipā, quae] elautae ambae sumus operā Neptuni nōctu:
 [Ne inuigas] habeas, neue idcirco nōbis uitio uōrtas, 700
 Si, quīdpiamst minus quōd bene esse laūtum [tu] ar-
 bitrēre.

TR. Has aequom petere intéllego: decet āps te id
 impetrāri:

[Ignoscere his te conuenit: metus has id ut faciant
 subigit.]

Te ex cōncha natam esse aūtumant: caue tu hārum
 conchas spērnas.

Sēt optime eecum exīt senex, patrōnus mihique et
 uōbis. 705

DAEMONES. LABRAX. LORABIL. TRACHALIO.
 PALAESTRA ET AMPELISCA.

DAE. Éxi e fano, nātum quantumst hōminum sacrilegis-
 sume.

Vōs in aram abíte sessum. sēt ubi sunt? TR. Huc ré-
 spice.

DAE. Óptume: istuc uóluerāmus. iúbe modo accedāt
 prope.

† Tūn legirupiónem hic nobiscúm dis facere póstulas?
 Pūgnam in os impinge. LA. Iniqua haec pátior cum
 pretiō tuo. 710

DAE. Át etiam minitátur audax. LA. Iūs meum erep-
 tūmst mihi:

Mēas mihi ancillās inuito me éripis. TR. [Ergó dato]

Dé senatu Gyrenensi quémvis opulentum [arbitrum],
 Si tuas esse oportet nunc eas esse oportet liberas,
 Nunc in carcerem compingi te aequomst aetatemque
 ibi 715

Te usque habitare, donec totum carcerem contraheris.

LA. Nón hodie isti rei auspicaui, ut cum furcifero fabuler.

Té ego appello. DÆ. Cum istoc primum qui te novit
 disputa.

LA. Tecum ago. TR. Atqui mecum agundumst. suntne
 illae ancillae tuae?

LA. Sunt. TR. Agedum ergo, tange utramvis digitulo
 minimumo modo. 720

LA. Quid, si attigero? TR. Exemplo hercle ego te
 follem pugilatorium

Faciam et pendentem incursabo pugnis, periurissime.

LA. Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara ab-
 ducere?

DÆ. Nón licet: itast lex aput nos. LA. Mihi cum vo-
 stris legibus

[Nihil est] commercii: equidem iam istas ambas educam
 foras. 725

Tú senex si istas amas, huc arido argentost opus.

DÆ. Veneri haec autem conplacuerunt. LA. Hábeat,
 si argentum dabit.

DÆ. Déa tibi argentum? nunc adeo ut scias meam sen-
 tentiam,

Occupito modo illis adferre uim ioculo paucillulam:

Ista ego te hinc ornatum amittam, tu ipsus te ut non nó-
 ueris. 730

Vós adeo, ubi ego innúero vobis, ni ei caput exocu-
 lassitis,

Quasi iunctis murteta item ego vos uirgis circumuinciam.

LA. Vi agis mecum. TR. Etiam opprobros uim, flagiti
flagrantia?

LA. Tū trifurcifer mihi audes inclementer dicere?

TR. Fateor, ego trifurcifer sum: tū's homo adprime
probus: 733

Nūmqui minus hasce esse oportet liberas? LA. Quid,
liberas?

TR. Atque eras tuas quidem hercle atque ex germana
Graecia:

Nam altera haec est nata Athenis [ingenuis parentibus].

DÆ. Quid ego ex te audio? TR. Hanc Athenis esse
natam liberam.

DÆ. Mēa popularis opsecro haec est? TR. Nōn tu
Cyrenensis es? 740

DÆ. Immo Athenis natus altusque educatusque Atticis.

TR. Opsecro, defende ciuis tuas, senex. DÆ. O filia,
Quōm ego hanc uideo, mearum me apsens miseriarum
cōmmones:

Trima quae perlit mi: iam [ea] tantast, si uiuit, scio.

LA. Argentum ego pro istisce ambabus, quōlae erant,
dominō dedi. 745

Quid mea refert, haec Athenis nataene an Thebis sient,
Dūm mihi recte seruitutem seruiant? TR. Itane, impu-
dens?

Tūne hic felis uirginalis liberos parentibus

Sublectos habebis atque indigno quaestu cōteres?

Nānque huic alterae quae patria sit, profecto nescio: 750

Nisi scio probiorem hanc esse quā te, impurissimae.

LA. Tūae istae sunt? TR. Cōtende ergo, uter sit
tergo uerior:

Ni offermentas habebis plūris in tergō tuo

Quam illa nuda longa clauos, tum ego ero mendacissimus.

Póstea [tu] aspició meum, quando ego tuum inspectá-
nero: 755

Ní erit tam sincerum, ut quis dicat ampullarius,
Óptimum esse operi faciundo corium et sincerissimum,
Quid causa est quin uirgis te usque ad saturitatem sat-
ciem?

Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam
tibi.

LA. At quin, quis notás, utramque iam mecum abducám
semul. 760

DÆ. Quid facies? LA. Volcánum adducam: is Véné-
riat aduorsarius.

TR. Quó illic it? LA. Heus, écquis hic est? heús.

DÆ. Si attigeris ostium,
Iam tibi hercle in ore fiet méssis mergis púgneis.

LA. Nullum habemus ignem: ficis uictitamus aridis.

DÆ. Ego dabo ignem, si quidem in capite tuo conflandi
cópiast. 765

LA. Ibo hercle aliquo quaeritatum ignem. DÆ. Quid,
quom inueneris?

LA. Ignem magnum hic faciam. DÆ. Quine ut húma-
num exurás tibi?

LA. Immo hasce ambas hic in ara ut úsuas comburam.

DÆ. Id uolo.

Nam hércle ego te continuo arripiam bérba et in ignem
cóniciam.

Téque ambustulatum magnis obiciam anibus pábulum. 770

Quóm coniecturam égomet mecum fácio, haec illast
símia,

Quae has hirundínés ex nido uólt eripere ingrátis,

Quód ego in somnis somniaui. TR. Scia quid tecum oró,
senex?

Vt illas serues, uim defendas, dum ego erum adducó
meum.

DAE. Quaere erum atque adduce. TR. At hic ne...

DAE. Máximo maló suo, 775

Si attigerit siue óceptassit. TR. Cura. DAE. Cura-
támst: abi.

TR. Hunc quoque adserua ipsum, nequo abítat. nam
promisimus

Cárnufici aut talentam magnum aut hunc hodie sistere.

DAE. Ábi modo: ego, dum abés, ut abeat nón sinam.

TR. Huc reuénero.

DAE. Vtrúm tu leno cám malo labéntius 780

Quódecis an sic sine malo, si cópiast?

LA. Ego quae tu loquere fiócci non fació, senex.

Meas quídem ted inuito et Venere et summó loue

De ará capillo iam deripiam. DAE. Tangedem.

LA. Tangam hércle uero. DAE. Ágedum ergo, accede
húe modo. 785

LA. Iabedúm recedere istos ambo illúc modo.

DAE. Immo ad te accedent. LA. Nón hercle equidem
cénseo.

DAE. Quid agés, si accedent própíus? LA. Ego re-
césse.

Verúm, senex, si te únquam in urbe offéndero,
Numquam hércle quisquam mé lenonem díxerit, 790
Si té non ludos péssumos dimísero.

DAE. Facito istuc quod minitáris. set nunc ínterim
Si illis attigeris, dábitur tibi magnum malum.

LA. Quam magnum uero? DAE. Quántum lenouí sat
est.

LA. Minús ego istas flócci non faciós tuas: . . . 795
 Equidem eas te inuito iam ámbas rapiam. DÆ. Tán-
 gedum.

LA. Tangam hércle uero. DÆ. Tánges, at scin quó
 modo?

Idúm Turbalio catriculo, adfer [húc domo]
 Duas cléuas. LA. Clauas? DÆ. Sét probas: pro-
 perá cito.

Ego te hódie faxo récte acceptum, ut dígnus es. 800

LA. Eheú, scelestus gálcam in navi pérdidi:
 Nunc mi ópportuna hic ésset, salua sí foret.
 Licét saltem istas mi áppellare? DÆ. Nón licet.

Ehem,
 Eccum óptume edepol [húc] clauator áduenit. 805

LA. Illút quidem edepol tinnimentumst aúribus.
 DÆ. Age, áccipe illanc álteram clauám, Sparax.
 Age, álter istinc, álter hinc adsistite.

Adsistite ambo. síc. audite núnc iam:
 Si hercle illic illas hódie digito tétigerit 810

Inuítas, ní istunc ístis inuitássitis
 Vsque ádeo, donec quá domum abeat nésciat,
 Perístis ambo. sí áppellabit quémpiam,
 Vos réspondetote ístinc istarúm uicem.
 Sin ípse abíttere hínc uolet, quantúm potis, 815
 Extémplo amplexitóté crura fústibus.

LA. Etiám me abire hinc nón sinent? DÆ. Dixi satis.
 Et ubi ille seruos cúm ero [suo] huc aduénérít,
 Qui erum árcessiuit, ítote extémplo domum.
 Curáte haec sultis mágna díligéntia. 820

LA. Eu, hércle ne ístic fána mutantúr cito:
 Hoc Hérculist iam, Véneris fanum quód fuit:
 Ita dúo destituit sígna híc cum clauís senex.

Non hércle quo hinc nunc gēntiam aufugiam scio t.
Ita nūc mi atroxque secuit, et terra et mare. 825

Palaestra. LO. Quid uis? LA. Ápage, controuér-
sias:

Haec quidem Palaestra quae respondit nō meast.

Heus, Ámpellica. LO. Caut sis infortunio.

LA. Ut pētis est, ignaui hōmīnes satis recte mōment.
Set uōbis dico, heus, uōbis num moléstias? 830

Me adire ad illas propius? LO. Nil nobis quidem.

LA. Numquid molestum mīhi erit? LO. Nil, si cá-
ueris.

LA. Quid est quod caueam? LO. En, á crasso in-
fortunio.

LA. Quaeso hércle adire ut liceat. LO. Adeas, si
uelis.

LA. Bene hércle factum: uōbis habeo grátiam. 835

Accédam propius. LO. Illic asta tu sīco.

LA. Edepól proueni néquiter multis modis:

Certūst hasce hodie usque ópsidione uincere.

PLESIDIPPVS. TRACHALIO. LABRAX. LORARII.

PALARSTRA ET AMPELISCA. CHARMIDES.

PL. Meamne ille amicam lēno ui, uoléntia

De ará deripere Vénēris uoluit? TR. Ád modum. 840

PL. Quia éccidisti extémplo? TR. Gladius nōn erat.

PL. Caperés aut fustem aut lápidem. TR. Quid; ego
quási canem

Hominem insectarer lápidibus nequissimum?

* * * * *

LA. Nunc pól ego perii: Plésidippus éccum adest:

Conuocaret iam hic me totum cum palinuro. 845

PL. Etiamne in ara tunc sedebat mulierem,

Quom ad me profectus es? TR. Nunc ibi dicitur.

PL. Quis illas nunc illic seruat? TR. Nescio quis
sonex;

Vicinus Veneris, is dedit operam optumam:

Is nunc cum seruis seruat: ego manducamus. 850

PL. Duc me ad lenonem recta. ubi illic est homo?

LA. Salue. PL. Salutem nil moror. opta ocius,

Rapin te optorto collo mauis an trahi:

Vtrumuis opta, dum licet. LA. Neutrum uolo.

PL. Abi sane ad litus curriculo, Trachalle, 855

Iube illos in urbem ire obuam a portu mihi,

Quos mecum duxi, hunc qui ad carnificem traderent:

Post huc redito atque agitato hic custodiam.

Ego hunc scelestum rapiam [iam] in ius exules:

Age, ambula in ius. LA. Quid ego deliqui? PL. Ro-
gas? 860

Quine arrabonem a me accepisti ob mulierem

Et eam hinc auexi? LA. Non auexi. PL. Quor
negas?

LA. Quia pol prouexi: auerere non quivi miser.

Equidem tibi [hodie] dixeram praesto fore

Aput Veneris fanum: numquid muto? sumne ibi? 865

PL. In iure causam dedito: hic uerbum sat est.

Sequere. LA. Opsecro te, subueni, mi Charmides:

Optorto rapior collo. CH. Quis me nominat?

LA. Videm me ut rapior? CH. Video atque inspecto
lubens.

LA. Non subuenire mi audes? CH. Quis homo te
rapit? 870

LA. Adulescens Plesidippus. CH. Vt nactus es, habe:

Bene animo meliast te in neruom contrépere:

Tibi óptigit quod plúrurú exoptánt sibi.

LA. Quid id ést? CH. Vt id quod quærant inueniánt
sibi.

LA. Sequere, ópsecro, me. CH. Páríter suades,
quális es: 875

Tu in néruom rapere: eo me ópsecras ut té sequar?

PL. Etiám retentas? LA. Péril. PL. Verum sít
uelim.

Tu méa Palaestra et Ámpelisea, ibídem sílico

Manéte, dum ego huc rédeo. LO. Equidem suádeo

Vt ad nos abeant pótius, dum recipís. PL. Placet:

Bene fácitis. LA. Fures mi éstis. LO. Quid, furés?

PL. Rape. 881

LA. Oro, ópsecro, Palaéstra. PL. Sequere, cárnufex.

LA. Hospés. CH. Non sum hospes: répudio hospi-
tíum tuum.

LA. Sicín me spernís? CH. Síc ago: semél bíbo.

LA. Di te infelicient. CH. Ístic capítí díctito. 885

Credo álium in áliam béluam hominem uórtter:

Illic in columbum, crédo, leno uórttitur:

Nam in colúmbari collum [éius] hau multo póst erit.

In néruom ille hodie nídamenta cóngeret.

Verúm tamen íbo, ei áduocatus út siem, 890

Siquí mea opera cítius addicí potest.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Bene factum et uolup est hodie me his mulierculis
 Tetulisse auxilium: iam cluentas repperi,
 Atque ambas forma scitula atque aetatula.
 Set uxor scelestas me omnibus seruât modis, 895
 Nequî significem quidpiam mulierculis.
 Set Gripus seruos nôster quid rerum gerat,
 Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare.
 Pol magis sapisset, si dormiuisset domi:
 Nam nunc et operam ludos facit et retia, 900
 Ut est tempestas nunc atque ut noctu fuit.
 In digitis hodie percoquam quod ceperit:
 Ita fluctuare uideo uehementér mare.
 Set uxor uocat me ad prandium: redeo domum.
 Iam applébit auris meas sua uaniloquentia. 905

G R I P V S.

Neptúno has agó gratias meo patrôno,
 Qui salis locis incolit pisculentis,
 Quom me ex suis locis pulcre ornatum expedit
 Templisque reducém, plurimâ praeda onustum

Salute horiaté, quae in mari fluctuoso
Piscatu nouo me uberi conpotiuit. 910

Miró mihi modo étque incredúbili híc piscátus
Lepide éuenit néc pisciam úllam unciám hódie
Pondó cepi nísi hoc quod fero híc [mecum] in réte.
Nam ut dé nocte múlta inpigréque exurréxi, 915
Lucrúm praepostui sopéri et quiéti:

Tempéstate saéua experíri expetúni,
Paupértatem éri qui et meám seruitútem
Tolerárem opera hau parcús mea.

Nímis homo nihilíst qui piger est, nímisque id genus odi
égo male homínium. 920

Vígilare addecét qui sua uolt témpéri conficere officia:
Nón enim illum expectáre oportet, dum érus se suscitét
ád suum officium.

Nám qui dormiúnt lubentér, sine lucro et cum málo quie-
scunt.

Nam égo nunc, qui inpigér fui, repperí mi piger ut sí
uelim sim.

Hóc ego repperí in mari [hódie]: quídquid inest, graue
quíd inest: áurum 925

Híc ego inesse reór. nec mi ullus cónscius est homo.
núne tibi, Gripe,

Haéc occasio óptigit, ut líberet te ex pópulo praetor.
Núne sic faciam, sic consiliúms: ád erum ueniam dócte,
astute,

Paúxillatim póllícitabor pró capite argentum, út sim
líber.

Iám ubi líber ero, igitur demum ínstruam ágram atque
aedis, mancipia: 930

Néqúas magnis mécreaturam fáciam: apud reges réx per-
hibebor.

Post animi curam mihi nunc fidiam atque instabor
Stratonicum,

Oppida circumuictitabor. ubi nobilitas mea erit clara,
Oppidum magnam commoenbo: ei ego urbi Gripo in-
dam nomen,

Monumentum meae fidae et factis, sibi que regnum mag-
num institutam. 935

Magnas res hic agito in mentem intrudere. nunc hanc
[praedam] condam.

Sed hic rex cum acetis pransurus est salis, sine bono pul-
mento.

TRACHALIO. GRIPVS.

TR. Heus mane. GR. Quid maneam? TR. Dum hanc
tibi quam trahis rudentem concipico.

GR. Mitte modo. TR. At pol ego te adiuvabo. bonis
quod bene fit, haud perit.

GR. * * * * turbida tempestas fuit heri: 940
Nil habeo, adulescens, piscium: ne tu mihi esse pe-
stules.

Non uides referre me unidum retis sine squamoso
pecu?

TR. Non edepol piscis expeto quam tui sermonis sum
indigens.

GR. Iam, quisquis es, me odio enicas. TR. Non siquam
ego abire hinc te: mane.

GR. Cane sis male: quid tu, malum, nam[quid] me
retrahis? TR. Audi. 945

GR. Non audio. TR. At pol qui audies. GR. Quin
post eloquere quid uis.

TR. Eho [tú], operae prethincat modo quod tibi ego
uolo narrare.

GR. Elóquere quid id est. TR. Vide, num quis-
piam consequitur própe nos.

GR. Écquid est quód [id] mea réferat? TR. Sci-
licet:

Sét boni cónsili écquid in té mihiast? 950

GR. Quid negotiast, modo díce. TR. Dicám, tace,
Sí fidem modo

Dás mihi te nón fore infidam.

GR. Dó fidem tibi:

Fíduš ero, quisquis es. TR. Aúdi. 955

Fúrtum ego uidi quí faciebat: nóram dominum id quóí
febat.

Póst ad furem egomét deuenio féroque ei conditióem
hoc pacto:

‘Ego istuc furtum scío quóí factumst: núnc mihi si uis
dare dimidium,

índiciuſ dominó non faciam’. is mſhi nſhíl etiám re-
spondit.

Quíd inde aequomst dari mſhi? dimídium uólo dicas.

GR. Immo ámplius etiám: 960

Nám nisi dat, dominó dicundum cénseo. TR. Tuo con-
silio faciam.

Núnc aduorte animúm: namque hoc omne áttinet ad
té. GR. Quid factumst?

TR. Vidúlum istum quóíus est noui ego hómínem iam
pridem. GR. Quid est?

TR. Ét quo pacto pérliit. GR. At ego quó pacto in-
uentúst scío:

Ét quí inuenit hómínem noui, et dómnus quí nunc
ést scío. 965

Nihilō pei plaris tua hoc quam quāti illat refert mea.
 Égo illum noui quāti nunc est: tū illum quōiū an-
 tēhac fuit.

Hūc homo nemo a mē feret: ne tū te speres óciū.

TR. Nōn ferat, si dōminū ueniat? GR. Dōminū
 huic, ne frāstra sis,

Nisi ego nemo nātust, hūc qui cēpi in uenatū meo.

TR. Itane uero? GR. Eoquem ésse dices in mari pís-
 cēm meum? 971

Quōs quom capio, si quidem cepi, mēi sunt: habeo
 pró meis.

Nēc manū adserūntur neque illinc pātem quisquam
 pōstulat.

In foro palam ómnis uendo pró meis uenálibus.

Māre quidem commūne certost ómnibus. TR. Ad-
 sēntio: 975

Quí minus hūc cōmmūnem quaeso mīhi esse oportet
 uidulum?

In mari inuentúst. GR. Ne [tu homo's] impudenter
 impudens:

Nām si istuc ius sit quod memoras, piscatores pērierint.
 Quippe quom extemplo in macellum pisces prolati
 sient,

Nemo emat: suam quisque partem piscium poscāt
 sibi: 980

Dícat in mari communi cāptos. TR. Quid ais, impu-
 dens?

Aúsus etiā cōparare uidulum cum piscibus?

Éadem tandem rēs uidetur? GR. In manu non ést
 mea:

Úbi demisi réte atque hamum, quídquid haesit éx-
 traho.

Mēum quod rete atque hāmi naneti sūnt, meum potissimum sunt. 985

TR. Immo hercle haut est, si quidem quod uas excipiat. **GR.** Philosopho.

TR. Sēt tu enūquam piscatorem uidisti, uenēfice, Vidulum piscēm cepisse aut protulisse ullum in forum?

Nōn enim tu hīc quidem occupabis omnia quaestus quos uoles:

Et ditorem et piscatorem tē esse, impure, postulas. 990
Vēl te mihi monstrāre oportet piscis qui sit uidulus:
Vēl quod in mari non natumst nēque habet squamas
né feras.

GR. Quīd, tu numquam audiūisti antehac uidulum esse piscēm? **TR.** Scelus,

Nūllus est. **GR.** Immōst profecto: ego qui sum piscatōr scio.

Vērūm raro cāpitur: nullus mīnus saepe ad terrām uenit. 995

TR. Nīl agis: dare uērba speras mīhi te posse, fūcifer.

Quō colorest? **GR.** Hōc colore cāpiuntur pauxilluli: Sūnt alii puniceo corio, māgni item atque atrī. **TR.** Scio:

Tu hērcle, opino, in uidulum conuōrtes piscem, nīsi canes:

Fiet tibi puniceum corium, pōstea atrum dēnuo. 1000

GR. Quōd scelus hodie hōc inueni. **TR.** Vērba facimus: it dies.

Vide sis, quōius arbitrātū nōs uis facere? **GR.** Viduli Arbitratu. **TR.** Itā enim uero? stultus es. **GR.** Saluē, Thales.

TR. Tú istunc hodie nōn feres, nisi dās sequestrum
aut arbitrum,

Quōius hæc res arbitrata fiat. GR. Quæso sūtur es?

TR. Sum elleborosus. GR. At ego cerritus: hūnc
non amittā tamen. 1006

TR. Vērbum etiam adde unū, iam in cerebro colā-
phos apstrudā tuo.

Égo iam hic te, itidem quāsi peniculus nōuos exurgeri
solet,

Ni hūnc amittis, exurgebo quīdquid humoris tibi sit.

GR. Tānge: affligam ad terram te itidem ut piscem
soleo pōlypum. 1010

Vīs pugnare? TR. Quīd opust? quin tu pōtius prae-
dam dīuide.

GR. Hīnc tu nisi malū frunisci nīl potes, ne pō-
stules.

Ábeo ego hīnc. TR. At ego hīnc offlectam náuem,
nequo abeās: mane.

GR. Sī tu prōreta isti naui's, égo gubernatōr ero.

Mitte rudentem [núnc], sceleste. TR. Mīttam: omitte
fidulum. 1015

GR. Nūnquam hercle hīnc hodie ramenta fies fortu-
nātor.

TR. Nōn probare pērnegando mīhi potes, nisi pārs
datur

Aut ad arbitrum reditur aut sequestro pōnitur.

GR. Quēmue ego excepi in mari? TR. Ast ego in-
spectaui e litore.

GR. Méa opera [et] labóre et rete et hōria. TR. Num-
quī minus, 1020

Si ueniat nunc dōminus quolust, égo quī inspectam
procul

Te hūc habere, fūr sum quam tu? GR. Nihil. TR.

Mane, mastigia:

Quo argumento socius non sum et fūr sum, factum ex
tē sciam.

GR. Nescio: neque ego istas nostras léges urbanas
scio,

Nisi quia hūc meum esse dico. TR. Et ego item
esse aio meum. 1025

GR. Mane iam: repperi quo pacto nec fur nec socius
sies.

TR. Quó pacto? GR. Sine me hūc abire: tú abi
tacitus túam uiam,

Nec tu me quoquam indicassis néque ego tibi quic-
quám dabo.

Tú taceto: ego mússitabo. hoc óptimum atque ae-
quíssimum est.

TR. Écquid conditionis audes férre? GR. Iam du-
dum fero: 1030

Vt abeas, rudéntem amittas, míhi molestus né sies.

TR. Mane, dum refero condiciónem. GR. Te, ópse-
cro hercle, aufér modo.

TR. Écquem in his locis nouisti? GR. Opórtet uici-
nós meos.

TR. Vbi tu hic habitas? GR. Pórró illic longe úsque
in campis últimis.

TR. Vín qui in hac uilla hábitat eius ábitratu
fieri? 1035

GR. Páulisper remitte restem, dúm concedo et cónsulo.

TR. Fiat. GR. Euge, salua res est: praéda haec per-
petuást mea.

Ad meum erum arbitrum uocat me hic intra praesepis
meas.

Nūquam hercle hodie abdicabit ab suo triclinium.
Né iste hauscit quam conditionem tétulit: ibo ad ár-
bitrum. 1040

TR. Quid igitur? GR. Quamquam istuc esse iūs me-
um certó scio,

Fiat istuc pótius quam nunc púgnem tecum. TR.
Nūc places.

GR. Quámquam ad ignotam árbitrum me adpélis, si
adhíbebit fidem,

Étsi ignotust, nótust: si non, nótus ignotíssumust.

DAEMONES. PALAESTRA ET AMPELISCA. (LOBARII.)
GRIPVS. TRACHALIO.

DÆ. Sério edepol, quámquam uos quae uóltis [cupio],
múlteres, 1045

Métuo propter uós mea uxor né me extrudat aé-
dibus,

Quae me pelicéa adduxe dícet ante oculós suos.

Vós confugite in áram potius quám ego. MV. Mi-
serae périlimus.

DÆ. Égo uos saluas sístam: ne timéte. set quid uós
foras

Prósequimini? quóniam ego adsum, fáciat nemo in-
iúriam. 1050

Íte, inquam, domum ámbo nunc iam ex praesidio praé-
sides.

GR. Ó ere salue. DÆ. Salue. quid fit? TR. Túun
hic séruost? GR. Huius pudet.

TR. Nihil ago tecum. GR. Érgo abi hinc sis. TR.
Quaeso respondé, senex:

Tunc hic servast? DÆ. Mēus est. TR. Hem, istuc
optume, quandó tuast.

Iterum te salúto. DÆ. Et ego te. tū'es, qui hau
multó prius 1055

Abiisti hinc eram árcessitum? TR. Ego is sum. DÆ.
Quid nunc uís tibi?

TR. Némpe hic tuas est? DÆ. Mēus est. TR. Istuc
optume, quandó tuast.

DÆ. Quid negotist? TR. Vír scelestus illic est.

DÆ. Quid fecít tibi

Vír scelestus? TR. Hómini ego isti talos suffringi
uolo.

DÆ. Quid est qua de re litigatis nūnc inter uos?
TR. Éloquar. 1060

GR. Immo ego eloquár. TR. Ego opinor rém faces-
so. GR. Sí quidem

Sis pudicus, hinc facessas. DÆ. Grípe, animum ad-
uorte ac tace.

GR. Vtin istic prius dicat? DÆ. Audi. lóquere tu.
GR. Allenón prius

Quám tuo dabis orátionem? TR. [Hem,] út nequitur
cónprimi.

Ita ut ocepí dícere, illum quém [tu fano Vémerio] 1065
Dúdum lenonem éxtrusisti, eius uídulum hic ecclillum
[habet].

GR. Nón habeo. TR. Negás quod oculis uídeo? GR.
At ne uideás uelim.

Hábeo, non habeo: quid tu me cúras quid rerúm
geram?

TR. Quómodo habeas, illut refert, iúrene anne iniúria.

GR. Ní istum cepi, núlla causat quám me rondonés
cruci. 1070

Si in mari rete [ego] prehendi, qui tunc potuisti, quam meum?

TR. Verba dat: hoc modo res gestast, ut ego dico.

GR. Quid tu ais?

TR. Quoad primarius uir dicat, conprime hunc sis, si tuust.

GR. Quid, tu idem uis mihimet fieri, quod eras, consuevit tibi?

Si ille te conprimere solitust, hic nos noster non solet. 1075

DÆ. Verbo illo modo ille uicit. quid nunc tu uis? dic mihi.

TR. Equidem ego neque partem posco mihi istinc de istoc uidulo

Néque meum esse hodie umquam dixi: set isti inest cistellula

Huius mulieris, quam dudam dixi fuisse liberam.

DÆ. Némpe tu hanc dicis, quam esse aiebas dudum popularém meam? 1080

TR. Ad modum: et ea quae olim parua gestauit crepundia

Isti in ista cistula insunt, quae isti inest in uidulo.

Hoc neque istic uisus et illi miserae suppetias feret,

Si id dederit, qui suos parentis quaerat. DÆ. Faciam ut det: tace.

GR. Nihil hercle ego sum isti daturus. TR. Nū peto nisi cistulam 1085

Et crepundia. GR. Quid, ea si sunt aurea? TR. Quid istuc tua?

Aurum auro expendetur, argentum argento exaequabitur.

GR. Fác sis aurum ut uideam: post ego faciám ut uideas cistulam.

DÆ. Cauté malo ac tace tú: tu perge ut doceáristi dicere.

TR. Vnum te opsecro, út ted huius cónmiserescat mullieris, 1090

Si quidem hic lenónis elust uidulus, quem súsPICOR.

Híc [ego] nisi de opínione cértum nil dicó tibi.

GR. Viden scelestus ut ácupatur? TR. Sñe me ut occepi loqui.

Si scelesti illtus est hic quóius dico uidulus,

Haéc poterant nouísse: ostendere his iube. GR. Ain? osténdere? 1095

DÆ. Haút iniquom díct, Gripe, ut óstendatur uidulus.

GR. Immo hercle insignite inique. DÆ. Quidum?

GR. Quia, si osténdero,

Cóntinuo hunc nouísse dicent scilicet. TR. Scele-rúm caput,

Vt tute's, item ómnis censes ésse? periuri caput.

GR. Ómnia ego istaec fácte patior, dúm hic hinc a me séntiat. 1100

TR. Átqui nunc aps té stat: uerum hinc cibit testi-mónium.

DÆ. Grípe, aduorte animúm. tu paucis éxpedi quid póstulas.

TR. Díxi equidem: set si parum intelléxti, dicam dé-nuo.

Hánte ambas, ut dúdam dixi, ita ésse oportet líberas:

Haéc Athenis párua fáit uírgo surpta. GR. Díc mihi,

Quíd id ad uidulum áttinet, seruáé sñt istae an lí-berae. 1106

TR. Omnia iterum uis memorari, scelus, ut deficiat dies.

DAE. Apertine maledictis et mi quod rogavi disce.

TR. Cistellam isti inesse oportet caudeam in isto ardulo,

Vbi sunt signa qui parentis noscere haec possit suos, 1110

Quibuscum parua Athénis perlit, sicuti dixi prius.

GR. Iuppiter te dique perdant. quid ais, uir uenefice?

Quid, istae mutae sunt, quae pro se fabulari non queant?

TR. Eo tacent, quia tacitast [melior] mulier semper quam loquens.

GR. Tum pol tu pro oratione nec uir nec mulier mihi's. 1115

TR. Quidam? GR. Quia enim neque loquens es neque tacens unquam bonus.

Quaeso, enumquam hodie licebit mihi loqui? DAE. Si praeterhac

[Vnum] uerbum facis hodie, ego tibi conminuam caput.

TR. Ut id ocepi dicere, eam, senex, te quaeso cistellam

Ut iubeas hunc reddere illis: ob eam siquid postulat Sibi mercedis, dabitur: alint quidquid ibist habeat sibi. 1121

GR. Nunc demum istue dicis, quoniam ius meum esse intellegis:

Dudum dimidiam petebas partem. TR. Immo etiam nunc peto.

GR. Vidi petere multum, etiam quom nihil auferret tamen.

DÆ. Nón ego te comprimere possum sine malo? GR.

Si istic tacet, 1125

Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro remeā loqui.

DÆ. Cedo [sis] modo mi uidulum istum, Gripe. GR.

Concredam tibi:

At si istorum nil sit, mihi uti reddas. DÆ. Reddetur.

GR. Tene.

DÆ. Audi nunc iam, Palaestra atque Ámpelíscā, hoc
quod loquor:

Estne hic uidulus, ubi cistellam tuam inesse [hic]
aibāt? PA. Is est. 1130

GR. Perii miser ego hércle: ut prius quam pláne
aspexit flico

Eum esse dixit. PA. Fáciam ego hanc rem [plánam ex
procliuá] tibi.

Cistellam isti inesse oportet eádeam in isto uidulo:

Ibi ego dicam quidquid inerit nóminatim: tú mihi
Nihilum ostenderis. si falsa dicam, frustra díxero: 1135

Vós tum uobis istaec quidquid inerit isti habébitis.

Sét si uera, tum ópsecro te ut meā mi reddantur.

DÆ. Placet:

his merum oras meo quidem animo. GR. At meo
hércle [summam iniúriam]:

Quid, si ista aut supérstitiosa aut áriolast atque
omnia

Quidquid inest uera dicet? ane habebit áriola? 1140

DÆ. Nón feret, nisi uera dicet: néquiquam ário-
lábitor.

Solae uidulum érgo, ut quid sit uerum quam primúm
sciam.

GR. Hóc habet: est solútum. ah perii: uideo cistel-
lam. DÆ. Haécinest?

PA. Istaec est: o mei parentes, hic vos conditós
gero:

Huc opesque spésque vestram cognoscendam cón-
didi. 1145

GR. Túm tibi hercle deós iratos ésse oportet, quis-
quis es,

Quae parentis tám in angustum túos locum compégeris.

DÆ. Grípe, accede huc: túa res agitur: tú, puella,
istinc procul

Dícto quid ínsit et qua fácie: memorato ómnia.

Si hércle tantillúm peceassis, quód posterius pó-
stales 1150

Te ad uerum conuórti, nugas, múlter, magnas égeris.

GR. Iús bonum oras. TR. Édepol háu ted óratis nám
tu iniúriu's.

DÆ. Léquere nunc íam, puella. Grípe, ánimum ad-
uorte ac tace.

PA. Sánt crepundia. DÆ. Écca uideo. GR. Péríi
in primo praéllo:

Máne ne ostendérís. DÆ. Qua facie sánt? responde
ex órdine. 1155

PA. Énsiculust auréolus prímum líteratus. DÆ. Dí-
cedum,

Ín eo ensiculo líterarum quid sit. PA. Mei nomén patris.

Póst altrinsecus áncipes securiculast, ítem aúrea,

Líterata: íbi mátris nomen ín securiculást. DÆ. Mane:

Díc, ín ensiculó quid nomen síť paternum. PA. Daé-
mones. 1160

DÆ. Dī immortales, ubi loci sunt spés meae? GR.
Immo edepól meae?

DÆ. Pérge, te opsecró, continuo. GR. Plácide, aut
íte ín málam crucem.

DÆ. Lóquere, matris nomen hic quid in securiculá
siet.

PA. Daédala. DÆ. Di mé servatum cūpíant. GR.
At me pérditum.

DÆ. Fíliam meam esse hanc oportet, Grípe. GR. Sit
per mé quídem. 1165

Quí te di omnes pérdant, qui hodie me óculis uidistí
tuís,

Méque adeo sceléstum, qui non círcumspexi céntiens
Prius, me nequis ínspectaret, quám rete extraxi éx
aqua.

PA. Póst sicillicula árgenteola et dúae conexae méní-
culae

Ét suculast. GR. Quin dírecta i tu cūm sucula et cum
pórculis. 1170

PA. Ét bulla aureást, pater quam dēdit mihi natalí
die.

DÆ. Éast profecto: cóntineri quám complectar nón
queo.

Fília mea, sálue: ego is sum quí te produxí pater:
Égo sum Daemonés, et mater túa eccam hic íntus
Daédalis.

PA. Sálue, mi pater ínsperate. DÆ. Sálue: ut te
amplectór lubens. 1175

TR. Vólup est quom istuc éx pietate uóstra uobis
cóntigit.

DÆ. Ágedum, hunc, si potés, fer intro uidulum,
Trachálio.

TR. Écce Gripi scélera: quom ista rés male etenít
tibi,

Grípe, gratulór. DÆ. Age eamus, méa gnata, ad ma-
trém tuam,

Quae ex te poterit argumentis hanc rem magis ex-
quirere: 1180

Quae te magis tractant magisque signa pernoct tua.

TR. Eamus [hinc] intro omnes, quando operam pro-
miscam damus.

PA. Séquere me, Ampelîsa. AM. Quom te dî amant,
uoluptatist mihi.

GR. Sûmne ego [homo] sceléstus, qui illunc hódie ex-
cepi uídulum?

Aút quóm excepi, qui non alicubi in solo apetrusí
loco? 1185

Crédebam edepol túrbulentam praedam euenturám
mihi,

Quia illa mihi tam túrbulenta tempestate euénerat.

Crédo edepol ego illic inesse argénti et auri largiter.

Quíd meliust quam ut hinc intro abeam et mó suppen-
dam clánculum,

Sátem tantispér dum apscedat haéc a me agri-
mónia? 1190

ACTVS V.

DAEMONES.

[Pro di immortales, quis mest fortunatior,
Qui ex inproviso filiam inueni meam?]

Satin siquo homini di esse bene factum uolunt,
Aliquo filut pacto optingit optatum piis?

Ego hodie, [quod] neque speraui neque credidi,

[Ex] inproviso filiam inueni meam, 1196

Et eam de genere summo adolescenti dabo
Ingenuo, Atheniensi et cognato meo.

Eum ego adeo arcessi huc ad me quam primum uolo
Iussique exire huc eius seruom, ut ad forum 1200

Iret. nondum egressum esse eum, id miror tamen.

Accedam opinor ad foris. quid conspicer?

Vxor complexa collo retinet filiam.

Nimis paene inepta atque odiosa eius amatior.

Aliquando ausculando melius, uxor, pausam fieri:

Atque adorna ut rem diuinam faciam, quem intro ad-
uenero, 1206

Laribus familiaribus, quem auxerunt nostram familiam.

Sunt domi agni et porci sacres. set quid istum remo-
ramini,

Mulieres, Trachalionem? atque optime eccum exit
foras.

TRACHALIO. DÆMONES.

TR. Vbi ubi erit, iam inuéstigabo et mécum ad te adducám semul 1210

Plésidippum. DÆ. Elóquere ut haec res óptigit de filia.

Ēum roga ut relinquat alias res et huc ueniát. TR. Licet.

DÆ. Décito datúrur meam illi filiam uxerém. TR. Licet.

DÆ. Ét patrem eius mé nouisse et míhi esse cognatám. TR. Licet.

DÆ. Sét propera. TR. Licet. DÆ. Iam hic fac sit, céna ut euretúr. TR. Licet. 1215

DÆ. Ómnian licét? TR. Licet. set acin quid est quod té nolo?

Quéd promisisti út memineris, hódie ut liber sím. DÆ. Licet.

TR. Fác ut exores Plésidippum, ut mé [manu] emittát. DÆ. Licet.

TR. Ét tua fácto [ut] oret: fácte exorabít. DÆ. Licet.

TR. Átque ut mi Ampelísca nubat, úbi ego sím libér. DÆ. Licet. 1220

TR. Átque ut míhi grátum beneficium fáctis experiár. DÆ. Licet.

TR. Ómnian licét? DÆ. Licet. tibi rúsum refero grátiam.

Sét propera ire in úrbem actutum et récipe te huc rusúm. TR. Licet.

Iam hic ero. tu intéribi adorna céterum quod opúst. DÆ. Licet.

Hércules istum infelicet cū sua licentia: 1225

Ita meas replēuit auris. quidquid memorabām, licet.

GRIPVS. DAEMONES.

GR. Quam mōx licet te cōpellare, Daémones?

DAE. Quid est negoti, Gripe? GR. De illo uidulo,
Si sapias, sapias: hābeas quod di dānt boni.

DAE. Aequōm uidetur tibi ut ego alienūm quod
est: 1230

Meum esse dicam? GR. Quódne ego inueni in
mari?

DAE. Tanto illi melius optigit qui pēdidit:

Tuum esse nīhilo mágis oportet uidulum.

GR. Istó tu's pauper, quōm nimis sancté piū's.

DAE. O Gripe Gripe, in aetate hominum plúrūmāe
Fiūnt transennae, [illi] ubi decipiuntur dolis. 1236

Atque édepol in eas plérūmque esca inpónitur;

Quam síquis audas póscit escam auáriter,

Decipitur in transénna auaritiá sua.

Ille qui consulte, dócte atque astuté cauet, 1240

Diūtius uti [ei] bēne licet partūm bene.

Mi istaéc uidetur praéda praedatum írier,

Maióre ut cum dote ábeat [hinc] quam aduēnerit.

Egone ut quod ad me adlátum esse alienūm sciam

Celém? minime istuc fáciat noster Daémones. 1245

Sempér cauere hoc sapientis acquíssimumst,

Ne cōscii sint spsi malefici suis.

Ego nísí quom lusim níl morer ullūm lucrum.

GR. Spectāui ego pridem cómicos ad istūm modūm

Sapiénter dicta dicere atque is plaúdiar, 1250

Quom illos cupiens omnes monstrabit populo
 Set quem inde suam quinque ibant diuorsi domum,
 Nullus erat illo pacto ut illi iusserant.
 DÆ. Abi intro, ne molestus, linguae tempera.
 Ego tibi daturus mi sum, ne tu frustra sis. 1255
 GR. At ego deos quaeso, ut quidquid in illo uideat,
 Si autem, si argentum est, omne id ut fiat cinis.
 DÆ. Illuc est quod nos nequam seruis utimur
 Nam illic cum seruo siquo congressus foret,
 Et ipsum sese et illum furti astringeret. 1260
 Dum praedam habere se censeret, interim
 Praeda ipse esset: praeda praedam duceret.
 Nunc hinc intro ibo et sacrificabo: postibi
 Iubebo nobis cenam continuo coqui.

PLESIDIPPVS. TRACHALIO.

PL. Iterum mi istaec omnia itera, mi anime, mi Trachalio,
 1265
 Mi liberte, mi patrone, immo potius mi pater:
 Répperit patrém Palaestra suum atque matrem? TR.
 Répperit.
 PL. Et popularis est? TR. Opino. PL. Et mihi
 nuptura est? TR. Suspicio.
 PL. Cénset hodie despondebit eam mihi, quaeso?
 TR. Cénseo.
 PL. Quid, patri etiam gratulabor quom illam inuenit?
 TR. Cénseo. 1270
 PL. Quid, matri eius? TR. Cénseo. PL. Quid ergo
 censes? TR. Quod rogas,

Cénseo. PL. Dic ergo, quid censes? TR. Ergone?
cénseo.

PL. Adsum equidem; ne constipuit semper, facias.

TR. Cénseo.

PL. Quid; si curram? TR. Cénseo. PL. An sic potum placida? TR. Cénseo.

PL. Etiamne eam salutem adueniens? TR. Cénseo.

PL. Etiam patrem? 1275

TR. Cénseo. PL. Post etas matrem? TR. Cénseo.

PL. Quid postea?

Etiamne adueniens complectar etas patrem? TR. Non
cénseo.

PL. Quid, matrem? TR. Non cénseo. PL. Quid,
campae illam? TR. Non cénseo.

PL. Pérvii, dilectum dimisit: nunc non censeo, quom
uolo.

TR. Sănus non es: séquere. PL. Dac me, mi patrone,
quó lubet. 1280

LABRAX. GRIPVS.

LA. Quis mést mortális miserior qui úuat alter
hódie,

Quem aput récupératōres modo damnavit Plesi-
dippus?

Abiudicata a mé modost Palaestra: perditus sum.

Nam lenones ex gaudiō credē esse procreātos:

Ita omnes mortales, siquid est malī lenoni, gaudent.

Nunc offeram illam quae meast usam hāc in Ve-
neris fānum 1286

Siltem ut eam abducam, de bonis quod restet reli-
quarum.

GR. Numquam: edepul hodie ad vespertum Gripum
inspicietis usum,

Nisi uidulus mihi reddatur. LA. Perii: quoniam men-
tionem

Fieri audio usquam uiduli, quasi palo pectus tun-
dor. 1290

GR. Istic seclatus liber est: ego qui in mari pre-
hendi

Bete atque excepi uidulum, ei dare negatis quic-
quam.

LA. Pro di immortales, suo mihi hic sermone ar-
rexit auris.

GR. Cubitum hercle longis literis signabo iam
usquequaque,

Siquis perdidit uidulum cum auro atque argento
multo, 1295

Ad Gripum ut veniat. non feretis istum, ut postu-
latis.

LA. Meum hercle illic homo uidulum scit qui habet,
ut ego opinor.

Adeundus mi illic est homo: di quaeso subuenite.

GR. Quid me intro remecas? hoc nolo hic ante
ostium extergere.

Nam hoc quidem pol e robigine, non est e ferro
factum: 1300

Ita quanto magis extergeo, rutilum atque tenuius fit.

[Nam hoc quidem uenenatum est verum: ita in ma-
nibus consenscit.]

LA. Adulescens, salve. GR. Di te ament, cum in-
raso capite. LA. Quid fit?

GR. Verum extergetur. LA. Et unde? GR. Quid
tibi? num medicus quaeso's?

LA. Num scilicet? LA. Hic litera plus sum quam medi-
cus. GR. Tūm tu 1305

Medicus es? LA. Tetigit tibi non. GR. Videtur
digna forma.

Set quid tibi? LA. Hae praedura nocte in mari
[hercle] elai:

Confractast naule, perdidisti quidquid erat inter ibi
anne.

GR. Quid perdidisti? LA. Vidulam cum auro
atque argento multo.

GR. Equid meministi in vidulo qui peristi quid
ibi infuerit? 1310

LA. Quid refert, qui peristi tamen, si nunc hoc fabu-
lemur?

GR. Quid, si ego sciam qui inuenit? uolo ex te
scire signa.

LA. Outingenti in marsupio nummi aerei infuerunt,
Praeterea centum Philippeae minae in pasceolo
sortus.

GR. Magna hercle praedast: largiter mercedis in-
dipiscar: 1315

[Di homines respiciunt: bene ergo hinc praedatus
ibo.]

Profectost huius vidulus. perge alia te expedire.

LA. Talentum argenti commodum magnum inerat
in crumina,

Praeterea sinus, cantharus, epichysis, gaulas, cya-
thus.

GR. Papae: diuitias te quidem habuisti: lucu-
lentas. 1320

LA. Miserrum lotus verbum et pessimum est. Stultissime
et nihil habere?

GR. Quid dare uelis qui ista ec tibi inuestiget indi-
cetur?

Eléquare propere céleviter. LA. Nummós trecen-
tos. GR. Trícas.

LA. Quadrígentos. GR. Tramas. pútidas. LA.
Quíngentos. GR. Cassam glándem.

LA. Sescéntos. GR. Curculiónculos minútes fa-
buláre. 1325

LA. Dabo séptingentos. GR. Ós calet tibi: núnc
id frigefáctas.

LA. Millé dabo nummum. GR. Sómnia. LA. Nihil
áddo: abi. GR. Igitur aúdi:

Si hercle ábiero hinc, hic nóñ ero. LA. Vin céntum
et mille? GR. Dórmis.

LA. Eléquare quantum póstules. GR. Quo nihil
inuitus áddas,

Taléntum magnam: nóñ potest trióbulum hinc
abéssé: 1330

Proin tú uel aias uel neges. LA. Quid istíc? ne-
cessumst, uideo:

Dabitúr talentum. GR. Accédedum huc: Venus
haéc uolo adrogét te.

LA. Quod tibi lubet, id mi ímpera. GR. Tange
áram hanc Veneris. LA. Tángo.

GR. Per Vénérem hanc ierandúmst tibi. LA. Quid
iúrem? GR. Quod iubebo.

LA. Praei uérbis quiduis: quéd domist, nunquam
úlli supplicábo. 1335

GR. Tene áram hanc. LA. Teneo. GR. Détera
te argéntum mihi datúrur

Hodie [Illo] die ubi uidulum stes potius. LA. Fiat.

GR. LA. Venus Cyrenensis, tēstem te testor.
ibi 1984 mihi,

Si uidulum illum, quē ego in naui pēdidi,

1999 Cam aurō atque argento saluom inuestigauero

Isque in potestatem meam peruenerit: 1341

GR. Tum ego huic Gripo, inquit et me tangito

1342 LA. Tum ego huic Gripo, dico, Venus, ut tu
audias

GR. LA. Talētum argenti māgnū continuō
dabo.

GR. Si defraudassis, dic ut in quaestū tuo 1345

Venus eradice caput atque aetatem tuam.

Tecum tam [tute] habeto hoc, ubi iuraueris.

LA. Illū ego adiutorum siquid peccassō, Venus,
Veneror te ut omnes miseri lenonēs sient.

1346 GR. Tam fiet, etsi tū fidem seruaueris. 1350

Tu hic opperire: iam ego faxo exhibit senex:

1347 Eum tū continuo uidulum reposcito.

LA. Si maxime illum mihi reddiderit uidulum,

1348 Non ego illic hodie debeo tribulum.

1349 Meus arbitratust, lingua quod iuret mea. 1355

Set contiscam: eccum exit et ducit senem.

1350

GRIPVS. DAEMONES. LABRAX.

GR. Sequere hac: ubi istic lenost? heus tū: en tibi,
1351 hic habet uidulum.

DAE. Habeo et fateor esse apud me: et, si tuus est,
1352 habeas tibi.

Omnia et quicquid infuit illi ad te sistens tibi.

Tene, si tuus est. LA. Di immortales: meus est. salve,
uidulo. 1360

DAE. Tuus est? LA. Rogitas? si quidem Hercle
Iouis fuit, meus est tamen.

DAE. Omnia insunt salua: una istinc cistella exceptast
modo.

Cum crepundis, quibus hodie filiam inueni meam.

LA. Quam? DAE. Tua quae fuit Palaestra, ea filia
inuentast mea.

LA. Bene mehercle factumst: quom istaec res tibi ex
sententia 1365

Pulcre euenit, gaudeo. DAE. Istuc facile non credo
tibi.

LA. Immo hercle, ut scias gaudere me, [tu] mihi trió-
bulum

Ob eam ne duis: condono te. DAE. Benigne edepol
facis.

EA. Immo tu quidem hercle uero. GR. Hecus tu,
iam habes uidulum?

LA. Habeo. GR. Propera. LA. Quid properabo?
GR. Réddere argentum mihi. 1370

LA. Néque edepol tibi dó neque quicquam debeo.
GR. Quae haec factiost?

Nón debes? LA. Non hercle uero. GR. Nón tu iura-
tus mihi's?

LA. Iuratus sum, et núnc iurabo, siquid uoluptatist
mihi:

Iás iarendum rei seruandae; nón perdundae cón-
tunst.

GR. Cedo sis mihi talentum magnum argentí, per-
iurissime. 1375

DÆ. Græpe, quod tu istum talentum pœsis? GR. Iurastum mihi

Dære. LA. Lubet iurares tui meo pœntifex perituro's?

DÆ. Quod pro re argentum promittis huc tibi? GR. Si vidulum

Hunc redegissem in potestatem eius, iurastum dare mihi talentum magnum argenti. LA. Cedo quicum habeam iudicem, 1380

Ni dolo malo instipulatus sis, nunc etiam dum [huc] siem quinque et viginti annos natus. GR. Hæbe cum hoc.

LA. [Immo] alio est opus.

DÆ. Iam ab isto auferre huc sinam [te], ni istunc condemnauero.

Prœmisistine huic argentum? LA. Fæteor. DÆ. Quod seruo meo

Prœmisisti, meum esse oportet. ne tu, leno, postules. 1385

Te hic fide lenonia uti: non potis. GR. Iam te ratu's

Nactus hominem quem defraudares? dandum huc argentumst probum:

Id ego continue huic dabo, adeo me at hic emittat manu.

DÆ. Quando ergo erga te benignus [ego] fui atque operâ mea

Hæc tibi sunt ærnata: (GR. Immo hæc meâ, ne tu dicâs tua. 1390

DÆ. Si sapias, tacêbis:) tum te mihi benigne itidem addecet

Bene ænienti bene referre grâtiâ. LA. Nempe pro meo

Hinc meo? DÆ. Mirum quin tantum hoc meo periculo apud te expetam.

GR. Saluos eum, leuó. Sabasmita. Hec est peritidit.

DÆ. Vidulum istanc ille inuenit: illut mancupium

monuit. 1405

Égo tibi hunc porcé seruam cum magna pecúnia.

LA. Grátiam habeo: et de talento nullo causast quin
feras,

Quod isti sum iuratus. GR. Hec tu, mihi dato, ergo,
si sapis.

DÆ. Tácen an non? GR. Tu meam rem, simulas
ágere: tibi mu * * *.

Nón hercle istac me interuortes, si áliam praedam
pérdidi. 1400

DÆ. Vápulabis, uérbum si addes únum. GR. Vel [tu]
hercle énica:

Nón tacebo unquam álio pacto, nisi talento cónpri-
mer.

LA. Tibi quidem operam hic dát: taceto. DÆ. Cón-
cede huc lenó. LA. Licet.

GR. Pélam age, nolo ego mármurillum néque susur-
rum fieri.

DÆ. Díc mihi, quanti [tu] illam emisti tuam álteram
muliérculam 1405

Ámpeliscam? LA. Mille nummum dínameraui. DÆ.
Vín tibi

Cónditionem húculentam férre me? LA. Sané uolo.

DÆ. Díuiduom taléntum faciam. LA. Béne facis.
DÆ. Pro illa áltera,

Líbera ut sit, tibi dimidium súme, dimidium huíc cedo.

LA. Máxime. DÆ. Pro illó dimidio Grípum ego
emittám manu, 1410

Quém propter tu uídulum et ego gnátam inueni. LA.
Béne facis:

GR. Quam meo mihi legatum
miniquam? **GR.** ergo redditur?

DAE. Res solutast, **GR.** ego habeo. **GR.** [Tu] her-
ele: at ego me amulo.

DAE. Nihil hercle hic tibi, né tu speres: iuris iurandi
uolo

GR. Perii herele: nisi me suspendo,
occidi. 1415

Nunquam hercle iterum defraudabis me quidem post
hunc diem.

DAE. Hic hodie cenato, leno. **LA.** Fiat: conditio
placet.

DAE. Sequimini intro. spectatores, uos quoque ad
cenam uocem,

Ni daturus nil sim neque sit quicquam pollucti domi,
Nive adeo uocatos credam uos esse ad cenam foras. 1420

Verum si uoletis plausum fabulae huic clarum dare,
Comissatum omnes uenitote ad me ad annos sedecim.

Vos hodie hic cenatote ambo. **GR.** Fiat. **CANTOR.**
[Iam] plausum date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 184 iambici senarii
- 185 ad 189 trochaici octonarii
  - 190 ad 193 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 194 ad 196 bacchiaci tetrametri catalectici
  - 197 bacchiacus trimeter acatalectus
  - 198 et 199 iambici octonarii
  - 200 ad 203 cretici dimetri acatalecti cum trochaicis monometris hypercatalectis
  - 204 et 205 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 206 iambicus octonarius
  - 207 et 208 cretici tetrametri acatalecti
  - 209 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
  - 210 et 211 cretici tetrametri acatalecti
  - 212 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
  - 213 ad 215 cretici tetrametri acatalecti
  - 216 et 217 trochaici octonarii
  - 218 et 219 iambici septenarii
  - 220 ad 228 trochaici octonarii
  - 229 trochaicus septenarius
  - 230 et 231 bacchiaci dimetri catalectici (sive dochmiaci monometri)
  - 232 ad 252 cretici tetrametri acatalecti
  - 253 trochaicus septenarius
  - 254 et 255 iambici octonarii

- V. 256 et 257 trochaici septenarii
- 258 ad 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 263 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 264 creticus tetrameter acatalectus
  - 265 iambicus dimeter catalecticus
  - 266 ad 272 cretici tetrametri acatalecti
  - 273 creticus tetrameter catalecticus
  - 274 ad 277 cretici tetrametri acatalecti
  - 278 ad 286 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 287 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 288 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 289 trochaicus dimeter acatalectus
  - 290 ad 413 iambici septenarii
  - 414 ad 449 trochaici septenarii
  - 450 ad 558 iambici senarii
  - 559 ad 592 trochaici septenarii
  - 593 ad 614 iambici senarii
  - 615 ad 663 trochaici septenarii
  - 664 ad 666 cretici tetrametri acatalecti
  - 667 et 668 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 669 ad 673 cretici tetrametri acatalecti
  - 674 et 675 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 676 iambicus septenarius
  - 677 trochaicus septenarius
  - 678 ad 680 cretici tetrametri acatalecti
  - 681 ad 705 iambici septenarii
  - 706 ad 779 trochaici septenarii
  - 780 ad 905 iambici senarii
  - 906 ad 918 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 919 iambicus dimeter acatalectus
  - 920 ad 937 trochaici octonarii
  - 938 ad 944 iambici octonarii
  - 945 ad 948 iambici septenarii
  - 949 ad 951 cretici tetrametri acatalecti
  - 952 et 954 trochaici monometri hypercatalecti
  - 953 et 955 cretici trimetri catalectici
  - 956 ad 962 trochaici octonarii

- V. 963 ad 1190 trochaici septenarii
- 1191 ad 1204 iambici senarii
- 1205 ad 1226 trochaici septenarii
- 1227 ad 1264 iambici senarii
- 1265 ad 1280 trochaici septenarii
- 1281 ad 1337 iambici septenarii
- 1338 ad 1356 iambici senarii
- 1357 ad 1423 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

T R I N V M M V S.

**GRAECA THENSAVRVS PHILEMONIS
(ACTA LVDIS MEGALENSIBVS).**

ARGVMENTVM.

Thensaúrum [clam] apstrusum áhiens peregre Chármides
Remque ómnem amico Cállicli mandát suo.
Istóc apssente mále rem perdit fílius.
Nam et aedis uendit: hás mercatur Cállicles.
Virgo índotata sóror istius póscitur. 5
Minus quó cum inuidia dét et dotem Cállicles,
Mandát quí dicat aúrum ferre se á patre.
Vt uénit ad aedis, hunc deludit Chármides
Senéx, ut redit: quóius nubunt líberi.

P E R S O N A E.

LVXVRIA cum INOPIA PROLOGVS
MEGARONIDES SENEX
CALLICLES SENEX
LVSITELES ADVLESCENS
PHILTO SENEX
LESBONICVS ADVLESCENS
STASIMVS SERVOS
CHARMIDES SENEX
SVCOPHANTA
CANTOR.

P R O L O G V S.

L V X V R I A . I N O P I A .

LV. Sequere hác me, gnata, ut múnus fungarís tuum.

IN. Sequór: set finem fóre quem dicam néscio.

LV. Adést: nam illaec sunt aédes: i intro núnç iam.

Nunc, néquis erret uóstrum, paucis in uiam

Dedúcam, si quidem óperam dare promíttitis. 5

Nunc igitur primum quae ego sim et quae illaec siet

Huc quae ábit intro, dicam si animum aduórtitis.

Primúm mihi Plautus nómen Luxuriae indidit:

Tum illánc mihi esse gnátam uoluit Inopiam.

Set éa quid huc intro íerit Inpulsú meo, 10

Accípite et date uocúas auris dum éloquor.

Aduléscens quídamst, qui in hisce habitat aédibus:

Is rém paternam me ádiutrice pérdidit.

Quoniam éi qui me alat níl uideo esse relícuí,

Dedi éi meam gnátam, quícum egestatem éxígat. 15

Set de árgumento ne éxpectetis fábulae:

Senés qui huc uenient í rem uobis áperient.

Huic Graíce nomen ést Thensauro fábulae:

Philémo scripsit: Plaútus uortit bárbare,

Nomén Trinummo fécit. nunc uos hóc rogat 20

Vt líceat possidére hanc nomen fábulam.

Tantúmst. ualete: adéste cum siléntio.

A C T V S I.

MEGABONIDES.

Amicum castigare ob meritam noxiam
 Immo enest facinus, uerum in aetate utile
 Et conducibile. nam ego amicum hodie meum 25
 Concastigabo pro conmerita noxia:
 Inuitus, ni id me inuitet ut faciam fides.
 Nam hic nimium morbus mores inuasit bonos:
 Ita plerique omnes iam sunt intermortui.
 Set dum illi aegrotant, interim mores mali 30
 Quasi herba inrigua succreuere uberrime:
 Neque quicquam hic uile nunc est nisi mores mali.
 Eorum licet iam metere messem maximam:
 Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
 Faciunt pars hominum quam id quo prosint pluribus.
 Ita vincunt illud conducibile gratiae, 36
 Quae in rebus multis opstant odiosaequae sunt
 Remoramque faciunt rei priuatae et publicae.

CALLICLES. MEGABONIDES.

CA. Larum corona nostrum decorari uolo:
 Vxor, uenerare ut nobis haec habitatio 40

Bona fatista felix fortunataque éuenat —

Teque ut quam primum possim uideam emortuam.

ME. Hic illést senecta aetate qui factúst puer,

Qui admísit in se culpam castigáblem.

Adgrédíar hominem. CA. Quóia hic prope me uóx
sonat? 45

ME. Tui beneuolentis, si ita's ut ego té uolo :

Sin áliter ea, inimíci atque iratí tibi.

CA. O amíce, saluē. [atque aequalis. ut uales,
Megaronides?] ME. Et tu édepol saluē, Cállicles.

Valén? ualístin? CA. Váléo et ualui réctius. 50

ME. Quid túa agit uxor? ut ualet? CA. Plus quam
égo uolo.

ME. Bene hérclest illam tibi ualere et uiuere.

CA. Credo hércle te gaudere, siquid míhi malíst.

ME. Omníbus amícis quód míhist cupío ésse ítem.

CA. Eho tú, tua uxor quid agit? ME. Immortális
est: 55

Viuit uicturaquést. CA. Bene hercle nuntias,

Deosque oro ut uitae tuae superstes súppetat.

ME. Dum quidem hércle tecum núpta sit, sané uelim.

CA. Vin cónmutemus? túam ego ducam et tí meam?

Faxo háu tantillum déderis uerborúm míhi. 60

ME. Nempe énim tu, credo, me ímprudentem ob-
répseris.

CA. Ne tu hércle faxo háu néscias quam rem égeris.

ME. Habeás ut nactu's: nóta mala res éptumast.

Nam ego núnc si ignotam cápíam, quid agam néscíam.

CA. Edepol proinde ut diu uiuitur, bene uiuitur. 65

ME. Set hoc ánimum aduerte atque aúfer ridículária:

Nam ego dédita opera huc ad te uenio. CA. Quid
uenis?

ME. Malis te ut verbis multis multum oburgitem?

CA. Men? ME. Numquid est hic alius praeter hunc
atque te?

CA. Nemost. ME. Quid tu igitur rogitas tunc obur-
gitum?

Nisi tū me mihimet censes dicturum male.

Nam si in te aegrotant artes antiquae tuae

Aut si demutant mores ingenium tuum,

[Nam si immutare vis ingenium moribus

Neque tuos antiquos seruas, set captas novos,]

Omnibus amicis morbum tu incuties grauem,

Vt te uidere audireque aegroti sient.

CA. Qui in mentem venit tibi istaec dicta dicere?

ME. Quia omnis bonos bonisque adcurare addeceat,
Suspicionem et culpam ut ab se segregent.

CA. Non potis utrumque fieri. ME. Quapropter?

CA. Rogas?

Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori:

Suspitiost in pectore alieno sita.

Nam nunc ego si te subrupuisse suspicer

Ioui coronam de capite ex Capitolio,

Qui in columine astat summo: si id non feceris

Atque id tamen mihi lubeat suspicari:

Qui tu id prohibere me potes ne suspicer?

Set istuc negoti cupio scire quid siet.

ME. Haben tu amicum aut familiarem quempiam,

Quoi pectus sapiat? CA. Edepol hau dicam dolo.

Sunt quos scio amicos esse: sunt quos suspicor,

Set quorum ingenia atque animos nequeo noscere:

[Ad amici partem an ad inimici perueniant:]

Set tu ex amicis certis mihi certissimus.

Siquid scis me fecisse in scite aut inprobe,

Si id non me accusas, tute oburganda. ME. Solo

Et ista huc causa ad te adueni: aequum postulas.

CA. Expecto siquid dicas. ME. Primumdum omnium

Male dicitur tibi. uolgo in sententiis.

Turpiflucricupidum te uocant ciues tui: 100

Tum autem sunt alii qui te uulturium uocant:

Hostisue an ciuis comedia parui pendere.

Haec quom audio in te dici, disarrior miser.

CA. Est atque non est mihi in manu, Megarénides:

Quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est. 105

ME. Fuitne hic tibi amicus Chármides? CA. Est et
fuit.

Id ita esse ut credas, rem tibi auctorem dabo.

Nam postquam hic eius rem confregit filius

Videtque ipse ad pauperiem protractum esse se

Suamque filiam esse adultam uirginem, 110

Semul eius matrem suamque uxorem mortuam:

Quoniam hinc iturust ipse in Seleuciam,

Mihi commendauit uirginem gnatham suam

Et rem suam omnem et illum corruptum filium.

Haec, si mi inimicus esset, credo hanc crederet. 115

ME. Quid tu? adulescentem quem esse corruptum
uides,

Qui tunc mandatus est fide et fiducia,

Quin eum restituis? quin ad frugem corrigis?

Ei rei operam dare te fuerat aliquanto aequius,

Siqui probiorem facere posses, non uti 120

In eandem tute accéderes infamiam

Malumque ut eius cum tuo miscerés malo.

CA. Quid feci? ME. Quod homo nequam. CA. Non
istuc meumst.

ME. Emistis de adulescente hasce aedis? quid taces?

Vbi nunc tute habitas. CA. Huius atque argentum
dedi, 125

Minis quadraginta, adolescenti ipsi in manu

ME. Dedisti argentum? CA. Factum, neque fastus piget.

ME. Edepol fide adolescentem mandatum neglexit.

Dedistine hoc facto ei gladium qui se occideret?

Quid scitaret [nam, te opsecro,] dare te in manus? 130

Argentum amanti homini adolescenti, animi in poti,

Qui exedificaret suam inchoatam ignemiam?

CA. Non ego tibi argentum redderem? ME. Non
redderes

Neque de illo quicquam neque emeris neque uenderes
Nec qui deterior esset faceres copiam. 135

Inconcillastine eum qui mandastis tibi?

Ille qui mandauit eum exturbauisti aedibus?

Edepol mandatum pulere et curatum probe.

Crede huic tutelam: suam rem molius gesserit.

CA. Subigis maledictis me tuis. Megaronides, 140

Nouo modo adeo ut quod meae concredidimus.

Taciturnitati elam, fide et fiducia,

Ne enuntialem quocquam non facerem palam,

Vt mihi necesse sit iam id tibi concredere.

ME. Mihi quod credideris, sumes ubi posueris. 145

CA. Circumspicedum te, nequis adsit arbiter

Nobis, et quaeso identidem circumspice.

ME. Ausulto siquid dicas. CA. Si taceas, loquar.

Quoniam hinc profectus [ire] peregre Charmides,

Thensaurum demonstrauit mihi in hisce aedibus, 150

Hic in conclau quodam. set circumspice.

ME. Nemo [hic] est. CA. Nummum Philippicum ad
tria milia.

Id solus solum per amicitiam et per fidem

Flens me opsecrauit sive ne quate crederem
 Neu quoquam, unde ad eam id posset permanescere.
 Nunc si ille huc saluos reuenit, reddam suum sibi: 156
 Siquid eo fuerit, certe illius filiae.
 Quae mihi mandatast habes dotem [est] unde dem,
 Vt eam in se dignam conditionem conlocem.

ME. Pro di immortales, uerbis paucis quam cito 160
 Altum fecisti me: alius ad te ueneram.
 Set ut doceasti, perge paruo proloqui.

CA. Quid tibi ego dicam? qui filius sapientiam
 Et meam fidelitatem et celata omnia

Paene ille ignauos funditus possum dedit. 165

ME. Quidum? CA. Quia, ruri dum sum ego unos
 sex dies,

Me aprente atque insciente, inconsulta meo,
 Aedis uenalis hasce inscribit literis.

ME. Adesuriuit et inhauit acrius

Lupus: opseruauit dum dormitarét canes: 170

Gregem uniuersum uoluit totum auertere.

CA. Fecisset edepol, ni haec praesensisset canes.

Set nunc rogare [hoc] ego uicissim te uolo:

Quid fuit officium meum me facere? scio sciam:

Vtrum indicare me ei thesaurum aequom fuit, 175

Aduersum quam eius me opsecrauissét pater?

An ego alium dominum paterer fieri hisce aedibus?

Qui emisset, eius essetne ea pecunia?

Emi egomet potius aedis: argentum dedi

Thesauri causa, ut saluom amico traderem. 180

Neque adeo hasce emi mihi neque usurae meae:

Illi redemi rusum, a me argentum dedi.

Haec sunt, si recte seu peruorse facta sunt,

[Quae] ego me fecisse confiteor, Megaröhides.

En mēa [tibi] malefacta, ēa meam aparitiām tibi. 185

Hascin mi propter res malas famas ferunt?

ME. Pensā: uicisti castigatorem tuum.

Occlūsti linguam: nihil est quod respondeam.

CA. Nunc ego te quaeso ut me opera et consilio
iunes

Commūnicesque hanc mēcum meam prouinciam. 190

ME. Polliceor operam. CA. Ergo ubi eris paulo
post? ME. Domi:

Numquid uis? CA. Cures tuam fidem. ME. Fit
sédulo:

Set quid ais? CA. Quid uis? ME. Vbi nunc adule-
scens habet?

CA. Posticulum hoc recépit, quom aedis uéndidit.

ME. Istuc uolebam scire: i sane nunc iam. 195

Set quid ais, quid nunc uirgo? nempe apud tēt? CA.
Itast,

Iuxtāque eam curo cū mea. ME. Recté facis.

CA. Numquid prius quam ab eo mé rogaturus? ME.
Vale.

Nihil est profecto stultius neque stolidius

Neque mendacilocum néque adeo argutum magis 200

Neque confidentilóquius neque periúrius

Quam urbáni adsidui ciues, quos scurrás uocant.

Atque égomet me adeo cū illis una ibidém traho:

Qui illórum uerbis falsis acceptór fui,

Qui omnia se simulant scire neque quicquám sciunt. 205

Quod quisque in animo habét aut habiturúst, sciunt:

Sciunt quid in aurem réx reginae dixerit:

Sciunt quod Iuno fabulatast cū Ioue:

Quae néque fuerunt néque sunt, tamen illi sciunt.

Falsóne an uero laudent, culpent quém uelint, 210

Non flocci faciunt, dùm illut quod lubeat sciant.

Omnés mortales hunc aiebant Cállielem

Indígnum ciuitáte ac sese uíuere,

Bonís qui hunc adulescéntem euortissét suis.

Égo de eórum uerbis famíigatorum insciens

215

Prosúli amicum cástigatum innóxiúm.

Quod si éxquiratur úsque ab stirpe auctóritas,

Vndé quid auditum dícant: nisi id adpáreat,

Famíigatorí res sit cum damno ét malo:

Hoc ita si fiat, púplico fiat bono.

220

Paucí sint faxim qui sciant quod néaciunt,

Occlústoremque hábeant stultíloquéntiam.

A C T V S II.

L V S I T E L E S.

Multas res similitu in meo corde uerso,
 Multum in cogitando dolorem indipiscor.
 Egomét me coquo ét macero ét defetigo: 225
 Magister mihi exercitor animus nunc est.
 Set hoc non liquét nec satis cogitatur,
 Vtrám potius harum mihi artem expetessam,
 Vtram aetati agundae arbitrér firmiorem:
 Amórin me an réi opsequi potius pár sit. 230
 [Vtra in parte plús sit uoluptatis uitae
 Ad aetatem agundam.]

De hac ré mihi satis háu liquet: nisi hoc sic faciam,
 opinor,
 Vt utrámque rem semul éxputem, iudéx sim reusque ad
 eam rem.

Sic faciam: sic placet. omnium primum 235
 Amóris artis éloquar, quemnam ad modum se expédiant.
 Núnquam amor quemquám nisi cupidum póstulat se ho-
 minem in plagas
 Cónicere: eos petit, eos sectatur, súbdole ab re cón-
 sulit:
 Blandiloquentulúst, harpagó, mendax, cúppes,
 Despóliator, látebricolarum hóminum corrúmp-
 ptor, 240
 Celátum indagátor.

Nám qui amat quod amat quom extemplo [eius] súlis
percúsus est,

Illico res foras hábitur, líquitar.

‘Dá mihi hoc, me^{us} meum, si me amas, si aúdes’.

[Átque] ibi ille cucúlus: ‘o ocellé mi, fiat: 245

Et istuc et si ámplius uis dari dábitur’.

Íbi illa pendentém ferit.

Iam ámplius orat: nón satis

Íd est mali, ni etiam ámpliust,

Quód bibit, quód comest, quód facit sump^{ti}. 250

Nóx datur: dúcitur fámilia [ei] tóta,

Véstiplica, unctor, aúri custos, fiábelligerae, sándali-
gerulae,

Cántrices, cistállatrices, nún^{tii}, renún^{tii},

Raptóres panis ét peni. fit ipse, dum illis cómis est, 255

Amátor inóps. haec quom agó cum meo ánimo

Et récolo, ubi qui egét, quam pretí sit parui, ápage

Amór, non placés, te nil útor.

Quamquam, illat dulcest, ésse et bibere, amór amari dát
tamen

Quod aégrest satis: fugit forum, 260

Fugát tuos cognátos, fugát temet á tuo

Contútu: neque éam sibi volúnt díci amícum.

Mille modis amor ignorandust, prócul abdendust, ápti-
nendust;

Nám qui in amorem praecipitauit, périit quasi [de] saxo
salíat. 265

Apáge sis amór: tuas tibi res habéto.

Amor, amícus mihi né fuas únquam:

Súnt tamen quós [nimis] míseré maleque há-
beas,

Quós tibi obnoxios [fácile] fecísti.

Certa res est ad frangere adplicare animus 270
 Quamquam ibi grándis animó labos capitur:
 Bóni sibi haec expectant, rém, fidem [et] ho-
 nórem,
 Glóriam et grátiam: hoc probis pretiumst.
 Eo mihi mágis laet cum probis [úna]
 Pótius quam cum improbis uti uere nándicis. 275

PHILTO. LVSITELES.

PH. Quo illic homo fóras se penetráuit ex aédibus?

LV. Pater, ádsum: imperá quiduis, néque erit
 mora in me

Nec látebrose me áps tuo conspéctu occultábo.

PH. Féceris pár tuis fáctis [id] céteris

Párque pietáti, tuam sí patrum péroles. 280

Nólo ego cum improbis té uiris, gnáte mi,

Neque in uia neque in foro [malum] úllum sermonem
 éxequi.

Nóui ego hoc saéculum, méribus quibus siet:

Málus bonum málum esse uolt, similis ut sit sui:

Turbánt, miscent morés mali, rapáx, auarus, inuidus:

Sacrúm profanum, púplicum priuátum habent, hiúlea
 gens. 286

Haec ego doleo, haec súnt quae excruciant, haec dies
 noctísque canto

Tibi uti caneas. quód manu nequeunt tágere, tan-
 tum fás habent

Quó manus apstíneant: cetera rápe, trahe, [tene,]
 fúge, late.

Induinas hanc mihi, quoniam [e]a uideo, edicunt, quia
ego ad hoc genus 290

Hominum perduravi: quin me ad plúris penetraui
prius?

Nam hi mores maiorum laudant, eosdem luitant quos
comendant.

His ego de artibus gratiam facio,

Né colas, ne inbuas [eis tuum] ingenium.

Mèo modo et moribus uiuito antiquis: 295

Quae ego tibi praecipio, ea [mémineris] facito.

Níl ego istos moror facceos mores,

Turbidos, quibus boni dédecorant sese.

Haec tibi si exspectas mea impéria,

Multa bona in pectore [praecepta] consident. 300

LV. Sémper ego usque ad hanc aetatem ab ineunti adu-
lescéntia

Tuis seruiti seruitutem impéria praeceptis, pater.

Pro ingenio ego me liberum esse ratus sum, pro impe-
rió tuo

Méum animum tibi seruitutem seruire aequom cénui.

PH. Qui homo cum animo inde ab ineunti aetate de-
pugnát suo, 305

Vtrum itane esse múelut ut eum ánimus aequom cén-
seat,

An ita potius út parentes eum esse et cognatí uelint:

Si ánimus hominem pépult, actumst, ánimus seruit, nón
sibi:

Sín ipse animum pépult, uiuit, uictor uictorúm cluet.

Tú si animum uicisti potius quam ánimus te, 'st quod
gaúdeas. 310

[Qui ánimus uincant, quám quos ánimus, sémper pro-
biórés cluent.

Nimio satius est opus esse ita esse quam ut animo labet.]

LV. Istaec ego mi semper habui aetati integumentum
meae,

Né penetrarem me usquam, ubi esset damni concilia-
bulum,

Né noctu irem obambulatam neú suum adimerem alteri.

Ne aegritudiném, pater, tibi parerem, parai sedulo: 316

Sarta tecta tua praecepta usque habui mea modestia.

PH. Exprobras bene quod fecisti? tibi fecisti, non
mihi:

Mihi quidem aetas actast ferme, tua istuc refert maxime.

Benefacta benefactis aliis perlegito, ne perpluant: 320

Is probust, quem paenitet quam probus sit et frugi
bonae.

Qui ipse sibi satis placet, nec probus est nec frugi
bonae:

Qui ipse se contempnit, in eest indoles industriae.

LV. Ob eam rem haec, pater, autumant, quia res quae-
damst quam uolo

Ego me apud te exorare. PH. Quid id est? dare iam ue-
niam gestio. 325

LV. Adolescenti hinc genere summo, amico atque ae-
quali meo,

Minus qui caute et cogitate suam rem tractavit, pater,

Bene uolo illi facere ego, nisi tu nevis. PH. Nempe de
tuo?

LV. De meo: nam quod tuumst meumst, omne autem
meum tuumst.

PH. Quid is? egetne? LV. Egét. PH. Habuitne rem?

LV. Habuit. PH. Qui eam perdidit? 330

Papliciane adfinis fuit an maritumis negotiis?

Mercaturamne an uenalis habuit, ubi rem perdidit?

L.V. Nihil istorum. PH. Quid igitur? L.V. Eae eductatatem edepol, pater:

Præterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.

PH. Édepol hominem prædictum firme et familiariter, 335

Quis quidem nusquam per uirtutem rem confregit atque eget.

Nil miror cum tibi esse amicum cum eam modi uirtutibus.

L.V. Quia sine omni malitiam, tolerare egestatem eius uolo.

PH. De mendico male meretur qui et dat quod edit aut bibat:

Nam et illud quod dat perdit et illi prodat uitam ad miseriam. 340

Nón eo haec dico, quin quae tu uis ego uelim et faciam lubens:

Set ego hoc uerbum quom illi quoidam dico, praemonstro tibi,

Ut ita te aliorum misereat, ne tis alios misereat.

L.V. Désérere illum et deiciare in rébus aduersis pudet.

PH. Pó pudere quam pigere praestat totidem literis.

L.V. Édepol deum uirtute dicam, pater, et maiorum et tua 346

Multa bona bene parata habemus: bene si amico feceris, Né pigeat fecisse: ut potius pudeat, si non feceris.

PH. De magnis diuitiis siquid demas, plus fit an minus?

L.V. Minus, pater: set cuius inmoeni scin quid cantari solet? 350

Quód habes ne habeas et nunc quod nón habes habeas uelim,

Quándo quidem nec tibi bene esse póte pati neque alteri.

PH. Scio equidem istuc ita solum fieri: nortem, guâte mi,
Is est inmensis, quô nihil est qui mûnus fungatûr suum.

LV. Dêum uirtute habémas et qui nômnet utamûr,
pater, 305

Et alijs qui cômîtati simus beneuoléntibus.

PH. Nôn edepol tibi pérnegare pécuniam quicquam quâd
uelis:

Quô [tu] agentatém tolerare uis? loquere audactér patri.

LV. Lésbonico hinc ádulescenti, Chármidai filio,

Qui illic habitat. PH. Quin comedit quâd fuit, quod
nôn fuit? 360

LV. Ne éxprobra, pátors: multa homini euéniant quæ
uolt, quæ neuolt.

PH. Méntire edepol, guâte, atque id nunc fácis haut
consuetúdine.

Nám sapiens quidém pol ipsus fingit fortunám sibi:

Ëo non multa quæ neuolt euéniant, nisi fictór malust.

LV. Múltæst operæ opús fictura, qui se fíctorém pro-
bam 365

Vítæ agundæ esse éxpetit: set hic ád modum adulescén-
talust.

PH. Nôn ætate, uérum ingenio apíscitur sapientia. *quam*

[Sapienti ætas condimentum, sapiens ætati cibust.]

Ágedum eloquere, quid dare illi núnc uis? LV. Nil
quicquam, pater:

Tú modo ne me próhibeas accépere, siquid dēt mihi. 370

PH. Án ego egestatem eî tolerabis, siquid ab illo accé-
peris?

LV. Ëo, pater. PH. Pol égo istam uolo me rátionem
edoceás. LV. Licet.

Scín tu illum quo génere gnatus sit? PH. Scio, adprimé
probo.

LV. Sôror illist addita uirgo grândiat eam cupio, pater,
Dâcere uxorem sine dote. PH. Sine dote [autem] uxorem?
LV. Ita, 375

Tua re salua: hoc pacto ab illo summam inibi grâtiâ,
Néque commodius illo pacto ei poteris auxiliârier.

PH. Égone indotatâ te uxorem ut patiar? LV. Patundumst, pater:

Et eo pacto addideris nostrae lépidam famam fâmilîae.

PH. Mûlta ego possum dicta docte et quânuis facundé loqui: 380

Historiam ueterem atque antiquam haec mēa senectus sustinet.

Vérum ego quando te ét amicitiam et grâtiâ in nostrâ domum

Video adlicere, etsi aduersatus tibi fui, istac iûdico:

Tibi permittam, pōsce, dâce. LV. Dî te seruassint mhi:

Sét ad istam addé grâtiâ unum. PH. Quid id est autem unum? LV. Éloquar: 385

Tûte ad eum adeas, tûte concilies, tûte poscas. PH. Éccere.

LV. Nîmio citius trânsiges: firmum ômnine erit quod tu égeris.

Grâtiâ tua erit unum uerbum ad eam rem quam centum mea.

PH. Écce autem in benignitate hac répperi négotium:

Dâbitur opera. LV. Lépidus uiuis. haec sunt aedes, hîc habet: 390

Lébonicost nōmen. age rem cûra: ego te opporiar domi.

PH. Non éptima haec sunt néque ut ego aequom cēseo:

Verum meliora sunt quam quae deterruit,
 Set hoc unum consolatur me atque animum meum,
 Quia qui nil aliut nisi quod sibi soli placet 395
 Consultat adiutorem filium, negas agit:
 Fit miser ex animo, factius nihilô facit.
 Suae senectae is acriorem hiemem parat,
 Quom illam importunam tempestatem conciet.
 Set aperiantur aedes quo ibam: commodam 400
 Ipse exit Lesbonicus cum seruo foras.

LEBONICVS. STASIMVS. PHILTO.

LE. Minus quindecim dies sunt, quom pro hisce aedibus
 Minas quadraginta accepisti a Callicle:
 Estne hoc quod dico, Stasime? ST. Quom considero,
 Meminisse uideor fieri. LE. Quid factumst eo? 405
 ST. Comessum, expotum, exunctum, elutum in balneis:
 Piscator, pistor apostulit, lanis, coqui,
 Holitores, muropolae, aucupes: confit cito:
 Non hercle minus [euorist sunt nummi] cito,
 Quam si formicis tu obicias papauerem. 410
 LE. Minus hercle in istis rebus sumptumst sex minis.
 ST. Quid, quod dedisti scortis? LE. Ibidem una traho.
 ST. Quod ego defrandani? LE. Hem, istaec ratio maxu-
 mast. 415
 ST. Non tibi illud adparere, si sumas, potest,
 Nisi tu inmortale rere esse argentum tibi.
 Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit,
 Postquam comedit rem, post rationem putat.
 LE. Nequaquam argenti ratio comparat tamen.
 ST. Ratio quidem hercle adparet: argentum olystai.

Minis quadraginta deceptine a Cállicle 420

Et ille aédia mancupo áps. te accepit? LE. Ád modum.

PH. Pol optino adfinis nóster aedis uéndidit,

Patér quom peregre uéniet, in portást locus:

Nisi fórte in uentrem filio conrépserit.

ST. Trapezítæ mille dráchumarum, [olim] Olímpieho

Quas dé ratione débuisti, réddítæ. 426

[Pro spónsione núper quam tu exáctas es.]

LE. Nempe quas spopondi? ST. Immó. 'quas dependi'

inquito 427

Pro illo ádulescente, quém tu esse aibas díuitem.

LE. Factum. ST. Vt quidem illut pérlerit. LE. Factum

íd quoquest:

Nam núnc cum uidi míserum et me eius míserítumst. 430

ST. Miserét te aliorum, tui nec miseret nec pudet.

PH. Tempúst adeundi. LE. Éstne hic Philto qui ad-

uenit?

Is hérelest ipsus. ST. Édepol ne ego istúm uelim

Meum fieri seruom cúm suo pecúlio.

PH. Erum átque seruom plúrumum Philtó iubet 435

Saluére, Lesbónicum et Stasimum. LE. Dí duint

Tibi, Philto, quaequomque óptes. quid agit fílius?

PH. Bene uólt tibi. LE. Edepol mútuom mecúm facit.

ST. Nequam illut uerbumst 'béne uolt', nisi qui béne

facit.

Ego quódque uolo esse líber: nequiquám uolo. 440

Hic póstulet frugi ésse: nugas póstulet.

PH. Meus gnátus me ad te misit, inter te átque nos

Adfinitatem ut cónciliarem et grátiam.

Tuam uólt sororem dúcere uxorem: ét mihi

Senténtia eademst ét uolo. LE. Hau noscó tuum: 445

Bónis tuis rebus méas res inridés malas.

PH. Homo égo sum, tu homo's: ita me amabit Iuppiter,
Neque te derisum ueni neque dignum puto.

Verum hoc quod dixi méns me orauit filius,
Vt tuam sororem pósserem uxórem sibi. 450

LE. Mearum me rerum nóuisse sequomst ordinem.

Cum uóstris nostra nó est aequa factio:

Adfinitatem uóbis aliam quaérite.

ST. Satin tu's sanus méntis aut animi tui,

Qui cónditionem hanc répudies? nam illum tibi 455

Ferentarium esse amicum inuentum intéllego.

LE. Abin hinc dierecte? ST. Si hércle ire occupiam,
uotes.

LE. Nisi me aliut quid uis, Philto, respondi tibi.

PH. Benigniore, Lesbonice, té mihi,

Quam núnc experior ésse, confidó fore: 460

Nam et stulte facere et stulte fabularier,

Vtrumque, Lesbonice, in aetate háu bonumst.

ST. Verum hércle hic dicit. LE. Óculum ego ecfo-
diam tibi,

Si uerbum addideris. ST. Hércle qui dicam tamen:

Nam si sic non licébit, luscus dixeró. 465

PH. Ita núnc tu dicis nóa esse aequiperabilis

Vostrás cum poatris fáctiones atque opes?

LE. Dicó. PH. Quid? nunc si in aedem ad cenam ué-
neris

Atque sibi opulentus tibi par forte obuenerit:

Adpósita cena sit, popularem quam uocant: 470

Si illi congestae sint epulae a cluéntibus,

Siquid tibi placeat quód illi congestum siet,

Edísne an incénatas cum opulento accubes?

LE. Edím, nisi si ille uótet. ST. At pol ego, etsi uotet,

Edim atque ambabus malis expletis uorem 475

Et quod illi placeat, praecipiam potissimum: .....

Neque illi concedam quicquam de tui meo.

Verécundari aemulum aput memorem deoet: .....

Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

PH. Rem fabulare. ST. Nón deo dicam tibi: 480

Decedam ego illi de uia, de semita,

De honore populi: uerum quod ad uentrem attinet,

Non herede hoc longo, nisi me pugnis uicerit.

Cena hac annonast sine sacris hereditas.

PH. Sempér tu fácto, Léshonice, hoc cogites, 485

Id óptimum esse tâte uti sis óptimus:

Si id néqueas, saltem ut óptimis sis próximus.

Nunc cónditionem hanc, quam égo fero et quam aps té
peto,

Dare atque accipere, Léshonice, té uolo.

Di diuites sunt, díos decent opuléntiae 490

Et fáctiones: uerum nos homínuli

Sciátúllula animae, quám quom extemplo emísimus,

Aequó mendicus atque ille opuléntissimus

Censétur censu ad Ácheruntém mórtuos.

ST. Au,

Mírta quin tu illo técum diuitiis feras: 495

Vbi mórtuos sis, ita sis ut nomén cinet.

PH. Nunc út scias hic fáctiones atque ópes

Non ésse neque nos túam negligere grátiam:

Sine dóte posco túam sororem fálio.

Quae rés bene uortat. hábeon pactam? quíd taces? 500

ST. Pro di inmórtales, cónditionem quóius módi.

PH. Quin fábulare 'dí bene uortant: spóndeo'?

ST. Eheu,

Vbi ~~quis~~ nūllí erát [et] dicto, 'spóndeo'

Dicébat: nunc hic, quom ópus est, non quít dicere.

LE. Quom adfinitate vōstra me arbitramini. 606
 Dignum, habeo vobis, Philto, magnam grātam.
 Set si haec res graviter cecidit statuti mea,
 Philto, 'st ager sub urbe vobis: eam dabo
 Dotem sorori: nam is de diuitiis meis.
 Solus superfit praeter uitam reliquos. 610

PH. Profecto dotem nil moror. LE. Certumst dare.
 ST. Nostramine, ere, uis nutricem, quae nos educat,
 Abalienare a nobis? caue sis feceris:
 Quid edemus nosmet postea? LE. Etiam tu taces?
 Tibi egon rationem reddam? ST. Plane perimus, 615
 Nisi quid ego comminiscor. Philto, te uolo.
 PH. Siquid uis, Stasime. ST. Huc concede aliquan-
 tum. PH. Licet.

ST. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille ex te sciat
 Neue alius quisquam. PH. Crede audacter quidlibet.
 ST. Per deos atque homines dico, ne tu illum agrum
 Tuum siris unquam fieri neque gnati tui: 621
 Ei rei argumenta dicam. PH. Audire edepol libet.
 ST. Primum omnium olim terra quom prescinditur,
 In quinto quoque sulco moriuntur boues.
 PH. Apage. ST. Acheruntis ostium in nostris agro.
 Tum unum prius quam coctumst pendet patidam. 626
 LE. Consuadet homini, credo. etsi scelustus est,
 At mi infidelis non est. ST. Audi cetera.
 Post id, frumenti quom alibi messis maxumast,
 Tribus tantis illi minus redit quam opsueris. 630
 PH. Hem,

Istic oportet opseri morés malos,
 Si in opserendo possint interfieri.
 ST. Neque umquam quisquamst, quous ille ager fuit,
 Quin pessumae ei res noxerit. quorum fuit,

Alii exultatum abierunt, alii emortui, 536

Alii se suspendere. en, nunc hic quibus est.

Vt ad incitast redactus. PH. Apage a me istum agrum.

ST. Magis apage dicas, si omnia [ex] me audieris.

Nam fulguritae sunt [tibi] alternae arbores:

Saepe moriuntur angina [aeri] acerrime: 540

Oues scabrae sunt, tam glabras, en, quam haec est
manus.

Tum autem Surorum, genus quod patientissimum est

Hominum, nemo extat qui sibi sex mensis vixerit:

Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.

PH. Credo ego istuc, Stasime, ita esse: set Campanus
genus 545.

Multo Surorum iam antedit patientiam.

Set istest ager profecto, ut te audiam loqui,

Malos in quem omnis populo mitti decet.

Sicut fortunatorum memovant insulas,

Quo cuncti qui aetatem egerint casto suam 550

Conueniant: contra istuc detrudi maleficos

Aequom uidetur, qui quidem istius sit modi.

ST. Hospitum est calamitatis: quid uerbis opus?

Quamuis malam rem quaeras, illic reperias.

PH. At tu hercle et illi et alibi. ST. Caue sis dixeris

Me tibi dixisse hoc. PH. Dixi [ta] arcano satis. 556

ST. Quin hic quidem cupit illum ab se abalienari,

Siquem reperire possit, os quoque sublinat.

PH. Meus quidem hercle numquam fiet. ST. Si sapiens
quidem.

Lepide hercle de agro ego hunc senem deterrui: 560

Nam qui uiuamus nihil est, si illum amiserit.

PH. Redeo ad te, Lesbonice. LE. Dic sodas mihi,

Quid hic est locutus tecum? PH. Quid censés? homost:

Vult fieri liber, uerum quod det non habet.

LE. Et ego esse locuples, uerum nequiquam uolo. 566

ST. Licet tunc, si uelles: nunc, quoniam nihil est, non licet.

LE. Quid tecum, Stasime? ST. De istoc quod dixti modo: Si ante uoluisses, esses: nunc sero cupis.

PH. De dote mecum conueniri nil potis:

Quod tibi lubet, tute agito cum gnato meo. 570

Nunc tuam sororem filio poseo meo:

Quae res bene uortat. quid nunc? etiam consulis?

LE. Quid istic? quando ita uis, ut bene uortant: spondeo.

PH. Nunquam edepol quouquam tam expectatus filius Natust, quamst illuc 'spondeo' natum mihi. 575

ST. Di fortunabunt uestra consilia. PH. Id uolo.

I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis

Dies constituatur: eadem haec confirmabimus. *apb*

LE. Set, Stasime, abi huc ad meam sororem ad Calliclem:

Dic hoc negoti quo modo actumst. ST. Ibitur. 580

LE. Et gratulator meae sorori. ST. Scilicet.

LE. Dic Callicli med ut conueniat. ST. Tu i modo.

LE. De dote ut uideat quid facto opus sit. ST. I modo.

LE. Nam certumst sine dote hui dare. ST. Quin tu i modo.

LE. Neque enim illi damno unquam esse patiar.. ST. Abi modo. 585

LE. Meam neglegentiam. ST. I modo. LE. [Nulló modo]

Aequom uidetur quin quod peccarim.. ST. I modo.

LE. Potissimum mihi id epsit. ST. I modo. LE. O pater,

Enúmquam aspiciam te? ST. Í modo, í modo, í modo.

LE. [Eo:] tu istuc cura quód [te] iussi: ego iam híc ero.

ST. Tandem ímpetrari abiret. di, nostrám fidem, 591

Edepól re gesta péssume gestám probe,

Si quidem ager nobis sáluos est: etsi ad modum

In ámbiguo etiam nunc est quid ea ré fuat.

Set si álienatur, áctumst de colló meo: 595

Gestándust peregre clúpeus, galea, sércina.

Esfúgiét ex urbe, úbi erunt factae núptiae:

Ibít † istac aliquo in máxumam malám crucem.

Latrócinatum, aut in Asiam aut in Cilicjam.

Ibo húc quo mi imperátumst, etsi odi hanc domum, 600

Postquam éxturbavit híc nos nostris atdibus.

A C T V S III.

CALLICLES. STASIMVS.

CA. Quó modo tu istuc, Stásime, dixti? ST. Nóstrum
erilem filium

Lésbonicum suam sororem déapopondisse: hóc modo.

CA. Quó homini despóndit? ST. Lusiteli, Philtonis
filio,

Sine dote. CA. Sine dóte ille illam in tántas diuitiás
dabit? 605

Nón credibile dícis. ST. At tute édepol nullus cré-
duas:

Si hóc non credis, égo credidero.. CA. Quid? ST. Me
nihilí péndere.

CA. Quám dudum istuc aut ubi actumst? ST. Ílico, hic
ante óstium:

Támmodo, inquit Praénestinus. CA. Tántone in re
pérdita

Quam ín re salua Lésbonicus fáctus est frugállor? 610

ST. Átque quidem ipsus últro uenit Philto oratum filio.

CA. Flágitium quidem hércle fiet, nísi des dabitur uírgini.

Póstremo edepol égo istanc ad me rem áttinere in-
téllego:

Íbo ad meum castigatorem atque áb eo consiliúm petam.

ST. Própemodum quid illic festinet sentio et subolét
mihi: 615

V agro euortat Lésbonicum, quando euortit aédibus,
O ere Charmidés, quom apsentí hic túa res distrahitúr
 tibi,

Vtinam te redísse saluom uideam, ut inimicós tuos
Vlciscare et míhi, ut erga te fui ét sum, referas grátiam.
Nímium difficilést reperiri amícum ita ut nomén cluet,
Quoi tam quom rém credideris, sine omni cura dór-
 mias. 621

Sét generum nostrum íre eccillum uideo cum adfíní suo.
Néscio quid non sátis inter eos cónuenit: celerí gradu
Súnt uterque: illé reprehendit húnç priorem pállio:
Háut ei euscheme ástiterunt. húc aliquantam apscé-
 sero: 625

Est lubido orátionem audíre duorum adfínium.

LVSITILES. LESBONICVS. STASIMVS.

LV. Sta sílico: nollí auersari néque te occultassis míhi.
LE. Pótin ut me íre quó profectas súm sinas? **LV.** Si
 in rém tuam,

Lésboníce, essé uideatur, glóriæ aut famæ, sinam.
LE. Quód est facillumúm facis. **LV.** Quid id ést? **LE.**
 Amico intúriam. 630

LV. Néque meamint nequé fácere didici. **LE.** Indóctus
 quam docté facis.

Quid faceres, síquis docuisset te út sic odio essés míhi?
Quí míhi bene quom símulas facere, mále facis, mále
 cónsulís.

LV. Égone? **LE.** Tu ne. **LV.** Quid mále facio? **LE.**
 Quód ego nollo id quém facis.

LV. Tūc rei bene cōsīdere cupio. LE. Tūc mīa melior quam ego mīhi? 635

Sāt. sapio, satis in rem quae sint meam ego conspiciō mīhi.

LV. An id est sapere, ut qui beneficium a benevolente repudies?

LE. Nullum beneficium esse dūco id, quom quōi facias nōn placet.

Scīo ego et sentio ipse quid agam neque meus officiō mīgrat

Nec tuis depēllar dictis quā rumorī sēruam. 640

LV. Quid ais? nam retinēri nequeo quā dicam et quāq promeres:

Itan tandem hanc maiōres famam tradiderunt tibi tui,

Ūt uirtute eorum anteperta pēr flagitium pēderes

Atque honorī pōsterorum tūorum ut [tu oblex] fieres?

Tibi paterque auōsque facilem fēcīt et planā uiam 645

Ad quaerundum honorē: tu fecisti ut difficilis foret,

Cūlpa maxime et desidia tūisque stultis mōribus.

Praeoptauisti amōrem tuum [tu] uirtuti ut praepōneres:

Nūc te hoc pacto crēdis posse optēgere errata? aha, nōn itast.

Cāpe tūc uirtutem ānimo et corde expelle desidīum tuo.

In foro operam amīcis da, ne in lēcto amīcae, ut sēlitus es. 651

Atque istum ego agrum tibi relinqui ob eam rem [iam] enixe expeto,

Ūt tibi sit qui tē corrigere pōssis: ne omnino inopiam

Ōīes obiectāre possint tibi, quos tu inimicōs habes.

LE. Ōmnia ego istaec quae tu dixisti scīo, uel exigā- uero: 655

Ūt rem patriam et glōriam maiōrum foedarim meum.

Soffam ut esse me decreet, facere non quibam miser:

Ita ui Veneris uinctus, otio aptus in fraudem incidi:

Et tibi nunc proinde ut auerens habeo summam gratiam.

LV. At operam perire meam sic et te haec corde sper-

nere

660

Pérpeti nequeó: semel me páram pudere té piget.

Et postremo, nisi me auscultas atque hoc ut dicó facis,

Túte pone té latebis fáctile, ne inueniát te honos:

In occulto latebis, quom te máxime clarúm uoles:

Pérnoui equidem, Lésbenice, ingénium tuum ingenuom

ad modum:

665

Solo te sponte nón táspte errásse, set amorém tibi

Péctus opscurásse: atque ipse amoris teneo omnis uias.

Itast amor, ballista ut iactur: níl sic celerest néque

uolat:

Atque is mores hóminum moros ét morosos éfcit.

Mínus placet quod cónsuadetur: quod diásuadétár pla-

cet.

670

Quom inopiast, cupís: quando eas cópiast, tum nón

uelis.

[Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadét, uotat.]

Ínsanumst malum té in hospítium déuorti ad Cupidinem.

Sét te moneo hoc étiam atque etiam ut réputes quid fa-

cere éxpetas.

Si istuc conare út [nunc] facis indícium, taum incendés

genus:

675

Tum igitur aquae erit tibi cupido, génuis qui restinguás

tuum.

Atqui si eris náctus, proinde ut córde amantes sún-

cati,

Né scintillam quidem relinques, génuis qui conglicscát

tuam.

LE. Facile inuentus: debitor ignis, tam tibi in ignem
 petas.

Sed tu oburgans me a peccatis rapis detorques impudens
 Meam sororem tibi demundes sine dote. aha, non con-
 uenit

Me qui abusus tantam rem sum pectum perre in diti et
 Esse agrumque habere, egero illam autem, ut merito me
 oderit.

Nunquam erit alienis gratis qui suis ne concubitus
 leuem.

Sicut dixi faciam: nullo te lactari diutius. 685

LV. Tanton melius te sororis causa egestatem exequi
 Atque eum me agrum habere quam te, tunc qui tolere
 moenis?

LE. Nullo ego mihi te tam prospicere qui meam egesta-
 tam leues,

Sed ut inops infamis ne sim: ne mi hanc famam differant

Me germanam meam sororem in concubinatam tibi 690

Sic sine dote dedidisse magis quam in matrimonium.

Quis me improbius perhibeatur esse? haec famigeratio

Te honestet, me autem conluttet, si sine dote duxeris.

Tibi sit emolumentum honoris: mihi quod obiectent siet.

LV. Quid? te dictatorem censes fore, si apud te agrum
 acceperim? 695

LE. Neque uolo neque postulo neque censeo: aeram
 tamen

is est honor homini pudico meminisse officium suum.

LV. Scio equidem te animatus ut sis: uideo, subolet,
 sentio.

Id agis ut, ubi adfinitatem inter nos nostram astrinxeris

Atque eum agrum dederis nec quicquam hic tibi sit qui
 uitam colas, 700

Refugias, ex. tebo. iuanis, páfugus patriam dēseras,
Cōgnates, adfinitatem, amīcos factis nūptilis.

Mēa opor. hīc protēvītum te mīagno anaxītia sūm-
ment:

Id me commīssurum ut patiar fieri ne animum indūxeris.

ST. Mēa enim pactum quī exclamem: euge, euge, La-
sttelēs, πάλιν. 706

Facile palmam habēs: hīc nīctus: qūcīt tua comoēdia.

Hīc agit magis ex argūmento et nērsus mēliorēa facit.

Etiam ob stultitiā tuā te tūeris? multabō minā.

LE. Quid tibi interpellatio aut in cōsiliū huc accēs-
sio?

ST. Eōdem pacto quo hūc accessi apscēssero. LE. I
hac mecūm domum, 710

Lúsiteles: ibi de istis rebus plūra fabulābimur.

LV. Nihil ego in oculo agere soleo: mēns ut animus
ēloquar:

Sī mihi tua soror, ut ego aequom cēseō, ita nūptūm
datur

Sine dote neque tu hīc abiturū's, quōd erit meūm id
erit tuūm:

Sin aliter animatus es, bene quōd agas euēniāt tibi: 715

Ego amicus numquā, tibi ero alio pacto: sic sentē-
tiast.

ST. Abiit hercle ille. ēquid audis, Lúsiteles? ego tē
uolo.

Hīc quoque hīc abiit. Stāsime, restas solus: quid ego
nūc agam

Nisi uti sarcinā constringam et clūpeum ad dorsum ad-
cōmmodem,

Fūlmentas iubeām suppingi sōccis? non sīstī potest. 720

Vīdeo caculam mīlitarem mē futurum hāc lōngius.

Atque aliquem ad regem in saginam [quem] exiens cont
 fortissimus, cunctis obidit.

Crédo ad summos bellatores aërem — sagittas fore.

Et capturum tibi spolia illum qui — meo ero adtorrens
 uenerit.

Égomēt quom extemplo arcum et pharetram mi et sa
 gittas sumpsero;

Cassidem in caput, — dormibo placidule in tabernaculo.

Ad forum ibo: nūdius sextus quo talentum pretium

Dédi reposcam, ut habeam mecum quod feram iudicem.

MEGARONIDES. - CALLICLES.

ME. Vt mihi rem narras, Callicles, nullō modo
 Pote fieri prosus quā dos detur uirgini. 730

CA. Namque hērcle honeste fieri ferme nōn potest

Vt eām perpetiar ire in matrimōnium

Sine dōte, quom eius rēm penes me habeām domi.

* * * * *

ME. * * * * *

Parāta dos domist: nisi expectāre uis

Vt eām sine dote frāter nuptam cōnlocet: 735

Post aēdas tute Philtonem et dotēm dare

Te ei dicas: facere id ēius ob amicitiam patrīs.

Verum hōc ego uereor ne istaēc pollicitatio

Te in crīmen populo pōnat atque infāmiam.

Non tēmere dicant tē benignum uirgini: 740

Datām tibi dotem ei quām darēs eius ā patre:

Ex eā largiri te fili, neque ita ut sit data

Incolumem sistere fili, et detraxe aūment.

Nunc si opperiri uis aduentum Chārmidi,

Perlongum tibi ducendi interea spem moris
Lubido: atqui ea conditio hanc uel primariast.

CA. Hadein dnm istaec ueniunt in mentem nulli.

ME. Videri hoc utile magis atque in rem datus:

Ipsam adi [adulescentem], edoce eum uti res se habet.

CA. Ut ego nunc adulescenti thesaurum indicem 750

Indomito, pleno amoris ac lasciuiae?

Minime, minime herede uero: nam certe scio,

Locum quoque illum omnem ubi situmst comederit.

Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat:

Ne rem ipsam indaget, dotem dare si dixerim. 755

ME. Quo pacto ergo igitur clam dos depromi potest?

CA. Dum occasio ei [rei] reperiatur, interim

Ab amico alicunde mutuom argentum rogem.

ME. Potin est ab amico alicunde exorari? CA. Potest.

ME. Gerraé: ne tu illud uerbum actutum inueneris: 760

[Hem,] mihi quidem hercle non est quod dem matnom.

CA. Mallim hercle ut uerum dicant quam ut dent mu-
tuom.

ME. Set uide consilium si placet. CA. Quid consilist?

ME. Scitum, ut ego opinor, consilium inueni. CA. Quid
est?

ME. Homo conducatur iam aliquis quantum potis 765

Ignota facie, quae non uisitata sit:

Is homo exornetur graphice in peregrinum modum,

Quasi sit peregrinus. CA. Quid is scit facere postea?

ME. Mendacilocum aliquem [esse hominem oportet de
foro,]

Falsidicum, confidentem. CA. Quid tum postea? 770

ME. Quasi ad adulescentem a patre ex Seleucia

Veniat, salutem ei nuntiet uerbis patris:

Illum bene gerere rem et ualere et uiuere

Et eum reditarum, autem, forat epistulas. 770

Duas: eas nos consignamus, quasi sint a patre. 775

Illi det alteram, alteram dicat tibi. 780

Dare sese uelle. CA. Porro porro dicere.

ME. Sequere aures, porro, auri, detem, a patre. 785

Dicat patremque id iussisse aurum tibi dare. 790

Tenés iam? CA. Proposito, atque, ausculto, per- 795

lubens. 780

ME. Tum tu igitur demum id adolescenti aurum dabis. 790

Vbi erit locata uirgo in matrimonium. 795

CA. Scite hercle sane. ME. Hoc, ubi thesaurum ec-

foderis, 790

Suspitionem ab adolescente amoveris. 795

Censébit aurum esse a patre adlatum tibi: 785

Tu de thesauro sumes. CA. Satis scite et probe:

Quamquam hoc me aetatis succophantari pudet.

Set epistulas quando opsignatas adferet, 790

Nonne arbitraris tum adolescentem anuli

Patérni signum nouisse? ME. Etiam tu taces? 795

Sescéntae ad eam rem causae possunt conligi:

Eam quem habuit perdidit, alium post fecit nouum.

Iam si opsignatas non feret, dici hoc potest

Aput portitores eas resignatas sibi

Inspéctasque esse. in huius modi negotio 795

Diém sermone tórere segnitiés merast:

Quamnis sermones possunt longi téxier.

Abi ad thesaurum iam confestim clanculum:

Seruós, ancillas amoue: atque audín? CA. Quid est?

ME. Vxorém quoque campse hanc rem uti celés face:

Nam pól tacere númquam quicquamst quód queant. 801

Quid núnc stas? quin tu hinc [te] amoues et té moues?

Aperí, deprome inde aúri ad hanc rem quód sat est:

Continuo operta dēnuo: set clāneulum,
Sicut praecepi: cūctos exturba aedibus. 805

CA. Ita faciā. ME. At enim nimis lōgo acutius
utimur;

Diēm conficturus, quōm iam properatōt opus.

Nihil est de signo quōd uereare: mēuideo.

Leptilast illa causa, ut cōmmemorauit, dicere

Apud pōrtitores esse inspectas. dēnique 810

Diei tempus nōn uidet? quid illōm putas

Natūra illa atque ingenio? iam dudum ēbruiat.

* * * * *

Quiduis probare pōterit: tūc, quod māximumst,

Adferre, non se pētere hinc dicet. CA. Iam sat est.

ME. Ego sūcophantam iam conduco dō fore 815

Epistulaeque fām consignabō duas

Eumque hūc ad adulescētem meditatūm probe

Mittam. CA. Eo ego [ergo] igitur intro ad officiū
meum:

Tu istūc age. ME. Actum rēddam nugaciūsume.

ACTVS III.

CHARMIDES.

Sálipotenti et múltipotentí Ióuis fratri et Nerei [et Por-
tumno] 820

Laetus iubens laudés ago gratas grátisque habeo et flú-
ctibus salsis,

Quós penes mei [fuit] potestas, bonis meis quid foret et
meae uitae,

Quóm suis me ex locis in patriam urbem [úsque incolu-
mem] réducem faciunt.

Atque tibi ego, Neptúne, ante alios dēos gratis ago atque
habeo summas.

Nám te omnes saeuóinque seuerumque, áuidis moribús
commemorant, 825

Spúrcaficum, inmanem, intolèrandum, uésanum: [ego]
contra ópera expertus.

Nám pol placidum te ét clementem eo usqué modo ut
uolui usús sum in alto.

Atque hanc tuam [aput hómines] gloriam aúribus iam
accéperam ante:

Paúperibus te párcere solitum, dítis damnare étque do-
mare.

Ábi, laudo: scis órdine ut aequomst tráctare homines:
hóc dis dignumst: 830

Sémper mendicís modesti sint. [secus] nobílis apud ho-
mines.

Fidus fuisti: infidum esse iterant. nam ápsque foret te,
sát scio in alto

Distraxissent díaque tulissent sátellites tui míserum
foede

Bónaque item omnia úna mecum pássim caeruleós per
campos: —

Ita iam quasi canés hau secus nauem circumbabant túr-
bine uenti: 836

Ímbres fluctusque átque procellae infénsae [fremere],
frángere malum,

Rúere antennis, scíndere uela: — ní pax propitiá foret
praesto.

Ápage a me sis: dēhinc iam certumst ótio dare me: sátis
partum habeo,

Quibus aerumpis deluctani, filio dum diuítias quaero.

Sét quis hic est, qui in pláteam ingreditur cū nouo or-
natú specieque? 840

Pól quamquam domi cúpío opperiar: quam híc rem
agat, semul ánimu aduortam.

SVCOPHANTA. CHARMIDES.

SV. Huíc ego diē nomén Trinummo fáció: nam ego
operám meam

Tríbus nummis hodié locaui ad ártis nugatórias.

Áduenio ex Seleúcia, Macédonia, Asia atque Árabia,
Quás ego neque oculís neque pedibus úmquam usur-
pauí meis. 846

Víden egestas quíd negoti dát homini miseró male?

Quía ego nunc subigór trium nummum caúsa ut has
epístulas

Dicam ab eo homine me accepisse; quem ego qualem me
nescio

Néque novi neque natus: necne is fuerit id scire nolo.

CH. Póh hic quidem fungino generest: cápite se totúm
tegit.

Illarica facies uidetur hominis: eo ornatu aduenit.

SV. Ille qui me condúxit; ubi condúxit, abduxit domum:

Quae uoluit mihi dixit, docuit et praemonstrauit prius,

Quó modo quicque agerém. nunc adeo síquid ego addi-
dero ámplius,

Éo conductor mélius de me nágas conciliáuerit.

Ille uti me exornáuit, ita sum ornátus: argentum hóc
facit.

Ípse ornamenta á chorago haec súmpsit suo perículo:

Núnc ego si potero órnaméntis homínem circumdúcere,

Dábo operam ut me ipsúm plane esse súcophántam sen-
tíat.

CH. Quó magis specto, mínus placet mi ea homínis
facies: míra sunt

Ni illic homost aut dórmitator aut sector zonárius.

Lóca contemplat, circumspectat sésé atque aedis nó-
scitat:

Crédo edepol quo móx furatum uéniat speculatúr loca.

Mágis lubidost ópseruare quíd agat: ei rei operám
dabo.

SV. Hás regiones démonstrauit míhi ille conductór
meus:

Áput illas aedis sistendae míhi sunt sucophántiae.

Fóris pultabo. CH. Ad nóstras aedis híc quidem habet
rectám uiam:

Hércle opinor mi áduenienti hac nóctu agitandumst ú-
gilias.

SV. Aperite hoc, aperite haec, eorum his scribis intro-
ducam gerit? 870

CH. Quid, adolescens, quaeris? quid vis? quid intas-
mistas? aut quid repultas? SV. Mons; vider.

Lésbionicum hic adolescentem quaéro, in his regiónibus
Vbi habitet, et item alterum ad istanc capitis albitu-
dinem,

Cállielem [quem] aibet vocari qui has mihi dedit epé-
stulas.

CH. Mëum gnatum hic quidem Lésbionicum quaérit et
amicum meum. 875

Quo ego liberósque bonoque commendavi Cállielem.

SV. Fac me si scis cértiorem, hisce hómines ubi habi-
tént, pater.

CH. Quid eos quaeris? aut quis es? aut unde's? aut
unde aduenis?

SV. Cénsus quom [sum], iuratori récte rationém dedi.

CH. * * * * *

SV. Múta semel rogás: nescio quid expédiam potíssu-
mum. 880

Si unumquidquid singillatim et plácide percontábere,

Ét meum nomen ét mea facta et itinera ego faxó scias.

CH. Fáciam ita et vis: ágendum, nomen primum memora-
tuum mihi.

SV. Mágnum facinus incipissis pétere. CH. Quid ita?
SV. Quia, pater,

Si ánte lucem ire [hérele] occupias á meo primo nómine,
Cóncubium sit nóctis prius quam ad póstrimum perué-
neris. 885

CH. Ópus factost viático ad tuum nómen, ut tu praé-
dicas.

SV. Ést minusculum alteram quasi uésculum uinárium.

CH. Quid [id] est tibi nomen, adulescens? SV. Pax, id est nomen mihi:

Hic cotidianum est. CH. Edepol nomen nugatorium: 890

Quasi dicas, siquid crediderim tibi, pax periisse sileo.

Hic homo solide micophantast. quid ais tu, adulescens?

SV. Quid est?

CH. Éloquere, isti tibi quid homines debent quos tu quaeritas?

SV. Pater istius adulescentis dedit has duas mi epistulas,

Lésbonici: is mihi amicus. CH. Téneo hunc manifestatium: 895

Mé sibi epistulas dedisse dicit. Iudam hominem probe.

SV. Ita ut ocoepi, si animum aduortas, dicam. CH. Dabo operam tibi.

SV. Hanc me iussit Lésbonico dare suo gnato epistulam Et item hanc alteram suo amico Cállicli iussit dare.

CH. Mihi quoque edepol, quom hic nungatur, contra nugarí lubet. 900

Vbi ipse erat? SV. Bene rem gerebat. CH. Ergo ubi? SV. In Seleúcia.

CH. * * * * * Ab ipsone istas acceperisti? SV. E manibus dedit mi ipse in manus. *(scilicet)*

CH. Quá facies homó? SV. Sesquipede quidamst quam tu longior.

CH. Haeret haec res, si quidem ego apsens sum quam praesens longior.

Nouistine hominem? SV. Ridicule rogitas, quicum uná cibum 905

Cápere soleo. CH. Quid est ei nomen? SV. Quód edepol hominí probo.

CH. Dubet audire. SV. Edepol mihi miseró mihi. CH. Misero mihi.

CH. Quid est negoti? SV. Deuoravi nomen inprudens modo.

CH. Non placet qui anteos intra dentis conclasos habet. SV. Atqui etiam modo uersabatur mihi in labris primoribus. 910

CH. Témperi huic hodie anteueni. SV. Téneor manu festo miser.

CH. Iám reconmentatu's nomen? SV. Dẽum me hercle atque hominũm pudet.

CH. Vide modo hominem ut nóris. SV. Tamquam mé: [set] fieri istuc solet:

Quod in manu teneas atque oculis uideas, id desideres. Litteris reconminiscar: C est principium nómini. 915

CH. Callias? SV. Non est. CH. Callippus? SV. Non est. CH. Callidémides?

SV. Non est. CH. Callinicus? SV. Non est. CH. [An] Callimachus? SV. Nil agis:

Néque adeo edepol floeci facio, quando egomet memini mihi.

CH. At enim multi Lesbionici sunt hic: nisi nomén patris

Dices, non possum istos monstrare homines quos tu quaeritas. 920

Quod ad exemplum? cóniectura si reperire possumus. SV. Ad hoc exemplum? CH. Chares? an Chá-

ricles? numne Chármides?

SV. Hem, istic erit: qui istum di perdant. CH. Dixi ego iam dudum tibi:

Bene te potius dicere aliquemst hominī amico quā male.

SV. Sātīn inter labra atque dentis lātuit uir mīnuta preti?

CH. Né male loquere apsentī amico. SV. Quid ille ergo ignauissimust?

Lātītabat mihi? CH. Si āppellasses, rēpondisset nō mihi.

Sēt ubi ipsest? SV. Pol illūm reliqui ad Rhādānam in Cceropia insula.

CH. * * * * *
Qui homost me insipiētiōr qui ipse ēgomet ubi ām quāeritem?

Sēt nīl discondūcīt huic rei. quid ais? quid hec quod tē rogo? 930

Quos locos adisti? SV. Nīmīum mīrimodis mirābīlis.

CH. Lūbet audire, nīsi molestumst. SV. Quīn discupio dicere.

Ōmniū prīmū in Pōntū aduecti ad Ārābīā terrā sumus.

CH. Eho,
Ān etiā in Pōnto Ārābiast? SV. Est: nōn illa ubi tūc gīgnitur,

Sēt ubi āpsinthiūm fit ac cunīla gallīnāea. 935

CH. Nīmīum graphiōm hanc nūgatore. sēt ego sum insipiētiōr,

Qui ēgomet unde rēdeam hunc rogitem, quāc ego scīam atque hic nēsciat:

Nīsi quīa lubet ēxperiri quo ēuasurust dēnique.

Sēt quid ais? quo inde isti porro? SV. Si ānīmū aduertes, ēloquar:

Ād caput amnis quī de caelo exōritur sub solīō Iouis. 940

CH. Sub meliora? SV. Ita dico. CH. E caelo?
SV. Atque e medió quidem.

CH. Meliora? SV. Immo hóriola.
An etiam in caelum éscendisti? SV. Immo hóriola.
aduersus sumus.

Vsque aqua aduersus per annem. CH. An tu étiam ui-
disti louem?

SV. [Éum] alii di isse ad uillam aibant séruis depromptum
cibum.

Déinde porro... CH. Déinde porro nóllo quicquam praé-
dices. 945

SV. [Fáceo ego] herole, si molestamur. CH. Nám pu-
dicum néminem

[Praédicare] opórtet qui aps terra ad caelum perué-
nerit.

SV. Dímittam, ut te uelle uideo. sét monstra henece ho-
minés mihi

Qués ego quaero, quibus me oportet hás deferre epi-
stulas.

CH. Quid ais? tu nunc si forte eumpse Chármidem con-
spéxeris 950

Hunc quem tibi istás dedisse cómmemoras epístulas,
Nórisne hominem? SV. Né tu me edepol arbitrare
belluam,

Qui quidem non nouisse possim quicum aetatem exé-
gerim.

An ille tam esset stúltus mihi qui mille nummum cré-
deret

Philippum, quod me auram deferre iússit ad gnatum
suum 955

Atque ad andream Calliclem, quoi rem aibat mandasse
híc suam?

Mihin concederet, ni me ille et ego illam nocturnam ad
probe?

CH. Enimvero ego nunc sycophantae huic sycophantari
uolo;

Si hunc possum illo mille nummum Philippum circum
ducere;

Quód sibi me dedisse dixit, quem ego qui sit homo nescio
Néque oculis ante hunc diem unquam uidi, eum aurum
créderem? 961

Quoi, si capitis res sit, nummum unquam credam plan-
beum.

Adgredifundist hic homo mi astu. heus, Páx, terribus
uerbis uolo.

SV. Vel trecentis. CH. Háben tu id aurum, quód tu
accepsti a Chármide?

SV. Atque etiam Philippum, numeratam illas ingens
manu, 965

Mille nummum. CH. Némpe ab ipso id accepisti Chár-
mide?

SV. Mirum quin ab auro eius aut proauo acciperem, qui
sunt mórtui.

CH. Ádulescens, cedodum istuc aurum mihi. SV. Quod
ego dem aurum tibi?

CH. Quód te a me accepisse fassus. SV. Áps te acce-
pisse? CH. Ita loquer.

SV. Quis ta homo's? CH. Qui mille nummum tibi dedi
ego sum Chármides. 970

SV. Néque edepol tu is es neque hodie is umquam eris,
auro huc quidem.

Ábi sis, nugatér: nugari nógatori postules.

CH. Chármides ego sum. SV. Nequiquam herclé's:
nam nihil auri fero.

Nimis argute [me], discepsisti in cæpse opusculæ:

Póstquam ego me aurum ferre dixi, póst tu factus Chármides: 975

Príus non tu is eras quam auri feci méntionem. níl agis: *et me go*

Próinde itidem ut Chármidatū's, rúsum [te] de Chármida.

CH. Quis ego sum igitur, si quidem is non sum qui sum?

SV. Quid id ad me attinet?

Dúm ille ne sis quem ego esse nollo, sis mea causa qui lubet.

Príus non is eras qui eras: nunc is factus qui tum non eras. 980

CH. Áge siquid agis. SV. Quid ego agam? CH. Aurum

redde. SV. Dormitās, senex.

CH. Fecisti Chármidém dedisse aurum tibi. SV. Scriptum quidem.

CH. Próperas an non própere abire actutum ab his regionibus,

Dormitator, prius quam ego hic te iubeo mulcari male?

SV. Quam ob rem? CH. Quia illum quem émentitus is ego sum ipsus Chármides,

Quém tibi epistulās dedisse aiébas. SV. Eho, quaeso an tu is es? 986

CH. Is enimvero sum. SV. Ain tu tandem? is ipsus-ne's? CH. Aio. SV. Ipsus es?

CH. Ípau, inquam, Chármides sum. SV. Ergo ípsus-ne's? CH. Ipsíssimus.

Álter hinc ab oculis? SV. Enimvero séro quoniam [huc] áduenis,

Váplabis meo árbitratu et nenorum aedílium. 990

CH. Át etiam maledicis? SV. Immo, saluos quando quidem áduenis,

Dí me perdant si te flocci fácio an periissés prius.

Ego ob hanc operam argentum accepi: te magis infertunio.

993

Ceterum qui sis, qui non sis, hoccum non interduco.
Ibo ad illum, renuntiabo, qui mihi tria nummos dedit,
Ut sciat se perdidisse. ego abeo. male tunc et uale:

Qui di te omnes aduenientem peregre perdant. Charmides.

CH. Postquam ille hinc abiit, potest loquendi libere
Videtur tempus uenisse atque occasio.

Iam dudum meum ille pectus pungit. sculeus, 1000

Quid illi negoti fuerit ante aedis meas.

Nam epistulae illae mihi concenturiant metum

In corde et illud mille nummum, quam rem agat.

Numquam edepol temere tinnit tintinnabulum:

Nisi qui illud tractat aut mouet, mutum est, tacet. 1005

Set quis hic est qui huc in plateam cursuram incipit?

Lubet opseruare quid agat: huc concessero.

STASIMVS. CHARMIDES.

ST. Stasime, fac te propere celerem, recipe te ad dominum domum,

Né subito motus exoriatu scapulis stultitia [tua].

Adde gradum, adpropéra: iam dudum factum est quomodo abisti domo. 1010

Cave sis tibi ne bubuli in te cottabi crebri crepent,

Si aberis ab eri quaestione: né destiteris currere.

Ecce hominem te, Stasime, nihili: sáti in thermopolio.

Condalium es oblitus, postquam thermopotasti gutturum?

Recipe te et recurre petere [re] recentū. CH. Huic, quis,
quis est, 1015

Quidam exercitor, is hominem hunc cursuram docet. *trans*

ST. Quid, homo nihil, non pudet te? tribusne te po-
tēris

Memoriae esse vultum? an uero, quā [tū] cum frugi hō-
minibus

Id vultū, qui ab alieno facile cohiberēt manus,
inter eosne hominēs condalium te redpisci postulas?

Chiracius fuit, Geronicus, Crinnus, Cricolabus, Colla-
bus, 1021

Collitrepidae, crutitrepidae, ferriteri, mastigiae:
Quorum [hercle] unus surpuerit currenti cursori solum. *pulchrum*

CH. Ita me di ament, graphicum farem. ST. Quid ego
quod perist petam?

Nisi etiam laborem ad damnum adponam epithecā in-
super. 1025

Quia tu quod perist perisse dūcis? capē uersotiam:

Recipe te ad erum. CH. Nōn fugitiuost hic homo: con-
meminist domi.

ST. Vtinam ueteres [ueterum mores], ueteres parsimō-
niae

Potius [in] maiore honore hic essent quam morēs mali.

CH. Di immortales, basilica hic quidem facinora in-
ceptat loqui: 1030

Vetera quaerit, uetera amare hunc more maiorū scias.

ST. Nam nunc mores nihil faciunt quod licet nisi quod
iubet.

Ambitio iam more sanctast, liberast a legibus:

Scuta iacere fugereque hostis more habent licentiam:

Petere honorem pro flagitio more fit. CH. Morem in-
probū. 1035

ST. Strénuos [nam] praeterire mōre fit. CH. Nequā
quidem.

ST. Mōres leges pēdixerunt ism in potestatem suam;
Māgis quis sunt obnoxiosae quā parentes liberis.

Ēae misere etiam ad parietem sunt fixae clavis fēreis;
Vbi malos mōrēs adfigi nūmio fuerat aequius. 1040

CH. Lūbet adire atque appellare hunc: uerum ausculto
pērlubens

Ēt metuo, si cōpellabo; ne aliam rem occupiāt loqui.

ST. Néque istis quicquam lége sanctumst: léges mori
sēruunt,

Mōres autem rāpere properant quā sacrum quā pūblicum.

CH. Hércle istis malām rem magnam mōribus dignūmet
dari. 1045

ST. Nōn hoc pūplice ānīmum aduorti: nam id genus
hominum hōmīnibus

Vniuersis ēst aduersum atque ōmni populo māle facit.

Māle fidem seruādo illis quoque abrogant etiām fidem,

Quī nil meriti: quippe eorum ex ingēnio ingenium ho-
rūm probant. 1049

Siquoi mutuōm quid dederis, fit pro proprio pēdītum:

Quōm repetas, inimicum amicum inuenias benefactō tuo.

[* * * * *

Māge si exigere occupas, duarum rerū exoritur
optio:

Vēl illat quod credideris perdas uēl illam amicum ami-
seris.]

Hōc qui uenerit mi in mentem; ré cōmonitus sūm modo.

CH. Mēus est hic quidem Stāsīnus seruus. ST. Nam
ēgo talentum mutuom 1055

Quod dederam, talēto inimicum mi ēmi, amicum uēndidi.

Sēt ego sum insipiēntior qui rēbus curem pūblicis

Habere quam, id quod primum est, meo tergo tutelam
geram:

Eodemum. CH. Hens tu, asta illico: audi, heus tu. ST.

Non sto. CH. Té uolo.

ST. Quid, si egomet te uelle nollo? CH. Ah nimium,
Stasime, saeuiter. 1060

ST. Émere meliust quod imperes. CH. Pol ego émi
atque argentum dedi:

Sét si non dicta audiens est, quid ago? ST. Da magnúm
malum.

CH. Béne mones: ita facere certumst. ST. Nisi quidem
es obnoxius.

CH. Sí bonust, obnoxius sum: sín secust, faciam út
mones.

ST. Quid id ad me attinét bonisne séruis ta utare án
malis? 1065

CH. Quia boni malique in ea re párs tibiát. ST. Partem
alteram

Tibi permitto, illam alteram aput me quód bonist ad-
pónito.

CH. Sí eris meritas, fiet. respíce húc ad me: ego sum
Chármides.

ST. Hén, quis est qui méntionem homo hóminis fecit
óptumi?

CH. Ípauis homo optumást. ST. Mare, terra, caelum,
di, uostrám fidem, 1070

Sátin ego oculis pláne uideo? éstne hic an non ést? is est.
Cérte is est, is ést profecto. e mí ere exoptatissime,

Salue. CH. Salue, Stásime. ST. Saluamé.. CH. Scio
et credó tibi.

Sét omitte alia: hoc míhi responde: líberi quid agúnt mei
Quós reliqui hic filium atque filiam? ST. Viuónt, ualent.

CH. Némpe uterque? ST. Vtérque. CH. Di me saluom et seruatum uolunt. 1076

Quoniam intro: séquere. ST. Quoniam tibi agis? CH.

Quoniam nunc domum istam? ST. Hic me nunc habitare cesses? CH. Vtinam ego alibi

censeam? ST. Iam .. CH. Quid iam? ST. Non sunt nostrae aedes

istaec. CH. Quid ego ex te audio? 1080

ST. Véndidit tuus gnátus aedis. CH. Périi. ST. Prae-

sentáris. CH. Argentí minis numeratis. CH. Quót? ST. Quadra-

ginta. CH. Occidi. ST. Quis eas emit? ST. Cállicles, quoi tuam rem continen-

das. CH. Hic habitatum huc cónmigravit nósque exturbauit foras.

CH. Vbi nunc filius meus habitat? ST. Hic in hoc po-

stígulo. 1085

CH. Mále disperí. ST. Crédidi aegre tibi id, ubi au-

dissés, fore.

CH. Ego miser sum periculis sum per maria má-

xima

Véctus, capitali periclo pér praedones plúramos

Mé seruauí, saluos redií: nunc hic disperí miser

Própter eodém quórum causae fui hác aetate exér-

citus: 1090

Adimít animam mi aégritudo: Stásimas, tunc me.

ST. Vísne aquam

Tibi petam? CH. Res, quom animam agebat, sum esse

offusam opóruit.

CALLICLES. CHARMIDES. STASIMVS.

CA. Quid hoc hic clamoris addio ante aedis meas?

HO CH₂ • Callicles • Callicles • Callicles, ...

Qual é o amigo mais commendável bono? 1095

GA Probe et fideli et fido et cum magnis fide:

Et salue et saluom te éduenisse gaúdeo.

* * *

001 * * * * *

* * * * *

CH. Credo, omnia istae si ita sunt ut praedicas.

Set quis istest tuus ornatus? CA. Ego dicam tibi:

Thensaurum ecfodiebam intus dotem filiae 1100

Tuae quæ daretur. sēt intus narrabó tibi

Et hóc et alia: séquere. CH. Stasime. ST. Hem.

CH. Strömme

Curriculum Piraeum atque unum curriculum face.

Vidébis iam illic nānem qua aduecti sumus.

(16) **Inbétō Sagariónem quae Imperáuerim** 1105

Curare ut ecferantur, et tu itó semul.

Solátumst portitóri iam portórium.

ST. Nihil est morae. CH. Cito ambula: aeternum

redi. www.reid.com

ST. Ille sum atque hic sum. EA. Séquere tu hac

me intró. CH. Señor.

ST. Hic méo ero amicus sólus firmus réstitit 1110

Neque demutavit animum de firmá fide.

Quamquam labores multos ob rem et liberos

Apud te mei erit cum ego cepisse censeo.

Set hic unus, ut ego suspicor, servat fidem.

ACTVS V.

LVSITELES.

Hic homōst omnium hominum praecipuos, 1115

Voluptatibus gaudiisque intepotens.

Ita cōmmoda quae capio eueniunt,

Quod agō subit, adsecūe sequitur:

Ita gaudiis gaudium suppeditat.

Mōdo me Stasimus Lesbōniē aēruos conuenit [domi]: 1120

Is mihi dixit suū eram peregre huc aduenisse Chár-
midem.

Nūc mi is propere cōnueniundus, ut quae cum eius
filiō

Ēgi ei rei patēr sit fundus potior. eo [ego]: sēt fores

Haē sonitu suū moram mihi ōbiciunt incōmmode.

CHARMIDES. CALLICLES. LVSITELES.

CH. Néque fuit neque erit neque esse usquam homi-
nem terrarum árbitror, 1125

Quōius fides fidēlitasque amīcū erga acq̄uerēt tuam:

Nam exaēdificauisset me ex hisce aēdibus, ap̄que té
foret.

CA. Siquid amicum erga bene feci aut consului fide-
liter,

Nón uideor meruisse laudem, cúlpa caruisse árbítror.

Nám benefíciúm hómíni propriúm quód datur, prósum
perit: 1130

Quód datum utendúmst, repetundi id cópiast, quándó
uells.

CH. Est ita ut tu dícis. set ego hoc néqueo mirari
satis.

Eam sororem despondisse suam in tam fortem fámíliam.

CA. Lúiteli quídem Phílois filio. LV. Enim me nó-
minat:

CH. Fámíliam optumum óccupauit. LV. Quid ego cesso
hos cónloqui? 1135

Sét maneám etiam, opíor: namque hoc cómmodum or-
ditúr loqui.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

CH. Váh. CA. Quid est? CH. Oblítus intus dúdam
tibi sum dícere:

Módo mi aduenienti [híc] nugator quídam occessit ób-
uiam, Shoo

Nímis pergraphicus súcophanta. is mílle nummum se
aúreum

Meo datú tibi férre et gnato Lésbonico aibát meo: 1140

Quom égo nec qui esset nórám neque eum ante úsquam
conspexí prius.

Sét quid rides? CA. Meo álegatu uénit, quasi qui au-
rán mibi

Férret aps te quód darem tuæ gnátæ dotem: ut filius

Tuus, quando illi a me darem, esse adlatum id ipse te
crederet

Neu qui rem ipsam posset intelligere, thesaurum tuum
Me penes esse, atque a me lege populi patrum posce-
ret. *law of the land* 1146

CH. Scite edepol. CA. Megarónides commentis hoc
meus et tuus

Benevolens commentust. CH. Quin conlato consilium
et probo. *bashful*

LV. Quid ego ineptus, dum sermonem uerborum interrum-
pere,

Solus sto nec quod conatus sum agere ago? homines
conloquar. 1150

CH. Quis hic est qui huc ad nos incedit? LV. Char-
midem socerum suum

Lusiteles salutat. CH. Di dent tibi, Lusiteles, quae
uelis. *oh yes*

CA. Non ego sum salute dignus? LV. Immo salve,
Callicles.

Hunc priorem aequomst me habere: túnica propior
pallio.

CA. Deos [deasque] uolo consilia uostra recte uortere.

CH. Filiam meam tibi desponsam esse audio. LV. Nisi
tú neuis. 1156

CH. Immo hau nollo. LV. Sponden tu ergo tamen gua-
tam uxorem mihi?

CH. Spondeo et mille auri Philippum dotis. LV. De-
tem nil moror.

CH. Si illa tibi placet, placenda dos quoquest quam dat
tibi.

Póstremo quod uis non duces, nisi illat quod non uis
feres. 1160

CA. Iur hic erat. LV. Impetrabit te advocato atque arbitro.

Inter lege filiam tuam sponden mi uxorem dari?

CH. Spondes. CA. Et ego spondes itidem. LV. Quidnote adfinés mei.

CH. Atque oedipal aut at quas propter tibi tamen auscénui.

LV. Quid ego feci? CH. Mēam corrumpti quia perpassu's filium. 1165

LV. Si id mea voluistis factumst, est quod mihi auscénscas.

Sēt sine me hoc aps te impetrare quód uolo. CH. Quid id est? LV. Scies:

Siquid stulte fecit, ut ea misse facias ómnia.

Quid cassas capút? CH. Cruciatúr cór mi et metuo. LV. Quídam id est?

CH. Quóm ille itast ut [eum] éase nollo, id crúciór: metuo, sí tibi 1170

Dénogem quod me éas, ne me léuiorem erga té putes, Nón grauabor: faciám ita, ut ais. LV. Próbús es: eó ut illum éuocem.

CH. Miseramst male promérita, ut mérita sint sí alciaci nún licet.

LV. Áperite hoc, óperite propere et Léabonicum, sí demist,

Rabécate: ita súbitumst propere quód eum conuentím uolo. 1175

LESBONICVS. LVSITELES. CHARMIDES.
CALICLES.

LE. Quis homo tam tumultuoso sónitu me exciuit foras?

LV. Béneuolens tuus átque amicust. LE. Sátine saluæ?
dic mihi.

LV. Récte: tuum patrém redisse sáluom peregre gaúdeo.

LE. Quis id ait? LV. Ego. LE. Tún uidiisti? LV. Et
túte item uideás licet.

LE. Ó pater, patér mi, saluæ. CH. Sáluæ multum,
gnáte mi. 1180

LE. Siquid tibi, patér, laboris... CH. Nihil euenit, né
time:

Béne re gesta sáluos redeo. si tu modo frugi ésse uis,
Haéc tibi pactast Callicletis fílla. LE. Ego ducám,
pater,

Ét eam et siquam aliám iubebis. CH. Quámquam tibi
suscénsui,

Miseria [una] uní quídem hominist ádfatim. CA. Immo
huic parumst: 1185

Nám si pro peccátis centum dúcat uxorés, parumst.

LE. Át iam posthac témporabo. CH. Dícíis, si faciés modo.

LV. Númquid caussest quín uxorem crás domum ducam?
CH. Óptimumst.

Tú in perendínium paratus sis ut ducas. CANTOR.
Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 222 iambici senarii

- 223 ad 231 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 232 bacchiacus dimeter acatalectus
- 233 et 234 iambici septenarii
- 235 creticus tetrameter catalecticus
- 236 iambicus septenarius
- 237 et 238 trochaici septenarii
- 239 et 240 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 241 bacchiacus dimeter acatalectus
- 242 trochaicus septenarius
- 243 creticus tetrameter acatalectus
- 244 ad 246 cretici tetrametri catalectici
- 247 ad 249 trochaici dimetri catalectici
- 250 et 251 cretici tetrametri catalectici
- 252 trochaicus octonarius
- 253 trochaicus septenarius
- 255 iambicus octonarius
- 256 et 257 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 258 bacchiacus trimeter acatalectus
- 259 iambicus octonarius
- 260 iambicus dimeter acatalectus
- 261 et 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 264 et 265 trochaici octonarii
- 266 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 267 ad 275 cretici tetrametri catalectici
- 276 creticus tetrameter acatalectus
- 277 et 278 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 279 ad 281 cretici tetrametri acatalecti
- 282 iambicus octonarius

- V. 283 et 284 cretici tetrametri acatalecti
- 285 et 286 iambici octonarii
  - 287 trochaicus octonarius
  - 288 ad 291 trochaici septenarii
  - 292 trochaicus octonarius
  - 293 ad 300 cretici tetrametri catalectici
  - 301 ad 391 trochaici septenarii
  - 392 ad 601 iambici senarii
  - 602 ad 728 trochaici septenarii
  - 729 ad 819 iambici senarii
  - 820 ad 841 trochaici octonarii
  - 842 ad 997 trochaici septenarii
  - 998 ad 1007 iambici senarii
  - 1008 ad 1092 trochaici septenarii
  - 1093 ad 1114 iambici senarii
  - 1115 ad 1119 anapaestici dimetri acatalecti
  - 1120 ad 1189 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI
C O M O E D I A E.

EX RECOGNITIONE
ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS II.

ASINARIAM BACCHIDES CVRCVLIONEM PSEVDVLVM
STICHVM COMPLECTENS.

L I P S I A E
SVMP TIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLI.

ARGVMENTVM.

Amánti argento filio auxiliárier
Sub inpério uiuens uólt senex uxório :
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreae
Numerári iussit séruolo Leónidae.
Ad amicam id fertur : cédit noctem fílius.
Riuínus amens ób praereptam múlierem
Is rem ómnem uxori pér parasitum núnťiat.
Adcúrrit uxor ác uirum e lustris rapit.

P E R S O N A E.

LIBANVS SERVOS
DEMAENETVS SENEX
ARGVRIPPVS ADVLESCENS
CLEAERETA LENA
LEONIDA SERVOS
MERCATOR (CHLAMVDATVS)
PHILENIVM MERETRIX
DIABVLVS ADVLESCENS
PARASITVS
ARTEMONA VXOR
CATERVA.

P R O L O G V S .

Hoc ágite sultis, spéctatores, núnc iam :
Quae quidem mihi atque uóbis res uortát bene
Gregíque huic et domino átque conductóribus.
Face núnc iam tu praeco omnem auritúm poplum.
Age núnc reside : cáue modo ne grátiis. 5
Nunc quíd processerim húc et quid mihi uóluerim
Dicam : út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breuest.
Nunc quód me dixi uéllé uobis dícere
Dicam : huic est nomen Graéce Onago fábulae : 10
Demóphilus scripsit, Máccius uortit bárbare :
Asináriam uolt ésse, si per uós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia :
Ridícula res est : dáte benigne operám mihi.
Vt uósmet alias, páriter nunc Mars ádiuget. 15

A C T V S I.

LIBANVS. DEMAE NETVS.

LI. Sicút tuum uis únicum gnatúm tuae
 Superesse uitae sóspitem et superstitem,
 Ita téd optestor pér senectutém tuam
 Perque illam quam tu métuís uxorém tuam:
 Siquid med erga [tu] hódie falsum díxeris, 20
 Vt tibi superstes úxor aetatém siet

Atque illa uiua úsuos ut pestem óppetas.

DE. [Per Dium Fidium quaeris: iurato míhi
 Video necesse esse eloqui quidquid roges.]
 Ita me ópstinatè adgréssu's, ut non aúdeam 25
 Profécto percontánti quin promam ómnia.
 Proinde áctutum istuc quíd sit quod scire éxpetis
 Elóquere: ut ipse scíbo, te faciam út scias.

LI. Dice ópsecro hercle sério quod té rogem:
 Caue míhi mendaci quícquam. DE. Quin tu ergó
 rogas? 30

LI. Num me illuc ducis, úbi lapis lapidém terit?

DE. Quid istúc est aut ubi térrarum istuc ést
 loci?

LI. Aput fústitudinas férri crepinas insulas,
 Vbi úsuos homines mórtui incursánt boues.

DE. Quid istúc aut ubi sit istuc nequeo nóscere.

LI. Vbi flént nequam homines quí polentam pín-
 sitant. 36

DE. Modo pól percepi, Lífane, quid istuc sít
loci:

Vbi fít polenta, té fortasse dícere. LI. Ah,
Neque hércle ego istuc díco nec dictúm uolo
Teque ópsecro hercle ut quae locutu's déspuas.

DE. Fiát: geratur mós tibi. LI. Age age, usque
éxcrea. 41

DE. Etiámne? LI. Age quaeso hercle úsque ex
penítis faúicibus:

Etiám ámplius. DE. Nam quo úsque? LI. Vs-
que ad mortém uolo.

DE. Caue sís malam rem. LI. Vxóris díco, nón
tuam.

DE. Donó te ob istuc díctum ut expers sís metu.

LI. Di tíbi dent quaequomque óptes. DE. Redde
operám mihi. 46

Quor hóc ego ex te quaéram aut quor minítér
tibi,

Proptérea quod me nón scientem féceris?

Aut quór postremo filio suscénseam,

Patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc nouíst?

Demíror quid sit ét quo euadat sum ín metu. 51

DE. Equidém scio iam filius quod amét meus

Istánc meretricem e próxumo Philénium.

Estne hóc ut díco, Lífane? LI. Rectam instás
uíam:

Ea rés est: set eum mórbus inuasít grauis. 55

DE. Quid mórbíst? LI. Quia non súppetunt dic-
tís data.

DE. Tune és adiutor núnc amanti filio?

LI. Sum uéro, et alter nóster est Leónida.

DE. Bene hércle facitis: á me initis grátiam.

Verúm meam uxorem, Lísbane, scis qualís siet. 60

LI. Tu prímus sentis: nós tamen in pretió sumus.

DE. Fateór eam esse.inpórtunam atque incómmodam.

LI. Postérius istuc dícis quam credó tibi.

DE. Omnés parentes, Lísbane, liberís suis,

Qui mi aúscultabunt, fácient opsequéntiam: 65

[Quippe qui mage amico utantur gnato et beneuolo:]

Atque égo me id facere stúdeo: uolo amari á meis,

Volo mé patris mei símilem, qui caussá mea

Naoclérico ipse ornáta per falláciam

Quam amábam abduxit áb lenone múlierem. 70

Neque púduit eum id aetátis sucophántias

Struere ét beneficiis me émere gnatum sũum sibi.

Eos mé decretumst pérsequi morés patris.

Nam me hódie orauit Árgurippus fílius,

Vtí sibi amanti fácerem argenti cópiam: 75

Et id ego percupio ópsequi gnató meo.

[Volo amorí obsecutum illius, uolo amet me patrem.]

Quamquam fílium mater ártē contentéque habet,

Patrés ut consueuérunt: ego mitto ómnia haec.

Praesértim quom is me dígnum quoi concréderet

Habuit; me habere honórem eius ingenió decet:

Quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequóms

patrem, 82

Cupio ésse amícae quód det argentúm suae.

LI. Cupis id quód cupere té nequiquam intéllego:

Dotálem seruom Saúream [ne] uxór tua 85

Addúxit, quoi plus in manu sit quám tibi.

DE. Argentum accepi, dóte inperium uéndidi.

Nunc uérba in pauca cónferam quid té uelim.

Viginti iam usust filio argentí minis:

Face id út paratum iám sit. LI. Vnde géntium?

DE. Me defraudato. LI. Máximas nugás agis: 91

Nudó detrahère uestimenta mé iubes.

[Defrudem te ego? age sis, tu sine pennis uola.]

Tene égo defraudem, quói ipsi nihil est in manu,

Nisi quíd tu porro uxórem defraudáueris? 95

DE. Quamé, qua uxorem, quá tu seruom Saúream

Potís, circumduce, aúfer: promittó tibi

Non óffuturum [mé], si id hodie ecféceris.

LI. Iubeás una opera mé piscari in áere

[Et] uénari autem réticulo in medió mari. 100

DE. Tibi óptionem súmito Leónidam:

Fabricáre quiduis, quíduis conminiscere:

Perfícito [id] argentum hódie ut habeat fílius,

Amícae quod det. LI. Quíd ais tu, Demaénete?

[Quíd si forte in insidias deuenero?] 105

Tun rédimés me, si me hóstes intercéperint?

DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliut cura
quód lubet.

DE. Ego eo ád forum, nisi quíd uis. LI. I, bene
ámula.

DE. Atque aúdin etiam? LI. Écce. DE. Siquid
té uolam,

Vbi erís? LI. Vbiquomque lúbitum erit animó
meo. 110

Profécito nemost quém iam dehinc metuám mihi,

Nequíd nocere póssit, quom tu míhi tua

Orátione omnem ánimum ostendistí tuum.

Quin té quoque ipsam fácio hau magni, si hóc
patro.

Pergám quo occepi atque sibi consilia exórdiar.

DE. Audín tu? aput Archibúlum ego ero argen-
tárium. 116

LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, síquíd opus fuerit.

LI. Méminero.

DE. Non ésse seruos péior hoc quisquám potest
Nec mágis uorsutus néc quo ab caueas aégríus.

Eidem hómini, síquíd récte curatúm uelis, 120

Mandés: moriri sése misere máuolet,

Quam nóu perfectum réddat quod promísse-
rit.

Nam illút ego argentum tám paratum filio

Scio ésse quam me hunc scípionem cóntul.

Set quíd ego cesso ire ad forum quo incéperam?

[Nunc íbo] atque ibi manébo aput argentárium. 126

ARGVRIPPVS:

Sícine hoc fít? forás aédibus me éicier?

Prómerenti óptume hocín preti rédditur?

Béne merentí mala's, mále merentí bona's.

At malo cúm tuo: nam [áctatum] ex hóc loco 130

Íbo ego ad trísuiros uóstraque ibi nómina

Fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et fíliam,

Pellécebrae, pernícies, aduléscentum exítium.

Nám mare haut ést mare: uós mare acérrumum:

Nam ín mari répperi, híc elauí bonis. 135

Íngrata atque ínrita esse ómnia intéllego

Quaé dedi et quód bene féci: at posthác tibi

Mále quod potero fácere faciam méritoque id faciám tuo:

Égo pol te redigam éodem unde orta's, ad egestatis tér-
minos:

Ego edepol te faciam ut quae sis nunc et quae fueris
scias. 140

Quaé prius quam ego ádii istam atque amáns meum ani-
mum isti dedi,

Sórdido uitam óblectabas páne in pannis ínopia:

Átque ea si erant, mágnam habebas ómnibus dis grátiam.

Éadem nunc, quomst mélius, me quóius óperast ignorás,
mala.

Réddam ego te ex ferá fame mansuétem: me spectá
modo. 145

Nám isti quod suscénseam ipsi níhil est, nil quicquám
meret:

Túo facit iussú, tuo inperio páret: mater tu éadem era's.

Té ego ulciscar, té ego ut digna's pérdam atque ut de
mé meres.

Át scelesta uíden ut ne id quidem mé dignum esse exi-
stumat

Quém adeat, quem cóloquatur quóique irato súpplicet?

Átque eccam inlecebra éxit tandem: opínor hic ante
óstium 151

Mèò loquar modo quaé uolam, quoniam íntus non lici-
túmst mihi.

CLEARETA. ARGVRIPPVS.

CL. Vnum quodque istórum uerbum númmis Phílippis
aúreis

Nón potest auférre hinc a me, síquis emptor uénerit:

Néc recte quae tú in nos dicis, aúrum atque argentúm
merumst. 155

Fíxus hic aput nós est animus túus clauo Cupídinis:

Rémigio uelóque quantum pótis es festina ét fuge :

Quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in portúm refert.

AR. Égo pol istum pórtitorem príuabo portório :

Égo te dehinc, ut mérita's de me et mēa re, tractare érequar, 160

Quóniam tu me ut méritus sum non tráctas, quae [me] eicís domo.

CL. Mágis istuc percípimus lingua díci quam factís fore.

AR. Sólus solitúdine ego ted átque ab egestate ápstuli :

Sólus si ductém, referre grátiam numquám potes.

CL. Sólus ductató, si semper sólus quae poscám habis :

Sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés datis 166

AR. Quid modist dandó ? nam numquam tú quidem explerí potes.

Módo quom accepisti, haú multo post áliquid quod poscás paras.

CL. Quid modist ductádo, amando ? núnquamne explerí potes ?

Módo remissistí, continuo iám ut remittam ad té rogas.

AR. Dédi equidem quod mécum egisti. CL. Et tibi ego missi mülierem. 171

Pár pari datum hóstimentumst, ópera pro pecúnia.

AR. Mále agis mecum. CL. Quid me accussas, si facio officiúm meum ?

Nám neque fictum usquámst neque pictum néque scriptum in poématis,

Vbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi éase uolt. 175

AR. Míhi quidem te párcere aequomst tándem, ut tibi durém diu.

L. Nón tu scis? quae amánti parcat, eadem sibi parcat
parum.

quasi piscis itidemst amator lénac: nequamst nisi recens.

habet sucum, is suávitatem: eum quóvis pacto cóndias

él patinarkúm uel assum uórnes quo pacto lubet. 180

dare uolt, is se áliquid posci: nam ibi de pleno prómítur,

éque ille scit quid dét, quid damni fáciat: illi rei studet:

ólt placere sése amicac, míhmet uolt, uolt pédissequae,

ólt famulis, ancillis uolt, et quóque etiam catuló meo

libblanditur nóuos amator, se út quom uideat gaúdeat.

éra dico: ad súum quemque hominem quaéstum esse

aequomst cállidum. 186

R. Pérdidici istaec ésse uera dámno cum magnó meo.

L. Si écastor nunc hábeas quod des, ália uerba praé-

hibeas:

nunc quia nihil habés, male dictis te éam ductare póstu-

las?

R. Nón meumst. CL. Nec mëum quidem edepol ad te

ut mittam grátiis. 190

érum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui:

uía nobis lucró fuisti pótius quam decori tibi,

mihi dantur dúo talenta argénti numerata in manum,

nunc tibi noctem honoris caussa grátiis donó dabo.

R. Quid, si non est? CL. Tibi non esse crédam: illa

alio ibít tamen. 195

R. Vbi illaec quae dedi ánte? CL. Abussa: nám si ea

durarént mihi,

úliet mitterétur ad te nec te quicquam póscerem.

sem aquam solem lúnam noctem, haéc argento nón

emo:

étera quae [nos] uólumus uti Graéca mercamúr fide.

uom á pistore pánem petimus, uinum ex oenopólio, 200

Si aés habent, dant mércem: eadem nós disciplina úti-
mur:

Sémper oculataé manus sunt nóstrae, credunt quód uident.
Vétus est 'nihili cóctios', scis cúius: non dico ámplius.

AR. Áliam nunc mi orátionem désoliato praédicas,
[Longe aliam, inquam, praebes nunc atque olim quom
dabam] 205

Áliam, atque olim quom ínciciebas mé ad te blande ac
bénédice.

Túm mi aedes quoque árridebant, quóm ad te ueniebám,
tuae.

Me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare aibás
míhi.

Vbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé
meo

Vsque eratis: méo de studio stúdia erant uostra ómnia.
Vsque adhaerebátis: quod ego iússeram, quod uólue-
ram, 211

Fáciebatis: quód nolebam ac uótueram, de indústria
Fúgiebatis néque conari id fácere audebatis prius.

Núnc neque quid uelím neque nolim fácitis magni, pés-
sumae.

CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupi simíllumust.
Aúceps quando cóncinnauit áream, offundít cibum: 216
* * * * * aues

Ádsuescunt: necéssent facere sumpsum qui quaerít lu-
crum.

Saépe edunt: semél si captae súnť, rem soluont aúcupi.
Ítidem hic aput nos: aédis nobis áreast, aúceps sum ego,
Éscast meretrix, léctus ínex ést, amatorés aues. 221
Béne salutandó consuescunt, cónpellando blánditer,
Aúsculando, orátione uínnula, uenústula.

Sí papillam pértractauit, haút [id] est ab re súpiciis.

Sáuium si sumpsit, sumere eum licet sine rétibus. 225

Haécine te esse oblítum, in ludo quí fuisti tám diu?

AR. Túa ista culpast, quae discipulum sémidoctum aps
te ámones.

CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nactus: núnc
abi.

AR. Máne, mane, audi: dic, quid me aequom cénse pro
illa tíbi dare,

Ánnum hunc ne sit cúm quiquam alio? CL. Túne? ui-
gintí minas: 230

Átque ea lege: si álius ad me prius attulerit, tú uale.

AR. Át ego est etiam prius quam abis, quod uólo loqui.

CL. Dic quód lubet.

AR. Nón omnino iám-perii: est relícuom quo pereám
magis.

Hábeo unde istuc tíbi quod poscis dém: set in legés
meas

Dábo, uti scire póssis, perpetuom ánnum hunc mihi uti
séruiat 235

Néc quemquam interea álium admittat próssus quam me
ad sé uirum.

CL. Quín, si tu uolés, domi serui quí sunt castrabó
uiros.

Póstremo, ut uolés nos esse, súngraphum facito ádferas.

Út uoles, ut tíbi lubebit, nóbis legem inpónto:

Módo tecum una argéntum adferto, fácte patiar cé-
tera. 240

Pórtitorum símillumae sunt iánuae lenóniae:

Si ádfers, tum patént: si non est quód des, aedes nón
patent.

AR. Ínterii, si nón inuenio ego illas uigintí minas:

Ét profecto, nisi illud perdo argéntum, pereundúmst mihi.

Núnc pergam ad forum atque experiar ópibus, omni
cópia: 245

Súpplicabo, exópsecrabo, ut quémque amicum uidero.

Dígnos, indignós adire atque experiri [stát] mihi:

Nám si mutuás non potero, cértumst sumam faénore.

A C T V S II.

L I B A N V S.

Hércle uero, Libane, nunc te méliust expergíscier.

[Atque argento comparando fingere fallaciam.] 250

Iám diust factúm, quom discesti áb ero atque abiisti ád
forum,

Ígitur inueniúndo argento ut fíngeres falláciam.

Íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.

Quín tu aps te socórdiam omnem rèicis, segnitíem
ámoues

Átque ad ingeniúm uetús uorsútum te recipís tuum?

Sérua erum: caue tú idem faxis álii quod seruí so-
lent, 256

Quí ad eri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.

Vnde sumam? quém interuortam? quó hanc celocem
cónferam?

Ímpetritum, inaúguratumst: quóuis admittúnt aues.

Pícus et corníx ab laeua, córuos, parra ab délixtera

Cónsuadent: certum hérclest uostram cónsequi sen-
téntiam. 261

Sét quid hoc, quod pícus ulmum túndit? hau temerá-
riumst.

Cérte hercle ego quantum éx augurio aúspicioque in-
téllego,

Aút mihi in mundó sunt uirgae aut átriensi Saúreae.

Sét quid illuc, quod éxanimatus cúrrit huc Leónida?

Métuo quod illic ópscaeuaui mèae falsae falláciae. 266

LEONIDA. LIBANVS.

LE. Vbi ego Libanum nunc requiram aut familiarem filium,

Vt ego illos lubentiores faciam quam Lubentias?

Maximam praedam et triumphum eis adfero aduentu meo.

Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
Hanc quidem quam nactus praedam pariter cum illis partiam. 271

LI. Illic homo aedis compilauit, more si fecit suo:

Vae illi qui tam indiligenter opseruauit ianuam.

LE. Aetatem uelim seruire, Libanum ut conueniam modo.

LI. Mea quidem hercle opera [tu] liber numquam fies ocus. 275

LE. Etiam de tergo ducentas plagas praegnatis dabo.

LI. Largitur peculium: omnem in tergo thesaurum gerit.

LE. Nam si occasione huic tempus sese superseduxerit, Numquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.

Erum [ille] in opsione linquet, inimicum animos auxerit.

Sed si mecum occasionem opprimere hanc quae obuenit studet, 281

Maximas opimitatis gaudio ecfertissimas

Suis eris ille una mecum pariet, gnatoque et patri,

Ad eo ut aetatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,

Nostro deuincti beneficio. LI. Vinctos nescio quos ait.

Non placet: metuo in commune nequam fraudem fraussus sit. 286

LE. Perli ego oppido, nisi Libanum inuenio iam, ubi ubist gentium.

L. Illic homo socium ad malam rem quaerit quem adiungat sibi.

Non placet: pro monstro extemplost, quando qui sudat tremit.

E. Set quid ego hic properans concessio pedibus lingua largior? 290

Quin ego hanc iubeo tacere, quae loquens lacerat diem?

L. [Heu] edepol hominem infelicem, qui patronam conprimat:

Nam siquid scelente fecit, lingua pro illo perierat.

E. Adproperabo, ne post tempus praedae praesidium parem.

L. Quae illaec praedast? Ibo aduersum atque electabo quidquid est. 295

Iubeo te saluere uoce summa, quoad uires ualent.

E. Gymnasium flagri, salueto. L. Quid agis, custos carceris?

E. O catenarum colone. L. O uirgarum lasciuia.

E. Quot pondo ted esse censes nudum? L. Non edepol scio.

E. Scibam ego te nescire: at pol ego qui ted expendi scio. 300

Nudus uinctus centum pondo's, quando pendes per pedes.

L. Quo argumento istue? E. Ego dicam, quo argumento et quo modo.

Ad pedes quando adligaturus aequom centumpondium, ubi manus manicae complexae sunt atque adductae ad trabem,

Nec dependes nec propendes, quin malus nequamque sis. 305

L. Vaé tibi. E. Istoc testamento Seruitus legat tibi.

L. Verbiuelitationem fieri compendi uolo:

Quid istuc [tibi] negótist? LE. Certumst crédere? LI.
Audactér licet.

LE. Sís amanti súbueníre fámiliari fillo,
Tántum adest boni ínprouiso, uérum conmixtúm malo :
Ómnes de nobís carnificum cóncelebrabuntúr dies. 311
Libane, nunc audácia ussust nóbis inuenta ét dolis.
Tántum facinus módo ego inueni, út nos dicamúr duo
Ómnium digníssumi esse quó cruciatus cónfluant.

LI. Érgo mirabár quod dudum scápulae gestibánt mihi,
Háriolari quae ócceperunt ésse sibi in mundó malum. 316
Quíddquid est elóquere. LE. Magnast praéda cum
magnó malo.

LI. Sí quidem omnes cóniuratim crúciamenta cónferant :
Hábeo opinor fámiliarem térgum, ne quaerám foris.

LE. Sí istanc animi firmitudinem óptines, saluí sumus.

LI. Quín si tergo rés soluondast, rápere cupio púplicum :
Pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique. 322

LE. Hém, ista uirtus ést, quando ussust, quí malum fert
fórtiter.

Fórtiter malúm qui patitur, ídem post potitúr bonum.

LI. Quín rem actutum edísseris? cupió malum nan-
ciscier. 325

LE. Plácide ergo unum quíddquid rogita, ut ádquiescam :
nón uides

Mé ex cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age,
mánsero

Tuó árbitratu, uél adeo usque dúm peris. LE. Vbi-
námst erus?

LI. Máior aput forúmst, minor hic est íntus. LE. Iam
satis ést mihi.

LI. Túm igitur tu díues factu's? LE. Mítte ridicu-
lária. 330

I. Míto: [set] istuc [núnc] quod adfers aúres expectánt meae.

E. Ánimum aduerte, ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.

I. éministine asinós Arcadicos mércatori uéndere éllaeo nostrum átriensem? LI. Mémini: quid tum póstea?

E. Hem: 335

I. Ergo is argentum húc remissit, quód daretur Saúreae ró asinis: aduléscens uenit módo, qui id argentum áttulit.

I. Vbi is homost? LE. Iam déuorandum cénset, si conspéxeris?

I. Ita enim uero: sét tamen tu némpe eos asinos praédicas

étulos, clandos, quíbus suptritae ad fēmina iam erant úngulae? 340

E. Ípsos, qui tibi súbuectábant rúre huc uírgas úlmeas.

I. Téneo: atque idem té hinc uexerunt uíctum rus.

LE. Memor és probe.

I. érum in tonstrina út sedebam, me ínfít percontárier, quem filiúm Stratonis nóuerim Demaénetum.

I. Íco me nóuisse extemplo et me éius seruom praédico 345
sse et aedis démonstraui nóstras. LI. Quid tum póstea?

E. Áit se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae, íginti mínas: set se eum non nóuisse hominem quí siet: ossum uero sé nóuisse cállide Demaénetum.

I. uóniam ille elocútust haec sic . . LI. Quid tum? LE.

Ausculá ergó: scies. 350

I. extemplo fació facetum me átque magnificúm uírum,

I. Íco med esse átriensem. sic hoc respondít mihi

Ego pol Saureám non noui néque qua facie sít scio:

LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra ut méruerís.

LE. Égo abeo: tu íám, scíto, patíere. set quis hic ést? is est,

Ille est ipsus. iam égo recurro huc: tâte hunc interea híc tene:

Vólo seni narráre. LI. Quin tuum officium facis ergo ac fugis? 380

MERCATOR. LIBANVS.

ME. Vt démonstratae súnit mihi, hasce aédís esse opórtet,

Demaénetus ubi díctur habitáre. i, puere, púlta Atque átriensem Saúream, sist íntus, euocáto huc.

LI. Quis nóstras sic frangit foris? ohe, inquam, si- quid aúdis.

ME. Nemo étiam tetigit: sánun es? LI. At cénsebam attigísse 385

Proptérea huc quia habebás iter: nolo égo foris con- séruas

Meas á te uerbèrarier: sane égo sum amicus nóstris.

ME. Pol háu pericúlmst cárdines ne fóribus ecfrin- gántur,

Si istóc exemplo [tu] ómnibus qui quaérant respon- débis.

LI. Ita haéc moratast iánua: extémplo íanitórem 390 Clamát, prócul siquém uidet ire ad se caloitrónem.

Set quíd uenis? quíd quaéritis? ME. Demaénetum nolébam.

LI. Si sít domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?

LI. Nihiló mage intus ést. ME. Vbist? LI. Ad tón-
sorem ire díxit.

ME. Quid? póst non rediit? LI. Nón pol [huc] uenít:
set quid uolébas? 395

ME. Argénti uigintí minas, si adéssset, accepísset.

LI. Qui pró istuc? ME. Asinos uéndidit Pellaéo
mercátóri

Mercátu. LI. Scio: tu id núnc refers? iam hic crédo
eum adfutúrum.

ME. Qua fácie uoster Saúreast? si is ést, iam scire
pótero.

LI. Maciléntis malis, rúfulust, aliquántum uentriósus,
Truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte. 401

ME. Non póuit pictor réctius describere eius fórmam.

LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor: cassánti capite
incédit.

Quisque óbulam huic occésserit iráto, uapulábit,

Si quidem hércle Aeacidínis minis animísque expletus
cédit. 405

[Set] sí me iratus tétigerit, irátus uapulábit.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANVS.

LE. Quid hoc ést negoti, néminem meum díctum magni
fácere?

Libanum in tonstrinam ut iússeram ueníre, is nullus
uénit.

Ne ille édepol tergo et crúribus consúluit hau decóre.

ME. Nimis ínperiosust. LI. Vaé mihi. LE. Hodié sal-
uere iússi 410

Libanúm libertum? iám manust emissus? LI. Opse-
cro te.

E. Ne tu hércle cum magné malo [tuo] mi óbuiam occes-
sisti.

Uor nón uenisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic
me morátust.

E. Si quidem hércle nunc summúm Iouem te dícas de-
tinúisse

atque is precator ádsiet, malám rem ecfugies núnquam.
U uérbero inperiúm meum contémpsisti? LI. Hospes,
péril. 416

E. Quaeso hércle noli, Saúrea, mea caússa hunc uer-
beráre.

E. Vtinám nunc stimulus in manu mihi sit . . ME. Qui-
esce quaeso.

E. Qui látera conterám tua, quae occálluere plágis.
pscéde ac sine me hunc pérdere, qui sémper me ira in-
céndit, 420

Uoi núnquam rem me unám licet semél praecipere fúri,
nín céntiens eadem inperem atque oggánniam: itaque
iam hércle

lamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.
ssín, sceleste, ab íanua hoc stércus hinc auférri?
ssín columnis dèicier operás araneórum? 425

ssíne in splendorém dari has búllas foribus nóstris?
ihíl ést: tamquam si claúduš sim, cum fústist ambu-
lándum.

uia tríduom hoc unúm modo foró dèdi operam adsí-
duam,

um réperiam qui quaéritet argéntum in faenus: híc uos
ormítis intereá domi atque erus in hara, haut aedibus
hábitat. 430

em ergo hóc tibi. LI. Hospes, te ópsecro, defénde.
ME. Saurea, óro

Mea cāssa ut mittas. LE. Ého, [Coriscus] pró uectur
olui

Rem soluit? LI. Soluit. LE. Quoi datumst? LI. S
chó uicario ipsi

Tuo. LE. Váh, delenire adparas: scio mñhi uicarium
esse

Neque eo esse seruom in aedibus eri qui sit pluris quam
fillest. 43

Set uina quae heri uéndidi uinário Exaerámbo,
Iam pro is satis fecit Sticho? LI. Fecisse satis opinor:

Nam uidi huc ipsum addúcere trapéssitam Exaerámbum

LE. Sic dédero: prius quae crédidi, uix ~~anno~~ post exégli

Nunc sāt agit: adducit domum etiam últro et scribi
númmos. 44

Dromón mercedem réttulit? LI. Dimídio minus, opinor

LE. Quid rélicuom? LI. Aibat réddere, quom extém
plo redditum esset:

Nam rétineri, ut quod sít sibi operis locatum ecfcieret.

LE. Scuphós quos utendós dedi Philodámo, rettulítne

LI. Non étiam. LE. Non? hem, sí uelis dare, cómmod
homini amíco. 44

ME. Perii hércle: iam hic me abégerit suo ódio. LI.
Heus, iam satis tu:

Audín quae loquitur? LE. Aúdio et quléscó. ME. Tan
dem opinor

Conticuit: nunc adeam óptumumst prius quam incipi
tinníre.

Quam móx mñhi operam? LE. Ehem, óptame: quan
dúdum tu aduenísti?

Non hércle te prouideram: quaesó ne uitio uórtas. 45

Ita fracundia ópstíttit oculís. ME. Non mirum fáctumst

Set sí domíst Demaénetum uolébam. LE. Negat esse intus

Verum istuc argentum tamen mihi si uis denumerare,
Repromittam istoc nomine solutam rem futuram.

ME. Sic potius ut Demaeneto tibi ero praesente reddam. 455

LI. Erus istunc nouit atque eram hic. ME. Ero huic praesente reddam.

LI. Da modo meo periculo: rem saluam ego exhibebo.
Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,
Suscenseat, qui [huic] omnium rerum ipse semper credit.

LE. Non magni pendo, ne dicit: si non uult, sic sine astet.

LI. Da, inquam: uah, formido miser ne hic me tibi arbitretur 461

Suassisse sibi ne crederes. da quaeso, ne formida:
Salaom hercle erit. ME. Credam fore, dum quidem in manu ipse habebo.

Peregrinus ego sum: Sauream non noui. LI. At nosce sane.

ME. Sit, non sit, non edepol scio: si is est, eum esse oportet. 465

Ego certe me incerto scio hoc datum nemini homini.

LE. Hercle istum di omnes perduint. uerbó caue supplicassis:

Ferox est, uiginti minas meas tractare sese.

Nemo accipit: aufer te domum, apcede hinc, molestus ne sis.

ME. Nimis iracunde: non decet superbum esse hominem seruom. 470

LE. Malo hercle iam magno tuo, ni isti nec recte dicas.

LI. Inpáre, nihili, non uides irasci? LE. Perge porro.

LI. Flagitium hominis, da opsecro argentum huic, ne male loquatur.

ME. Malum hércle uobis quaéritis. LE. Crura hércle
defringéntur,

Ni istum ínpudicum pérclies. LI. Perii hércle: age in
pudíce, 475

Sceléste, non audés mihi scelésto subueníre?

LE. Pergín precari péssumo? ME. Quae rés? tun li-
bero hómini

Male séruos loquere? LE. Vápula. ME. Id tibi qui-
dem hercle fiet,

Vt uápules, Demaénetum semul ác conspexero hódie.

In iús uoco te. LE. Nón eo. ME. Non ís? memento.

LE. Mémini. 480

ME. Dabitúr pol supplicíum mihi de térgo uostro. LE.

Vae te:

Tibi quidem de nobis, cárnufex, detúr supplicium? ME.

Atque étiam

Pro dictis uostris máledicis poenae pendentur mi hódie:

* * * * *

LE. Quid, uérbero? ME. Ain tu? LE. Fúrcifer, nos-
mét fugitare cénses? 485

I núnc iam ad erum, quó uocas, iam dúdum quo no-
lébas.

ME. Nunc dénum? tam numquam hinc feres argénti
nummum, nísí me

Dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula
érgo.

Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?

Tam ego hómo sum quam tu. ME. Scilicet ita rés est.

LE. Sequere hac érgo. 490

Praefíscini hoc nunc díxerim: nemo étiam me accussáuit
Meritó meo, neque me álter est Athénis hodie quis-
quam,

quod credi recte aequé putent. ME. Fortásse: set ta-
mén me

numquam hódie induces út tibi credam hoc argentum
ignóto.

opus ést homo homini, nón homo, quom quális sit non
nóuit. 495

ME. Iam núnc secunda míhi facis: scibam huíc te capi-
tulo hódie

factúrum satis pro iniúria: quamquam égo sum sordi-
dátus,

frugí tamen sum néc potest pecúlium enumerári.

ME. Fortásse. LE. Etiam nunc Périphanes Rhodó
mercator díues

psénte ero solús mihi taléntum argenti sóli 500

dnúmeravit et crédidit mihi néque deceptust in eo.

ME. Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse si ésses
percontátus .

le ex áliis, scio pol créderes nunc quód fers. ME. Hau
negássim.

A C T V S III.

CLEARETA. PHILENIVM.

CL. Néqueone ego ted interdictis fácere mansuetén
meis? 50

Án ita tu's animáta ut qui expers mátris inperiis sies?

PH. Vbi plem Pietátem, si istoc móre moratám tibi.

Póstulem placére, mater, mñhi quo pacto praécipis?

CL. Hócineſt pietátem colere, inperíum matris mñ
nuere?

Án decorumſt áduorsari méis te praeeptis? PH
Quid est?

Néque quae recte faciunt culpo néque quae delin
quónt amo. 51

CL. Sátis dicaculá's amatrix. PH. Máter, is quae
stúſt mñhi:

Língua poſcit, córpus quaerit, ánimus hortat, réſ mo
net.

Quín pol ſi repoſui remam, sóla ego in caſtéria

Vbi quiesco, omnis familiae caúſſa conſiſtít tibi.

CL. Égo te uolui cáſtigare: tú mñ accuſſatríx ades.

PH. Néque edepol te accúſſo neque id me fácere faſ
exíſtumo. 516

Vérum ego meas querór fortunas, quóm illo quem amo
próhibeor.

CL. Écqua pars orátionis dé die dabitúr mñhi?

PH. Ét meam partém locundi ét tuam tradó tibi:

Ad locundum atque ad tacendum tute habeas portisculum. 520

CL. Quid ais tu, quam ego unam vidi mulierem audacissimam?

Quotiens te notui Argurippum filium Demaeneti
Compellare aut contrectare colloquue aut contui?

Quid dedit? quid deportari iussit ad nos? an tibi 524

Verba blanda esse aurum rere, dicta docta pro datis?

Ultro amas, ultro expetessis, ultro ad te accessi iubes:

Illos qui dant eos derides: qui deludunt deperis.

An te id expectare oportet, si quis promittat tibi

Té facturum diuitem, si moriatur mater sua?

Ecce nobis periculum et familiae portenditur, 530

Dum eius expectamus mortem, ne nos moriamur fame.

Nunc adeo nisi mi huc argenti adfert viginti minas,

Ne ille ecce hinc tradetur largus lacrumarum foras.

Haec dies summast apud me inopiae excussatio.

PH. Patiar, si cibo carere me iubes, mater mea. 535

CL. Non uoto te amare qui danunt, qua amentur
gratia.

PH. Set si hic animus occupatus, mater, quid faciam?
mone.

CL. Hem,

Meum caput contemples, si quidem ex re consultas tua.

PH. Etiam opilio qui pascit, mater, alienas ouis, 540

Aliquam habet peculiarem, qui spem soletur suam.

Sine me amare unum Argurippum animi causa, quem
uolo.

CL. Intro abi: nam te quidem edepol nihil est impudentius.

PH. Audientem dicto, mater, produxisti filiam.

LIBANVS. LEONIDA.

LI. Perfidiae laudes grátiasque habémus merit
mágnas, 54

Quom nóstris sucophántiis dolís astutiisque,
Scapulárum confidéntia, uirtúte ulmorum fréti

* * * * *

Qui aduórsum stimulos láminas crucésque conpe
disque

Neruós catenas cárceres numéllas pedicas bóias 55

Inductóresque acérrumos gnarósque nostri térgi

[Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indi
derunt]

* * * * *

Eae núnc legiones cópia exércitusque eórum

Pugnándo ui periúriis nostris, euge, potíti. 56

Virtúte id conlegae huius [mei] meáque comitáte

Factúmst: qui mest uir fórtior ad súfferundas pla
gas?

LE. Edepol uirtutis qui tuas nunc póssit conlaudáre

Sicút ego possum, quae domi duellíque male fecísti

Ne ille édepol pro meritó tuo memoráre mult
póssit: 56

Vbi fidentem fraudáueris, ubi ero infidelis fúeris,

Vbi uérbis conceptís sciens lubénter periuráris,

Vbi párietes perfóderis, in fúrto ubi sis prachénsus

Vbi saepe caussam díxeris pendéns aduorsus ócto

Artútos audacís uiros, ualéntis uirgatóres. 56

LI. Fateór profecto ut praédicas, Leónida, esse uera

Verum édepol etiam túa quoque male fácta iterar
múlta

Et uero possunt: ubi sciens fideli infidus fueris,
 Vbi praensus in furtō sies manu fecto et uerberatus,
 Vbi periuraris, ubi sacro manus sis admolitus, 570
 Vbi eris damno molestiae et dedecori saepe fueris,
 Vbi creditum quod sit tibi datum esse pernegaris,
 Vbi amicae quam amico tuo fueris magis fidelis,
 Vbi saepe ad languorem tua duritia dederis octo
 Validos lictores ulmeis adfectos lentis uirgis. 575
 Num male relatast gratia, ut conlegam conlaudau?
 LE. Ut meque teque maxime atque ingenio nostro
 decuit.

LI. Iam omitte ista atque hoc quod rogo responde.

LE. Rogita quod uis.

LI. Argenti uiginti minas habesne? LE. Hariolare.
 Edepol senem Demaenetum lepidum fuisse nobis:
 Ut adsimulabat Sauream me esse, quam facite: 581
 Ut memoriter me Sauream uocabat atriensem.
 Nimis aegre rissu me continui, ubi hospitem incla-
 mauit,

Quod sese apse me mihi fidem habere nolisset.

LI. Manedum. LE. Quid est? LI. Philenium estne
 haec quae intus exit atque 585

Vna Argurippus? LE. Opprime os: is est: subau-
 scultemus.

LI. Lacrumantem laciniā tenet lacrumans: quid-
 nam esse dicam?

Tacite auscultemus. LE. Attatae: modo hercle in
 mentem uenit:

Nimis uellem habere perticam. LI. Quoi rei? LE.
 Qui uerberarem 589

Asinos, si forte occiperint clamare hinc ex crimina.

ARGYRIPPVS. PHILENIVM. LIBANVS. LEONIDA

AR. Quor mé retentas? PH. Quia tui amáns abeuntia
égeo.

AR. Valé. PH. [Pol] aliquanto ámplius ualérem, s
hic manéres.

AR. Salué. PH. Saluere mé iubes, quoi tu ábiens
adfers mórbum?

AR. Matér supremam túa mihi dixit: domum ire iússit.

PH. Acérbum funus filiae faciét, si te caréndumst. 593

LI. Homo hércle hinc excludíst foras. LE. Ita res
est. AR. Mitte quaéso.

PH. Quo núnc abis? quin tu híc manes? AR. Nox s
uoles manébo.

LI. Audín hunc opera ut lárgus est noctúrna? nunc
enim [híc] est.

Intérdius negótiosus: uidelicet Solónem.

Legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. gérrae

Qui sése parere ádparent huius légibus, profécto 601

Numquám bonae fragi sient, diés noctisque pótent.

LE. Ne iste hércle ab ista nóñ pedem discédát, si li-
céssit,

Qui núnc festinat átque ab hac minátur sese abíre.

LI. Sermóni iam finém tuo face: huius sermonem ac-
cípiam. 605

AR. Valé. PH. Quo properas? AR. Béne uale:
aput Órcum te uidébo:

Nam equidém me iam quantúm potis a uíta abiudi-
cábó.

PH. Quor tu ópsecro immeritó meo me mórti dedere
óptas?

AR. Egon té? quam si [ego] intéllegam deficere uíta,
iam ipse

Vitám meam tibi largiar et dé mea ad tuam áddam. 610

PH. Quor érgo minitarís mihi te uítam esse amissú-
rum?

Nam quíd me facturám putas, si istúc quod dícis fáxis?
Mihi cértumst ecficere ómnia in me eadém quae tu in
te fáxis.

AR. O melle dulci dúlcior tu's. PH. Cérte enim tu
mihi uíta's:

Conpléctere. AR. Fació lubens. PH. Vtinám sic
ecferámur. 615

LE. O Líbane, ut miser [is] ést homo qui amát. LI. Im-
mo hercle uéro

Qui péndet multost míserior: scio quí periclum féci.

LE. Circúmsistamus: álter hinc, hinc álter appellé-
mus.

LI. Ere, sálue: set num fúmus est haec múlter quam
amplexáre?

AR. Quidúm? LI. Quia oculi sún tibi lacrumántes,
eo rogáui. 620

AR. Patrónus qui uobís fuit futúrus, perdidístis.

LI. Equidem hércle nullum pérdidi, ideo quia numquam
ullum hábui.

LE. Philénium, salué. PH. Dabunt di quae uelitis
uóbis.

LE. Noctém tuam et uiní cadum uelím, si optata fiant.

AR. Verbúm caue faxis, uérbero. LE. Tibi équidem,
non mihi, ópto. 625

AR. Tum tu igitur loquere quód lubet. LE. Hunc
hércle uerberáre.

LI. Quisnam istuc adcredát tibi, cinaéde calamistráte?

Tua uerberes qui pro cibo habeas te uerberari?

AR. Vt uostrae fortunae meis praecedunt, Libane
lóngé,

Hodie qui numquam ad uesperum uiuam. LI. Quae
propter quaeso? 63

AR. Quia ego hanc amo et [itidem] haec me amat
huic quod dem nusquam quaequamst

Hinc meum amantem ex aedibus eiecit huius mater.

Argenti uiginti minae ad mortem me adpulerunt,

Quas hodie adulescens Diabulus ipsi daturus dixit,

Vt hanc ne quoquam mitteret nisi ad se hunc annu
tótum. 63

Videtis uiginti minae quid pollent quidue possunt?

Ille qui illas perdit saluus est: ego qui non perdo
pereo.

LI. Iam dedit argentum? AR. Non dedit. LI. Bonum
ánimo es: ne formida.

LE. Secede huc, Libane: te uolo. LI. Siquid uis
AR. Opsecro uos,

Eadem istae opera suauiter complexos fabulari. 64

LI. Non omnia eadem aequè omnibus, ere, suauiter esse
scito.

Vobis est suaue amantibus complexos fabulari:

Ego complexum huius nihil moror, meum autem huius
aspernatur:

Proinde istud facias ipse, quod faciamus nobis suades

AR. Ego uero et quidem edepol lubens: interea, s
uidetur, 64

Concedite istud. LE. Vin erum deludi? LI. Dignus
sane.

LE. Vin faciam ut te Philenium praesente hoc am
plexetur?

LL. Cupio hércte. LE. Sequere hac. AR. Écquid est
salútis? satis locútí.

LE. Auscultate atque operám date et mea dicta de-
uoráte.

Primum ómnium seruós tuos nos ésse non negámus:

Set tibi si uigintí minae argénti proferéntur, 651

Quo nós uocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non
patrónos?

AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic insunt in cru-
mína:

Has égo si uis [nunc] tibi dabo. AR. Di té seruassint
sémper,

Custós erilis, decus popli, thensaúrus copiárum, 655

Salus interioris córporis amorisque inperátor:

Hic póne, hic istam cónloca crumínam in collo pláne.

LE. Nolo égo te qui erus sis mihi onus istuc sustinére.

AR. Quintú labore liberaste atque istam inponis in me?

LE. Ego báulabo, tá ut decet dominum ánte me ito
inánis. 660

AR. Quid núnc? LE. Quid est? AR. Quin trádís
huc crumínam erum pressátum?

LE. Hanc quóí daturu's hánc iube petere átque orare
mécum:

Nam istuc procliuest quód iubes me pláne conlocáre.

PH. Da méus ocellus, méa rosa, mi ánime, mea uo-
lúptas,

Leónida, argentám mihi: ne nós dífunge amántis. 665

LE. Dice igitur me passérculum gallínam coturnícem,

Agnéllum haedillum mé tuum dice ésse uel uitéllum:

Prachénde auriculis, cónpara labélla cum labéllis.

AR. Tene aúsculetur, uérbero? LE. Quam uéro in-
dignum uíssumst?

Atquí pol hodie nóñ feres, ni gēnua confricāntur. 67

AR. Quiduís egestas ínperat: fricēntur, dane quó
óro.

PH. Age, mí Leonida, ópsecro, fer amánti ero salútem
Redime ístoc benefició te ab hoc et tñbi eme hunc íst
argēnto.

LE. Nimis bélla's atque amábilis: et sí hóc me
esset, hódie

Numquám morarem quín darem. illúm te orarest me
lius: 67

Ille hānc mihi seruandám dedit: i sáne bella bélle.

Cape hóc sis, Libane. AR. Fúrcifer, etiám me delus
sísti?

LE. Numquám hércle facerem, gēnua ní tam néquite
fricáres.

Age sis tuam partem núnc iam hunc delúde atque am
plexáre hanc.

LI. Taceás, me spectes. AR. Quín ad hunc, Philénium
adgredímur, 68

Virúm quidem pol óptumum et non símilem furi
húius?

LI. Inámbulandumst: núnc mihi uicíssim supplicá
bunt.

AR. Quaeso hércle, Libane, sis erum tuis fáctis so
spitári,

Da míhi istas uigintí minas: uidés me amantem egére

LI. Vidébitur: factúm uolo: redíto huc conticínio.

Nunc ístanc tantispér iube petere átque orare mé
cum. 68

PH. Amándone exorárier te uís an ausculándo?

LI. Enimuéro utrumque. PH. Ego ópsecro te, utrúm
que nostrum sérua.

AR. O Libane, mi patrónē, mihi trade istuc: magis
decórumst

Libértum potius quám patronum onus in uia portáre.

PH. Mi Libane, ocellus aúreus, donúm decusque
amóris, 691

Amábo, faciam quód uoles: da istúc argentum póbis.

LI. Dice igitur me [tuam] anáticulam colúmbam uel
catéllum

Hirúndinem monédulam passérculum putíllum:

Face próserpentem béstiam me, dúplicem ut habeam
língnam, 695

Circúmdato me brácciiis, meum cóllum circumplécte.

AR. Ten cónplectatur, cárnufex? LI. Quam uéro
indignus uídeor?

Ne istúc nequiquam díxeris in. mé tam indignum
díctum,

Vehés pol me hodie, sí quidem hoc argentum ferre
spéres.

AR. Tene égo ueham? LI. Tune hóc feras argentum
[hinc] aliter á me? 700

AR. Perii hércle: uerum sí quidemst decórum erum
uehere séruom,

Inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.

Asta igitur, ut consuétus es puer ólim: scin ut dícam?

Hem, síc: abi laudo: né te equo magis ést equos
nullus sápiens.

AR. Inscénde actutum. LI. Ego fétero: hem, quid
istúc est? ut tu incédís? 705

Demam hércle iam [tibi] de hórdeo, tolútím ní ba-
díssas.

AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Numquam hér-
cle hodie exorábis:

Nam iam calcari quadrupedem agitato aduersum cli-
nom,

Postidea ad pistorés dabo, ut ibi cruciere currens.

Asta ut descendam nunc iam in proclui, quamquam
néquam es. 710

AR. Quid? nunc quoniam ambo nós ut est confúbitum
delussistis,

Datisne argentum? LI. Si quidem mihi áram et
statuam státuis

Atque ut deo mi hic immolas bouém: nam ego tibi Sa-
lús sum.

LE. Etiam tu, ere, istanc ámoues aps te atque me ipse
adgrédere

Atque illa sibi quae hic iússerat mihi státuis suppli-
cásque? 715

AR. Quem té deum autem nóminem? LE. Fortunam
atque Opsequéntem.

AR. Iam istóc es melior. LI. An quid olim hominíst
Salute mélius?

AR. Licét Fortunam laúdém, tamen ut né Salutem
cúlpem.

PH. Ecástor ambae súnť bonae. AR. Sciam, úbi boni
quid déderint.

LE. Opta id quod ut contingát tibi uis. AR. Quid,
si optaro? LE. Euéniet. 720

AR. Opto ánnam hunc perpetuóm mihi huius óperas.
LE. Inpetrásti.

AR. Ain uéro? LE. Ceste inquam. LI. Ad me adi-
uicíssim atque experíre.

Exópta id quod uis máxume tibi éuenire: fiet.

AR. Quid ego áliut exoptem ámplius nisi illut quolus
inópiast?

Viginti argenti commodas minas, huius quas dem
mátri. 725

LI. Dabúntur: animo sis bono face: exoptata optíngent.

AR. Vt consueuere, hominés Salus frustrátur et Fortúna.

LE. Ego cáput huic argentó fui [tibi] hódie reperiúndo.

LI. Ego pés fui. AR. Quin nec caput nec pés sermonum adpáret:

Nec quíd dicatis scíre nec me quór ludatis píssum.

LE. Satis iám delussum cénseo: nunc rém ut est eloquámur. 731

Animum, Argurippe, aduórte sis: patér nos ferre iússit

Hoc árgentum ad te. AR. Vt témpore opportúneque attulístis.

LE. Hic ínerunt uigintí minae bonae mála opera pártae:

Has tibi nos pactis légibus dare iússit. AR. Quid id est quaéso? 735

LE. Noctem huius et cenam út sibi darés. AR. Iube adueníre:

Meritíssumo eius quae uolet faciémus, qui hosce amóres

Nostrós dispulsos cónpulit. LI. [Patiérin, Argurippe,]

Patrem hánc amplexarí tuum? AR. Haec faciet facile ut pátiar.

Leónida, curre ópsecro: patrem húc orato ut uéniat.

LE. Iam dúdumst intus. AR. Hác quidem non uénit.

LE. Angipórto 741

Illác per hortum tránsiit clam, néquis se uidéret

Huc ire familiárium. LI. Ne uxór resciascat méruit.

De argénto si matér tua sciát, ut sit factum . . AR. Héia:

Bene dicite. LI. Ite intró cito. AR. Valéte. LE. Et uos amáte. 745

A C T V S III.

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Agedum ístum ostende quém conscripti súngraphum

Intér me et amicam et lénam: leges péllege:

Nam tú poeta's próssus ad eam rem únicus.

PA. Horrécet faxo léna, leges quom aúdiet.

DI. Age quaéso mi hercle tránslege. PA. Audin?

DI. Aúdio.

750

PA. 'Diábulus Glauci fílius Cleaéretae

Lenaé dedit argénti uigintí minas,

Philénium ut secum ésset, noctis ét dies

Hunc ánnum totum.' DI. Néque cum quiquam alió quidem.

PA. Addóne? DI. Adde et scribas uide plane ét probe.

755

PA. 'Aliénium hominem intro míttat [ad se] néminem:

Quod illa aút amicum [suum] aút patronum nóminet

Aut quód illa amicae [suae] amatorem praédicet,

Forés occlussae [eius] ómnibus sint nísi tibi:

In fōribus scribat óccupatam [iam] ésse se.

760

Aut quód illa dicat péregre adlatam epístulam,

Ne epístula quidem úlla sit in aédibus

Nec cérata adeo tábula: et siqua inútilis

Pictúra sit, eam uéndat: ní in quadríduo

Abalienarit, quó ex argentum accéperit, 765

Tuus árbitratus sít: conburas, sí uelis,

Ne illí sít cera, ubi fácere possit líteras.

Vocét conuiuam néminem illa: tú uoces.

Ad eórum ne quemquam óculos adiciát suos:

Siquem álium aspexit, caéca continuó siet. 770

Tecum úna postea aéque pocla pótitet,

Aps téd accipiat, tibi propinet, tú bibas,

Ne mínus illa aut plus quám tu sapiat.' DI. Sátis
placet.

PA. 'Suspítiones ómnis ab se ségreget,

Neque illaec ulli péde pedem [usquam] hominí
premat. 775

Quom súrgat, neque [illa] in léctum inscendat
próximum,

Neqde quóm descendat inde, det quoiquám ma-
num.

Spectándum ne quoiquam ánulum det néque roget.

Talós ne quoiquam admóueat homini nísi tibi.

Quom iáclat, "te" ne dícat, nomen nóminet. 780

Deam ínuocet sibi quám lubebit própítiam,

Deum nállum: si magis réligiosa fúerit,

Tíbi dícat: tu pro illa óres ut sit própítius.

Neque úlli illa homini nútet nictet ádnuat.

Post sí lucerna extíncta sit, nequíd sui 785

Membri conmoueat quícquam in tenebris.' DI. Óp-
timumst:

Ita scslicet factúram: uerum in cúbiculo

Deme istuc: equidem illám moueri géstio.

Nolo illam habere caússam et uotitam dícere.

PA. Scio, cáptiones métais. DI. Verum. PA. Ergo,
út iubes, 790

**Tollám. DL. Quid ni? PA. Audi rélicua. DL. Elo-
quere: aúdio.**

PA. 'Neque ullum uerbum faciat perplexibile

Neque ulla lingua sciat loqui nisi Áttica.

Fors sí tussire occépsit, ne sic tússiat

Vt quoisquam linguam in tússiendo próserat: 795

Quod illa autem simul et quasi grauedo prófluat,

Hoc né sic faciat: tú labellum apstérgeas

Potius quam quouquam saluum faciat palam.

Nec máter lena ad uñum accedat interim

Neque ulli uerbo male dicat: si dixerit, 800

Haec multa ei esto, uino uiginti dies

Vt cāreat.' DI. Pulcre scrīpsi: scitum sūngra-
phum.

PA. 'Tum sí coronas sértā unguenta iússerit

Ancillam Veneri deferre aut Cupidini,

Tuus séruos seruet, Vénérine eas det áu uiro. 805

Si forte pure uelle habere díxerit,

'Tot nóctis reddat spúrcas, quot pure hábuerit.'

Haec sūnt non nugae: nōn enim mortuālia.

DI. Placént profecto léges: sequere intró. PA. Sequor.

```

*   *   *   *   *   *   *   *
*   *   *   *   *   *   *   *
*   *   *   *   *   *   *   *

```

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Sequere hác: egone haec [ut] pátiar aut ta-
ceam? émori 810

Me málim, quam haec non éius uxori índicem.

Ain tu? áput amicam múnus adulescéntuli

Fungáre, uxori excússes te et dicás senem?

Praerípías scortum amánti atque argentum ébicias

Lenaé? suppiles clám demi uxorém tuam? 815

Suspéndam potius mé, quam tacita haec tu aúferas.

Iam quidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própe
diem,

Nisi quidem illa ante occupássit te, ecfligés scio,

Luxúriae sumptus súppeditare ut póssies.

PA. Ego síc faciundum cénseo: me honéstius 820

Quam té palam hanc rem fácerest, ne illa existumet

Amóris caussa pércitum id fecísse te

Magis quám sua caussa. DI. At pól qui dixti réctius.

Tu ergó face illi túrbas, litis cóncias,

Cam sũo sibi gnato [una] únam ad amicam dé die

Potáre, illam expiláre clam. PA. Ne mé mone: 826

Ego istúc curabo. DI. Át ego te opperiár domí.

A C T V S V.

ARGVRIPPVS. DEMAENETVS. (PHILENIVM.)

AR. Age decumbamus sis, pater. DE. Vt iusseris,
Mi gnáte, ita fiet. AR. Púeri, mensam adpónite.

DE. Numquidnam tibi moléstumst, gnate mí, si haec
nunc mecum adcubat? 830

AR. Pietás, pater, oculis dolorem próhibet: ego quam-
quam istam amo,

Possum équidem inducere ánimum, ne aegre pátiar, quia
tecum adcubat.

DE. Decét uerecundum ésse adolescentem, Árgurippe.

AR. Edepól, pater,

Meritó tuo facere póssum. DE. Age ergo hoc ágitemus
conúfuium

Vino ét sermone suáui: nolo ego métui, amari máuolo,
Mi gnáte, me aps te. AR. Pól ego utrumque fácio, ut
aequomst filium. 836

DE. Credam istuc, si te esse hllarum uidero. AR. Án
tu me tristém putas?

DE. Putem égo quem uideam aequé ésse maestum, quási
dies si dicta sit?

AR. Ne díxis istuc. DE. Né sic fueris: slico ego non
díxero.

AR. Hem, 840

Aspécta, rideo. DE. Vtinam male qui míhi uolunt sic
rideant.

AR. Scio equidem quam ob rem mé, pater, tu trístem
credas núnc tibi:

quia istaec est tecum: atque égo quidem hercle, ut ué-
rum tibi dicám, pater,

ha rés me male habet, át non eo quia tibi non cupiam
quae uelis:

Verum istam amo: aliam técum esse equidem fáci-
le pos-
sum perpéti. 845

DE. At ego hánc uolo. AR. Ergo súnt quae exoptas:
míhi quae ego exoptém uolo.

DE. Vnum hunc diem perpétere, quoniam tibi potesta-
tém dedi

Cum hac ánnum ut esses átque amanti argénti feci có-
píam.

AR. Hem,

stóc me facto tibi deuinxisti. DE. Quín te ergo hilarum
dás mihi? 850

ARTEMONA. PARASITVS. DEMAENETVS.

ARGVRIPPVS. PHILENIVM.

ART. Ain tu, meum uirúm potare híc ópsecro cum
filio

Et ad amicam détulisse argénti uigintí minas,

Méoque filiό sciēte id fácere flagitiúm patrem?

PA. Néque diuini néque mi humani pósthac quicquam
adcréduas,

Ártemona, si húius rei me méndacem esse inuénieris.

ART. Át scelesta ego praéter alios mēum uirum fui
rata 856

Siccum frugi cóntinentem amántem uxoris máxume.

PA. At nunc dehinc scito illum ante omnis m/numi
mortalém preti,

Mádidum nñhili incóntinentem atque óssorem uxoris
sue.

ART. Pól nñ uera ista éssent, nunquam faceret ea
quae nunc facit. 860

PA. Égo quoque hercle illum antehac hominem sém-
per sum frugi ratus:

Vérum hoc facto sese ostendit, qui quidem cum filio
Pótet una atque únam amicam dúctet decrepítus senex.

ART. Hóc ecastor ést quod illic ad cenam cotidie
Áit sese ire ad Árchidemum Chaéream Chaeréstratum
Cliníam Chremém Cratínum Díníam Demóstenem:
Ís aput scortum córrumptelaest líberis, lustris studet.

PA. Quín tu illum íubés ancillas rápere sublimém do-
mum? 868

ART. Táce modo: ne [ego] illum ecastor míserum
habebo. **PA.** Ego istúc scio

Íta fore illi, dúm quidem cum illo núpta eris. **ART.**
Ego cénseo 870

Éum etiam hominem [aut] ín senatu dáre opéram
aut cluéntibus:

Íbi labore délassatum nóctem totam stértere.

Ópere illic forís faciundo lássus noctu [ad me] áduénit:
Fúndum alienum arát, incultam fámiliarem déserit.

Ís etiam corrúptus porro súum corrúpit fílium. 875

PA. Séquere hac me modó: iam faxe ipsum hómínem
manifesto ópprimas.

ART. Nñhil ecastor ést quod facere máuelim. **PA.**
Manedúm. **ART.** Quid est?

PA. Póssis, si forte ádcubantem túum uírum con-
spéxeris

Cúm corona ampléxum amícam, sí uideas, cognóscere?

ART. Póssum ecastor. PA. Én tibi hominem. ART.

Périi. PA. Paulispér mane:

Aúcupemus éx insidiis clánculum quam rém gerant.

ARG. Quid modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fa-
teor, gnáte mi . . . 882

ARG. Quid fateri? DE. Mé ex amore huius [esse]
corruptum óppido.

PA. Aúdin quid ait? ART. Aúdio. DE. Egone ut
nón domo uxori meae

Súbrupiam in deliciis pallam quam hábet atque ad te
déferam? 885

Nón edepol condúci possum uíta uxoris ánnua.

PA. Cénsen tu illunc hódie primum ire ádsuetum esse
in gáneum?

ART. Ille ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
Súspicabar átque insontis míseras cruciabám. ARG.

Pater,

Iúbe dari uinúm: iam dadum fáctumst quom primúm
bibi. 890

DE. Dá, puere, ab summo: áge, tu interibi ab infumo
da sáuium.

ART. Périi mísera: ut aúsculatur cárnufex, capulí
decus.

DE. Édepol animam suáuiorem aliquánto quam uxo-
rís meae.

PH. Díce amabo, an ánima foetet úxoris tuae? DE.
Naúteam

Bíbere malim, sí necessum sít, quam illam ausculárier.

ART. Né ille ecastor faénerato [haec] fúnditat: nam
sí domum 896

Rédierit hodie, aúsculando ego úlciscar potíssimum.

PLAUTVS II.

PH. Míser ecastor és. ART. Ecastor dignus est.

ARG. Quid ais, pater?

Écquid matrem amás? DE Egone illam? núnc amo,
quia nón adest.

ARG. Quid, quom adest? DE. Perísse cupio. PA.

Ámat homo hic te, ut praedicat.

ART. Áin tandem? edepól ne tu istuc cüm malo
magnó tuo 901

Dixisti in me. síne modo ueniás domum: faxó scias

Quíd pericli sít dotatae uxóri uitium dícere.

ARG. Iáce, pater, talós, ut porro nós iaciamus. DE.
Máxume.

Té, Phileniúm, mihi atque uxóri mortem. hoc Véne-
riumst. 905

Púeri, plaudite ét mi ob iactum cántharo mulsúm date.

ART. Nón queo duráre. PA. Si non didicisti fulló-
niam,

Nón mirandumst: in oculos [cucúlo] inuadist óptu-
mum.

ART. Égo pol uiuam et tú istaec hodie cüm tuo magnó
malo

Inuocasti. PA. Écquis currit póllictorem arcéssere?

ARG. Máter, salve. ART. Sát salutist. PA. Mór-
tuost Demaénetus. 911

Témpus est subducere hinc me: púlcre hoc gliscit
proélium.

Ibo ad Diabulúm: mandata dicam facta ut uóluerit

Átque interea ut decumbamus suádebo, hi dum lítigant.

Póst eum demum huc crás adducam ad lénam, ut ui-
gintí minas 915

Éi det, in partem hác amanti ut líceat ei potfrier.

Ágarippus éxorari spéro poterit út sinat

Sése alternas cūm illo noctis hāc frui: nam nī inpetro,
Régem perdidī: ex amore tantumst hominī incēdium.

ART. Quid tibi hunc receptio ad test mēum nīram?

PH. Pol me quidem 920

Miseram [istic] odio enīcavit. ART. Sūrge amator,
ī domum.

DE. Nullus sum. ART. Immo es, né nega, omnium
[hóminum] pol nequissimus.

At etiam cubat cuculis: sūrge amator, ī domum.

DE. Vaé mihi. ART. Vera hāriolare: sūrge amator,
ī domum.

DE. Ápscede ergo paululum istuc. ART. Sūrge ama-
tor, ī domum. 925

DE. Iam ópsecro, uxor. ART. Nūc uxorem mé esse
meministī tuam?

Módo, quom dicta in me īgerebas, ódium, non uxór
eram.

DE. Tótus perii. ART. Quid tandem? anima foé-
tetne uxoris tuae?

DE. Múrram olet. ART. Iam súbrupuisti pállam
quam scortó dares?

PH. Écastor qui súbrepturum pállam promissit tibi.

DE. Nón taces? ARG. Ego díssuadebam, máter.
ART. Bellum fílium. 931

Ístoscín patrem aéquomst mores líberis largírier?

Níne te pudét? DE. Pol si aliut níl sit, tui me, uxór,
pudet.

ART. Cáo capite té cuculum úxor ex lustris rapit.

DE. Nón licet manére (cena cóquitur) dum ceném
modo? 935

ART. Écastor cenábis hodie, ut dignus es, magnám
malum.

DE. Mále cubandumst: iúdicatum me úxor abduçt domum.

ARG. Dícebam, patér, tibi ne mátri consulerés male.

PH. Dé palla meménto, amabo. **DE.** Iúben hanc hinc apscédere?

ART. Í domum. **PH.** Da sáuium etiám prius quam abis. **DE.** Abi ín cruce[m]. 940

PH. Immo potius íntro: sequere hac, mí anime.

ARG. Ego ueró sequor.

C A T E R V A .

Híc senex siquíd clam uxorem súo animo fecit uolup,
Néque nouom neque mírum fecit néc secus quam alii
solent.

Néc quisquamst tam ingénio duro néc tam firmo
péctore,

Quín, ubi quicque occássionis sít, sibi faciát bene. 945

Núnc si uoltis déprecari huíc seni ne uápulet,

Rémur ímpetrári posse, plaússum si clarúm datis.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 126 iambici senarii
- 127 ad 132 cretici tetrametri acatalecti
- 133 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 134 ad 137 cretici tetrametri acatalecti
- 138 ad 380 trochaici septenarii
- 381 ad 503 iambici septenarii
- 504 ad 544 trochaici septenarii
- 545 ad 745 iambici septenarii
- 746 ad 829 iambici senarii
- 830 ad 850 iambici octonarii
- 851 ad 947 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

B A C C H I D E S.

GRAECA [DISEXAPATON MENANDRV].

P E R S O N A E.

PISTOCLERVS ADVLESCENS
BACCHIDES SORORES MERETRICES
CLEOMACHVS MILES
SERVOS
LVDVS SERVOS
CHRVSALVS SERVOS
NICOBVLVS SENEX
MNESILOCHVS ADVLESCENS
PHILOXENVVS SENEX
PARASITVS
PVER
ARTAMO LORARIVS
CATERVA.

ACTVS I.

PISTOCLERVS.

* * *

Quibus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine
uernilitate

* * *

Víncla uirgaé molae: saécitudo mala
Fit péior . . . . .

* * *

Quaé sodalem átque me exércitos habet.

BACCHIS I. PISTOCLERVS.

BA. Vlixem audiui fuisse aerumnosissimum, 5
Qui uiginti annis érrans a patria áfuit.
Verum híc Vlixem múlto adulescens ántidit:
Qui híc sílice errat íntra muros cíuicos

* * *

BA. . . . . mēi cognominis fuit.

* * *

BA. Conuórrite [aedis] scópis, agite strénue 10
. . . . . ecquis éuocat
Cum nássiterna et cúm aqua istum impuríssimum?

* * *

CLBOMACHVS. BACCHIS II. SERVOS.

*

*

*

CL. . . . .

Sin lénocinium fórte conlubitúmst tibi,

-Videás mercedis quíd tibist pactúm dari,

Ne istác me aetáte séctarere grátiis.

15

. . . . .

Ne a quóquam acciperes álio mercedem ánnuam

Nisi áb se nec cum quíquam limarés caput.

*

*

*

. . . . . limacés uiri.

*

*

*

PISTOCLERVS. BACCHIS II. SERVOS.

*

*

*

PL. . . . .

Sícut lacte lácti simillist: quídquid est nomén sibi.

*

*

*

SE. Latrónem suam qui aúro uitám uenditát. 20

. . . . .

Sció spiritum éius maiórem esse múlto

Quam fólles tauríni halitánt, quom liquéscunt

Petrae, ferrum ubí fit. PL. Quoiátis [tibi uíssust]?

SE. Praenéstinum opíno esse: ita erát gloriósus.

PL. . . oppidúm 25

Neque [id] haú subditíua arbitrór gloria [ésse].

*

*

*

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). PISTOCLERVS.

BA. . . . . cór meum, spés mea,

Mél meum, suáuitudó, cibus, gaúdium.

Sine te amem

Arabus

30

cupidon té confecit áne amor?

fortásse ted amáre suspicárier.

argéntum hinc facito

Nám tu quidem credo éxcantare quóvis facile cór potes.

SO.

BA. Quid si hoc potis est út tu taceas, égo loquar? SO.

Lepidé: licet.

35

BA. Vbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás,
soror.

SO. Pól magis metuo míhi in monendo né defuerit óptio.

BA. Pól ego metuo lúsciniolae né defuerit cántio:

Séquere hac. PI. Quid agunt dúae germanae méretrices
cognómines?

BA. Miserius nihil ést quam mulier. PI. Quid esse di-
cis dígnius?

40

Quid in consilio cónsuluistis? BA. Béne. PI. Pol hau
meretríciumst.

BA. Haéc ita me orat síbi qui caueat áliquem ut hominem
réperlám

Ad istunc militem: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát
domum.

Id, amabo te, huic cáueas. PI. Quid isti cáueam? BA.

Vt reuehatúr domum,

44

Vbi ei dederit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá síbi.

Nám si haec habeat aurum quod illi rénumeret, faciát
lubens.

PI. Vbi nunc is homost? BA. Iam híc credo aderit. sét
hoc idem aput nos réctius

Póteris agere: atque is dum ueniat sédens ibi opperí-
bere:

Ėadem biberis, ėadem dedero tíbi ubi biberis sauium.

PI. Viscus merus uostrást blanditia. BA. Quid iam?

PI. Quia enim intéllego, 50

Dúae [me] unum expetítis palumbem: † perii harundo
alas uérberat.

Nón ego istuc mihi fácinus, mulier, oónducibile esse
árbitor.

BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métau et
bacchanál tuum.

BA. Quid est quod metuis? né tibi lectus málitiam aput
me suádeat?

PI. Mágis inlectum túum quam lectum métau: mala tu's
béstia. 55

Nam huíc aetati nón conducit, múlter, latebrosús locus.

BA. Ėgomet aput me néquid stulte fácere occupias pró-
hibeam.

Sét ego aput me té esse ob eam rem, míles quom ueniát,
uolo:

Quía, quom tu aderis, huíc mihiq; hau fáciat quisquam
iniúriam.

Tú prohibebis ét eadem opera túo sodali operám
dabis, 60

Ét ille adueniens túam med esse amícam suspicábitur.

Quíd, amabo, opticuísti? PI. Quía istaec lépida sunt
memorátui:

Ėadem in usu atque úbi periculum fácias aculeáta sunt,

Ánimum fodícant, bóna distímulant, fácta et famam suí-
ciant.

SO. Quid ab hac metuis? PL. Quid ego metuum rógitas?
adulescens homo 63

Pénetrare huius modi in palaestram, ubi dápnis desu-
dáscitur?

[Vbi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus.]

SO. Lépide memoras. PL. Vbi ego capiam pró machaera
túrturem,

Vbíque inponat in manum alius míhi pro cesta cántha-
rum:

Pro galea scaphíum, pro insigni sí corolla pléctilis, 70

Pro hásta talus: pró lorica malacum capiam pállium:

Vbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto ádcu-
bet?

Ápage a me, ápage. SO. Ah, nímium ferus es. PL. Míhi
sum. SO. Malacissándus es:

Équidem tibi do hanc óperam. PL. At nímium prétiosa's
operária.

BA. Símulato me amáre. PL. Vtrum ego istuc iócon ad-
simulem an sério? 75

BA. Héia, hoc agerest mélius: miles quom húc adueniat,
té uolo

Me ámplexari. PL. Quid eo mi opus est? BA. Vt ille
te uideát, uolo:

Scío [ego] quid ago. PL. Et égo pol seio quid métno. set
quid áis? BA. Quid est?

PL. Quid si aput te eueniát desubito prándium aut po-
tátio

Fórte aut cena, ut sólet in istis fieri conciliábulis, 80

Vbi ego tum adcubem? BA. Áput me, mi anime: ut lé-
pidus cum lepida ádcubet.

Locus hic aput nos, quámuis subito uénias, semper liber
est.

Vbi tu lepide uoles esse tibi, 'méa rosa' mihi dícito
'Dáto qui bene sit': égo ubi bene sit tibi locum lepidúm
dabo.

PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transiri
potest. 85

BA. Átque ecastor áput hunc fluuium áliquid perdun-
dúmst tibi:

Mánum da et sequere. PI. Ah mínime. BA. Quid ita?
PI. Quía istoc inlecebrósius

Fieri níl potést, nox mulier únum hominí adulescéntalo.

BA. Áge igitur: equidém pol nihili fácio: nisi causá
tua.

Ille quidem hanc abdúcet: nullus tu ádfueris, si nón
lubet. 90

PI. Súmne autem nihili qui nequeam ingénio moderári
meo?

BA. Quid est quod metuas? PI. Nihil est: nugae. mú-
lier, tibi me emáncupo:

Túus sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. núnc ego
te facere hóc uolo:

Égo sorori méae cenam hodie dáre uolo uiáticam:

Éo tibi argentúm iubebo iám intus ecferrí foras, 95

Tú facito opsonátum nobis sit opulentum opsónium.

PI. Égo opsonabo: nám id flagitium sit, mea te grátia
Ét operam dare mí ét ad eam operam fácere sumptum dé
tuo.

BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino
equidem, si lubet.

Própera amabo. PI. Prius hic adero quám te amare
désinam. 100

SO. Bène med accipis áduenientem, méa soror. BA.

Quid ita, ópsecro?

SO. Quía piscatus mēo quidem animo hic tibi hodie euenit bonus.

BA. Méus ille quidemst. tibi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror,

Vt hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mīlite.

SO. Cúpío. BA. Dabitur ópera. calet aqua: èamus hinc
intro út laues: 105

Nám ut in naui uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm,
soror:

Sémul hic nescio qui turbare [coépit]: decedámus [hinc].

BA. Séquere hac igitur me íntro lotum, ut sédes lassitudinem.

A C T V S II.

LVDVS. PISTOCLERVS.

LV. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
Inspéctans quas tu rés hoc ornatú geras. 110

Namque íta me di ament, út Lucurgus mñhi quidem
Vidétur posse hic ád nequitiam addúcier.

Quo núnc capessis téd hñc aduorsá uia
Cum tánta pompa? PI. Húc. LV. Quid, huc? quis
istíc habet?

PI. Amór Voluptas Vénus Venustas Gaúdium 115
Iocus Lúdus Sermo Suáuisaiiatio.

LV. Quid tñbi conmercist cùm dis damnosíssimis?

PI. Malí sunt homines quí bonís dicúnt male.

Tu díis nec recte dícis: non aequóm facis.

LV. An déus est ullus Suáuisaiiatio? 120

PI. An nón putasti esse? hém quam, o Lude, es bár-
barus,

Quem ego sáptere nimio cénsui plus quám Thalem.

I, stúltior es bárbaro Potício,

Qui tántus natu dëorum nescis nómina.

LV. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tñbi 125
Hoc ádparauit: mñhi paratumst quof placet.

LV. Etiám med aduorsum éxordire argútias?

Qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet.

PI. Non ómnis aetas, Lúde, ludo cónuenit.

Magis únum in mentemst mñhi nunc, satis ut cómmode

Pro dignitate opsoni haec concurret coquos. 131

LV. Iam perdidisti te atque me atque operam meam,
Qui tibi nequiquam saepe monstravi bene.

PI. Ibidem meam operam perdididi ego, ubi tu tuam:
Tua disciplina nec mihi prodest nec tibi. 135

LV. O praeligatum pectus. PI. Odiosus mihi's:
Tace atque sequere, Lude, me. LV. Illuc sis uide:
Non paedagogum iam me, set Ladam uocat.

PI. Non par uidetur neque sit consentaneum,
Quom hic intus sit et [una] cum amica adcubet 140
Quomque ausculetur et conuiuae alii adcubent,
Praesente ibus una paedagogus ut siet.

LV. An hoc ad eas res opsonatumst, opsecro?

PI. Sperat quidem animus: quo euenat dis in manust.

LV. Tu amicam habebis? PI. Quom uidebis, tum scies.

LV. Immò neque habebis neque sinam: i russum do-
mum. 146

PI. Omitte, Lude, ac caue malo. LV. Quid, caue malo?
O bérathrum, ubi's nunc? ut ego te ussurpém lubens.

[Viuo iam nimio multo plus quam uolueram.]

Vixisse nimio satiust iam quam ufuere. 150

—Magistron quemquam discipulum minitárier?

PI. Iam excéssit mi aetas ex magisterio tuo.

LV. Nil móro discipulos mihi esse plenos sanguínis:
Valéns adfflictet mé uociuom uírium.

PI. Fiam, ut ego opinor, Hércules, tu autém Linus. 155

LV. Pol métuo magis ne Phoénix tuis factis fuam
Teque ad patrem esse mórtuom renúntiem.

PI. Satis histórlarumst. LV. Híc uereri perdidit:

Occíssus híc homost. écquid in mentémst tibi

Patrém tibi esse? PI. Tíbi ego an tu mihi séruos es?

LV. Conpéndium edepol haút aetati optábile 161

Fecisti, quom istanc náncta's inpuéntiam.
 Peiór magister té istaec docuit, nón ego.
 Nimió's tu ad istas rés discipulus dócilior
 Quam ad illa quae te dócui, ubi operam pérdidi. 165
 Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
 Quom istaec flagitia mé celauisti ét patrem.
 PI. Istáctenus tibi, Lúde, libertás datast
 Orátionis: sátis est. sequere hac me ác tace.

C H R V S A L V S.

Erilis patria sálue, quam ego biénno 170
 Postquam hinc in Ephesum ábli conspició lubens.
 Salúto te, uicíne Apollo, qui aédibus
 Propínquos nostris ádcolis, ueneróque te
 Ne Nícobulum mé sinas nostrúm senem
 Prius cónuenire quám sodalem uiderim 175
 Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístulam
 Mnesílochus missit súper amica Bácschide.

P I S T O C L E R V S. C H R V S A L V S.

PI. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaésere,
 Qui abíre hinc nullo pácto possim, sí uelim:
 Ita mé uadatum amóre uinctumque áttines. 180
 CH. Pro di inmortales, Pistoclerum cónspicor.
 O Pistoclere, sálue. PI. Salue, Chrúsale.
 CH. Conpéndi uerba múlta iam faciám tibi.
 Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
 Hospítium et cenam póllicere, ut cónuenit 185

Peregre áduenienti: ego áútem uenturum áduo.

Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.

Rogábis me ubi sit: uénit. PI. Nempé recté ualet?

CH. Istúc uólebam ego éx te pereontárier.

PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam
ad modum? 190

CH. Quia, sí illa inuentast quám amat, uiuit ét ualet.

[Si non inuenta est, minus ualet moribundusque est.]

Animást amica amánti: si abest, núllus est.

[Si adest, res nulla est, ipse est, nequam et miser.]

Set tú quid factitásti mandatís super? 195

PI. Egone út, quod ab illo [me] áttigisset nántius,

Non ímpetratum id áduenienti ei rédderem?

Regiónes colere máuellem Acherúnticas.

CH. Eho,

An ínuenisti BÁCchidem? PI. [Et] Samiám quidem. 200

CH. Vide quaéso nequis tráctet illam indíligens:

Scis tu út confringí uás cito Samiúm solet.

PI. Iamne út soles? CH. Dice úbi ea nunc est, óp-
seco.

PI. Hic, éxeuntem mé unde aspexistí mōdo.

CH. Vt istúc est lepidum: próxume uicíniae 205

Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?

Immo únice unum plúrumi pendít. CH. Papae.

PI. Immo út eam credis? mísere amans desíderat.

CH. Scitum istuc. PI. Immo, Chrúsale, en, non tán-
tulum

Vmquam íntermittit témpus quín eum nóminet. 210

CH. Tanto hércle melior. PI. Ímmo... CH. Immo her-
cle ábíero

Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís eri?

CH. Non rés, set actor míhi cor odio saúciat.

Etiam Épidicum, quam ego fábulam aequae ac me ípsam amo,

Nullam aequae inuitus spécto, si agit Póllio. 215

Set BÁCCHIS etiam fórtis tibi uissást? PI. Rogas?

Ni náctus Venerem essem, hánc Iunonem dúcerem.

CH. Edepól, Mnesiloche, ut rem hánc natam esse intéllego,

Quod amés paratumst: quód des inuentóst opus.

Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippeó quidem.

CH. Atque éo fortasse iám opust. PI. Immo etiám prius: 221

Nam iam húc adueniet mÍles. . CH. Et milés quidem.

PI. Qui de ámittunda BÁCCHIDE aurum hic éxigit.

CH. Aduéniat quando uólt atque ita ne sít morae.

Domíst: non metuo míhi nec quoiquam súpplico, 225

Dum quidem hóc ualebit péctus perfidiá meum.

Abi íntro: ego hic curábo. tu intus dícito

Mnesílochum adesse BÁCCHIDI. PI. Faciam út iubes.

CH. Negótium ad me hoc áttinēt aurárium.

Mille ét ducentos PhÍlippos tulimus aúreos 230

Ephesó, quos hospes déhibuit nostró seni:

Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,

Vt aúrum ecfaciam amánti erili filio.

Set fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

NICOBVLVS. CHEVSALVS.

NI. Ibo ín Piraeum: uíssam ecquaenam aduénerit 235

In pórtum ex Epheso náuis mercatória.

Nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu

Ibi désidere néque redire filium.

CH. Extéxam ego illum púlcre iam, si dī uolunt.

Hau dórmitandumst: ópus est chruso Chrúsalo. 240

Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phrxi: ita detondebo aúro usque ad uiuám cutem.

Seruós salutat Nícobulum Chrúsalus.

NL. Pro di inmórtales, Chrúsale, ubi mist fílius?

CH. Quin tú salutem prímum reddis quám dedi? 245

NL. Salué. set ubinamst Mnésilochus? **CH.** Viuít, ualet.

NL. Venítne? **CH.** Venit. **NL.** Eúax, aspersísti aquam.

Benene úsque ualuit? **CH.** Pán'cratice atque athlétice.

NL. Quid hóc qua caussa eum [hínc] in Ephesum mísse-
ram?

Accépitne aurum ab hóspite Archidémidē? 250

CH. Heu, cór mi et cerebrum, Nícobule, fínditur,

Istíus hominis úbi fit quomque méntio.

Tunc hóspitem illum nóminas hostém tuum?

NL. Quid ita, ópsecro hercle? **CH.** Quía edepol certó scio,

Volcánus Luna Sól Dies, di quáttuor, 255

Sceléstiore nállum inluxere álterum.

NL. Quamne Árchidemidē? [hém.] **CH.** Quam, in-
quam, Archidémidē.

NL. Quid fécit? **CH.** Quid non fécit? quin tu id mé-
rogas?

Primúmdum infitias íre coepit fílio:

Negáre se dehibére tibi trióbulum. 260

Contínuo [ibi] antiquom hóspitem nostrúm sibi

Mnésilochus aduocáuit, Pelagoném senem:

Eo praésente homini extémplo ostendit súmbulum,

Quem túte dederas ad eum ut ferret fílio.

NL. Quid, úbi ei ostendit súmbulum? **CH.** Infit dí-
cere 265

Adúlterinum, nón uerum esse súmbulum:

Adúlterare eum aibat rebus céteris:

Quotque innocentí ei díxit contuméllas.

NI. Habétin aurum? id [prímum] mihi díci uolo.

CH. Postquám quidem praetor récupératorés dedit, 270
Damnátus demum, uí coactus réddidit

Mille ét ducentos Phílippos. NI. Tantum déhibuit.

CH. Porro étiam auscultá púgnam quam uoluít dare.

NI. Etiám quid porro? hem, áccipitrina haec núnc erit.

Decéptus sum: Autoluco hóspiti aurum crédidi. 275

CH. Quin tu aúdi. NI. Hem, auidi ingénium hau per-
noram hóspitis.

CH. Postquam aúrum apstulimus, in nauem conscén-
dimus

Domí cupientes. fórté ut adsedi in stega,

Dum [mé] circumspecto, átque ego lembum cónspicor

Longum áps tricone málefico exornárier. 280

NI. Perii hércle: lembus ille mihi laedít latus.

CH. Is erát communis cum hóspite et praedónibus.

NI. Adeón me fuisse fúngum ut qui illi créderem,

Quom mi ípsum nomen éius Archidémidés

Clamáret dempturum ésse siquid créderem? 285

CH. Is nóstrae nauí lémbus insidiás dabat.

Occépi ego opseruáre eos quamnam rém gerant.

Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.

Vbi pórtu eximus, hómines remigió sequi,

Neque aués neque uenti citíus. quoniam séntio 290

Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.

Quoníam uident nos stáre, occeperúnt ratem

Seruáre in portu. NI. Édepol mortális malos.

Quid dénique agitis? CH. Rússum in portum récipi-
mus.

NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea? 295

CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.

NI. Aurum hércle auferre uólueret: ei rei operám dabant.

CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.

Quoniám uidemus aúro insidias fieri,

Capimús consilium cótinuo [hoc]: postrídie 300

Auférimus aurum omne [íllim] illis praeséntibus

Palam átque aperte, ut illi id factum scíscerent.

NI. Scite hércle: cedo, quid illi? CH. Tristes íllico,

Quoniam éxtemplo a portu íre nos cum auro uident,

Subdúcunt lembum cápítibus cassántibus. 305

Nos áput Theotimum omne aúrum deposuimus,

Qui illíc sacerdos ést Dianae Éphesiae.

NI. Qui istíc Theotimust? CH. Mégalobusi filius,

Qui núnc in Ephesost Ephesíis caríssimus.

NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto caríor, 310

Si méd illo auro tánto circumdúxerit.

CH. Quin ín eapse aede [dēae] Dianae cónditumst:

Ibidém puplicitus séruant. NI. Occidístis me:

Nimio híc priuatim séruaretur réctius.

Set nílne [huc] attulístis inde aurí domum? 315

CH. Immo étiam: uerum quántum attulerit nésco.

NI. Quid, néscis? CH. Quia Mnesílochos noctu clánculum

Deuénit ad Theotimum: nec mihi crédere

Nec quóiquam ín nauti uóluit. eo ego nésco

Quantum íllim attulerit: uérum hau permultum áttulit.

NI. Etiám dimídium cénset? CH. Non edepól scio: 321

Verum haút opinor. NI. Fértne partem tértiam?

CH. Non hércle opinor: uérum uerum nésco:

Profécto de auro níl scio nisi nésco.

Nunc tíbimet illuc náui capiundúmst iter, 325

Vt illút reportes aúrum ab Theotímó domum.

Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui

Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?

CH. Quia id sígnumst cum Theotímó, qui eum illi
ádferet,

Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.

Set istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas? 331

Quine hábeat auro sóccis suppactúm solum?

NI. Quor íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:

Nescít quid faciat aúro. NI. Mihi dúit uèlim.

Set quí praesente id aúrum Theotímó datumst? 335

CH. Populó praesente: nállust Ephesi quín sciat.

NI. Istúc sapienter sáltem fecit filius,

Quom díulti homini id aúrum seruandúm dedit:

Ab eó licebit quámuis subito súmere.

CH. Immo, én, tantisper núnquam te morábitur, 340

Quin hábeas illut quó die illuc uéneris.

NI. Censébam me ecfugísse a uita márituma,

Ne náuigarem tándem hoc aetatis senex.

Id [iám] mí utrum uelim háu licere intéllego:

Ita béllus hospes fécit Archidémidés. 345

Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus filius?

CH. Deos átque amicos iit salutatum ad forum.

NI. At ego hínc abeo illum ut cónueniam quantúm
potis.

CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.

Exórta haec tela nón male omninó mihist, 350

Vt amántem erilem cópem facerem/filium. 3

Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,

Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.

Senéx in Ephesum [hinc] íbit aurum arcéssere:

Hic nóstra ageetur aétas in malacúm modum, 355

Si quidem híc relinquet néque secum abducét senex
 Med ét Mnesilochum. quás ego hic turbás dabo.
 Set quíd futurumst, quóm hoc senex rescíuerit?
 Quóm se éxcucurrisse illuc frustra scíuerit
 Nosque aúrum abussos, quíd mihi fiet póstea? 360
 Credo hércle adueniens nómen mutabít mihi
 Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrúsalo.
 Aufúgero hercle, sí magis ussus uénerit.
 Si eró repraensus, mácto ego illum infortúnio:
 Si illi sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist. 365
 Nunc íbo: erili fílio hanc fabricám dabo
 Super aúro amicaque eius inuenta Báculo.

L V D V S.

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óp-
 secro:

Nam équidem haut aliter ésse duco: quippe quo nemo
 áduenit

Nisi quem spes relíquere omnes ésse ut frugi póssiet. 370
 Báculo non Báculos, set Báculo sunt acérrumae.

Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sán-
 guinem.

Ómnis ad perníciam instructa dómus opime atque ópi-
 parest:

Quae ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
 Égone ut haec conclússa gestem clánculum? ut celém
 patrem, 375

Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
 [Quibus patrem et me téque amicosque ómnis adfectás
 tuos

Ád probrum damnúm flagitium adpéllere una et péré-
dere.]

Néque mei neque tui tēd intus púditumst factis quae facis :

Quibus tuum patrém meque una amicos adfinís tuos 380

Tua [tu] infamiá fecisti gérulifigulos flágiti.

[Núnc prius quam málum istoc addis cértumst iam dicám
patri.]

Dé me hanc culpam démolibor iam et seni faciám palam,

Vt [ille] eum ex latulénto coeno própere hinc eliciát
foras.

A C T V S III.

MNESILOCHVS (CVM PRDISEQVIS).

Múltimodis meditátus egomet mécum sum et ita esse ár-
bitror: 385

Hómini amico quíst amicus ita uti nomen pössidet
Nisi deos ei níl praestare: id ópera expertus sum ésse ita.
Nám ut in Ephesum hinc ábli (hoc factumst férme abhinc
blénnium),

Éx Epheso huc ad Pístoclerum mèum sodalem líteras
Missi, amicam ut mi ínueniret BÁCchidem. illum intél-
lego 390

Ínuenisse, ut méus mi seruos núntiauit Chrúsalus.
Cóndigne is quam téchnam de auro aduórsum meum fe-
cít patrem,
Vt mihi amanti cópia esset. [aéquom uideo id réddere.
Nám pol meo quidem ánimo ingrato hómine nihil inpén-
siust.

Málefactorem amítti satiust quám relinqui bénéficum. 395
Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.
Íllum laudabúnt boni: hunc etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me caussa mágis cum cura esse aéquomst: obuigi-
láto opust.

Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, núnc certamen
cérnitur,

Síne necne ut ésse oportet: málus, bonus quoiquoi
modi: 400

Iustus, iniustus: malignus, largus: [tristis,] commodus.
 Cāue sis te superāre seruom sīeris faciundó bene.
 Vtut eris, moneo, haút celabls.] sét eccos uideo incédere
 [Mēi] patrem sodālis et magistrum: aúscultabo hinc
 quám rem agant.

LVDVS. PHILOXENVS. MNESILOCHVS
 (CVM PEDISEQVIS).

LV. Nunc expériar sítne acéto tibi cor ácre in pectore:
 Séquere. PH. Quo sequár? quo dúcis nunc me? LV.
 Ad illam quae tuum 406

Pérdidit, pessum dedit tibi filium unice únicum.

PH. Héia, Lude: leniter qui saeuunt sapiunt magis.

Mínus mirandumst illaec aetas síquid illorúm facit 409

Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia.

LV. Hei mihi, hei mihi, pérdidit illum istaec adsentátio
 Nam ápsque te esset, égo illum haberem réctum ad inge-
 niúm bonum:

Nunc propter te túamque prauos factus est fidúclam

Pístoclerus. MN. Di ímmortales, mēum sodalem hic nó-
 minat:

Quíd hoc negotist Pístoclerum Lúds quod erum tám
 ciet? 415

PH. Paúlisper, Lude, ést lubido hómimi suo animo óp-
 sequi:

Iam áderit tempus quóm sese etiam ipse óderit. morém
 geras:

Dúm caueatur praéter aequom néquid delinquát, sine.

LV. Nón sino neque équidem me uiuo illum conrumpí
 sinam.

Sét tu qui pro tám corrupto dícis caussam fílio, 420
Éademne erat haec dísciplina tibi, quom tu adulescens
eras?

Négo tibi hoc annís uiginti fuisse primis cópiae,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut ecferres aédbus.
Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum árcessebatúr
malum:

Ét discipulus ét magister pérhibebantur ínprobi. 425
Ánte solem nísí [tu] exorientem ín palaestram uéneras,
Háu mediocris gúmnasi praefécto poenas pénderes.
Íbi cursu luctádo disco hásta pugilatú pila
Sáliundo sese éxercebant mágis quam scorto aut sáuiis.
[Íbi suam aetatem éxtendebant, nõn in latebrosis locis.]
Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,
Cínticulo praecíntus in sella áput magistrum adsí-
deres: 432

Quóm librum legerés, si [in] una péccauisses súllaba,
Fieret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.
MN. Própter me haec nunc mēo sodali díci discruciór
miser: 435

Innocens suspítionem hanc sústinet caussá mea.
PH. Álii, Lude, núnc sunt mores. LV. Íd equidem ego
certó scio.

Nam ólim populi príus honorem cápíebat suffrágio,
Quám magistro désínebat ésse dicto oboédiens.
Át nunc, prius quam séptuennis ést, si attingas éum
manu, 440

Éxtempló puer paédagogo tábula dirumpít caput.
Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dícít pater:
'Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.'
Próuocatur paédagogus: 'ého senex mínumí preti, 444
Ne áttigas puerum ístac caussa, quándo fecit strénue.'

Fit magister quāsi lucerna ūcto expretus līteo.

Ítur illinc iūre dicto. hōcine hic pactō potest

Inhibere inperiū magister, si ip̄sus primus uāpulet?

MN. Ácris postulátio haec est: quom hūius dicta in-
téllego,

Míra sunt ni Pístoclerus Lúdum pugnis cóntudit. 450

LV. Sét quis hic est quem astántem uideo ante óstium?
o Philóxene,

Deos propítios mé uidere quám illum [hau] mauellém
míhi.

PH. Quis illic est? **LV.** Mnesílochus gnati tui sodalis
[híc quidemst]:

Haut consimili ingénio atque illest qui in lupanari ad-
cubat.

Fórtunatum Nicobulum, qui illum produxit sibi. . . 455

PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire gaú-
deo. .

MN. Dī te ament, Philóxene. **LV.** Hic enim rite pro-
ductúst patri:

In mare it, rem familiarem cúrat, custodít domum:

Ópsequens oboédiensquest móri atque inperiis patris.

Íllum meum malum promptare malim quam pecúlium. 460

PH. Quidum? **LV.** Quia, malum si promptet, in dies
faciát minus.

* * * * *

Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit:

Tríduom non interest aetátis ut maiór siet:

Verum ingenium plús triginta [huic] ánnis maius quam
alterist.

PH. Cáue malum et compésce in illum dícere iniusté.

LV. Tace: 465

Stúltus es qui illi male aegre pátere dici qui facit.

MN. Quid sodalem meum castigas, Lúde, discipulum
tuum?

LV. Périit tibi sodális. MN. Ne di sserint. LV. Sic
est ut loquor:

Quin ego quom peribat uidi, non ex audito arguo.

MN. Quid factumst? LV. Meretricem indigne déperit.

MN. Non tú taces? 470

LV. Ac quae acerrume aestuosa apsorbet, ubi quemque
attigit.

MN. Vbi ea mulier habitat? LV. Hic. MN. Vnde esse
eam aiunt? LV. Ex Samo.

MN. Quis uocatur? LV. Baccchis. MN. Erras, Lúde:
ego omnem rem scio

Quem ad modumst: tu Pistoelerum falso atque insontem
arguis.

Nam ille amico et beneuolenti suo sodali sedulo 475

Rem mandatam exequitur: ipse neque amat nec tu
creduas.

LV. Itane oportet rem mandatam gerere amici sedulo,
ut ipse in gremio ausculantem mulierem teneat sedens?

Nullo pacto res mandata potest agi, nisi identidem

Ad papillas manus ferat, labra a labris nusquam auferat?

Nam alia memorare quae illum facere uidi dispudet: 481

Quom manum sub uestimenta ad corpus tetulit Baccchidi

Me praesente neque pudere quicquam * * * * *

Mihi discipulus, tibi sodalis periit, huic filius: 484

Nam ego illum perisse dico, quod quidem perit pudor.

Quid opust uerbis? si opperiri uellem paulisper modo,

ut illi illius inspectandi mi esset maior copia,

Plus uidissem [miser] opinor quam me atque illo aequom
foret.

MN. Perdidisti me, sodalis. egone [ut] illam mulierem.

Cápitís non perdám? perire mé malis malím modis. 490
 Sátin ut quem tu habeás fidelem tibi aut quoi credas
 néscias?

LV. Viden ut aegre pátitur esse gnátum conruptúm
 tuum,

Suum sodalem, ut ípsus sese crúciat aegritúdine?

PH. Mnésiloche, hoc tecum óro ut illius ánimum atque
 ingeníum regas.

Sérua tibi sodálem et mi [autem] filium. MN. Factúm
 uolo. 495

LV. Mélius multo mé quoque una cúm illoc hic relín-
 queres.

PH. Ádfatim Mnesílocho curaest. LV. Cóncastiga ho-
 miném probe,

Quí dedecorat mé te amicum atque álios flagitiís suis.

PH. Ín te ego hoc onus ómne inpono. Lúde, sequere hac
 mé. LV. Sequor.

MN. Inimiciorem núnc utrum credám magis 500
 Sodálemne esse an Bácschidem incertum ád mo-
 dumst.

Illum éxoptauit pótius? habeat: óptumest.

Ne illa íllut hercle cúm malo fecít suo:

Nam mñhi diuini núnquam quisquam créduat,

Ni ego íllam exemplis plúrumis planéque amo.

Ego fáxo hau dicet nánc tam quem delússerit: 506

Nam íám domum ibo atque áliquíd subrupiám patri.

[Id isti dabo. ego ístanc multis ulciscar modis.]

Adeo égo íllam cogam usque út mendicet méus pa-
 ter. 508

Set sátin ego ánimum ménte sincerá gero,

Qui ad húncc modum haec hic quae futura fábulor?

Amo hercle opinor, út quod pro certó sciam:

Verúm quam illa umquam dé mea pecúnia
Raménta fiat plúmea propénsior,
Mendícum malim méndicando uíncere. 514
[Sed autem quam illa umquam meis opulentis
Ramenta fiat grauior aut propensior,
Mori me malim exerciatum inopia.]
Numquam édepol uinom me ínridebit: nám mihi 515
Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitur
Tum quóm nihilo plus [ád suam rem illut] réferet,
Quam sí ad sepulcrum mórtuo dixit logos.
Profécto stáblest mé patri aurum réddere. 520
Eadem éxorabo Chrúsalo caussá mea
Patér ne noceat neú quid ei suscénseat,
Mea caússa de auro quód eum ludificátus est.
Nam illi aéquomst me consúlere, qui caussá mea
Mendácium [illut] díxit. uos me séquimini. 525

A C T V S III.

PISTOCLERVS. MNESILOCHVS.

PI. Rébus aliis ánteuortar, BÁCCHIS, quae mandás mihi :
 Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te ad-
 ducám semul.

Nám illut animus méus mirátur, si á me tetigit núntius,
 Quid remoretur. Ibo ut uissam huc ád eum, si fortést
 domi.

MN. Réddidi patrí [meo] omne aurum. nunc ego illam
 mé uelim 530

Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptricém me ~~ma~~ *ma*

Sét ueniam mihi quám grauate dedit pater de Chrúsalo :

Vérum postremo ínpetraui, ut néquid ei suscenseat,

PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem
 aspició meus?

PI. Cérte is est. MN. Is ést. PI. Adibo cóntra et con-
 tollám gradum. 535

Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Sáue. PI. Sáluos quom
 peregre áduenis,

Céna detur. MN. Nón placet mi céna quae bilém mouet.

PI. Númquae aduenienti aégritudo obléctast? MN. At-
 que acérruma.

PI. Vnde? MN. Ab homine quém mi amicum esse árbi-
 tratus sum ántidhac.

PI. Múlti more isto átque exemplo úsuont, quos quom
 censeas 540

Ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,

Língua factiósí, inertes ópera, sublestá fide.

Núllus est quí nón inuideant rém secundam optín-
gere:

Síbimet ne inuideátur ipsi ignáula recté cauent.

MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditaté
tenes. 545

Sét etiam unum hoc éx ingenio málo malum inueniúnt
suo:

Núlli amici súnť, inimicos ipsi in sese omnis habent.

Átque i se quom frústrant, frustrari álios stolidi exístu-
mant.

Síc ut est hic quém esse amicum rátus sum atque ipus
súm mihi:

Ílle quod in se fúit adcuratum hábuit quod possét mali

Fáceret in me, incónciliaret cópias omnis meas. 551

PI. Ínprobum istunc ésse oportet hóminem. MN. Ego
ita esse árbitror.

PI. Ópsecro hercle, elóquere quis is est? MN. Béne-
uolens uiuít tibi:

Nám ni ita esset, técum orarem ut quód potesses éi mali

Fácere faceres. PI. Díe modo hóminem quí sit: si non
févero 555

Éi male aliquo pácto, me esse dícito ignauíssimum.

MN. Néquam homost, uerum hércle amicus ést tibi.

PI. Tantó magis

Díe quis est: nequam hóminis [pol] ego páruí pendo
grátiam.

MN. Vídeo non potésse quín tibi éius nomen éloquar:

Pístoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus. 560

PI. Quid istuc est? MN. Quid ést? missine ego ád te
ex Epheso epístulam

Súper amica, ut mi ínuenires? PI. Fáteor factum et
répperi.

MN. Quí? tibi non meretrícum aliarum érat Athenis
cópia,

Quibuscum haberes rém, nisi cum illa quám ego mandas-
sém tibi

Óccuperes tute [ipse] amare et mi íres consultúm male?

PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex túo ma-
gistro: né nega. 566

Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro túis me prolectás
probris?

MN. Quíd? amas Bacchidém. PI. Duas ergo hic íntus
eccas BÁCCHIDES.

MN. Quíd, duae? PI. Atque ambás sorores. MN. Ló-
queris nunc nugás sciens.

PI. Póstre mo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam.

MN. Immo ibó? mane. 571

PI. Nón maneo neque tú me habebis fálsó suspectúm.

MN. Sequor.

PARASITVS (CVM PVERO). PISTOCLERVS.

PA. Parasítus ego sum hóminis nequam atque ín-
probi,

Míltis qui amicam sécum auexit éx Samo.

Nunc me íre iussit ad eam et percontárier, 575

Vtrum aúrum reddat ánne eat secúm semul.

Tu dúdum, puere, cúm illac usque istí semul:

Quae harúm sunt aedes, púlta: adi actutum ad foris.

Recédin hinc dierécte? ut pulsat própudium.

Comēsse panem trīs pedes latūm potes, 580

Foris pultare nēscis. ecquis in aédibust?

Heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?

Ecqui éxit? PL. Quid istuc? quae istaec est pul-
satio?

[Quid?] quae te mala crux ágitat, qui ad istūnc mo-
dum

Aliéno uiris tūas extentes óstio? 585

Foris paene ecfregisti. quid nunc uis tibi?

PA. Adulēscens, salue. PI. Salue. set quem quae-
ritas?

PA. Bacchídem. PI. Vtramne ergo? PA. Nīl scio
nisi Baccídem.

Paucis me missit miles ad eam Cléomachus,
Vel ut ducentos Philippos reddat aúreos 590

Vel ut hīnc in Elatiam hódie eat secūm semul.

PI. Non it: negat esse itúram. abi et renúntia.

Alium sílla amat, non síllum. duc te ab aédibus.

PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam íracundús
siem?

Ne tibi [pol] hau longe ós ab infortúniost: 595

Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt.

PA. Quom ego huius uerba intérpretor, mihi cáui-
tiost

Ne núcifrangibula excússit ex malis meis.

Tuo égo istaec igitur dícam illi pérículo.

PI. Quid aís tu? PA. Ego istuc sílli dícam. PI. Díc
mihi, 600

Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum cór-
poris.

PI. Nequam ésse oportet quos tam íntegumentum
ínprobumst.

PA. Sufflatus ille huc ueniet. PI. Disruptum
uelim.

PA. Numquid uis? PI. Abeas: celeriter factum opus.

PA. Vale, dentifrangibile. PI. Et tu, integumen-
tum, uale. 605

In eum haec reuenit res locum ut quid consili

Dem meo sodali super amica nesciam:

Qui iratus renumeravit omne aurum patri,

Neque nummus ullus qui reddatur militi.

Set huc concedam: nam concreperunt fores. 610

Mnesilochus eccum maestus progreditur foras.

————— Conc. 18)

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

MN. Petulans, proteruo, iracundo animo, indomito, in-
cogitato,

Sine modo et modestia sum, sine bono iure atque ho-
nore,

Incredibilis inposque animi, inamabilis, inlepidus uiuo,
Maleuolente genio gnatus: postremo id mihi istud quod uolo
allis. 615

Nequior nemo quisquamst neque indignior
Quod di bene faciant nec quem homo aut amet aut
adeat.

Inimicos quam amicos habere aequist me:

Malos quam bonos par magist me iuuare.

Omibus probris, quae improbis uiris 620

Digna sunt, dignior nullus est homo,

Qui patri reddidi quod fuit prae manu.

Credebile hoc [quod iamst]? sumne ego amens
homo?

[Quis] misere pérdidi me átque operam Chrúsali.

PI. Consólandus híc [nunc] mihíst: ad eum adíbo.

[Heús] Mnesiloche, quíd fit? MN. Perii. PI. Dí me-
lora fáxint. MN. Perii. 626

PI. Nón taces, insípiens? MN. Taceam? PI. Sátin [tu]
sanus núnc es? MN. Perii.

Múlta mala mi in péctore acria átque acerba núnc eue-
niunt.

Críminin fidém me habuisse? inmérito iratus tíbi fui.

PI. Héla, habe bonum ánimum. MN. Vnde habeam?
plúris quam ego sum mórtuost.

PI. Mílitis parasítus [huc] modo aúrum petere hinc
uénerat: 631

Éum ego meis dictís malis his fóribus átque hac [mú-
liere]

Réppuli relécique hominem. MN. Quíd id [autem]
prodést mihi?

Quíd faciam misér? nil habeo: illé quidem hanc ab-
ducét, scio.

PI. [Pól] si mihi sit, nón pollicear. MN. Scío, dares:
nouí [tuum], 635

Ét, nisi ames, nunc tíbi fidem habeam tántam [quantam
máxumam].

Sát agitas tu túarum rerum: egone út opem ferre pu-
tém mihi

Pósse inopem te? PI. Táce modo: respíciet nos ali-
quís deus.

MN. Núgae. PI. Mane. MN. Quíd ést? PI. Tuam
copiam éccum uideo Chrúsalum.

CHRVSAIVS. MNESILOCHVS. PISTOCLEVS.

CH. Hunc hominem decet auro expendi: huic statuum
statui decet ex auro. 640

Nam duplum hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum
adfectus.

Erum maiorem meum ita ego hodie lussi lepide, ut ludi-
ficatust.

Callidum senem callidis dolis

Conpuli et perpuli mi omnia ut crederet.

Nunc amanti ero, filio senis, 645

Quicum ego bibo, quicum edo et amo,

Regias copias aureasque optuli,

Vt domo sumeret neq foris quaereret.

Non mihi isti placent Parmenones, Suri,

Qui duas, tres minas auferunt eris. 650

Nequius nil quam egens consili seruos est,

Nisi [is] habet multipotens pectus, [ut copias,]

Vbi quomque usus siet, pectore promat suo.

Nullus frugi esse homo * * * potest,

Nisi qui et bene facere et male tenet. 655

Inprobus sit cum inprobis,

Harpaget [cum] furibus,

Quod queat. uorsipellem esse hominem conuenit,

Pectus quoi sapit.

Bonus sit bonis, 660

Malus sit malis:

Vt quae quomque res est, ita animum habeat [usque].

Sed lubet scire quantum aurum erus sibi

Deposuit et quid suo reddidit patri.

Si frugist, Herculem fecit ex patre: 665

Décumam partem ei dedit, sibi nouem abstulit.

Sét quem quaero, óptume ecce óbuiam mihi.

Númqui tibi nummi éxciderunt, ére, quod sic terrám

[tacens]

Óptuere? quíd uos maestos tám tristisque cónspicor?

Nón placet nec témerest. etiam quíd respondetis mihi?

MN. Chrúsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsisti

parum? 671

MN. Quíd, malum, parum? ímmo uero nímis multo mi-
nus [quám] parum.

CH. Quíd [malum] igitur, stúlte, quoniam occássio ad
eam rém fuit

Méa uirtute páta ut quantum uélles tantum súmeres,

Síc hoc digitulís duobus súmeras primóribus? 675

Án nescibas, quam eius modi homini ráro tempus sé
daret?

MN. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum
inmerasti ámpliter.

MN. Pól tu quam nunc méd accusses mágis, si magis rem
nóueris.

Óccidi. CH. Animus íám ~~ut~~ hoc dicto plús praesagitúr
mali.

MN. Péril. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm
ramento réddidi. 680

CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN.
Óppido. CH. Occissi sumus.

Quí in mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám ma-
lum?

MN. BÁCchidem atque hunc súspicabar própter crimen,
Chrúsale,

Mále mi consulísse: ob eam rem omne aúrum iratus
réddidi

Mēo patrī. CH. Quid, ūbi reddebas aurum, dixisti patri?
685

MN. Mē id aurum accepisse extemplo ab hōspite Archidē-
mide. CH. Hem,

Istoc dicto [tū] dedisti hodie in cruciatum Chrúsalum:

Nam ūbi me aspiciet, ad carnificem rapiet continuó
senex.

MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut faceret quód loquor?

MN. Immo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscē-
seat. 690

Átque aegre inpetráui. nunc hoc tibi curandumst, Chrúsale . .

CH. Quid uis curem? MN. Vt ad senem etiam [tu] ál-
teram faciás uiam.

Cónpara fabricáre finge quód lubet, conglútina,

Vt senem hodie indóctum docte fállas aurumque aúferas.

CH. Vix uidetar fieri posse. MN. Pérge, ac facile ecfé-
ceris. 695

CH. Quám malum facile, quém mendaci praéndit manu-
festúm modo?

Quém si [ego] orem ut níl mihi credat, id non aussit cré-
dere.

MN. Immo si audiás quae dicta dixit me aduersúm tibi.

CH. Quid dixit? MN. Si tú illum solem sibi solem esse
dixeris,

Sé illum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.

CH. Émungam hercle hominém probe hodie, né id ne-
quiquam dixerit. 701

PI. Nunc quid nos uis fácere? CH. Enim níl nisi ut
ametis inpero..

Céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.

Quid mihi refert Chrúsalo esse nómen, nisi factis probo?
Sét nunc quantillum ússust auri tibi, Mnesiloche, dñc
mihi. 705

MN. Mílití nummís ducentis iam ússus est pro BÁCCHIDE.

CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est sumptu. CH.
Ah, placidé uolo

Vnum quicque agámus: hoc ubi égero, tum istúc agam.
Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam in se-
nem.

Éa ballista sí peruortam túrrim et propugnácula, 710
Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét
uetus:

Sí id capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,
Sícut animus spérat. PI. Aput test ánimus noster, Chrú-
sale.

CH. Núnc tu abi intro, Pistoclere, ad BÁCCHIDEM atque
ecfér cito..

PI. Quid? CH. Stilum cerám tabellas línum. PI. Iam
faxo híc erupt. 715

MN. Quid nunc es factúrus? id mihi díc. CH. Coctum
esto prándium:

Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.

MN. Sícut dicis. CH. Pistoclero núlla amicast? MN.
Ímmo adest:

Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas BÁCCHÍ-
des.

CH. Quid tu loquere? MN. Hoc, út futuri sumus. CH.
Vbist biclínium 720

Vóbis stratum? MN. Quid id exquaeris? CH. Rés
itast: dicí uolo.

Néscis quid ego actúrus sim neque fácinus quantum ex-
órdiar.

MN. Cédo manum ac supséquere propius me ad foris.
intro inspice.

CH. Euax,

Nimis [hic] bellus atque ut esse maxime optabam locust.

PI. Quae imperauisti: imperatum bene bonis factum illicost. 726

CH. Quid parasti? PI. Quae parare tu [me] iussisti omnia.

CH. Cape stilum propere et tabellas tu has tibi. MN. Quid postea?

CH. Quod iubebo scribito istie: nam propterea [te] uolo Scribere, ut pater cognoscat literas, quando legat. 730

Scribe. MN. Quid scribam? CH. Salutem tuo patri uerbis tuis.

PI. Quid si potius morbum, mortem scribat? id erit rectius.

CH. Ne interturba. MN. Iam imperatum in cera inest. CH. Dic quem ad modum?

MN. 'Mnésilochus salutem dicit suo patri.' CH. Ascribe hoc cito: 734

'Chrusalus mihi usque quaque loquitur nec recte, pater, Quia tibi aurum reddidi et quia non te defraudauerim.'

PI. Mane dum scribit. CH. Celerem oportet esse amatoris manum.

PI. Haec quidem herclest [ad] perdendum magis quam ad scribundum cita.

MN. Loquere: hoc scriptumst. CH. 'Nunc, pater mi, proin tu ab eo ut caueas tibi,

Sycophantias conponit, aurum ut aps te [id] auferat: 740 Et profecto se ablaturum dixit.' plane ascribito.

MN. Dic modo. CH. 'Atque id pollicetur se daturum aurum mihi,

Quód dè m scortis quódque in lustris cómedim et con-
graecém, pater.

Sét, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.'

MN. Lóquere porro. CH. Ascribédum etiám. MN. Ló-
quere quid scribám modo. 745

CH. 'Sét, pater, quod prómíssisti mihí te quaeso ut mé-
míneris,

Né illum uerberés, uerum apud te uíctum adseruató
domi.'

Cédo tu ceram ac línum actutum. age óbliga, opsigná
cito.

MN. Ópsecro, quid istís ad istunc ússust conscriptís
modum,

Vt tibi nequid crédat atque ut uíctum te adseruét domi?

CH. Quía lubet ita: pótin ut cures te átque ut ne parcás
mihí? 751

Mèa fiducia ópus conduxí et mèò periclo ré m gero.

MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe.
CH. Animum aduórtite.

Mnésiloche et tu Pístoclere, iám facite in biclínio

Cúm amica sua utérque adcubitum eátis: ita negótiumst:

Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito. 756

PI. Númquid aliut? CH. Hóc atque etiám: úbi erit
adcubitum semel,

Né quoquam exurgátis, donec á me erit signum datum.

PI. Ó inperatorém probum. CH. Iam bís bibisse opór-
tuit.

MN. Eúge eamus. CH. Vós curate uóstrum, ego ecfi-
ciám meum. 760

Insánum magnum mólior negótium

Metuóque ut hodie póssiem emolírier.

Set núnc truculento mi átque saeuo ussús senest.

Nam nón conducit huíce sucophántiae
 Seném tranquillum esse, úbi me [contra] aspéxerit.
 Vorsábo ego illunc hódie si uiuó probe. 766
 Tam fríctum ego illum réddam, quam frictúms
 cicer.

Adámbulabo ad óstium, ut quando éxeat
 Extémplo aduenienti éi tabellas dem in manum.

NICOBVLVS. CHRVSALVS. (LOBARIVS.)

NI. Nimio illaec res est mágnae diuidiae mihi, 770
 Suptérfugisse síc mihi hodie Chrúsalum.

CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
 Adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr
 prope?

Atque híc quidem, opinor, Chrúsalust. CH. Accés-
 sero.

NI. Bone sérue, salue: quíd fit? quam mox náuigo
 In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó do-
 mum? 776

Tacés? per omnis dèos adiuro, ní meum
 Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae is
 uelit,

* * * * *

Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe 780
 Ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
 Omnia rescui scélera ex Mnesilochó tua.

CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
 Ego súm sacer, sceléstus. specta rém modo.
 Ego uérbum [nullum] fáciam. NI. Etiam, cár-
 nufex, 786

Minitáre? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.

Nunc háš tabellas férre me iussít tibi:

Orábat quod istic éssset scriptum ut fieret.

NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóni. ubi ip-
sest? CH. Néschio.

Nil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia. 790

Scio mé esse seruom: néschio etiam id quód scio.

Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit:

Pendébit hodie púlcre, ita inténdi tenus.

NI. Manedúm parumper: iam éxéo ad te, Chrúsale.

CH. Vt uérba mihi dat: út nescio quam rém gerat.

Seruós arcessit íntus, qui me uínciant. 796

+ Bene náuis agítatur, púlcre haec confertúr ratis.

Set cónticiscam: nam aúdio aperirí foris.

NI. Constrínge tu illic, Ártamo, actutum manus.

CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttúerit.

Quid haé locuntur líterae? CH. Quid mé rogas?

Vt áb illo accepi, ad te ópsignatas áttuli. 802

NI. Eho tú, [scelus,] loquitátusne es gnató meo

Male pér sermonem, quía mi id aurum réddidit,

Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen 805

Per súcophantiam? CH. Égone dixi istúc? NI. Ita.

CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI.

Tace.

Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,

Quas tu áttulisti: en, haé te uíncirí iubent.

CH. Ah, Bélierophontem túus me fecit fílius: 810

Egomét tabellas tétuli ut uíncirér: sine.

NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo

Vt pérgraecetur técum, teruenéfce.

CH. O stúlte, stulte, néscis nunc ueníre te:

Atque ín eopse astas lápide, ut praeco praédicat. 815

NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di diligunt,

Aduléscens moritur, dúm ualet sentit sapit.

Hunc si úllus deus amáret, plus annís decem,

Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.

Terrae ódium [iam pridem] ámbulat: tam níl sapit

Nec sentit: tantist quántist fungus pútidus. 821

NI. Tun térrae me odium esse aútimas? abdúcite hunc

Intro átque astringite ad columnam fórtiter.

Numquam aúferes hinc aúrum. CH. Atqui iám dabis.

NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro ut aúferam, 825

Quom illúm rescisces críminatorém meum

Quanto ín periclo et quánta in pernicié siet.

Tum libertatem Chrúsalo largíbere:

Ego ádeo numquam accípiam. NI. Dic, scelerúm caput,

Dic, quó in periclost méus Mnesilochus fílius? 830

CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo géntium?

CH. Tris únos passus. NI. Vél decem. CH. Agendum tu Ártamo

Forem hanc pausillulum áperi: placide, né crepa.

Sat ést. accede huc [núnc] tu. uiden conúsuium?

NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et BÁCchidem.

CH. Qui súnť in lecto illo áltero? NI. Interíí miser. 836

CH. Nouístine hominem? NI. Nóui. CH. Dic sodés mihi,

Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ád modum.

CH. Quid? illám meretricemne ésse censes? NI.
Quíppeni?

CH. Frustrá's. NI. Quis igitur ópsecrost? CH. In-
uénérís: 840

Ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

CLBOMACHVS. NICOBVLVS. CHRVSALVS.

CL. Meamne híc Mnestílochus Nícobuli fílius
Per uím ut retineat múlíerem? quae haec fáctíost?
NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenit milés
míhi.

CL. Non me árbitratur mílitem set múlíerem, 845
Qui mé meosque nóñ queam deféndere.
Nam néque Duellona mi úmquam neque Mars cré-
duat,

Ní illum éxanimalem fáxo, si conuénero,
Níue éxheredem féceo uitaé suae.

NI. Chrusále, quis illest quí minítatur fílio? 850

CH. Vir hic ést illius múlíeris quicum ádcubat.

NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptanest
illa, ópsecro?

CH. Scíes háu multo post. NI. Óppido interfí
miser.

CH. Quid núnc? scelestus tibi uidetur Chrúsalus?
Age núnc uincito me, áúscultato fílio. 855

Dixín tibi ego illum te ínuenturum quális sit?

NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exolú-
cito:

Nam ní ego exoluor, iám manifesto hominem óp-
primet.

CL. Nihil ést lucrí quod me hódie facere máuelim
Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo
út necem. 860

CH. Audín quae loquitur? quín tu me exolú iubes?

NI. Exóluite istum. péríi, pertimúí miser.

CL. Tum illám quae corpus púplicat uolgó suum
Faxó se hau dicat nánectam quem derídeat.

CH. Pacísci cum illo paulula pecúnia 865

Potís. NI. Pacisce ergo ópsecro quod tibi lubet,
Dum né manifesto hominem ópprimat neue énicet.

CL. Nunc nísi ducenti Philíppi redduntúr míhi,
Iam illórum ego animam ambórum exorbebo ópvido.

NI. Cum illóc pacisce, sí potes. perge ópsecro: 870

Pacíscé quíduis. CH. Íbo et faciam sédulo.

Quid clámas? CL. Vbi erus tpus est? CH. Nus-
quam: néscio.

Vis tibi ducentos númmos iam promíttier,

Vt né clamorem híc fácias neu conuítium?

CL. Nihil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala
multa íngeram? 875

CL. Tuo árbitratu. CH. Vt súbblanditur cárnufex.

Pater híc Mnesilochist: séquere, is promíttét tibi.

Tu aurúm rogato. céterum uerbúm sat est.

NI. Quid fít? CH. Ducentis Philíppis pepígi. NI.

Váh, Salus,

Me séruauísti. ehém, quam mox dicó 'dabo'? 880

CH. Roga hunc tu, tu promítte huic. NI. Promíttó:
roga.

CL. Ducéntos nummos aúreos Philíppós probos

Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: respondé. NI.

Dabo.

CH. Quid núnc, impure? númquid dehibetúr tibi?

Quid illi molestus? quid illum morte térritas? 885

Et égo te et ille mactámus infortúnio.

Si tibiist machaera, at nobis ueruinást domi:

Qua quidem te faciam, si tu me inritáuieris,

Confóssiozem sóricina nénia.

Iam dúdum hercle equidem séntio, suspítio 890

Quae té sollicitet: eum esse cum illa mullere.

CL. Immo ést quoque. CH. Ita me Iúppiter Iunó

Ceres

Minérua Spes Latóna Opis Virtús Venus

Castór Polluces Márs Mercurius Hércules

Submánus Sol Satúrnus dique omnés ament, 895

Vt ille cum illa néque cubat neque ámbulat

Neque áusculatur néque illut quod dici solet.

NI. Vt iúrat: seruát mé ille suis periúriis.

CL. Vbi núnc Mnesilochus érgost? CH. Rus missít

pater:

Illa áutem in arcem [hinc] ábiit aedem uíssere 900

Minéruae. nunc apértast: i, uísse éstne ibi.

CL. Abeo ád forum igitur. CII. Vél [tu] hercle in

malám crucem.

CL. Hodie éxigam aurum hoc? CH. Éxige ac sus-

pénde te:

Ne súpplicare, homo níhili, [tibi nos] cénseas.

Illést amotus. síne me, per te, ere, ópsecro 905

Deos inmortalis, íre huc intro ad fílium.

NI. Quid eó [nam] intro ibis? CH. Vt eum dictis

plúrumis

Castígem, quom haec hic fácta ad hunc faciát mo-

dum.

NI. Immo óro ut facias, Chrúsale, et ted ópsecro,

Caue pársis in eum dícere. CH. Etiam mé mones?

Satin ést si plura ex me áúdiét hodié mala 911

Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio ?

NI. Lippi filic oculi séruos est simíllumus :

Si nó n est, nolis ésse neque desidéres :

Si est, ápstinere quín attingas nó n queas. 915

Nam ní illic hodie fórté fortuna híc foret,

Milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua

Atque óptruncaret moéchum manifestárium.

Nunc quási ducentis Phílippis emi filium,

Quos dáre promissi míliti : quos nó n dabo 920

Temere étiam prius quam filium conuénéro.

Numquam édepol quicquam témere credam Chrú-
salo.

Verúm lubet etiam mi hás pellegere dénuo :

Aequómst tabellis cónsignatis crédere.

A C T V S V.

C H R E V S A L V S.

Atridae duo fratres cluent fecisse facinus maximum, 925
 Quom Priami patriam Pergamum diuina moenitum manu
 Armis equis exercitu atque eximiiis bellatoribus

[Et] mille numero nauium decimo anno post subegerunt.
 Non peius termentó ruit, praeut ego erum expugnabo
 meum

Sine classe sineque exercitu et tanto numero militum. 930
 Cepi, expugnaui amanti erili filio aurum ab suo patre:
 Nunc huc prius quam senex uenit, lubet lamentari, dum
 exeat.

O Troia, o patria, o Pergamum: o Priame, peristi senex,
 Qui misere male mulcábere quadrigéntis Philippis au-
 reis.

Nam ego has tabellas opsignatas, consignatas quas fero,
 Non sunt tabellae, set equos quem misere Achiui lig-
 neum. 936

Epist. Pistoclérus: ab eo haec sumpta. Mnesilochus
 Sinost

Relictus. ellum: non in busto Achilli, set in lecto ad-
 cubat:

Bacchidem habet secum, ille olim [ut] habuit ignem qui
 signum daret:

Nunc ipsum exurit. ego sum Vlixes, quodius consilio haec
 gerunt. 940

Tum quae híc sunt scriptae literae, hoc insunt in equo
mílites

Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque
adhuc.

Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet
ínpetum.

Exítium excidium exlécebra fiet híc equos hodie auro
senis.

Nostró seni huic stólido, èi profecto nómen facio ego
Ílio. 945

Milés Menelaust, égo Agamemno: idém [sum] Vlixes
Lártius:

Mnesiochust Alexandér, qui erit exítio rei patriae suae:
Is Hélenam abduxit, quóia caussa núnc facio opsidium
Ílio.

Nam illi ítidem Vlixem audíui, ut ego sum, fuisse et au-
dacem ét malum.

Doli égo depræensus sum: ille mendicans paéne inuen-
tus interfít, 950

Dum exquaérit ibi facta Íliorum. adsímiliter mi hodie
óptigit:

Vinctús [fui], set dolís me exemi: item ille se seruauít
dolís.

Ílio tria fuisse audiui fáta, quae illi fúere exitio:

Sígnum ex arce sí perisset: álterum autemst Tróili
mors:

Tértium, quom pórtæ Phrugiae límen superum scín-
deretur. 955

Pária item tria èis tribus sunt fáta nostro huic Ílio.

Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium

Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce
lum ápstuli.

Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppi-
dum.

Post úbi tabellas ad senem tetuli, sibi [ego] occidi Tróilum.
Quom cénsum Mnesílochum cum uxore ésse dudum
militis, 961

Ibi uíx me exolui: atque id periculum adsímulo, Vlixem
ut praedicant

Ab Hélena cognítum ésse prodítum Hécubae. set ut
olim ille se

Blandítilis [ab illa] exémit et persuássit se ut amitteret,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et decepi senem.

Post cúm magnifico milite, urbis uérbis qui inermús
capit, 966

Conflíxi atque hominem réppuli. dein púgnam conseruí
seni;

Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
Cepi [ab eo] spolia. is núnc ducentos númmos Philippos
militi

Quos dáre se promissít dabit. * * * * * 970

Nunc álteris etiám ducentis ússus est, capto Ílio

Qui díspensentur, út sit mulsum qui triumphent milites.

Set Príamus hic multo, Íli praestat: nó n quinquagintá
modo,

Quadrígéntos filiós habet atque ómnis lectos síne probro:

Eos égo hodie omnis cóntruncabo dúobus solis íctibus.

Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómptionalém
senem 976

Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppi-
dum expugnáuero.

Set Príamum astantem eccum ánte portam uídeo. adibo
atque adloquar.

NICOBVLVS. CHRYSALVS.

NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nícobule.

NI. Quid fit? [CH. Euge.]

NI. Quid? quod te missi écquid egisti? CH. [Hém,] ro-
gas? congrédere. NI. Gradior.

CH. Óptumus sum orátor: hominem ad lácrumas coegi
cástigando 981

Máleque dictis, quae quidem quíui cónninisci. NI. Quid
ait? CH. Verbum

Núllum fécit: lácrumans tacitus ánsultabat quae égo
loquebar:

Tácitus conscripsit tabellas: ópsignatas has dedit mi:

Tíbi me iussit dáre. set metuo né idem cantent quód
priores. 986

Nósce signum: estne éius? NI. Noui: líbet pel-
legere has. CH. Péllege.

Nunc súperum limen scínditur, nunc [própe] adest
exitium íllo.

Turbát equos lepide lígneus. NI. Chrusále, ades dum
ego has péllego.

CH. Quid me tibi adesse ópus est [quaeso]? NI. Vt
scias quae scrípta sint hic. 989

CH. Níl moror neque scíre uolo [ego]. NI. Támen ades.
CH. Quid ópus est? NI. Taceas.

CH. Nólo, inquam. NI. At uolo, inquam. CH. Quid opust?
NI. Át enim quod te iúbeo facias.

CH. Ádero: iustumst túus tibi seruos tuo árbitratu sér-
uiat. NI. [Vah,]

Cérae hau parsit néque stilo: set quídquid est, pellégere
certumst.

Hoc age nunc iam. CH. Vbi lubet recitá sis: tibi dico
aúrium operam.

Nl. Eúge literás minutas. CH. Qui quidem uideát parum
[oculis]: 995

Vérum qui satis uideat, grandes sátis sunt. Nl. Animum
aduórtito igitur.

‘Pater, ducentos Phílippos quaeso Chrúsalo
Da, sí esse saluom uís me aut uitalém tibi.’

CH. Malúm quidem hercle mágnum: tibi dicó. Nl.
Quid est?

CH. Non prius salutem scrípsit? Nl. Nusquam
séntio. 1000

CH. Inde á principio iam ínpudens epístulast.

Non dábis, si sapiés: uérum si das máxume,

Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:

Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.

Sat síc suspectus súm, quom careo nóxia. 1005

Nl. Auscúta porro, dúm hoc quod scríptumst pél-
lego.

‘Pudét prodire mé ad te in conspectúm, pater:

Tantúm flagitium té scire audiui meum,

Quod cúm peregrini cúbui uxore militis.’

Pol háu derides: nám ducentis aúreis 1010

Phílippís redemi uítam ex flagitió tuam.

CH. Nihil ést illorum, quín ego illi díxerim.

Nl. ‘Stulté fecisse fáteor: set quaeso, pater,

Ne me, in stultitia sí deliqui, déseras.

Ego ánimo cupidíusque óculis indomitís fui: 1015

Persuásumst facere quòius me nunc facti pudet.’

Prius cáuisse ergo quám pudere aequóm fuit.

CH. Eadem ístaec uerba dúdum dixi illi ómnia.

Nl. ‘Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrúsalus

Med óbürgauit plúrumis uerbis malis 1020

Et mé meliorem fécit praeceptis suis,

Vt té ei habere grátiam aequom sít bonam.'

CH. Estne istuc ístic scríptum? NL En specta,
túm scies.

CH. Vt qui deliquit súplex est ultro ómnibus.

NL. 'Nunc sí me fas est [órare etiam] aps té, pater,
Da mshi ducentos númmos Philippos, te ópsecro.'

CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine
péllegam: 1027

'Ego iús iurandum uérbis conceptis dedi,

Datúrum id me hodie múlteri ante uesperum

Prius quam á me abiret. núnc, pater, ne péierem

Cura átque abduce me hinc ab hac quantúm potis,

Quam própter tantum dámni feci et flágiti. 1032

Caue tibi ducenti númmi diuidiae fuant:

Sescénta tanta réddam si uiuó tibi.

Vale átque haec cura.' quid nunc censes, Chrú-
sale? 1035

CH. Nil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo

Neque ego haút committam ut, síquid peccatúm
siet,

Fecísse dicas dé mea senténtia.

Verum, út ego opinor, égo si in istoc sím loco,

Dem pótius aurum quám illum conrumpí sinam. 1040

Duae cónditiones súnť: utram accipiás uide:

Vel ut áurum perdas uél ut amator péieret.

Ego néque te iubeo néque uóto neque suádeo.

NI. Miserét me illius. CH. Túus est: non mirúm
facis.

Si plús perdundum sít, perisse sátius est 1045

Quam illút flagítium uólgo dispaléscere.

NI. Ne ille édepol Ephesi múlto mauellém foret,
 Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.
 Quin égo istic quod perdúndumst properem pér-
 dere?

Binós ducentos Phílippos iam intus écferam: 1050
 Et míliti quos dúdum promissí miser
 Et istos. mane istic: iam éxéo ad te, Chrúsale.
 CH. Fit uásta Troia, scíndunt procères Pérga-
 mum.

Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.
 Edepol qui me esse dícat cruciatú malo 1055
 Dignúm, ne cum illo pígnus haut aussím dare:
 Tantás turbellas fácio. set crepuít foris:
 Ecfértur praeda ex Tróia. taceam núnc iam.
 NI. Cape hóc tibi aurum, Chrúsale: i, fer filio.
 Ego ad forum autem hinc íbo, absoluam mílitem.
 CH. Non équidem accipiam: próin tu quaeras qui
 ferat. 1061

Nolo égo mi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.
 CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico
 ut rés se habet.

NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí
 mihi.

Vel dá aliquem qui me sérnet. NI. Odiosé fa-
 cis. 1065

CH. Cedo, sí necesseset. NI. Cúra hoc. iam ego
 huc reuénero.

CH. Curátumst esse té senem misérrumum.
 Hoc ést incepta ecficere pulcre: uél mihi
 Vt óuans praeda onústus iucedam éuenit.
 Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum 1070
 Exércitum íntegrum ómnem redducó domum.

Set, spectatores, uos nunc ne mirémini

Quod nón triumpho : péruiolgatumst, nñ moror.

Verúm tamen accipiéntur mulso mílites.

Nunc hánc praedam omnem iám ad quaestorem dé-
feram.

1075

A C T V S VI.

P H I L O X E N V S.

Quam mágis in pectore mēo foueo, quas méus filius tur-
bás turbet,

Quam sé ad uitam et quos ad mores praecipitem insci-
tus capéssat:

Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu
conrúmpatur.

Scio: fúi ego illa aetate ét feci illa omnia, set more
modésto.

Duxi hábui scortum pótaui edí donauí: at enim íd raro.

Neque plácitant mores quibus uideo gnatis uolgo esse
paréntis. 1081

Ego dáre ludum gnato institui, animo ópsequium ut
sumére possit:

Aequom ésse puto: set nímis nolo desidíae. nunc
Mnesílochum

Quod mándaui uisso écquid eum [mi] ad frúgem opera
sua cónpulerit: 1085

Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eo ingenio gnátust.

N I C O B U L V S. P H I L O X E N V S.

Nl. Quiquómque [ubi] ubique sunt, qui fuerunt quiqué
futuri sunt pósthac

Stultí stolidi fatuí fungi bardí blenni buccónes,

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus ín-
doctis.

Períí: pudet: hocine me aétatis ludós bis factum esse
índigne? 1090

Quam mágis id reputo, tám magis uror, quae meus filius
túrbauit.

Perdítus sum atque etiam erádicatus sum: ómnibus ex-
emplis crucior.

Omnía me mala conséctantur, omníbus exitiis ínterii.
Chrusálus me hodie delácerauit, Chrusálus me miserum
spóliauit:

Is mé scelus auro usque áttendit dolis dóctis indoctum út
lubitumst. 1095

Ita mles memorat méretricem esse eam quám ille uxo-
rem esse álebat:

Omníaque ut quicque actúmst memorauit: eam sibi hunc
annum cónductam:

Relicúom id auri factúm quod ego ei stultíssimus homo
promísissem.

Hoc hoc ést quo [pectus] péracescit, hoc est déum
quod percrúciór:

[Me hoc aetatis ludificari: immo edepol sic ludos fac-
tum] ^{his} 1100

Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse
emúctum.

Perli, hóc seruom meum nón nauci facere ésse aussum.
atque ego, si álibi

Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque íd
mihi damno dúcam.

PH. Certo híc prope me mihi néscio quis loqui ús-
sust. set quem úideo?

Hic quidemst pater Mnesilochi. NI. Eège, socium
aerūmnae et mei mali uideo. 1105

Philoxéne, salve. PH. Et tu, unde ágis? NI. Vnde
homo miser átque infortunátus.

PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem
deceat átque infortunátum.

NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH.
Sic est. sét tu,

Quíd tibist? NI. Pól mihi [aegrést] idem quód tibi.

PH. Númquidnam ad filium haec aégritudo áttinet?

NI. Ád modum. PH. Idém mihi mórbus in pec-
torest. 1111

NI. Át mihi Chrúsalus óptimus homó [meum]

Péridit filium, me átque rem omném meam.

PH. Quíd tibi ex filio nam, ópsecro, aegrést? NI.
Scies:

Périit is cúm tuo: aequé ámbo amicás habent. 1115

PH. Quí scis? NI. Vidi. PH. Heí mihi [mísero]:
dispérii.

NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós
foras?

PH. Haú moror. NI. Heus BÁCchis, iube sis áctutum
aperiri foris,

Nisi mauoltis fōris et postis cónminui secúribus.

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). NICOBVLVS.
PHILOXENVS.

BA. Quis sónitu ac tumúltu tañtó nominát me atque púl-
tat hasce aédís? 1120

NI. Ego átque hic. BA. Quíd hóc est negóti nam, amábo?
quis ouís huc adégit?

NI. Ouis nos uocánt pessumae. SO. Pastor hárum
Dormít, quom eunt sic a pecú palitantes.

BA. At haú pol nitént: sordidae ámbae uidéntur.

SO. Attónsae quidem ámbae usque súnt. PH. Vt
uidéntur 1125

Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.

BA. Rerín ter tu in ánnu has [ouis] tonsitári?

SO. Pol hódie altera [haéc] iam bis détonsa cértost.

BA. Vetulae sunt minae ámbae. SO. At bonas
fuisse crédo.

BA. Vidén limulís, opsecro, út contuéntur? 1130

SO. Ecástor sine ómni arbitrór malitia ésse.

PH. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc uene-
rímus.

BA. Cogántur quidem íntro. SO. Hausció quid eo
opís sit:

Quae néc lacte néc lanam habént: sic sine ástént.

Exóluere, quánti fuére: omnis frúctus 1135

Iam illís decidít: non uidés ut palántes

[Solae libere]

Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:

Ne bálant quidé, quom a pecú cetero ápsunt: stultae
ác malae uidéntur.

BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Illico ámbae manéte:
hae uolúnt uos. 1140

SO. Pródigium hoc quidé,st: humana nós uoce ap-
pellánt oues.

PH. Haéc oues uobís malam rem mágnam quam de-
hibént dabunt.

BA. Síquam dehibes, té condono: tíbi habe, numquam
aps té petam.

Sét quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?

PH. Quia nostros agnós conclusos istic esse aiunt
duos. 1145

NI. Et praeter eos agnos meus est istic clam mordax
canes:

Qui nisi nobis prouocantur iam atque emittantur
foras,

Arictes truces nos erimus: iam in uos incursabimus.

BA. Soror, est quod te uolo secreto. SO. Eho, amabo.

NI. Quo illaec abeunt?

BA. Senem illum tibi. dedo ulteriorem, lepide ut leni-
tum reddas: 1150

Ego ad hunc [nunc] iratum adgrediar, [si] hos possumus
intro inlicere huc.

SO. Meum pensum ego lepide adcurabo, quamquamst
mortem amplexari.

BA. Facito ut facias. SO. Taceas. tu tuum facito: ego
quod dixi [efficiam].

NI. Quid illaec illic in consilio duae secreto consultant?

PH. Quid ais tu, homo? NI. Quid me [nunc] uis? PH.
Pudet dicere me tibi quiddam. 1155

NI. Quid est quod pudeat? PH. Set amico homini tibi
quod uolo credere certumst:

Nihili sum. NI. Istuc iam pridem scio: set qui nihili sis
memora.

PH. Tactus sum uehementer uisco: cor [pol mihi] sti-
mulo foditur.

NI. Pol tibi multo aequius est [nequam stimulari] coxen-
dicem.

Set quid istuc est? etsi ego iam ipse quid sit prope
scire putó me: 1160

Verum audire etiam ex te studeo. PH. Viden hanc?

NI. Video. PH. Hau malast mulier.

NI. Pol uéro ista mala et tú nihili. PH. Quid multa? ego amo. NI. An amas? PH. *Ναὶ γάρ.*

NI. Tune, hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PH. Quí non?

NI. Quia flágitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo filio non sum irátus

Neque té tuost aequom esse iratum: si amánt, sapienter faciunt. 1165

BA. * * * sequere hác. NI. Eunt eccas tándem

Probripéllecebrae et persuástrices. quid núnc? iam redditis nóbis

Filios et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?

Non hómo tu quidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepidè appélles.

BA. Senex óptume, quantumst in terra, sine [me] hóc exorare áps te, 1170

Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.

NI. Ní abeás, quamquam tu bélla's, malum tibi mágnum dabo iam. BA. Pátiar:

Non métuo nequid míhi doleat quod férias. NI. Vt blandíloquast.

Hei míhi, metuo. BA. Hic magis tránquillust: * * *

I hac mécum intro: atque ibi síquid uis filium concastigáto. 1175

NI. Ábin á me; scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?

SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro ut me intro abdúcas.

SO. Lepidúm te. PH. At scin quo pácto me ad te intro abducas? SO. Mecum út sis.

PH. Omnia quae cupio conmemoras. SO. * * * *

NL. Vidi ego nequam homines, uerum te neminem deterio-
riorem. PH. Ita sum. 1180

BA. I hac mecum intro, ubi tibi sit lepide uictibus uino
atque unguentis.

NL. Satis, satis iam uostris conuiui: nil paenitet ut sim
acceptus:

Quadrigentis Philippis filius me et Chrusalus circum-
duxerunt,

Quem quidem ego ut non [hodie] excruciem, alterum
tantum auri non meream.

BA. Quid tandem, si dimidium auri redditur? isne hac
mecum intro 1185

Atque [induces animum haec] ut eis delicta ignoscas?
PH. Faciet.

NL. Minime, nolo: nil moro: sine sic. malo illos ulcisci
ambo.

PH. Etiam tu homo nihil, quod di dant boni caue culpa
amissis.

Dimidium auri datur: accipias potesque et scortum ad-
cumbas,

NL. Egone ubi filius conrumpatur meus, ibi potem?
PH. Potandumst. 1190

NL. Egon quom haec cum illo adcubet inspectem? BA.
Immo equidem pol tecum adcumbam.

NL. Caput prurit: perii. uix negito. PH. Non tibi in
mentemst, [te] amabo,

Si dum uinas tibi bene facias, pol id quidem esse hau
perlonginquom,

Neque si hoc hodie amissis, id post mortem euenturum
esse umquam?

NI. Quid agó? PH. Quid agas rogítas etiam? NI. Labet
ét metuo. BA. Quid métuís?

NL. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum,
amabo, istacc fiunt. 1196

Tuust: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi
déderis?

Hanc uéniam illis sine te éxorem. NI. Vt terebrát: satin
offirmátum

Quod mñhi erat, [nunc] id me éxorat? BA. Te amábo et
te amplexábor.

NI. Tua sum ópera et propter te inprobior. BA. Ne tís
quam mea mauéllem. 1200

NL. Age iam, útut est, etsist dédecori, patiár: facere in-
ducam ánimum.

BA. Satin égo istuc habeo offirmatum * * * ?

NL. Quod díxi semel, hau mútabo. BA. It díes: ite intro
adcúbitum:

Filii uos expectánt intus. NI. Quam quidem áctutum
emoriámur?

BA. Vespér hic est: ite, sequímini. PH. Ducite nós
quo lubet addíctos. 1205

BA. Lepide ipsi hi sunt capti, suis qui filiis fecere in-
sídias.

C A T E R V A.

Hí senes nisi fúlssent nihili iam índé ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápítibus:
Néque adeo haec facerémus, ni antehac uídissemus fieri,
Út aput lenonés riuales filiis fierént patres. 1210
Spéctatores, uós ualere uólumus: clare adplaúdíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 trochaicus octonarius
- 2 creticus tetrameter acatalectus
  - 4 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 5 ad 18 iambici senarii
  - 19 trochaicus septenarius
  - 20 bacchiacus tetrameter catalecticus
  - 21 ad 26 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 27 et 28 cretici tetrametri acatalecti
  - 29 ad 108 trochaici septenarii
  - 109 ad 367 iambici senarii
  - 368 ad 499 trochaici septenarii
  - 500 ad 525 iambici senarii
  - 526 ad 572 trochaici septenarii
  - 573 ad 611 iambici senarii
  - 612 ad 615 trochaici octonarii
  - 616 creticus tetrameter acatalectus
  - 617 ad 619 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 620 duae tripodiae trochaicae catalecticae
  - 621 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 622 ad 624 cretici tetrametri acatalecti
  - 625 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 626 ad 628 trochaici octonarii
  - 629 ad 639 trochaici septenarii
  - 640 ad 642 trochaici octonarii
  - 643 et 645 binae tripodiae trochaicae catalecticae
  - 644 creticus tetrameter acatalectus
  - 646 iambicus dimeter acatalectus
  - 647 ad 649 cretici tetrametri acatalecti
  - 650 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 651 ad 654 cretici tetrametri acatalecti
  - 655 iambicus dimeter acatalectus
  - 656 et 657 trochaici dimetri catalectici
  - 658 creticus tetrameter acatalectus

- V. 659 trochaica tripodia catalectica
- 660 et 661 bacchiaci dimetri catalectici
  - 662 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 663 ad 667 cretici dimetri acatalecti cum tripodiis trochaicis catalecticis
  - 668 ad 760 trochaici septenarii.
  - 761 ad 924 iambici senarii
  - 925 ad 952 iambici octonarii
  - 953 ad 955 trochaici octonarii
  - 956 trochaicus septenarius
  - 957 ad 978 iambici octonarii
  - 979 ad 985 trochaici octonarii
  - 986 trochaicus septenarius
  - 987 et 988 iambici octonarii
  - 989 ad 996 trochaici octonarii
  - 997 ad 1075 iambici senarii
  - 1076 ad 1086 anapaestici octonarii et septenarii alternantes
  - 1087 et 1088 anapaestici septenarii
  - 1089 ad 1098 anapaestici octonarii
  - 1099 ad 1108 anapaestici septenarii
  - 1109 ad 1115 cretici tetrametri acatalecti
  - 1116 creticus tetrameter catalecticus
  - 1117 ad 1119 trochaici septenarii
  - 1120 et 1121 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 1122 ad 1138 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1139 et 1140 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 1141 ad 1148 trochaici septenarii
  - 1149 ad 1206 anapaestici septenarii
  - 1207 ad 1211 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

C V R C V L I O.

ARGVMENTVM.

Curcúlio missu Phaédromi it [in] Cáriam,
 Vt pétat argentum. inibi eludit ánuło
 Riúálem, scribit átque opsignat literas.
 Cognóscit signum Lýco, ubi uidit, mīlitis:
 Vt amícam mittat, prétium lenoní dedit.
 Lycónem miles ác lenonem in iús rapit.
 Ipsús sororem quám peribat répperit,
 Orátu quoius Phaédromo nuptúm locat.

5

P E R S O N A E.

PALINVRVS SERVOS
 PHAEDROMVS ADVLESCENS
 LEAENA ANVS
 PLANESIVM VIRGO
 CAPPADOX LENO
 COQVOS
 CVRCVLIO PARASITVS
 LVCO TARPESSITA
 CHORAGVS
 THERAPONTIGONVS MILES
 CANTOR.

ACTVS I.

PALINVRVS. PHAEDROMVS. (PVER.)

PA. Quo téd hóc noctis dicam proficisci foras
Cum istóc ornatu cúnque hac pompa, Phaédrome?

PH. Quo Vénus Cupidoque inperat suadétque Amor:
Si média nox est síuest prima uéspera,
Si státus conductus cum hóste intercedít dies, 5
Tamen ést eundum quo inperant ingrátis.

PA. At tándem tandem . . PH. Tándem es odio-
sús mihi.

PA. Istúc quídem nec béllumst nec memorábile:
Tuté tibi puer es: laútus lucés céreum.

PH. Egone ápicularum cóngestum opera nón feram,
Ex dúlci oriundum, mélculo dulcí meo? 11

PA. Nam quó te dicam ego íre? PH. Si tu mé roges,
Dicam út scias. PA. Si rógitem, quid respónd eas?

PH. Hoc Aésculapi fánumst. PA. Plus iam annó
scio.

PH. Huic próximum illat óstiumst oculíssimum. 15
Salué: ualúistine úsque, oculíssimum óstium?

PA. Carúitne febris te herí uel nudíustértius,
Et herí cenauístine? PH. Deridésne me?

PA. Quid tú ergo, insane, rógitas ualeatne óstium?

PH. Bellíssimum hercle uídi et taciturníssimum:

Numquam úllum uerbum múttit: quom aperitúr,
tacet, 21

Quomque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

PA. Numquid tu quod te aut genere indignum sis
tuo

Facis aut inceptas facinus facere, Phaédrome?

Num tú pudicae quospiam insidiás locas 25

Aut quám pudicam opórtet esse? PH. Némini,

Nec me ille sierit Iúppiter. PA. Ego itém uolo:

Ita túm conferto amáre semper, sí sapis,

Ne id quód ames, populus sí sciat, tibi sit probro.

Sempér curato né sis intestábilis. 30

PH. Quid istúc est uerbi? PA. Caúte ut incedás
uia:

Quod amás amato téstibus praeséntibus.

PH. Quin léno híc habitat. PA. Nemo hinc prohibet
néc uotat

Quin quód palamst uenále, si argentúmst, emas.

Nemo íre quemquam púplica prohibét uia, 35

Dum né per fundum saéptum faciat sémitam:

Dum téd apstineas núpta uidua uírgine

Iuuentúte et pueris liberis, ama quód lubet.

PH. Lenónis haec sunt aédes. PA. Male istis éuenat.

PH. Qui? PA. Quía scelestam séruitutem sér-
uiunt. 40

PH. Oblóquere. PA. Fiat máxume. PH. Etiam
[tú] taces?

PA. Nempe óbloqui me iússeras. PH. At nunc uoto.

[Set] ita ut occepi dícere, eist ancíllula . .

PA. Nempe huíc lenoni qui híc habet? PH. Recté
tenes. 44

PA. Minus fórmidabo ne éxciat. PH. Odiósus es.

Eam uólt meretricem fácere: [at] ea me déperit:

Ego autém cum illa fácere nolo mútuom.

PA. Quid itá? PH. Quia proprium fácio: amo parítér semul.

PA. Malus clándestinus ést amor, damnúmst merum.

PH. Est hércle ita ut tu dícis. PA. Iamne ea fért iugum? 50

PH. Tam a mé pudicast quási soror mea sít, nisi Sist aúsculando quípiam inpudícor.

PA. Sempér, tu scito, flámma fumo próxumast:

Fumó comburi níl potest, flammá potest.

E núce nuculeum qui ésse uolt, frangít nucem: 55 Qui uólt cubare, pándit saltum sáuiis.

PH. At illást pudica néque dum cubitat cúm uiris.

PA. Credám, pudor si quóiquam lenoní slet.

PH. Immo út illam censes? út quaeque illi occás-siost

Subrúpere se ad me: ubi sáufum oppegít, fugit. 60

Id eó fit, híc quia léno aegrotus incubat

In Aésculapi fáno: is me excrucíat. PA. Quid est?

PH. Aliás me poscít pró illa trigintá minas,

Aliás talentum mágnum; neque quicquám queo

Aequí bonique ab eo ínpetrare. PA. Iniúriu's, 65

Qui quód lenoni nállist id ab eó petas.

PH. Nunc hínc parasitum in Cáriam missí meum

Petítum argentum a mēo sodali mútuom:

Quod sí non adfert, quó me uortam néscio.

PA. Si dēos salutas, dēxtrouorsum cénseo: 70

Nunc ára Veneris haéc est ante horúnc fōris.

PH. Me inférre Veneri uóui iam ientáculum.

PA. Quid? án te pones Véneri iam ientáculo?

PH. Me té atque hosce omnis. PA. Túm tu Venerem uómere uis.

PH. Cedo, púere, sium. PA. Quid facturú's?

PH. Iám scies. 75

Anus híc solet cubitáre custos iánitrix:

Nomén Leaenae: múltibíba atque mérobibast.

PA. Quasi tú Iagaenam dicas, ubi uinúm solet

Chium ésse. PH. Quid opust uérbis? uinosíssumast:

Eaque éxtemplo ubi uino hásce conspersí foris, 80

De odóre adesse mé acit, aperit flico.

PA. Eíne híc cum uino sínus fertur? PH. Nísi
neús.

PA. Nolo hércle: nam isti hunc quí fert adflíctúm
uelim:

Ego nóbis ferri cénsui. PH. Quin tú taces?

Siquíd super illi fúerit, id nobís sat est. 85

PA. Quisnam ístic fluuiust, quém non recipiát
mare?

PH. Sequere hác, Palinure, mé ad foris: sí mi óp-
sequens.

PA. Ita fáciam. PH. Agite bíbite, festiuáé fores,
Potáte, síte míhi uolentes própítiae.

PA. Voltísne oliuas aut pulmentum aut cápparim?

PH. Exúscitate uóstram huc custodém mihi. 91

PA. Profúndis uinum: quae te res agítant? PH.
Sine.

Viden? áperiuntur aédes festiuíssumae:

Num múttit cardo? est lépidus. PA. Quin das sá-
uium? 94

PH. Tace: óccultemus lúmen et uocém. PA. Licet.

LEAENA. PALINURVS. PHAEDROMVS.

LE. Flos uéteris uini náribus meis obiéctust: eius amor
cúpidam

Me próleít huc per ténebras: ubi ubist, própe mest:
euax, hábeo.

Salue, ánime mi, lepos Líberi: ut uéteris [ego] sum
cúpida.

Nam ómnium unguéntum odos praé tuo naúteast:

Tú mihi stácte, tu cínnamum, tú rosa, 100

Tú crocinum et cásia's, tu bdéllium.

Nam ubi tú profassus és, ibi ego me pérueílím sepúltam.

PA. Sítit haéc annus: quantillúm sítit? PH. Modi-
cást, capit quadrántal.

PA. Pol ut praédicas, uindémia haec huic ánuí non
satis sólist.

LE. Sét quom adhuc náso, odos, ópsecutú's meo,
Dá uicissím meo gútturi gaúdium. 106

Níl ago técum: ubist ipsus? ipsum éxpeto

Tángere, intuérgere in mé liquorés tuos,

Síne, ductím. / set hac ábiit, hac pérsequar.

PA. Canem ésse hanc quidem magis pár fuit: sagáx
nasum habet. LE. Amábo,

Quóia uox sonát procul? 111

PH. Cénseo hanc áppellandam ánum [esse]:
adlibó. redi,

Réspice ad mé, Leaena. LE. Ímperatór quis est?

PH. Vínipollens, lépidus Líber,

Tíbí qui screánti siccae semisómnæ 115

Adfért potiónem et sitím [tuam] sedátum it.

LE. Quám longe a me abest? PH. Lúmen
hoc uide.

LE. Grándiorém gradum ergó face ad me, óp-
seco.

PH. Sálae. LE. Egon sálua sim, quae siti sícca sum?

PH. At iám bibes. LE. Diú fit. PH. En tibi [hóc],
anus lepida. LE. Sálua, 120

Oculíssume homo. PA. Age ecfunde hóc cito in bá-
rathrum: prolue própere

Cloácám. PH. Tace: noló huic male dicí. PA. Fa-
ciam igitur pótius.

LE. Venús, de paulo paúlulum hoc dabó tibi hau lu-
bénter:

Nam tibi propitiantés amantes únum dant potántes

Omnés: mihi hau saepe éuenunt talés hereditátes. 125

PA. Hóc [sis] uide ut auáríter merum in se impura
ingúrgitat

Faucibus plenís. LE. Hahahe. PA. Quid ést?
ecquid lubét? LE. Lubet.

PA. Mihi quoque etiam stímulo fodere té lubet.

PH. Nolí, tace.

PA. Táceo [ego]: ecce autém bibit arcus: hércle
credo, hodié pluet.

PH. Périi hercle: huic quid primum dicam nescío.

PA. Hem, istuc quód mihi dixti. 130

PH. Quid id est? PA. Períisse út te dicas. PH. Mále
di tibi faxínt. PA. Dice isti.

PH. Iámne ego huic dicó? PA. Quid dices? PH. Mé
perisse. PA. Age díce. PH. Anus audi.

Hóc uolo scíre te: pérditus súm miser.

LE. Át pol ego oppidó seruata.

Sét quid est quód lubet pérditum dicere 135

Té esse? PH. Quia [ego] id quód amo careo.

LE. Phaédrome mí, ne plóra amabo:

Tú me ne sitiám curato: ego tibi iam quod amas húc adducam.

PH. Né ego, si fidém [tu] mecum séruas, aureá pro status

Vineam tibi státuam, quae sit gútturi tuó monimentum.

Pálinure, in terrá qui me erit aéque fortunátus, illa 141

Sí ad me bitet? PA. Édepol qui amat, sí eget, misera aerúmna adficitur.

PH. Nón ita res est: nám confido párasitum hodie [huc] áduenturum

Cúm argento ad me. PA. Mágnum inceptas, sí illut expectás quod nusquamst.

PH. Quíd si adeam ad foris átque occentem? PA. Sí lubet, neque uotó neque iubeo,

Quándo ego te uideo inmutatis móribus esse, ere, átque ingenio. 146

PH. Péssuli, heus péssuli, uós salutó lubens,

Vós amo, uós uolo, uós peto atque ópsecro,

Gérite amanti mihi mórem amoeníssumi:

Fíte caussá mea lúdii bárbari, 150

Sússulite, ópsecro, et míttite istánc foras,

Quaé mihi mísero amanti éxhibet sánguinem.

Hóc uide ut dórmunt péssuli péssumi

Néc mea grátia cónmouent se ócius.

Perspicio nihili mēam uos facere grátiam. st, táce tace.

PA. Táceo hercle equidem. PH. Séntio 156

Sonítum: tandem edepol míhi morigeri péssuli [illi] fiunt.

LEAENA. PLANESIVM. PALINVRVS.
PHAEDROMVS.

LE. Plácide egredere et sónitum prohibe fórium et cre-
pitum cárdinum,

Né quod hic agimus érus percipiat fieri, mea Planéstum.
Máne, suffundam aquolám. PA. Viden ut anus trémula
medicinám facit? 160

Éapse merum condidicít bibere: fóribus dat aquam quám
bibant.

PL. Vbi tu's, qui me cónuadatu's Vénéris uadimóniis?
Sisto ego tibi me et míhi contra itídem [tú te] ut sistas
suádeo.

PH. Ádsum: nam si apsim háut récussem quín mihi mále
sit, méi meum.

PL. Ánime mi, [me] prócul amantem abesse haut con-
sentáneumst. 165

PH. Pálinure, Palinúre. PA. Eloquere, quíd est quod
Palinurúm uocas?

PH. Ést lepida. PA. Nimis lépida. PH. Sum deus. PA.
Ímmo homo hau magní preti.

PH. Quíd uidisti aut quíd uidebis mágis dis aequiperá-
bile?

PA. Mále uales, ere, quód mihi aegrest. PH. Mále mi
morigerú's: tace.

PA. Ípsus se excruciát qui homo quod amat uidet nec
potitur dúm licet. 170

PH. Récte obiurgat: sáne haut quicquamst mágis quod
cupiam iám diu.

PL. Téne me, amplectere érgo. PH. Hoc etiamst quam
ób rem cupiam úfuere:

Quia te prohibet erus, clam potior. PL. Prohibet? nec
prohibere quit

Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te aballe-
nauerit. 174

PH. Sibi sua habeant regna reges, sibi diuitias diuites,
Sibi [illi] honores, sibi uirtutis, sibi pugnas, sibi proelia:
Dum mi apertineant inuidere, sibi quisque habeant quod
suumst.

PA. Enimvero nequeo durare quin ego erum accussem
meum:

Nam bonumst pausillum amare sane, insane non bo-
numst:

Verum totum insanum amare hoc est quod meus erus
facit. 180

Quid tu? Venerin peruigilare te nouisti, Phaédrome?
Nam hoc quidem edepol haud multo post luce lucebit.
PH. Tace.

PA. Quid, taceam? quin tu is dormitum? PH. Dormio:
ne occlāmites.

PA. Tú quidem uigilas. PH. At meo more dormio: hic
somniaſt mihi. 184

PA. Heus tu, mulier: male mereri de inmerenti incitias.

PL. Irascare, si te edentem hic a cibo abigat. PA. Illicet:
Pariter hos perire amando uideo: uterque insaniunt.

Viden ut misere moliantur? nequeunt conplecti satis.

Etiam dispertimini? PL. Nullist homini perpetuom
bonum:

Iam huic uoluptati hoc adiunctumst odium. PA. Quid
ais, propudium? 190

Tunc etiam cum nocturnis oculis odium me uocas,

Ebricolae persolla, nugae? PH. Tunc meam Venerem ui-
tuperas?

Quód quidem mihi pollúctus uirgis séruos sermoném
serat?

Át ne tu hercle cúm cruciatu mágno dixisti íd tuo.

Hém tibi male díctis pro istis, díctis moderari út queas.

PA. Tũam fidem, Venus nóctuuigila. PH. Pérgin etiam,
uérbero? 196

PL. Nóli amabo uérberare lápidem, ne perdás manum.

PA. Flágitium probrúmque magnum, Phaédrome, exper-
géfacis:

Béne monstrantem púgnis caedis, hánc amas, nugás
meras.

Hócine fieri ut ínmodestis te híc modereris móribus? 200

PH. Aúro contra cédo modestum amátorem: a me au-
rum áccipe.

PA. Cédo mihi contra aúrichalco, quóí ego sano sér-
uiam.

PL. Béne uale, ocule mí: nam sonitum et crépitum clau-
strorum aúdio:

Aédituom fanum áperire [arbitráor. set] quaeso ad hunc
modum

Ínter nos amóre utemur sémper subreptício? 205

PH. Mínime: nam parasítum missi núdiusquártus Cá-
riam

Pétere argentum: is hódie hic aderit. PL. Nímium con-
sultás diu.

PH. Íta me Venus amét, ut ego te hoc tríduom numquám
sinam

Ín domo esse istác, quin ego te liberalem liberem.

PL. Fácito ut meminerís: tene etiam prius quam hinc
abeo sánium. 210

PH. Sí quidem mí hercle régnum detur, númquam id
potius pérsequar.

Quándo ego te uidébo? PL. Hem, istoc uérbo uindictám
para:

Sí amas, eme: ne rógites. facito ut prétid peruincás
tuo.

Béne uale. PH. Iamne égo relinquer? púlcre, Palinure,
óccidi.

PA. Égo quidem, qui et uápulando et sómno pereoo.
PH. Séquere me. 215

A C T V S II.

CAPPADOX. PALINURVS.

- CA. Migráre certumst nunc iam ex fanó foras,
 Quando Aésculapi ita sentio senténtiam,
 Vt quí me nihili fáciat nec saluóm uelit.
 Valétudo decréscit, adcrescit labor.
 Nam iam quasi sona léne cinctus ámbulo: 220
 Geminós in uentre habére uideor filios.
 Nil métuo nisi ne médius disrumpár miser.
- PA. Si récte facias, Phaédrome, auscultés mihi
 Atque ístam exturbes éx animo aegritúdinem.
 Paués parasitus quía non rediit Cária: 225
 Adférre argentum crédo: nam si nón ferat,
 Torménto non retinéri potuit férreo,
 Quin récíperet se huc éssum ad praesepém suam.
- CA. Quis híc ést qui loquitur? PA. Quóiam uocem
 ego aúdio?
- CA. Estne híc Palinurus Phaédromi? PA. Quis
 híc ést homo 230
- Cum cónlatiuo uentre atque oculis hérbeis?
 De fórma noui: dé colore nón queo
 Nouísse: iamiam nóui: lenost Cáppadox.
 Congrédíar. CA. Salue, Pálinure. PA. O scelerúm
 caput,
 Saluétó: quid agis? CA. Víuo. PA. Nempe ut
 dígnus es? 235

Set quid tibiast? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, hiraé omnés dolent.

PA. Tum te ígitur morbus ágitat hepatiárius.

CA. Lién diirectust. PA. Ámbula: id liení óp-
timumst. 240

CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu ali-
quót dies

Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi
Nunc dúm salsaúra sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestínis ústus.

CA: Aufér quaeso ista atque hóc responde quód
rogo: 245

Potin cóniecturam fácere, si narrém tibi
Hac nócte quod ego sómniaui dórmíens?

PA. Vah, sólus hic homost quí sciat diuínitas:

Quin cóniectores á me consilliúm petunt:

Quod eis respondi, ea ómnes stant senténtia. 250

COQVOS. PALINVRVS. CAPPADOX.

CO. Palinúre, quid stas? quín depromuntúr mihi
Quae opus súnť, parasito ut sít paratum prándium,
Quom uéníat. PA. Mane sis, dum huíc conicio
sómnium.

CO. Tute ípse síquid sómniasti ad mé refers.

PA. Fateór. CO. Abi, deprome. PA. Áge tu in-
terea huíc sómnium 255

Narrá: meliorem quam égo sum supponó tibi:

Nam quód scio omne ex hóc scio. CA. Operam ut
dét. PA. Dabit.

CA. Facit híc quod pauci, ut sít magistro [suo]
ópsequens.

Da mi igitur operam. CO. Tam etsi non noui, dabo.

CA. Hac nócte in somnis uíssus sum tuéríer 260

Procúl sedere lónge a me Aesculápio:

Neque eum ad me adire néque me magni péndere

Vissúmst. CO. Item alios dēos facturos scílicet:

Sane illi inter se cóngruont concórditer.

Nihil ést mirandum, mélius si nil sít tibi. 265

Namque incubare sátius te fuerát Ioui,

Auxílium tibi qui in iúre iurandó tulit.

CA. Si quídem incubare quí periurarínt uelint,

Locus nón praeíberí pótis est in Capitólio.

CO. Hoc ánimum aduerte: pácem ab Aesculápio

Petás, ne fors tibi éuenat magnúm malum, 271

Quod in quiete tibi portentumst. CA. Béne facis:

Ibo átque orabo. CO. Quae res male uortát tibi.

. . . . .

* * * * *

* * * * *

* * * * *

A C T V S III.

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *

PALINVRVS. PHAEDROMVS.

PA. Pro di inmortales, quém conspicio? quí illic
 est?

Estne híc parasitus, míssus quist in Cáriam? 275

Heus [éxi,] Phaedrome, éxi, exi, exi inquam ócius.

PH. Qui istíc clamorem tóllis? PA. Parasitúm
 tuum

Videó currentem, ellum úsque platea in última.

Hinc aúscultemus quíd agat. PH. Sane cénseo.

CVRCVLIO. PHAEDROMVS. PALINVRVS.

CV. Dáte uiam mihi, nóti ignoti, dúm ego hic officiúm
 meum 280

Fácio: fugite omnés, abite et dé uia secédite,

Néquem in cursu cápite aut cubito aut pectore offen-
 dam aút genu.

Íta nunc subito própere et celere obiéctumst mihi ne-
 gótium.

Néc quisquam sit tám opulentus, qui mi opsistat in uia,
Néc strategus néc turannus quisquam neque agoráno-
mus 285

Néc demarchus néc comarchus néc cum tanta glória,
Quín cadat, quin cápite sistat in uia de sémita.
Túm isti Graeci pálliati cápite operto qui ámbulant,
Qui incedunt suffárcinati cúm libris, cum spórtulis,
Cónstant, conserúnt sermones ínter sese drápetae: 290
Ópstant opsistúnt occedunt cúm suis senténtlis:
Quós semper uideás lubentis ésse in thermipólio:
Vbi'quid subrupuére, operto cápítulo calidúm bibunt,
Trístes atque ebríoli apscedunt: éos ego si [hic] offén-
dero,

Éx uno quoque éorum excutiam crépitam polen-
tárium. 295

Túm isti qui ludúnt datatim sérui scurrarum in uia,
Ét datores ét factores ómnis subdam súb solum.

Pròinde se domi contineant, uítent infortúnio.

PH. Récte hic monstrat, se ínperare póscit: nam ita
nunc mós uiget,

Íta nunc seruitiúmst: profecto módus haberi nón
potest. 300

CV. Écquis est qui míhi conmonstret Phaédromum
geniúm meum?

Íta res subitast: céleriter mihi hómine conuentóst
opus.

PA. Té ille quaerit. PH. Quid si adeamus? heús
Curculio, té uolo.

CV. Quis uocat? quis nóminat me? PH. Qui te con-
uentúm cupit.

CV. Haú [me] magis cupís, quam te ego cúpío. PH.
O mea opportunità, 305

Cúrculio exoptáte, salue. CV. Sálue. PH. Saluom
gaúdeo

Te áduenire: cédo tuam mi dexteram. ubi sunt spés
meae?

Éloquere opsecro hércle. CV. Eloquere, te ópsecro
[hercle], ubi súnt meae?

PH. Quid tibist? CV. Tenebrae óboriuntur, génua
inedia súccidunt.

PH. Lássitudine hércle credo. CV. Rétime, retine
me, ópsecro. 310

PH. Vide ut expalluit: datin isti scéllam ubi adsidát
cito

Ét aequalem cum aquá? properatin ócius? CV. Anímó
malest.

PH. Vín aquam? CV. Si frústulentast, da ópsecro
hercle, opsórbeam.

PH. Vaé capiti tuo. CV. Ópsecro hercle fácite uen-
tum ut gaúdeam.

PH. Máxume. CV. Quid fácitis quaeso? PA. Vén-
tum. CV. Nolo equidém mihi

Fíeri uentulúm. PH. Quid igitur? CV. Ésse, ut uen-
tum gaúdeam. 316

PH. Iúppiter te díque perdant. CV. Péril: prospí-
ció parum,

Ós amarumst, déntes † plenos, líppiunt faucés fame:

Íta cibi uocúitate uénio lassís láctibus.

PH. Iám edes aliquid. CV. Nólo hercle aliquid, cér-
tum quam aliquid máuolo. 320

PH. Ímmo si aciás reliquiae quae sint. CV. Scire
námis lubet

Vbi sient: nam illís conuentis sáne opus est meis dén-
tibus.

PH. Pérnám suis abdómen sumen glándiam. CV. Ain
tu ómnia haec?

In carnarió fortasse dícis? PH. Immo in lánclibus:

Quaé tibi sunt paráta, postquam scímus uenturúm.

CV. Vide 325

Né me ludas. PH. Íta me amabit quám ego amo, ut ego
hau méntior.

Sét quod te missí nihílo sum cértior. CV. Nihil áttuli.

PH. Pérdidisti me. CV. Ínuenire póssum, si mi
operám dabís.

Póstquam tuo iussú profectus súm, perueni in Cáriam.

Vídeo tuum sodálem, argenti rógo uti faciat cópiam.

Scíres uelle grátiam tuam: nóluit frustrárier, 331

Vt decet uelle hóminem amicum amíco atque opitu-
lárier:

Réspóndit mihi paúcis uerbis áque adeo fidéliter,

Quód tibist itém sibi esse, máxumam argenti ínopiam.

PH. Pérdis me tuis díctis. CV. Immo sérúo et ser-
uatúm uolo. 335

Póstquam mihi respónsumst, abeo ab illo maestus ad
forum,

Mé illo frustra déuenisse. fórté aspicio mílitem:

Ádgredior hominém, saluto aduéníens: 'salue' inquit
mihi,

Praéndit dexterám, seducit, rógat quid ueniam Cá-
riam:

Díco me illo uénisse animi caússa. ibi me inté-
rogat, 340

Écquem in Epidauró Luconem tárpressitam nóuerim.

Díco me nouísse. 'quid? lenónem Cappadocem?' ádnuo

Víssítasse. "sét quid eum uis?" 'quía de eo emi úr-
ginem

Tríginta minís, uestem, aurum : et pro hís decem accedunt minae.'

'Dēdistin tu argentum?' inquam. 'immo' [inquit] 'āput tarpessitām situmst 345

illum quem dixi Luconem, atque ei mandavi, qui anulo Mēo tabellas ópsignatas áttulisset, út daret

Óperam ut mulierem á lenone cum auro et ueste abduceret.'

Póstquam hoc mihi narráuit, abeo ab illo. reuocat me illico,

Vocat ad cenam: réligio fuit, dénégare nólui. 350

'Quíd si abeamus, decumbamus?' inquit. consiliúm placet.

Néque diem decét remorari néque nocti nocéríer.

Ómnis res parátast et nos quibus paratumst ádsumus.

Póstquam cenati átque adpoti, tálos poscit sibi in manum,

Próuocat me in áleam, ut ego lúdam. pono pállium:

Ílle suum anulum ópposíuit, ínuocat Planésium. 356

PH. Mēosne amores? CV. Táce parumper. iácit uolúrios quáttuor.

Tálos arripio, ínuoco almam mēam [mihi] nutricem Hérculem,

Iácto basilicúm, propino mágnum poclum: ille exhibít,

Cáput deponit, cóndormiscit. égo ei subduco ánulum, Déduco pedés de lecto clám, ne miles séntiat. 361

Rógitant seruí quó eam: dico me íre quo saturí solent.

Óstium ubi conspéxi, exinde me illico protinám dedi.

PH. Laúdo. CV. Laudató, quando illut quód cupis ecfézero.

**Ėamus nunc intro, út tabellas cónsignemus. PH. Núm
moror? 365**

**CV. Átque aliquid prius ópstrudamus, pérnam sumen
glándium:**

**Haéc sunt uentris stábilimenta: páne et assa búbula,
Póclum grande [et] aúla magna, ut sátis consilia súp-
petant.**

**Túte tabulas cónsignato: híc ministrabit, [dúm] ego
edam.**

**Dícam quem ad modúm conscribas. séquere me hac
intró. PH. Sequor. 370**

A C T V S III.

LVCO. CVRCVLIO (CVM PVERO). CAPPADOX.

LV. Beátus uideor: súbduxi ratiúnculam,
 Quantum aéris mihi sit quántumque aliení siet.
 Diués sum, si non réddo eis quibus déhibeo.
 [Si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.]
 Verum hércle uero bélle quom recógito, 375
 Si mágis me instabunt, ad praetorem súfferam.
 Habént hunc morem plérigue argentáril,
 Vt álius alium póscant, reddant némini,
 Pugnís rem soluant, síquis poscat clárius.
 Qui homó mature quaésuit pecúniám, 380
 Nisi eám mature pársit, mature éssurit.
 Cupio áliquem [mi] emere púerum, qui ussuráriu
 Nunc mñhi quaeratur: ússus est pecúnia.
 CV. Nil tú me saturum mónueris: memini ét scio.
 Ego hóc ecfectum lépide tibi tradám: tace. 385
 Edepól ne ego hic med íntus expleuí probe
 Et quídem reliqui in uéntre cellae uní locum,
 Vbi réliquiarum réliquias recónderem.
 Quis hic ést operto cápite qui Aesculápium
 Salútat? attat, quém quaerebam. séquere me. 390
 Simulábo quasi non nóuerim. heus tu, té uolo.
 LV. Vnócule, salue. CV. Quaésó deridésne me?
 LV. De Cóclitum prosápia te esse árbitror:
 Nam i súnt unoculi. CV. Cátapulta hoc íetúmsi mñhi

Apút Sicuonem. LV. Nám quid id refért mea, 395
An aúla quassa cúm cinere ecfossús siet?

CV. Supérstitiosus híc quidemst: uera praédicat:
Namque illae catapultae ad me crebro cónmeant.

Aduléscens, ob rem púplicam hoc intús mihi
Quod insigne habeo, quaéso ne me incómities. 400

LV. Licetne inforare, si incomitiare haú licet?

CV. Non inforabis mé quidem, nec míhi placet
Tuúm profecto néc forum nec cómitium.

Set hunc quem quaero cónmonstrare sí potes,
Insbis a me sólidam et grandem grátiam. 405

Lucónem quaero tárpressitam. LV. Díc mihi,
Quid eúm nunc quaeris? aut quoiatí's? CV. Élo-
quar:

Ab Thérapontigono Plátagidoro mílite.

LV. Noui édepol nomen: nám mihi istoc nómine,
Dum scribo, expleui tótas ceras quáttuor. 410

Set quíd Luconem quaéris? CV. Mandatúmst mihi
Vt hás tabellas ad eum ferrem. LV. Quís tu homo's?

CV. Libértus illius, quem ómnes Summanúm uocant.

LV. Summáne, salve. qui Summanu's? fác sciam.

CV. Quia uéstimenta [méa], ubi obdormiui ébrius,
Summáno: ob eam rem me ómnes Summanúm uo-
cant. 416

LV. Alibí te meliust quaérere hospitíum tibi:

Aput mé profecto níhil est Summanó loci.

Set istúm quem quaeris égo sum. CV. Quaeso, túne
is es,

Lucó tarpessita? LV. Égo sum. CV. Multam mé
tibi 420

Salútem iussit Thérapontigonus dícere

Et hás tabellas dáre me iussit. LV. Míhine? CV. Ita.

Cape, signum nosce. nóstin? LV. Quid ni nóuerim?
Clupeátus elephantum úbi machaera díssicít.

CV. Quod ístic scriptum esset, id te orare iússerat
Profécto ut faceres, suam si uelles grátiam. 426

LV. Concéde: inspiciam, quíd sit scriptum. CV.

Máxume

Tuo árbitratu, dum aúferam aps te id quód peto.

LV. Milés Luconi in Épidauro [hospes] hóspiti
Suo Thérapontigonus Plátagidorus plúrumam 430
Salútem dicit.' CV. Méus hic est, hamúm uorat.

LV. 'Tecum óro et quaeso, qui háas tabellas ádferet
Tibi, út ei detur quám ístic emi uírginem,

Quod té praesente ísti égi teque intérprete,
Et aúrum et uestem. iám scis ut conuénerit. 435

Argentum des lenóni [et] huic des uírginem.'

Vbi ípsust? quor non uénit? CV. Ego dicám tibi:

In Cáriam quia núdiusquartus uénimus

Ex Índia: ibi nunc státuam uolt dare aúream

Solidám faciundam ex aúro Philippo, quae siet 440
Septémpedalis, fáctis monimentúm suis.

LV. Quam ob rem ístuc? CV. Dicam: quia enim

Persas Páphlagonas

Sinópas Arabes Cáras Cretanós Suros

Rhodium átque Luciam, Pérediam et Bibésiam,

Centaúromachiam et Clássiam Vnomámmiam 445

Libuámque totam [et] ómnem Conterebrómmiam,

Dimídiam partem nátionum usque ómnium

Subégit solus ínter uigintí dies.

LV. Vah. CV. Quid mirare? LV. Quia enim in ca-
uea sí forent

Conclússi [illi] itidem ut púlli gallinácei, 450

Ita nóh potuere uno áнно circumírier.

Credo hércle te esse ab illo: nam ita nugás blatis.

CV. Immo étiam porro, sí uis, dicam. LV. Níl moror.

Sequere hác: te apsoluam, qua áduenisti grátia.

Atque éccum uideo * * * * * 455

* * * * * léno, salue. CA. Dí te ament.

LV. Quid hóc quod ad te uénio? CA. Dicas quíd uelis.

LV. Argéntum accipias, cúm illo mittas uírginem.

CA. Quid quód iuratus súm? LV. Quid id refért tua,
Dum argéntum accipias? CA. Quí monet quasi ádiuuat. 460

Sequimini. CV. Leno, cáue [ne] in te sit móra mihi.

C H O R A G V S.

Édepol nugatórem lepidum lépide hunc nancust
Phaédromus.

Hálophantamne an súcophantam hunc mágis dicam
esse néscio.

Órnamenta quae locaui métuo ut possim récipere.

Quámquam cum istoc mihi negoti nñil est (ipsi Phaé-
dromo 465

Crédidi), tamen ádseruabo. sét dum hic egreditúr
foras,

Cónmonstrabo quó in quemque hominem fácte in-
ueniatís loco,

Né nimio opere súmer operam, síquis conuentúm uelit
Vél uitiosum uél sine uitio uél probum uel inprobum.

Quí periurum cónuenire uólt hominem, ito in có-
mitium: 470

Qui mendacem et glóriosum, apút Cloacinaé sacrum.

Dítis damnosós maritos súb basilica quaérito.

Ibídem erunt scorta éxoleta quíque stipularí solent:

Súmbolarum cónlatores áput forum piscárium.

Ín foro infumó boni homines átque dites ámbu-
lant: 475

Ín medio proptér canalem íbi óstentatorés merí.

Cónfidentes gárrulique et máleuoli suprá lacum,

Qui álteri de nřhilo audacter dícunt contuméliam

Ét qui ipsi sat habént quod in se póssit uere dícier.

Súb ueteribus íbi sunt qui dant quíque accipiunt
faénore. 480

Póne aedem Castóris íbi sunt súbito quíbus credás
male.

Ín Tusco uíco íbi sunt homines qui ipsi sese uén-
ditant.

Ín Velabro uél pistorem uél lanium uel harúspicem

Vél qui ipsi uortánt uel qui aliis út uorsentur praé-
hibeant.

[Dites damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.] 485

Sét interim forés crepuere: línguae móderandúmst
míhi.

CVRCVLIO. CAPPADOX. LVCO. (PLANESIVM.)

CV. Itú prae, uirgo: nón queo quod póne mest
seruáre.

Et aúrum et uestem omném suam esse aiébat quam
haec habéret.

CA. Nemo ít infítias. CV. Át tamen mellúsculumst
monére.

LV. Meménto promissísse te, si quísquam hanc li-
beráli 490

Caussá manu adsererét, mihi omne argéntum red-
ditum íri,

Minás triginta. CA. Méminero: de istóc quietus
ésto:

Et núnc ídem dicó. CV. Set haec commémínísse ego
uolám te.

CA. Memini ét mancúpio tñbi dabo. CV. Egone
áb lenone quícquam

Mancúpio accípiam, quíbus sui nihíl ést nisi una
língua, 495

Qui abiúrant síquid créditumst? aliénos mancúpátis,
Manu álienos emíttitis aliénisque inperátis:

Nec uóbis áuctor úllus ést nec uósmet estis úlli.

Ítém genus ést lenónium inter hómínes meo quídem
ánimo

Vt múscae culices címicés pedésque pulicésque: 500

Odio ét malo et moléstiae: bono ússui estis núlli:

Nec uóbiscum quisquam ín foro frugí consistere
aúdet:

Qui cónstitit, culpánt eum, conspúitur, uituperátur,
Eum rém fidemque pérdere, tam etsí nil fecit,
áiunt.

LV. Edepól lenones méo animo nouísti, lusce,
lépide. 505

CV. Eodem hércle uos pono ét paro: paríssumi estis
híbus.

His sáltem in occultís locis prostánt, uos in foro
ípso:

Vos faénore, híscé mále suadendo et lústris lacerant
hómínes.

Rogitationes plurimas propter uos populus sciuit,
Quas uos rogatas rumpitis: aliquam reperitis ri-
mam: 510

Quasi aquam feruentem frigidam esse ita uos puta-
tis léges.

LV. Tacuisse mauellem. CA. Haú male meditate
male dicax es.

CV. Indignis si male dicitur, male dictum id esse
duco:

Verum si dignis dicitur, bene dictumst meo quidem
ánimo.

Ego mancupem te nil moror nec lenonem alium
quemquam. 515

Lucó, numquid uis? LV. Béne uale. CV. Vale.
CA. Heús tu, tibi ego dico.

CV. Elóquere, quid uis? CA. Quaeso ut hanc cu-
rés [ut] bene sit isti:

Bene ego istam eduxi meae domi et pudíce. CV. Si
huius miseret,

Ecquid das qui bene sit? CA. Malum. CV. Tibi
opúst qui te procúres.

CA. Quid, stúlta, ploras? né time: bene ego hércle
uendidí te. 520

Face sis bonae frugí sies: sequere istum bella bélle.

LV. Summáne, numquid núnc iam me uís? CV. Vale
atque sálue.

Nam et óperam [tu] et pecúniam benígne praehi-
buísti.

LV. Salútem multam dícito patróno. CV. Nun-
tiábo.

LV. Numquid uis, leno? CA. Istas minas decém,
qui me procúrem, 525

Dum mélius sit mihi, dés. LV. Dabuntur: crás
peti iubéto.

CA. Quandó bene gessi rém, uolo hic in fáno sup-
plicáre.

Nam illám minis olím decem puéllam paruolam émi,
Set eúm qui mihi illam uéndidit numquám postilla
uidi:

Perisse credo: quíd id mea refért? ego argentum
hábeo. 530

Quoi dí sunt homini própítii, lucrum éi profecto
obiciunt.

Nunc réi diuinæ operám dabo: certúmst me bene
curáre.

A C T V S. V.

THERAPONTIGONVS. LVCO.

TH. Nón ego nunc mediocri incedo irátus iracúndia,
 Sét eapse illa qua éxcidionem fácere condidici óppidis.
 Nunc nisi tu mihi própere properas dáre iam trigintá
 minas, 535

Quás ego aput te déposiui, uítam propera pónere.

LV. Nón edepol ego nunc mediocri mácto te infor-
 túnio,

Sét eopse illo quó mactare sóleo quoi nil déhibeo.

TH. Né mihi te faciás ferocem aut súpplicare cénseas.

LV. Néc tu me quidem úmquam subiges rédditum ut
 reddám tibi, 540

Néc daturus súm. TH. Idem ego istuc quóm credebam
 crédidi,

Té nihil esse rédditurum. LV. Quór nunc a me igitúr
 petis?

TH. Scíre uolo quoi réddidisti. LV. Lúscó libértó tuo:
 Ís Summanum sé uocari díxit: ei réddidi, 544

Qui hás tabellas ópsignatas áttulit. TH. Quas tú mihi
 Tábulas, quos luscós libértos, quós Summanos sómnias?
 Néc mihi quidem libértus ullus ést. LV. Facis sa-
 piéntius

Quám latronum párs libértos quí habent et eos dese-
 runt.

TH. Quíd fecisti? LV. Quód mandasti, féci honoris
 grátia:

Tuum qui signum ad me attulisset nuntium ne spernerem. 550

TH. Stultior stulto fuisti, qui his tabellis crederes.

LV. Quis res publica et priuata geritur, non is crederem?

Ego abeo: tibi res solutast recte. bellator, uale.

TH. Quid, ualeam? LV. At tu aegrotas, si lubet, per me aetatem quidem.

TH. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus 555

Vt mi oboedirant, si hic me hodie umbraticus deriserit?

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

CA. Quoi homini di sunt propitii, ei non esse iratos puto.

Postquam rem diuinam feci, [post] mihi in mentem uenit,

Né tarpessita exulatum abierit, argentum ut petam,
Vt ego potius comedim quam ille. TH. Iusseram saluere te. 560

CA. Therapontigone Plátagidore, salue: saluos quom aduenis.

In Epidaurum, hic hodie aput me — numquam delingés salem.

TH. Bene uocas: uerum locata res est ut male sit tibi.
Set quid agit meum mercimonium aput te? CA. Nil aput me quidem.

Né facias testis: neque equidem dehabeo quicquam.
TH. Quid est? 565

CA. Quód fui iurátus, feci. TH. Réddín an non uirginem

Príus quam te huic meae machaerae óbicio, mastígia?

CA. Vápulare ego té uehementer iúbeo: ne me térrites.

Ílla abductast: tu aúferere hinc á me si pergés mihi

Mále loqui profécto, quói ego nísi malum nil déhibeo.

TH. Míhin malum minitáre? CA. Atque edepol nón
minitabor, sét dabo, 571

Míhi si perges ésse molestus. TH. Léno minitatúr mihi

Mëaeque pugnae proéliares plúrumae optritae iacent?

Át ita me machaéra et clupeus * * * * 574

Béne inuent pugnántem in acie: nísi mi uirgo rédditur,

Iam égo te faciam ut híc formicae frústillatim dífferant.

CA. Át ita meae uolséllae pecten spéculum calami-
strúm meum

Béne me amassint méaque axicia línteumque extérsui,

Vt ego tua magnífica uerba néque istas tuas magnás
minas

Nón pluris fació quam ancillam mëam quae latrinám
lauat. 580

Égo illam reddidi [èi] qui argentum a te áttulit. TH.

Quis is ést homo?

CA. Tuum libertum sése aiebat ésse Summanúm.

TH. Meum?

Áttat, Curculio hércle uerba míhi dedit, quom cógito:

Ís mihi anulúm subrupuit. CA. Pérdidistin tu ánulum?

Míles pulcre cénturiatus ést expuncto in mánipulo. 585

TH. Vbi nunc Curculiónem inueniam? CA. In trítico
facíllyme

Vél quingentos cúrculiones pro úno faxo réperies.

Égo abeo: uale átque salue. TH. Mále uale, male sit
tibi.

Quid ego faciam? máneam an abeam? sícín mihi
esse os óblitum?

Cúpio dare mercédem, qui illunc úbi sit commonstrét
mihi. 590

CYRCVLIO. (THERAPONTIGONVS.)

CV. Ántiquom poétam audiui scrípsisse in tragoédia,
Múlieres duás peiores ésse quam unam: rés itast.
Vérum mulierém peiorem, quam haéc amicast Phaé-
dromi,

Nón uidi [aut] audíui neque pol dici nec fingi potest:
Quae [éxtemplo] ubi med hunc habere cóspicatast
ánulum, 595

Rógat unde habeam. 'quid id tu quaeris?' "quía mi
quaesitóst opus."

Négo me dicere. út eum eriperet, mánun [meam] arri-
puit mórdicus.

Vix foras me abrípui atque ecfugi. ápage istanc caní-
culam.

PLANESIUM. PHAEDROMVS. CYRCVLIO.
THERAPONTIGONVS.

PL. Phaédrome [mi], properá. PH. Quid properem?

PL. Párasitum ne amísse-
ris: Magna res est. PH. Nállast mihi: nam quam hábui
apsumpsi céleriter. 600

Téneo: quid négótist? PL. Rogita unde ístunc habeat
ánulum:

Páter iatū meū gēstitauit. CV. Át [pol] mea mātētera.

PL. Māter illi utūndū dederat. CV. Tūus pater russū mihi.

PL. Nūgas garris. CV. Sóleo: nam proptér eas uiuo fácilius.

Quíd nunc? PL. Opsecró parentis né meos mihi próhibeas. 605

CV. Quíd ego? sub gemmāne apstrussos hábeo tuam matrem ét patrem?

PL. Líbera ego sum náta. CV. Et alii mūlti, qui nunc séruunt.

PL. Ēnimuero irascór. CV. Dixi equidem tibi, unde ad me hic peruēnerit:

Quótiens dicundūmst? elussi militem, inquam, in álea.

TH. Sáluos sum: eccum quém quaerebam. quíd agis, bone uir? CV. Aúdió: 610

Sí uis tribus bolís uel in chlamudem. TH. Quín tu is in malám crucem

Cúm bolis, cum búlbis? etiam rédde argentum aut uirginem.

CV. Quód argentum, quas tú mihi tricas nárras? quam tu uirginem

Mé reposcis? TH. Quám ab lenone abdúxti [tu] hodie, scélus uiri.

CV. Núllam abduxi. TH. Cérte eccistam uideo. PH. Virgo haec líberast. 615

TH. Méane ancilla líbera ut sit, quam égo numquam emissí manu?

PH. Quís tibi hanc dedít mancúpio aut únde emisti? fác sciam.

TH. Égo quidem pro istác rem solui áb tarpessitá meo,

Quam égo pecuniám quadruplicem apst té et [ab] lenone
aúferam.

PH. Quí scís mercari furtiuas átque ingenuas uirgines,
Ámbula in ius. TH. Nón eo. PH. Licet antestari?

TH. Nón licet. 621

PH. [Át] te Iuppitér male perdat: intestatus uiuito.

CV. Át ego quem licét. PH. Tu accede huc. TH.
Séruom antestari? uide.

CV. Hem,

Út scias me líberum esse. TH. Ergo ámbula in ius.
hém tibi. 625

CV. Ó ciues, ciués. TH. Quid clamas? PH. Quid
tibi istum táctiost?

TH. Quía mi lubitumst. PH. Áccede huc tu: ego
illum tibi dedám: tace.

CV. Phaédrome, opsecró, serua me. PH. Tánquam
me et geniúm meum.

Míles, quaeso tú mihi dicas, únde illum habeas ánulum,
Quém parasítus híc te elussit. PL. Pér tua genua te
ópsecro, 630

Út nos facias cértiores. TH. Quid istuc ad uos áttinet?
Quaératis chlamudem ét machaeram hanc, únde ad me
peruénerit.

CV. Út fastidit glóriosus. TH. Mítte istum: ego
dicam ómnia.

CV. Níhil est quod ille dícit. PH. Face me cértio-
rem, [te] ópsecro.

TH. Ego dicam: surge. hanc rem ágite atque ani-
mum aduórtíte. 635

Patér meus habuit Périphanes. PL. [Hem, Péri-
phanes?]

TH. Is priús quam moritur míhi dedit tamquám suo,

Vt aequom fuerat, filio . . PL. Pro Iuppiter.

TH. Et isti me heredem fecit. PL. [O] pietas mea,
Serua me, quando ego te seruavi sedulo. 640

Fratér mi, salue. TH. Qui ego istuc credám? cedo,
Si uera memoras, quae fuit mater tua?

PL. Cleobula. TH. Nutrix quae fuit? PL. Arché-
strata.

Ea me spectatum tulerat per Dionusia

* * * * * 645

Postquam illo uentumst, iam ut me collocauerat,
Exoritur uentus turbo: spectacula sibi ruont:

Ego pertimesco: tum sibi nescio quis me arripit
Timidam atque pauidam, nec uiuam nec mortuam:
Nec quo me pacto apstulerit possum dicere. 650

TH. Memini istanc turbam fieri: set tu dic mihi,
Vbi is est homo, qui te subrupuit? PL. Nescio:
Verum hunc seruavi semper mecum una anulum,
Cum hoc olim perii. TH. Cedo ut inspiciam. CV.
Sanane es,

Quae isti committas? PL. Sine modo. TH. Pro
Iuppiter: 655

Hic est quem tibi ego missi natali die:

Tam facile noui quam me. salue, mea soror.

PL. Fratér mi, salue. PH. Deos uolo bene uortere
Istam rem uobis. CV. Et ego nobis omnibus:

Tu ut hodie adueniens cenam des sororiam: 660

Hic nuptialem cras dabit: promittimus.

PH. Tace tu. CV. Non taceo, quando res uortit
bene.

Tu istanc desponde huic, miles: ego dotem dabo.

TH. Quid dotis? CV. Egone? ut semper dum ui-
uat me alat.

TH. Verum hércle dicit: mé lubente féceris. 665
Set léno hic dehibet nóbis trigintá minas.

PH. Quam ob rem istuc? TH. Quia illic ita repro-
missit mihi,

Si quisquam hanc liberáli adseruissét manu,
Sine cóntrouersia ómne argentum réddere.

CV. Nunc eamus ad lenónem. TH. Laudo. PH.
Hoc prius uolo: 670

Meam rem ágere. TH. Quid id est? PH. Vt mihi
hanc despónd eas.

CV. Quid céssas, miles, hanc huic uxorem dare?

TH. Si haec uólt. PL. Mi frater, cúpio. TH. Fiat.
CV. Béne facis.

PH. Spondésne, miles, míhi hanc uxorem? TH.
Spóndeo.

PH. Et ego [á me] huic uictum spóndeo. CV. Le-
pidé facis. 675

[Set] * * * * *

TH. * * * * *

Set eccúm lenonem, incédit, thensaurúm meum.

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

PHAEDROMVS. PLANESIVM.

CA. Argentariis male credi qui áiunt, nugas praédicant:
Néc bene nec male crédi dico: id ádeo ego hodie
expértus sum. 680

Nón male creditúr qui numquam réddunt, set pros-
súm perit.

Vélut decem minás dum [hic] soluit, ómnis mensas
tránsiit:

Póstquam nil fit, clámore hominem póscó: ille in ius
mé uocat.

Péssume metuí ne mi hodie apút praetorem sólueret:
Vérum amici cónpulerunt: réddit argentúm domo. 685
Núnc domum properáre certumst. TH. Heús tu, leno:
té uolo.

PH. Ét ego te uolo. CA. Át ego uos nolo ámbos. TH.
Sta sis sílico.

PH. Átque argentum própere propera uómere. CA.
Quid tecúmst mihi?

Aút tecum? TH. Quia fáciam ex te hodie pílum cata-
pultárium

Átque ita te neruó torquebo, ítidem ut catapultae so-
lent. 690

PH. Délicatum te hódie faciam, cúm catello ut ádcubes,
Férreum ego dico. CA. Át ego uos ambo in robusto
cárcere

Vt pereatis. TH. Cólum opstringe, abdúce istum in
malám crucem.

PH. Quidquid est, ipse sbit potius. CA. Pró deum
atque hominúm fidem:

Hócin pacto [hinc] indénnatum atque íntestatum me
ábripi? 695

Ópsecro, Planésium, et te, Phaédrome, auxílium út
feras.

PL. Fráter, opsecró te, noli hunc indénnatum pér-
dere:

Béne et pudíce mé domi habuit. TH. Haú uoluntate
íd sua:

Aésculapio huíc habeto, quóm pudica's, grátiam:

Nám si is ualuissét, iam pridem quóquo posset mít-
teret. 700

PH. Ánimum aduortite, [égo] si possum hoc inter uos
compónere.

Mítte istunc. accéde huc, leno. dicam meam sentén-
tiam,

Sí quidem uoltis quód decrero fácere. TH. Tibi per-
míttimus.

CA. Dúm quidem hercle ita iúdice, ne quíquam a
me argentum auferat. 704

TH. Quódne promistí? CA. Promissi? quí? TH.
Lingua. CA. Eadem núnc nego:

Dícundi, nōn rém perdundi grátia haec natást mihi.

TH. Nihil agit, collum ópstringe homini. CA. Iámiam
faciam ut iússeris.

TH. Quándo uir bonú's, responde [hoc] quód rogo.
CA. Roga quód lubet.

TH. Prómistín, si líberali quíquam hanc adsererét,
manu,

Té omne argentum rédditurum? CA. Nón conmemini
dicere. 710

TH. Quíd, negas? CA. Nego hércle uero: quó prae-
sente? quo ín loco?

TH. Mé ipso praesente ét Lucone tárpeßita. CA.
Nón taces?

TH. Nón taceo. CA. Non égo te flocci fácio: ne me
térrites.

TH. Mé ipso praesente ét Lucone fáctumst. PH. Satis
credó tibi.

Núnc adeo, ut tu scíre possis, léno, meam senténtiam,
Líbera haec est, híc huius frater, haéc autem illiúst
soror: 716

Haéc mihi nubet, tu huíc argentum rédde: hoc iudi-
ciúm meumst.

CA. Hércle istam rem iúdicasti pérfidiose, Phaédrome.

Ét tibi oberit ét te, miles, dí deaeque pérduint.

TH. Tu aútem in neruo iám iacebis, nísi mi argentum rédditur. 720

CA. Túm me sequere. TH. Quó sequar te? CA. Ád tarpessitám meum,

Ád praetorem: nám inde rem soluo ómnibus quibus déhibeo.

TH. Égo te in neruom, haut ád praetorem hinc rápiam, ní argentúm refers.

CA. Égo te uehementér períre cúpío, ne me néscias.

TH. Ítane uero? CA. Ita hércle uero. TH. Nóui ego hos pugnós meos. 725

CA. Quid tum? TH. Quid tum, rógitas? hisce ego, sí tu me inritáuëris,

Plácídam te hodie réddam. CA. Age ergo récipe [hoc] actutúm. TH. Licet.

PH. Tú, miles, aput mé cenabis: hódie fient núp̄tiae.

TH. Quae res bene uortát mí et uobis. CANTOR. Spéctatores, plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 95 iambici senarii
- 96 et 97 anapaestici septenarii
  - 98 iambicus septenarius
  - 99 et 100 cretici tetrametri acatalecti
  - 101 creticus trimeter acatalectus
  - 102 ad 104 iambici septenarii
  - 105 ad 109 cretici tetrametri acatalecti
  - 110 iambicus septenarius
  - 111 trochaicus dimeter catalecticus
  - 112 et 113 cretici tetrametri acatalecti
  - 114 trochaicus dimeter acatalectus
  - 115 et 116 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 117 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 118 et 119 cretici tetrametri acatalecti
  - 120 ad 125 iambici septenarii
  - 126 ad 129 trochaici septenarii
  - 130 ad 132 trochaici octonarii
  - 133 et 135 cretici tetrametri acatalecti
  - 134 136 137 trochaici dimetri acatalecti
  - 138 ad 146 trochaici octonarii
  - 147 ad 154 cretici tetrametri acatalecti
  - 155 iambicus octonarius
  - 156 trochaicus dimeter catalecticus
  - 157 iambicus septenarius
  - 158 ad 215 trochaici septenarii
  - 216 ad 279 iambici senarii
  - 280 ad 370 trochaici septenarii
  - 371 ad 461 iambici senarii
  - 462 ad 486 trochaici septenarii
  - 487 ad 532 iambici septenarii
  - 533 ad 634 trochaici septenarii
  - 635 ad 678 iambici senarii
  - 679 ad 729 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

P S E V D V L V S.

M . IVNIO . M . FIL . PR . VRB .

ACTA . MEGALESIIS

ARGUMENTVM I.

Praeséntis numerat quíndecim milés minas: •
 Simúl consignat sýmbolum, ut Phoenícium
 Et det leno qui eum cum relicuo ádferat.
 Veniéntem caculam ínteruortit sýmbolo
 Dicéns Syrum se Bállionis Pseúdulus
 Opémque [suo] erili íta tulit: nam Símmiae
 Lenó mulierem, quém is supposuit, tráddidit.
 Venit Hárpax uerus: rés palam cognóscitur
 Senéxque argentum quód erat pactus réddidit.

5

ARGUMENTVM II.

Caludórus [meretricem ádulescens Phoenícium]
 Effíctim deperíbat, nummorum indigus.
 Eándem miles, qui uiginti múlíerem
 Minís mercatus ábiit, soluit quíndecim,
 Scortúm reliquit ád lenonem ac sýmbolum,
 Vt, qui áttulisset sígnum simile cétero
 Cum prétió, secum auéheret emptam múlíerem.
 Mox míssus ad praendéndum scortum a mílite
 Venit calator mílitaris. eum [dolis]
 Adgréditur adulescéntis seruos Pseúdulus
 Tamquám lenonis átriensis, sýmbolum
 Aufért minasque quínque acceptas mítuas
 Dat súbditiuo cáculae cum sýmbolo.
 Lenónem fallit sýcophanta cácula:
 Scortó Caludorus pótíitur saluo Pseúdulo.

5

10

15

P E R S O N A E.

PSEVDVLVS SERVOS

CALVDORVS ADVLESCENS

BALLIO LENO

LORARIVS

SIMO SENEX

CALLIPHO SENEX

HARPAX CACVLA

CHARINVS ADVLESCENS

PVER

COQVOS

SIMMIA SVCOPHANTA

PHOENICIVM MVLIER.

P R O L O G V S.

*   *   *   *   *   *   *

*   *   *   *   *   *

*   *   *   *   *   *

*   *   *   *   *   *

Expórgi meliust lúmbos atque exúrgere :
Plautína longa fábula in scaenám uenit.

A C T V S I.

PSEVDVLVS. CALVDORVS..

PS. Si ex té tacente fieri possem cértior,
Ere, quae miseriae té tam misere mácerent,
Dúorúm labori ego hóminum parsissém lubens: 5
Mei té rogandi et tja respondendí mihi.

Nunc quóniam id fieri nón potest, necéssitas,
Me súbigit ut te rógitem. respondé mihi:
Quid ést quod tu exanimátus iam hos multós dies
Gestás tabellas técum, eas lacrumís lauis   10
Neque tui participem cónsili quemquám facis?
Elóquere, ut quod ego néscio tecúm sciam.

CA. Miséré miser sum, Pseúdule. PS. Id te Iúp-
piter

Prohibéssit. CA. Nihil hoc Ióuis ad iudiciúm átti-
net:

Sub Véneris regno uápulo, non súb Iouis.   15

PS. Licétne id scire quíd sit? nam tu me ántidhac
Supréum habuisti cómitem consiliís tuis.

CA. Idem ánimus nunc est. PS. Fáce me certum
quíd tibist:

Iuuábo aut re [te] aut ópera aut consilió bono.

CA. Cape háas tabellas: túte hinc narrató tibi, 20
Quae mé miseria et cúra contabéfacit.

PS. Mos tibi geretur. sét quid hoc, quaesó? CA.
Quid est?

PS. Vt opínor, quaerunt líterae hae sibi líberos:

Aliam ália scandit. CA. Lúdin me ludó tuo?

PS. Has quidem pol credo, nísi Sibulla légerit, 25
Intérpretari pótis esse alium néminem.

CA. Quor inclementer dícis lepidis líteris,
Lepidís tabellis, lépida conscriptís manu?

PS. An ópsecro hercle habént quas gallinaé manus?
Nam has quidem gallina scrípsit. CA. Odiosús
míhi's: 30

Lege uél tabellas rédde. PS. Immo enim péllegam:
Aduórtito animum. CA. Nón adest. PS. At tú
cita.

CA. Inímo égo tacebo: tú istine ex cerá cita:

Nam istic meus ánimus núnc est, non in péctore.

PS. Tuam amícam uideo, Caludore. CA. Vbi east,
ópsecro? 35

PS. Eccam in tabellis pórrectam: in cerá cubat.

CA. At té di deaeque, quántumst.. PS. Seruas-
sint quidem.

CA. Quasi sólstitialis hérba paulispér fui:

Repénte exortus súm, repéntino óccidi.

PS. Tace, dúm tabellas péllego. CA. Ergo quín
legis? 40

PS. 'Phoenícium Caludóro amatorí suo
Per céram et linum líterasque intérpretes.

Salutem mittit et salutem apud te expetit

Lacrumans titubantique animo corde et pectore.'

CA. Peril: salutem nusquam inuenio, Pseudule, 45

Quam illi remittam. PS. Quam salutem? CA. Argenteam.

PS. Pro ligneam salute vis argenteam

Remittere illi? uide sis quam tu rem geras.

CA. Recita modo: ex tabellis iam faxo scies,

Quam subito argento mi usus inuentus siet. 50

PS. 'Leno me peregre militi Macédonio

Minis uiginti, mea uoluptas, uendidit.

Ei prius quam hinc abiit quindecim milia minas

Dederat: nunc unae quinque remorantur minae.

Ea causa miles hic reliquit sumbulum, 55

Expressam in cera ex anulo suam imaginem,

Vt qui huc adferret eius similem sumbulum

Cum eo semul me [leno] mitteret: ei rei dies

Haec praestitutaest proxima [ad] Dionisia.'

CA. Cras ea quidem sunt: prope adest exitium mihi,

Nisi quid mi in te est auxilii. PS. Sine pellegam. 61

CA. Sino: nam mihi uideor cum ea fabularier.

Lege: dulce amarumque una nunc miscetur mihi.

PS. 'Nunc nostri amores mores consuetudines

Iocus ludus sermo suavis sauiatio, 65

Compressiones artae amantum conparum,

Teneris labellis molles morsiunculae,

Papillarum horridularum oppressiunculae:

Harum mihi uoluptatum omnium atque itidem tibi

Distractio discidium uastitatis uenit, 70

Nisi quae mi in te est aut tibi in me salus.

Haec quae ego scio tu ut scires curavi omnia:

Nunc ego te experiar quid ames, quid simules. uale.'

CA. Est misere scriptam, Pseúdulē. PS. O misér-
rume.

CA. Quin flēs? PS. Pumiceos óculos habeo: nón
queo 75

Lacrumam éxorare ut éxpuant unám modo.

CA. Quid itá? PS. Genus nostrum sémper sicco-
culám fuit.

CA. Nilne ádiuare me aúdes? PS. Quid faciám
tibi?

CA. Eheú. PS. Eheu? id quidem hércle ne par-
sis: dabo.

CA. Misér sum: argentum núsquam inueniō mū-
tuom... 80

PS. Eheú. CA. Neque intus númmus ullus ést.
PS. Eheu.

CA. Ille ábducturus múlierem cras ést. PS. Eheu.

CA. Istócine pacto me ádiuuas? PS. Do id quód
mihist:

Nam is míhi thensaurus iúgis in nostrást domo.

CA. Actam hódie de mest. sét potes nunc mútuam
Drachumám mihi unam dáre, quam cras reddám
tibi? 86

PS. Vix hércle opino, etsí me opponam pígnori.

Set quíd ea drachuma fácere uís? CA. Restím uolo
Mihi émere. PS. Quam ob rem? CA. Quí me fa-
ciam pénsilem:

Certúmst mihi ante ténebras tenebras pérsequi. 90

PS. Quis mi ígitur drachumam réddet, * * * ?

An tu éa te caussa uís sciens suspéndere,

Vt mé defraudes dráchuma, si dederím tibi?

CA. Profécto nullo pácto possum útuere,

Si illa á me abalienátur atque abdúcitur. 95

PS. Quid flés, cucule? ufues. CA. Quid ego ní fleam,
Quoi néc paratus númmus argentí siet
Neque libellai spés sit usquam géntium?

PS. Vt líterarum ego hárum sermonem aúdio,
Nisi tu illi lacrumis fléueris argénteis, 100
Quod tu ístis lacrumis té probare póstulas,
Non plúris refert quám si imbrem in cribrum ín-
geras.

Verum égo te amantem, né paue, non déseram.
Spero álicunde hodie mēa bona opera hercle aut
mala

Tibi {me} ínuenturum esse aúxílium argentárium.
Atqui íd futurum unde, únde dicam néscio, 106
Nisi quía futurumst: íta supercilliúm salit.

CA. Vtinám quae dicis díctis facta suppetant.

PS. Scis tú quidem hercle, mēa si conmoní sacra,
Quo pácto et quantas sóleam turbellás dare. 110

CA. In té nunc omnes spés sunt aetati meae.

PS. Satin ést si hanc hodie múlíerem ecficio tibi
Tua út sit aut si tibi do uigintí minas?

CA. Satis, sí futurumst. PS. Rógà me uigintí minas,
Vt me ecfecturum tibi quod promissí scias. 115

Roga, ópsecro hercle: géstio promittere.

CA. Dabísne argenti mi hódie uigintí minas?

PS. Dabó: molestus ~~nunc iam~~ ne sis mihi.

Atque hóc, ne dictum tibi neges, dicó prius:
Si néminem allum pótero, tuum tangám patrem.

CA. Pietátis caussa uél etiam matrém quoque. 121

Dí té mihi {semper} séruent. uerum si {haú} potes?

PS. De istác re in oculum utrúmuis conquiescito.

CA. {In} óculumne an in aurem? PS. Át hoc per-
uolgatúmst nimis.

Nunc néquis dictum sibi neget, dico ómnibus, 125

Pubé praesenti in cóntione, omní poplo,

Omnibus amicis nótisq[ue] edicó meis,

In hunc diem a me ut caueant, ne credánt mihi.

CA. St,

Tace, ópsecro hercle. PS. Quid negotiast? CA.

Óstium

130

Lenónis crepuit. PS. Crúra mauellém modo.

CA. Atq[ue] ipse egreditur íntus, periurí caput.

BALLIO. LORARII. (SERVAE.) CALVDORVS.

PSEVDVLVS.

BA. Éxite, agite exíte, ignaui, mále habíti et male cón-
ciliati,

Quórum numquam quícquam quoiquam uénit in mentem
ut récte faciant,

Quibus, nisi ad hoc exéplum experior, nón potest assura
ússurpari. 135

Néque homines magis ásinos umquam uídi: ita plagis
cóstae callent:

Quós quom ferias, tibi plus noceas. éo enim ingenio hi
súnt flagritribae,

Qui haéc habent consília: ubi data occásiost, rape
clépe tene,

Hárpaga bibe és fuge.

Hóc eorum opust, ut máuelis lapós aput ouis línquere

Quam hós domi custódes. 141

At faciem quom aspícias eorum, hau máli uidentur:
ópera fallunt.

Nunc adeo hanc edíctionem nísi animum aduortétis omnes,

Nisi somnum socórdiamque ex pectore oculisque amo-
uetis,

Ita ego uostra látera lorís faciám ualide uária uti sint,
Vt ne peristromáta quidem aeque pícta sint Cam-
pánica 146

Neque Aléxandrina bélnata cónculíata tapétia.

Atque héri iam edixeram ómnibus dederámque suas
prouíncias:

Verum ita nos estis néglégentes pérditi ingenío in-
probo,

Offícium uostrum ut uós malo cupiátis commoné-
rier: 150

Nempe ita ánimati estis, uíncere durítia tergi hoc át-
que me.

Numquam édépol uostrum dúrius tergum érit húam
terginum hóc meumst.

Hoc uíde sis: alias rés agunt. hoc ágite, hoc ánimum
aduórtite.

Qui núnc? doletne? hem sic datur, síquis erum
seruos spérnit.

Adsístite omnes cótra me et quae lóquor aduórtite
ánimum. 155

[Huc ádhibete auris quae égo loquar, plagígerula
genera hóminum.]

Tu qui úrnam habes, aquam íngere: face plénum ahe-
num sít cito.

Te cúm securi caúdicali praécipio prouínciae.

LO. At haéc retúnsast. BA. Síne siet. itidéu uos
quoque estis plágis:

Numquí minus ea grátia tamen ómnium utor ópera?

Tíbi hoc praecipio ut níteant aedes: hábes quod facias:
própera, abi intro. 161

Tú esto lectistérnator. tú argentum eluito, ítidem
extruito.

Haéc, quom ego a foró reuortar, fácite ut offendám parata,
Vórsa sparsa térsa strata laúta structaque ómnia ut sint.
Nám mi hodiést natális dies: eum decet omnis uos cón-
celebrare. 165

Pérnam callum glándium sumen fáce in aqua iaceánt.
satin audis?

Mágnifice uolo mé uiros summos áccipere, ut rem mi
éase reantur.

Íntro abite atque haéc celerate, né mora quae sit, cóquos
quom ueniat.

Ego eo in macellum, ut píscium quidquíd ibist, pretio
praéstinem.

I, púere, prae: crumínam ne quisquám pertundat cá-
uitiost. 170

Vel ópperire: est quód domi fui paéne oblitus dícere.

Audítin? uobis, múlieres, hanc hábeo edictiónem.

Vós quae in munditís mollitís déliciisque aetátulam agitis
Viris cum summis, ínclutae amicae: núnc ego scibo at-
que hódie experiar,

Quae capiti, quae uéntri operam det, quae suae rei, quae
sómno studeat: 175

Quám libertam fóre mi credam et quám uenalem * * * *

Fácite mi hodie ut múnera multa huc ab amatoribús con-
ueniant:

Nám nisi mi annuos cóngeretur pénus, cras populo pró-
stituam uos.

Nátalem mi esse hunc diem scitis: úbi isti sunt quibus
uós oculi estis,

Quibus uitae estis, quibus deliciae, saúia, mammillae
mellitae? 180

Mánipulatim múnérigeruli mñhi iam ante aedis fácite hic
adsint.

Quór ego uestem aurum átque ea quibus est uóbis
ussus praéhíbeo ?

Quíd mihi nisi malúm uostra operast, inprobac, uini
modo cupídae ?

Ēo uos uostrosque ádeo panticés madefácitis, quom égo
sim hic siccus.

Nunc ádeo hoc factust óptimum, ut suo quémque ap-
pellem nómine, 185

Ne dictum esse actutúm sibi quisquám uostrarum mñhi
neget.

• Aduórtite animum cúnctae.

Principío, Hedulium, técum ago, quae amíca's frumen-
tárlis,

Quibus cúnctis montes máximi fruménti sunt [structi]
domi:

Face síis sit delatum húc mihi fruméntum, hunc annum
quód satis 190

Mihi ét familiae omní meae sit, ádeo ut frumento ád-
fluam,

Vt efúitas nomén mihi commútet meque ut praédicet
Lenóne ex Ballióne regem Iásionem. CA. Audín,
fúrcifer

Quaé loquítur? * * sátin magníficus tñbi uidetur?

PS. Pól iste, atque etiam málficus: set táce [nunc]
atque hanc rém gere. 195

BA. Aéschrodora, tú quae amicos tñbi habes leno-
num aémulos

Lánios, qui ítem ut nós iurando iúre male rem quaérunt,
audi:

Nísi carnariá tria grauida tégoribus onere úberi hodie

Míhi erunt, cras te, quási Dircam olim ut mémorant
duo gnatí Iouis

Déuinxere ad taúrum, item hodie cóstringam ad
carnárium: 200

Íd tibi profecto taúrus flet. CA. Nímis sermone huius
fra incendor.

Híncine hic hominém pati [nos] cólere iuuentutem
Átticam?

Vbi sunt, ubi latént quibus aetas integrast, qui amant á
lenone?

Quín conueniunt? quín una omnes péste hac popu-
lum líberant?

Sét [ego] nimis sum stúltus, nímium indóctus:
[nempe] illi aúdeant 205

[Ís] id facere, quíbus ut [miseri] séruiant suús amor cogit?
[Simul prohibeat faciant aduersum eos quod malint.]

PS. Vah, táce. CA. Quid est? PS. Male míhi mori-
geru's, quóm sermoni huius ópsonas.

CA. Táceo. PS. At taceas málo multo quám tacere dí-
cas. BA. Tu autem,

Xústulis, face ut ánimum aduortas, quòius amatorés oliui
Dúnamin domi habent máxumam: 211

Sí mihi non iam huc cúlleis.

Óleum deportátum erit,

Té ipsam culleo égo cras faciam ut déportere in
pérgulam.

Íbi tibi adeo léctus dabitur, úbi tu hau somnum cápías,
set ubi 215

Vsque ad languorém —: tenes

Quóssum haec tendant quae loquor.

Áin tu excetra, quae tibi amicos tót habes tam probe
óleo onustos?

Númqui quoiplámst tuorum túa opera hodie cónservorum
Nítidiusculúm caput? aut num ipse égo pulmento
utór magis 220

Vnctiusculó? set scio, tu óleum hau magni péndis: uino
[Tú] te deungis. sine modo:

Égo quidem repéndam haec hercle cúncta una opera, tú
nisi hodie

Fácis ecfecta quae loquor.

Tu autem, quae pro cápite argentum míhi iam tam [diu]
sémper numeras, 225

Quae pacisci módo scis, set quod pácta's non scis
sólvere,

Phoenícium, tibi ego haec loquor, delíctiae summatúm
uirum:

Nisi hodie mi ex fúndis tuorum amícorum omne huc
pénus adfertur,

Crás, Phoeniciúm, poenicio cório inuisses pér-
gulam.

CA. Pseudúle, non audis quae híc loquitur? PS. Audío,
ere, atque animum aduórto.

CA. Quid míhi's auctor huic út mittam, ne amícam híc
meam prostituat? 231

PS. Níl cúrassis: liquidó's ánimo: ego pro mé et pro te
curábo.

Iam díu ego huic et mi híc béne uolumus et amíctiast
antíqua:

Mittam hódie huic suo die ná tali malam rém magnam et
matúram.

CA. Quid opíst? PS. Potin aliam rem út cures? CA. At..

PS. Bét. CA. Crucior. PS. Cor dúra.

CA. Non póssum. PS. Face possís. CA. Quonam pacto
ánimum uincere póssim? 236

PS. In rém quod sit praeuórtaris quam ré áduorsa animo
auscúltes.

CA. Nugae istaec sunt: non iúcundumst, nisi amáns
facit stulte. **PS.** Périgin?

CA. O Pséúdule mi, sine sím nihili: sine síis. **PS.** [Sino:]
sine modo ego ábeam. 239

CA. Mane, máne: iam ut [tu] med éssa uoles ita eró.
PS. Nunc tu sapís [démum].

BA. It díes: ego mihi cesso. í prae, puere. **CA.** Heus
[tú, ille] abít: quin réuocas?

PS. Quid próperas? placide. **CA.** At prísus quam abeat.

BA. Quid, málum, tam placide ís, púere?

PS. Hódie nate, heus, hódie nate: tibi ego díco: heus,
hódie nate,

Redí ét respice ad nos. tam etsí's occupátus,
Morámur. mane: ést conloquí qui uolúnt te. 245

BA. Quid hóc est? quis ést qui morám mi oc-
cupáto

Moléstam optulít? **PS.** Qui tibi sospitális

Fuít. **BA.** Mortuóst qui fuít: qui est [is] úíuost.

PS. Nímis superbe. **BA.** Nímis molestu's. **CA.** Réprae-
hende homínem: adséquere. **BA.** I, puere.

PS. Occédamus hác ob uíam. **BA.** Iuppítér te 250

Perdát, quisquis és. **PS.** Te uolo. **BA.** Át uos
ego ámbos.

Vorte hác te, puér. **PS.** Non licét conloquí te?

BA. At míhi non lubét. **PS.** Sin tuám quípiam
ín remst?

BA. Licétne, opsecró, bitere án non licét? **PS.**
Vah, 254

Mánta. **BA.** Omitte. **CA.** Bállio, audi. **BA.** Súrdu-
sum. **CA.** Profécto [saeuo's].

BA. Inánilocus és tu.

CA. Dedí, dum fuit. BA. Non petó quod dedísti.

CA. Dabó, quando erít. BA. Ducitó, quando habébis.

CA. Heú heu, quam ego malis pérdidi modis
Quód tibi détuli et quód dedi. BA. Mórtua 260
Vérba re núnc facis: stúltus es, rem áctam agis.

PS. Nósce saltem hunc quis est.

BA. Iam diu scio qui fuit: núnc qui is est ipsús sciat.
ambulá tu.

PS. Potin út semel modo, Bállio, huc cüm lucro respicias?

BA. Réspiciam istoc prétio: nam si sácrificem summó
Ioui 265

Átque in manibus éxta teneam ut póriciam, intereá loci
Sí lucri quid détur, potius rém diuinam déseram.

Nón potis [est] pietáti opsisti huic, útuti res sunt céterae.

CA. Dèos quidem, quos máxime aequomst métuere, eos
minumí facit. 269

BA. Cónpellabo. sálue multum, sérue Athenis péssume.

PS. Dí te deaeque amént uel huius árbitratu uél meo:

Vél, si dignu's álio pacto, néque ament nec faciánt bene.

BA. Quid agitur, Caludóre? CA. Amatur átque egetur
áriter.

BA. Mísereat, si fámiliam alere póssim misericórdia.

PS. Héia, scimus nós quidem te quális sis: ne praédices.
275

Sét scín quid nos uolumus? BA. Pol ego própe modum:
ut male sít mihi.

PS. Ét id et hoc quod té reuocamus quaéso animum aduorte. BA. Aúdio:

Átque in pauca, ut óccupatus núnc sum, confer quíd uelis.

PS. Hunc pudet, quod tibi promissit quaque id promissit die,

Quia minas viginti tibi pro amica non etiam dedit. 280

BA. Nimio id quod pudet facilius fertur quam illud quod piget.

Non dedisse istunc pudet: me quia non accepti piget.

PS. At dabit, parabit: aliquot hos dies mantá modo.

Nam id hic metuit ne illam uendas ob similitatem suam.

BA. Fuit occasio, si uellet, iam pridem argentum ut daret. 285

CA. Quid si non habui? BA. Si amabas, inuenires mutuom.

Ad danistam deuenires, adderes faenúsculum:

Subruperes patri. PS. Subruperet hic patri, audacissime?

Non periculumst nequid recte monstres. BA. Non lenoniumst.

CA. Egon patri subruperé possim quicquam, tam cautó seni? 290

Atque adeo, si facere possim, pietas prohibet. BA. Audio:

Pietatem ergo istam amplexator noctu pro Phoenicio.

Sed quoniam pietatem amoris uideo tuo praeuórtre:

Omnes [homines] tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges

Mutuom argentum? CA. Quin nomen quoque iam interiiit mutuom. 295

PS. Heus tu, postquam hercle isti a mensa surgunt [saturatá cute],

Qui suum [quom] repetunt, alienum reddunt nato nemini,

Postilla omnes cautiore sunt ne credant alteri.

CA. Nímis miser sum: númmum nusquam réperire argentí queo:

Íta miser et amóre pereó et ínopia argentária. 300

BA. Émito die caeca hércle oliuom, id uéndito oculatá die:

Iam hércle uel ducéntae possunt fieri praesentés minae.

CA. Péril: annorum léx me perdit quí nauicenária:

Métuont credere ómnes. BA. Eademst mihí lex: metuo credere.

PS. Crédere autem? eho, an paénitet te, quáto hic fuerit ússui? 305

BA. Nón est ussu quisquam amator nísi qui perpetuát data:

Aút det usque [aut] quádo nil sit sémul amare désinat.

CA. Nílue te miserét? BA. Inanis cédis: dicta nón sonant.

Átque ego te uiuóm saluomque uéllem. PS. Eho, an iam mórtuost? 310

BA. Vtut est, mihí quidém profecto cúm istis dictis mórtuost.

Ílico uixít amator, úbi lenoni súpplicat.

Sémper tu ad me cum árgentata accédito querimónia:

Nám istuc quod nunc lámentare, nón esse argentúm tibi,

Áput nouercam quérere. PS. Eho, an tu umquam huius nupsistí patri?

BA. Dí meliora fáxint. PS. Face hoc quod té rogamus, Bállio, 315

Méa fide, si istí formidas credere. ego in hoc tríduo

Aút terra aut mari álicunde [aliqua] euóluam id argentúm tibi.

BA. Tíbi ego credam? PS. Quór non? BA. Quia pol quá opera credám tibi

Vna opera adligém canem fugitivam agninis lactibus.

CA. Sícín mī aps te, bēne merenti mále refertur grátia?

BA. Quid nunc uis? CA. Vt opperiare hos sex dies
festós modo, 321

Né illam uendas neú me perdas hóminem amantem. BA.
Animó bono's:

Vél sex mensis opperibor. CA. Eúge, homo lepidíssume.

BA. Immo uin etiám te faciam ex laéto laetantém magis?

CA. Quid iam? BA. Quia enim nón uenalem iám habeo
Phoenícium. 325

CA. Nón habes? BA. Non hércle uero. CA. Pseúdule,
arcesse hóstias

Víctumas laniós, huic ut ego sácrificem summó Ioui:

Nam híc mihi nunc est múlto potior Iúppiter quam Iúp-
piter.

BA. Nólo uíctumás: minúis me éxtis placarí uolo.

CA: Própera: quid stas? árcesse agnos: aúdin quid ait
Iúppiter? 330

PS. Iám híc ero: aerum éxtra portam mī étiam carrun-
dúmsť prius.

CA. Quid eo? PS. Lanios índé arcessam dúo cum tin-
tinnábulis:

Ėadem duo gregés uirgarum índé úlmeorum adégero,

Vť hodie ad litátionem huic súppetat satías Ioui.

BA. Í in malam crucem. PS. Ístuc ibit Iúppiter lenónius.

BA. Éx tua re nón est ut ego emóriar. PS. Quí dum?
BA. Síc: quia, 336

Sí ego emortuós sim, Athenis té sit nemo néquior.

Éx tua rest út ego emoriar. CA. Quí dum? BA. Ego
dicám tibi:

Quia edepol, dum ego útuos uiuam, núnquam eris frugí
bonae.

CA. Dic mihi, opsecro hèrele, uerum sério, hoc quod té rogo: 340

Nón habes uenálem amicam tú meam Phoenícium?

BA. Nón edepol habeo profecto: nám iam pridem uéndidi.

CA. Quó modo? BA. Sine órnaméntis, cum íntestínis ómnibus.

CA. Mëam tu amicam uéndidisti? BA. Válide: uigintí minis.

CA. Vigintí minis? BA. Vtrum uis, uél quater quínis minis: 345

Mílití Macédonio. et iam quíndecim habeo [dõmi] minas.

CA. Quid ego ex te audió? BA. Tuam esse amicam factam argénteam.

CA. Quór id aussu's fácere? BA. Lubuit: méa fuit. CA. Eho, Pseúdule,

í, gladium adfer. PS. Quid opus gladio? CA. Qui hunc occidam [una] átque me.

PS. Quín tu ted occidis potius? nam hunc fames iam occiderit. 350

CA. Quid ais, quantum [in] térra degit hóminum periurís-
sume?

Iúraustin té illam nulli uénditurum nísi mihi?

BA. Fáteor. CA. Nempe concéptis uerbis? BA. Étiam consultis quoque.

CA. Péríurauistí, scelesté. BA. At árgentum intro cón-
didi.

Égo scelestus núnc árgentum prómere [mihi] possum domo: 355

Tú qui pius es, ístoc genere gnátus, nummum nón habes.

CA. Pseúdule, adsiste áltrim secus atque ónera hanc male dictís. PS. Licet:

Númquam ad praetorem aequè cursum currám, ut emit-
tár manu

CA. Íngere [huic] mala málta. PS. Iam ego te differam
dictís meis.

Ínpudice. BA. Itást. PS. Sceloste. BA. Dícis uera.
PS. Vérbero. 360

BA. Quíppini? PS. Bustrape. BA. Certo. PS. Fúr-
cifer. BA. Factum óptume.

PS. Sóciofraude. BA. Súnť mea istaec. PS. Párricida.
BA. Pérgē tu.

CA. Sácrilege. BA. Fateór. CA. Periure. BA. Vétera
uaticinámini.

CA. Légirupa. BA. Validé. PS. Pernicies ádulescen-
tum. BA. Acérrume.

CA. Fúr. BA. Babae. PS. Fugítue. BA. Bombax.
CA. Fraús poplí. BA. Planíssume.

PS. Fraúdulente. CA. Inpúre leno. PS. Caénũ. BA.
Cantorés probos. 366

CA. Vérberauistí patrem atque mátrem. BA. Atque
occidí quoque

Póťius quam cibũm praehiberem: núm peccaui quípiam?
PS. In pertussum ingérimus dicta dólium: operam lú-
dimus.

BA. Númquid aliũ [me] étiam uoltís dícere? CA. Ecquid
té pudet? 370

BA. Téne amatorem ésse inuentum inánem quasi cassám
nucem?

Vérũm quamquam málta malaque dicta dixistís mihí,
Nísi mihí [hodie] attúlerit miles quínque quas dehibét
minas,

Sicut haec est praéstítuta sũmma ei argentó dies: 374
Sí id non adfert, pósse opinor fácere me officiũ meũ.

CA. Quid id est? BA. Si tu argentum attuleris, eum illo
perdidero fidem:

Hoc officium meumst. magis operae si sit, plus tecum
loquar.

Sed sine argento frustra's qui me tam misereri postulas.
Haec meast sententia, ut tu hinc porro quid agas con-
sulas.

CA. Iamne abis? BA. Negoti nunc sum plenus. PS.
Paulo post magis. 380

Illic homo meus est, nisi omnes di me atque homines de-
serunt.

Exossabo ego illum simulter itidem ut muraenam co-
quos.

Nunc, Caludore, te mihi operam dare uolo. CA. Ecquid
inperas?

PS. Hoc ego oppidum admoenire ut hodie capiatum uolo.
Ad eam rem ussus homine astuto docto scito et callido,
Qui inperata effecta reddat, non qui uigilans dormiat.

CA. Cedo mihi, quid es factururus? PS. Temperi ego
faxo scies. 387

Nolo bis iterari: sat sic longae fiunt fabulae.

CA. Optimum atque aequissimum oras. PS. Propera,
adduce hominem [huc] cito.

CA. Pauci ex multis sunt amici, homini certi qui sient.

PS. Ego scio istuc: ergo utrumque tibi nunc dilectum
para 391

Atque exquaere ex illis multis unum qui certus siet.

CA. Iam hic faxo aderit. PS. Potin ut abeas? tibi mo-
ram dictis creas.

Postquam ille hinc abiit, tu astas solus, Pseudule.

Quid nunc acturus, postquam erili filio 395
Largitu's dictis dapsillis lubentias?

Quoi néque paratast gútta certi cónsili
 Neque ádeo argenti * * * *
 Neque éxordiri primum unde occupiás habes.
 Neque ad détexundam télam certos términos. 400
 Set quási poeta, tábulas quom cepit sibi,
 Quaerit quod nusquamst géntium, reperit tamen:
 Facit illut ueri símile quod mendáclumst:
 Nunc égo poeta fíam: uiginti mínas,
 Quae núsquam nunc sunt géntium, inueniám tamen.
 Atque égo me iam pridem huíc daturum díxeram 406
 Ac uólui inicere trágulam in nostrúm senem:
 Verum is nesclo quo pácto praesensit prius.
 Set cónprimunda uóx mihi atque orátio:
 Eram éccum uideo huc [mèum] Simonem uná semul
 Cum sũ uicino Cállipho incédere. 411
 Ex hóc sepulcro uétere uiginti mínas
 Ecfordíam ego hodie, quás dem erili fílio.
 Nunc húc concedam, ut hórum sermoném legam.

SIMO. CALLIPHO. PSEVDVLVS.

SI. Si dé damnosis aut si de amatóribus 415
 Dictátor fiat nunc Athenis Átticis,
 Nemo ánteueniat fílio credó meo.
 Ita nunc per urbem solum sermoni omnibust,
 Eum uélle amicam liberare et quaérere
 Argéntum ad eam rem: hoc álíi mihi renúntiant 420
 Atque id iam pridem sénsi et subolebát mihi,
 Set díssimulabam. PS. Iám illi [subolet] fílius:
 Occíssast haec res, haéret hoc negótium.
 Qua in cónmeatum uólueram argentárium

Proficisci, ibi nunc oppido opsaeptast uia. 425

Praesensit: nihil est praedae praedatoribus.

CA. Homines qui gestant quique auscultant crimina,

Si meo arbitrato liceat, omnes pendeant,

Gestores linguis, auditores auribus.

Nam istaec quae tibi renuntiantur, filium 430

Te uelle amantem argento circumducere,

Fors fiat an istaec dicta sint mendacia.

Set si sint ea uera, ut nunc mos est, maxime,

Quid mirum fecit? quid nouum, adulescens homo

Si amat, si amicam liberat? PS. Lepidum senem.

SI. Vetus nolo faciat. CA. At enim nequiquam

nepis: 436

Vel tu ne faceres tale in adulescentia.

Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum

Essé probiorem quam ipse fuerit postulet.

Nam tu quod damni et quod fecisti flagiti 440

Populo uirum potuit dispertiri.

Tene id mirari, si patrissat filius?

PS. Ω Ζεῦ, [Ζεῦ,] quam pauci estis homines com-
modi:

En, illuc est patrem esse ut aequomst filio.

SI. Quis hic loquitur? meus est hic quidem seruos

Pseudulus. 445

Hic mihi conrumpit filium, scelerum caput:

Hic dux, hic illis paedagogus: hunc ego

Cupio excruciar. CA. Iam istaec insipientiast,

[Sic] iram in promptu gerere: quanto satius est

Adire blandis uerbis atque exquarere, 450

Sintne illa necne sint quae tibi renuntiant.

SI. Tibi auscultabo. PS. Itur ad te, Pseudule:

Orationem tibi para aduersum senem.

Bonus ánimus in malá re dimidiúmst mali.

Erúm saluto primum, ut aequomst: póstea 455

Siquid superfit [íd] uicino inpértio.

SI. Salué. quid agitur? PS. Státur hic ad hunc modum.

SI. Statúm uide hominis, Cálipho, quam básilicum.

CA. Bene cónfidenterque ástitissae intéllego.

PS. Decet innocentem, qui sit, atque innóxiúm 460

Seruóm superbum esse áput erum potíssimum.

CA. Sunt quae te uolumus pércontari, quae quasi

Per nébulam nosmet scimus atque audíuimus.

SI. Conficiet iam te hic uérbis, ut tu cénseas Non Pseúdulum, set Sócratem tecúm loqui. 465

PS. Itást: iam pridem tú me spernis, séntio.

[Paruam esse apud te mihi fidem ipse intellego.]

Capis mé esse nequam: támen ero frugí bonae.

SI. Face sis uociuas, Pseúdule, aedis aúrium, Mea út migrare dicta possint quó uolo. 470

PS. Age lóquere quiduís, tam étsi tibi suscénseo.

SI. Mihin dómino seruos tú suscenses? PS. Núm tibi

Mirum íd uidetur? SI. Hércle qui, ut tu praédicas,

Cauéndumst mi aps te iráto, atque haut alió modo

Me uérberare atque égo te soleo cógitas. 475

Quid cénseas? CA. Edepol mérito esse iratum árbitor,

Quom aput té tam paruast.él fides. SI. Iam sic sino

Irátus sit: ego néquid nóceat cáuero.

Set quid ais? quid hoc quod té rogo? PS. Quid- uís roga:

Quod scíbo Delphis tibi responsum dúcito. 480

SI. Aduórte ergo animum et fáce sis promissí memor.

Quid ais? ecquam scis filium tibieinam

Meum amare? PS. *Nai yáq.* SI. Liberare quám
uelit?

PS. *Kal toũto val yáq.* SI. Écquas uiginti minas
[Per sucophantiam atque per doctos dolos] 485

Paritás ut auferás a me? PS. Aps te ego auferam?

SI. Ita: quás meo gnato dea, qui amicam liberet?

Fatére? dic. PS. *Kal toũto vas, kal toũto val.*

SI. Fatétur. dixit, Cállipho, dudúm tibi?

CA. Meminí. SI. Quor haec, tu ubi rescuisti
slico, 490

Celáta me sunt? quór non rescui? PS. Éloquar:

Quia nólebam ex me mórem progigni malum,

Erum út [suum] seruos críminaret áput erum.

SI. Iubéren [tu] hunc praecípitem in prístinúm
trahi? 494

CA. Numquid, Simo, peccátumst? SI. Immo máxume.

PS. Desístete: recte ego meám rem sapio, Cállipho.

Peccátane ea sunt? ánimum aduerte núnc iam,

Quaprópter gnati amóre te expertem hábuerim:

Quia míhi sciebam prístinum in mundó fore.

SI. Non á me scibas prístinum in mundó fore, 500

Quom ea mássitabas? PS. Scíbam. SI. [Quin]
dictúmst mihi?

PS. Quia illút malum aderat, [istuc aberat longius:
Illat erat praesens,] huic erant diéculae.

SI. Quid núnc agetis? nam hínc quidem a me nón
poteat

Argéntum auferri, qui praesertim sénserim. 505

Ne quisquám credat númmum, iam edicam ómnibus.

PS. Numquam édepol quoiquam súpplicabo, dúm
quidem

Tu [nūos] uines: tú mi hercle argentum dabis:
 Aps te equidem sumam. SI. Tú a me sumes?
 PS. Strénue.

SI. Exhūito mi hercle oculum, si dederó. PS. Da-
 bis. 510

Iam dico ut a me caueas. SI. Certe edepól scio:
 Si apstúleris, mirum et magnum facinus féceris.
 PS. Faciam. SI. [Át] si non apstúleris? PS. Vir-
 gis caédito.

Set quid si apstulero? SI. Dó Iouem testém tibi,
 Te aetátem impune habitúrum. PS. Facito ut mé-
 mineris. 515

SI. Egone út cauere néqueam, quoi praedícitur?
 PS. Praedíco, ut caueas: díco, inquam, ut caueás:
 caue:

Hem, istis mihi tu hodie manibus argentum dabis.
 SI. Edepól mortalem gráphicum, si seruát fidem.
 PS. Seruítum tibi me abdúcito, ni féceró. 520
 SI. Bene átque amice dícis: nam nunc nón meú's.
 PS. Vin étiam dicam quód uos magis mirémini?
 SI. Age dúm: studeo hercle audíre: te auscultó
 lubens.

PS. Prius quam istam pugnam púgnabo, ego etiam
 prius

Dabo áliam pugnam cláram et commemorábilem. 525
 SI. Quam púgnam? PS. Hem, ab hoc lenóne ui-
 cinó tuo

Per súcophantiam átque per doctós dolos
 Tibícinam illam túus quam gnatus déperit,
 Ea circumducam lépide lenonem: ét quidem
 Eccléctum hoc hódie réddam utrumque ad uéspe-
 rum. 530

SI. Si quidem istaec opera, ut praedicas, perfeceris,
Virtute [tu] regi Agathocli antecesseris.

Set si [id] non faxis, numquid caussa est flico

Quin te in pristrinum condam? PS. Non unum [in]
diem,

Verum hercle in omnis, quantumst. set si ecfecero,
Dabin mi argentum, quod dem lenoni, flico 536

Tua uoluntate? CA. Ius bonum orat Pseudalus:

'Dabo' inque. SI. At enim scin quid mihi in men-
tem uenit?

Quid si hisce inter se consenserunt, Callipho,
Aut de conpecto faciunt consutis dolis, 540

Qui me argento interuortant? PS. Quis me au-
daciosior

Sit, si istuc facinus audeam? immo sic, Simo,

Si sumus conpecti seu consilium umquam inimus, 543

[De istac re aut si de ea re umquam inter nos con-
uenimus]

Quasi quom in libro scribuntur calamo literae, 544
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.

SI. Indice ludos nunc iam, quando labet.

PS. Da in hunc diem operam, Callipho, quaeso
mihi,

Nequo te ad aliud occupes negotium.

CA. Quin rus ut irem iam heri constitueram.

PS. At nunc disturba quas statuisti machinas. 550

CA. Nunc non abire certumst istac gratia:

Lubidost ludos tuos spectare, Pseudule:

Et si hunc uidebo non dare argentum tibi

Quod dixit, potius quam id non fiat ego dabo.

SI. Non demutabo. PS. Namque edepol, si non
dabis, 555

Clamóre magno et múlto flagitábere.

Agite ámolimini hinc uos intro núnc iam

Ac mēis uicissim dáte locum falláciis.

SI. Flát. CA. Geratur mós tibi. PS. Set té uolo
Domi úsque adesse. CA. Quín tibi hanc operám
dico. 560

SI. At ego ád forum ibo: iam ádero hic. PS. Actu-
túm redi.

Suspítqst mihi núnc uos suspicárier,

Me idcírcó haec tanta fácinora [his] promíttere,

Quo uós oblectem, hanc fábulam dum tránsigam,

Neque sím facturus quód facturum díxeram. 565

Non démutabo, ut quód [ego pro] certó sciam:

Quo id sím facturus pácto, nil etiám scio,

Nisi quía futurumst: nám qui in scaenam próuenit

Nouo módo, nouom aliquid ínuentum adferre ád-
deceat:

Si id fácere nequeat, déet locum illi quí queat. 570

Concédere aliquántisper hinc mi intró lubet,

Dum cóncenturio in córde sucophántias.

Tibícen uos intérea hic delectáuert.

A C T V S II.

P S E V D V L V S.

Pro Iúppiter, ut mihi quidquid ago lepidè ómnia prospereque éueniant:

Neque quód dubitem neque quód timeam meo in pectore conditum cónsiliū est. 575

Nam éa stultitias, fácinus magnum tímido cordi credere:

Nam ómnes res perinde sunt,

Vt agas, eas ut mágni facias. íam ego in pectore meo prius

Íta paraui cópias

Duplicis triplicis dolos pérfidias, ut cum hóstibus ubi [ubi] cóngrediar — 580

Malórum meum fretus uirtute dicam

Meaque industria ét malitiá fraudulénta —

Facile út uincam, facile út spoliem meos pérduellis meis pérfidis.

Nunc inimicum ego hunc communem meum atque uostrorum ómnium

Bállionem exbállistabo lepidè: date operám modo.

Ad hoc ego oppidum uetus continuo legiónes meas Protinus adducam: hoc si expugno, facilem hanc rem ciuibus meis faciam:

Inde me ét semul participés omnis meos praeda onerabo atque ópplebo.

Métum et fugam perduellibus meis [iniciam], med ut
sciant

Quó sim genere gnátus. magna ecficere facinora ad-
decet, 590

Quae post diu mihi clára clueant.

Set hic quém uideo? quis hic ést qui oculis meis ób uiam
ignobilis óbicitur?

Lubét scire hic quíd uenerít cum machaéra:

[Pol] huíc quam rem agát hinc dabó [nunc] in-
sídias.

HARPAX. PSEVDVLVS.

IIA. Hi lóci sunt atque hae régiones quae mi áb ero sunt
demonstratae, 595

Vt ego óculis rationém capio: nam mi ita dixit erus
méus miles,

Septumás esse aedis á porta, ubi ille hábitet leno quof
fussit

Me súmbulum ferre et hoc árgentum. nimis [quám] ue-
lim certum qui id faciat

Mihi Bállio leno ubi hic hábitat.

PS. St, táce tace: meus hic ést homo, ni omnes dé-
serunt dí [me] atque hómínes.

Nouo cónsilio nunc mi ópus est: noua res súbito mi
haec obiéctant. 601

Hoc praéuortar: illa ómnia missa habeó quae ante
agere occépi.

Iam pól ego aduenientem hunc stratloticum nántium
probe percútiám.

HA. Ōstium pultābo atque intus ēuocabo aliquē foras.

PS. Quisquis es, compēdium ego te facere pultandī
uolo: 605

Nam ego precator et patronus foribus processī foras.

HA. Tūne es Ballio? PS. Immo uero ego eius sum Sub-
ballio.

HA. Quid istuc uerbist? PS. Cōdus promus sum; pro-
curator peni.

HA. Quasi te dicas atriensem. PS. Immo atriensi ego
inpero.

HA. Quid tu, seruosne es an liber? PS. Nunc quidem
etiam seruo. 610

HA. Ita uidere: et non uidere dignus qui liber sies.

PS. Non soles respicere te, quom dācis iniuste alteri? .

HA. Hunc hominem malum esse oportet. PS. Dī me
seruant atque amant:

Nam haec mihi incus est: protudam ego hinc hodie mul-
tos dolos.

HA. Quid illic secum solus loquitur? PS. Quid ais tu,
adulescens? HA. Quid est?

PS. Esne tu an non es ab illo mīlite [e] Macēdonia? 616

Seruos eius qui hinc a nobis erat mercatus mulierem,

Qui argenti meo erō lenoni quīdecim dederāt minas,

Quīque dehibet? HA. Sum. set ubi tu me nouisti gēn-
tium

Aut uidisti aut conlocutus? nam equidem Athenas an-
tidhac 620

Nūquam adueni neque te uidi ante hunc diem unquam
oculis meis.

* * * * *

PS. Quia uidere inde esse: nam olim quom abiit, ar-
gento haec dies

Praestititast, quoad referret nobis, neque dam rettulit.

HA. Immo adest. **PS.** Tunc attulisti? **HA.** Egomet.

PS. Quid dubitas dare? 625

HA. Tibi ego dem? **PS.** Mihi hercle uero, qui res rationesque eri

Ballionis curo, argentum accepto et quo dehibet dato.

HA. Si quidem hercle etiam supremi promptes thensaurós Iouis,

Tibi libellam argenti numquam credam. **PS.** Dum te strenuas,

Rés erit soluta. **HA.** Vinctam potius sic seruauero. 630

PS. Vac tibi: tu inuentus uero meam qui furcillés fidem?

Quasi non mihi sescénta tanta soli soleant créder.

HA. Pótest ut alii ita arbitrentur et ego ut ne credám tibi.

PS. Quasi tu dicas mé te uelle argento circumducere.

HA. Immo uero quasi tu id dicas quasique ego autem suspicer. 635

Sét quid est tibi nomen? **PS.** Seruos ést huic lenoni Surus:

Eum esse me dicám. Surus sum. **HA.** Súrús? **PS.** Id est nomén mihi.

HA. Verba multa facimus. erus si túus domist, quin prouocas,

Vt id agam quod missus huc sum, quidquid est nomén tibi?

PS. Si intus esset, euocarem: uerum si dare uis mihi, Mágis solutum erit quam si ipsi dederis. **HA.** At enim scín quid est? 641

Réddere hoc, non perdere, erus me missit. nam certó scío

Núnc febrim tibi esse, quia non licet huc inicere úngulas.

Égo nisi ipsi Bállioni argéntum credam némíni.

PS. Át illic nunc négótiosuat: rés agitur aput iúdicem.

HA. Dí bene uortant. át ego, quando eum esse censebó
domi, 646

Rédiero. ta epístulam hanc a me accípe atque illí dato:
Nám istic sumbulúst inter erum méum et tuum de mú-
liere.

PS. Scío equidem: qui argéntum adferret átque expres-
sam imáginem

Húc suam ad nos, cúm eo aiebat uélle mitti múlIERem:

Nám híc quoque exemplúm reliquit étus. HA. Omnem
rém tenes. 651

PS. Quid ego ní teneám? HA. Dato istunc súbulam
ergo illí. PS. Licet.

Sét quid est tibi nómen? HA. Harpax. PS. Ápage te,
Harpax: háu places.

Húc quidem hercle hautíbis intro, néquid harpax féceris.

HA. Hóstis uiuos rápere soleo ex ácle: ex hoc nomén
mihist. 655

PS. Pól te multo mágis opinor uása ahena ex aédibus.

HA. Nón itast. set scín quid te oro, Súre? PS. Sciam,
si díxeris.

HA. Égo deuortar éxtra portam hinc ín tabernam tér-
tiam

Áput anum illam dóliarem clúdam crassam Chrúsidem.

PS. Quid nunc uis? HA. Iade út me arcessas, érus tuus
ubi uénerit. 660

PS. Tuo árbitratu máxime. HA. Nam ut lássus ueni dé
uia,

Mé uolo curáre. PS. Sane sápis et consiliúm placet.

Sét uide sis ne in quaéstione sis quando arcessám mihi.

HA. Quia ubi pranderó, dabo operam sómno. PS. Sane censeo.

HA. Námquid vis? PS. Dormítum ut abeas. HA. Ábeo. PS. Atque audín, Hárpáge? 665

Iúbe sis te operíri: beatus éris, si consudáueris.

Di ímmerítales, cónsérunt mé ille homo aduentú suo:

Súo uiatíco redduxit me usque ex errore in uiam.

Námque ipsa Opportúnitas non pótuít mi opportúnus Áduentre, quam haéc adlatast mi óportune epístula. 670

Nam haéc adlata córnu copiaést, ubi inest quidquíd uolo:

Híc doli, híe falláciae omnes, híe sunt sucophántiae,

Híc argentumst, híe amanti amíca erili filio.

Átque ego nunc me ut glóriosum fáciám: copi pectore,
Quó modo quicque agerem, út lenoni súbruperem muliér-
culam, 675

Iam ínstituta, ornáta cuneta mi órdíne, ánimo ut uólueram,

Cérta, deformáta habebam. sét profecto hoc síc erít:

Céntum doctum homínúm consília sóla haec deuincít
dea,

Fórtuna. atque hoc uérumst: proinde ut quisque for-
tuna útitur,

Íta praecellet atque exinde sápere eum omnes dicimus.

Béne ubi discímús consíllum quói cecidisse, homíném
catum 681

Eum esse declarámus, stultum autem íllum, quói uortít
male.

Stúlti hauscimus frústra at símus, quóm quíd cupientér
dari

Pétimus nobis: quási quíd in rem sít possímus nóscere.

Cérta amittímús, dum incerta pétímús. atque hoc éuenít
ín labore atque ín dolore, ut mórs obrepát ínterim. 686

Sét iam satis est philosophatum: nímis diu et longum loquor.

Di immortales, aurichalco contra non carum fuit

Mëum mendacium, modo hic quod subito commentus fui,

Qui a lenone me esse dixi. nunc ego hac epistula 690

Tris deludam, erum et lenonem et qui hanc dedit mi
epistulam.

Eúgepae: porro alius autem quod cupiebam contigit:

Vénit eccum Caludorus: ducit nescio quem secum semul.

CALVDORVS. CHARINVS. PSEVDVLVS.

CA. Dulcia atque amara aput te sum élocutus ómnia:

Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam. 695

CH. Cónmemini omnia: id tu modo me quid vis facere
fac sciam.

CA. Pseudulus mi ita inperavit, aliquem ut hominem
strénuom,

Béneuolentem addúcerem ad se. CH. Sérvas inperium
probe:

Nám et amicum et béneuolentem dúcis. set istic Pseú-
dulus

Nóuos mihi st. CA. Nimiúms mortalís gráphicus: heu-
retés mihi st: 700

Is mihi haec sese éfecturum dixit quae dixi tibi.

PS. Mágnifice hominem cónpellabo. CA. Quóia [hic]
uox sonát? PS. Io,

Té, io te, turánne, te uocó qui inperitas Pseúdulo.

Quaéro quoi ter trínas triplicis tribus demeritas ártibus
Dém laetitias, dé tribus partas pér malitiam et pér do-
lum, 705

Im libello hoc ósignato [quís] tali pausillulo.

CA. Illic homost: at páratragoedat cárnufex. PS. Con-
fér gradum

Cóntra pariter: pórgé audacter ád salutem brácchium.

CA. Díco utrum Spemne án Salutem té salutem, Pseú-
dule.

PS. Immo utrumque. CA. Vtrúmque, salve: sét quid
actumst? quíd taces? 710

Attuli hunc. PS. Quid, attulisti? CA. 'Addúxi' uolui
dicere.

PS. Quís istic est? CA. Charímus. PS. Euge, íám
χάριν τούτῳ ποιῶ.

CH. Quín tu quod opus ést mi audacter ínperas? PS.
Tam grátíast.

Béne sit tibi, Charíne: nolo tíbi molestos ésse nos.

CH. Vós molestos míhi? molestumst [íd] quídem. PS.
Tum igitúr mane. 715

CA. Quíd istuc est? PS. Epístulam hanc modo ín-
cepi et súmbulum.

CA. Súmbulum? quem súmbulum? PS. Qui a mílite
adlatúst modo.

Éius seruo quí hunc ferebat cúm quínque argénti mí-
nis,

Túam qui amícam hinc árcessebat, éi [ego] os subleuú
modo.

CA. Quó modo? PS. Horum caússa haec agitur spéctato-
rum fábula: 720

Hí sciunt qui hic ádfuerunt: uóbis post narráuero.

CA. Quíd nunc agimus? PS. Líberam hodie túam amí-
cam amplexábere.

CA. Égone? PS. Tu ne. CA. Ego? PS. Ípsaus, inquam,
sí quídem hoc uiuét caput:

Si modo hominem mi inuenietis propere. CH. Qua facie?

PS. Malam

Callidum doctum, qui quando principium praeheriderit,
Porro sua uirtute teneat quid se facere oporteat: 726

Atque qui hic non uissitatus saepe sit. CH. Si ser-
uos est,

Numquid refert? PS. Immo multo maius quam libe-
rum.

CH. Posse opinor me dare hominem tibi malum et doc-
tum, modo

Qui ad patrem aduenit Carusto nec dum exit ex aedibus
Quoquam neque Athenas aduenit umquam ante hester-
nam diem. 731

PS. Bene iuuas: set quisque inuentis opus est argenti
minis

Mutuis, quas hodie reddam: nam huius pater dehibet
mihi.

CH. Ego dabo: ne quaere aliunde. PS. O hominem
opportunist mihi.

Etiam chlamyde opust, machaera et petaso. CH. Possum
a me dare. 735

PS. Di immortales, non Charinus mi hic quidemst, set
Copia.

Set iste seruos ex Carusto qui hic aduenit quid sapit?

CH. Hircum ab aliis. PS. Manuleatam tunicam habere
hominem addecet.

Requid [autem] homo habet aceti in pectore? CH. At-
que acidissimum.

PS. Quid, si opus sit dulce ut promat indidem, et quid
habet? CH. Rogas? 740

Murrinam passum defrutum melinam mei quicquid-
modi:

Quin in corde instruere quondam coépit thermipóllum.

PS. Eúgepae: lepidé, Charine, méo me ludo lámberas.

Sét quid nomen ésse dicam ego isti seruo? CH. Símmiae.

PS. Scítne in re aduorsá uorsari? CH. Túrbo non aequé citust. 746

PS. Écquid argutúst? CH. Malorum fácinorum saepíssume.

PS. Quid quom manifestó tenetur? CH. Ánguillast: elábitur.

PS. Écquid is homo scítust? CH. Plebi scítum non est scítius.

PS. Próbus homost, ut praédicare te aúdio. CH. Immo sic scias:

Vbi te aspexerít, narrabit últro quid sesé uelis. 750

Sét quid eo factúru's? PS. Dicam: ubi hominem exornávero,

Súbditiuom fieri ego illum mílitis seruóm uolo:

Súmbulúm hunc ferát lenoni cúmq; quinque argenti minis,

Múlierem ab lenóne abducatur: én tibi omnem fábulam.

Céterum quo quícque pacto fáciat, ipsi díxero. 755

CA. Quid nunc igitur stámus? PS. Hominem cum órnaméntis ómnibus

Éxornatum addúcite ad me iam ad tarpessitam Aéschi-num:

Sét properate. CH. Prius illi erimus quám tu. PS. Abite ergo ócius.

Quidquid incertí mi in animo prius aut ambiguóm fuit,

Núnc liquet, nunc défaecatúst: cór [meum] mihi nunc péruiumst. 760

Ómnis ordine [égo] sub signis dúcam legiónés meas

Aue sinistra, auspício liquido atque éx [mea] senténtia.

Cónfidentíat inimicos mēos me posse pērdere.

Nūnc ibo ad forum atque onerabo mēis praeceptis Sín-
miam,

Quíd agat: nequid títubet, docte ut hānc serat fallá-
ciam. 765

Iam égo hoc ipsum oppidum expugnatum fáxo erit lenó-
nium.

A C T V S III.

P V E R .

Quoi séruitutem dí danunt lenóniam
 Pueró, [simitu quom] áddunt turpitúdinem,
 Ne illí, quantum ego nunc córde conspició meo,
 Malám rem magnam múltasque aerumnás danunt.
 Velut haéc mi euenit séruitas, ubi ego ómnibus 771
 Parúis magnisque mínsteriis praefúlciór:
 Neque égo amatorem mi ínuenire ullúm queo,
 Qui amét me, ut curer tándem nitidiúscule.
 Nunc huíc lenoniat hódie natalis dies: 775
 Intérminatus ést a mínimo ad máximum,
 Siquís non hodie mínus mississet sibi,
 Eam crás cruciatu máximo perbíttere.
 Nunc néscio hercle rébus quid faciám meis:
 Nam nísi lenoni múnus hodie missero, 780
 Cras míhi potandus frúctus est fullónius.
 Neque égo illut possum quód illi qui possúnt solent.
 Eheú, quam illi rei ego étiam nunc sum páruolus.
 Atque édepol ut nunc mále malum metuó miser,
 Si quispiam det qui manus grauíór siet, 785
 Quamquam illut aiunt mágno gemitu fieri,
 Conprimere dentis uídeor posse aliquó modo.
 Set cónprimundast uóx mihi atque orátio:
 Erus éccum recipit sé domum et ducit coquom.

BALLIO. COQUOS. PVER.

BA. Forúm coquinum quí uocant, stulté uocant:
 Nam nón coquinum, uérum furinúmst forum. 791
 Nam ego sí iuratus [péssumum] hominem quaérerem,
 Peiórém [hau] potui quam hunc quem duco dúcere,
 Multiflocum gloriósum insulsum inútilem.

Quin ób eam rem Orcus récipere ad se hunc nóluit,
 Vt ésset hic qui mórtuis cenám coquat: 796

Nam hic sólus illis edquere quod placeát potest.

CO. Si me ábitrabare istoc pacto ut praédicas,
 Quer cónducebas? BA. Ínopia; alius nón erat.

Set quór sedebas in foro, sí erás coquos, 800

Tu sólus praeter álios? CO. Ego dicám tibi:

Hominum égo auaritia fáctus sum inprobiór coquos,
 Non méopte ingenio. BA. Quá istuc ratione? CO.

Éloquar.

Quia ením, quom extemplo uéniant conductúm co-
 quom,

Nemo illum quærit qui óptumus, caríssimust:

Illúm conducunt pótius qui uilíssimust. 806

Hoc égo fui hodie sólus opsessór fori.

Illí sunt drachumis míseri: me nemó potest

Minóris quisquam númmo ut surgam súbigere.

Non égo item cenam cónodio ut alí coqui, 810

Qui míhi condita práta in patinis próferunt,

Boues qui conuías fáciant, herbasque óggerunt,

Eas hérbas herbis áliis porro cónduunt:

Indúnt coriandrum féniculum alium átrum holus,

Adpónunt rumicem brássicam betám hlitum. 815

Eo lásarpiçi libram ponde díluont:

Teritúr sinapis scélera, quæ illis quí terunt

Præquam traxerunt oculi ut extillént facit.

Ei homines cenas ubi coeunt, quom condiunt,

Non condimentis condiunt, set strigibus, 820

Vinis comulis intestina quae exedint.

Hoc hic quidem homines tam breuem uitam colunt,

Quom hasce herbas huius modi in suum aluam con-
gerunt

Formidulosas dictu, non essu modo.

Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt. 825

BA. Quid tá? diuinis condimentis utere,

Qui prerogare uitam possis hominibus,

Qui ea culpes condimenta? CO. Audacter dicito:

Nam uel duceños annos poterant uiuere

Meas qui essitabunt escas quas condiuero. 830

Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi

Aut cepolindrum aut maccidem aut saucaptidem,

Ipsae se patinae feruefaciunt slico.

Haec ad Neptuni pecudes condimenta sunt:

Terréstris pecudes cicimandro condio, 835

Hapalópside aut cataractria. BA. At te Iúppiter

Dique omnes perdant cum condimentis tuis

Cumque tuis istis omnibus mendaciis.

CO. Sine sis loqui me. BA. Loquere atque [i] in
malam crucem.

CO. Vbi omnes patinae feruont, omnis aperio: 840

Is odos dimissis manibus in caelum uolat.

BA. Odos dimissis manibus? CO. Peccaui insciens.

BA. Qui dum? CO. 'Dimissis pedibus' uolui dicere:

Eum odorem cenat Iúppiter cotidie. 844

BA. Si nusquam coctum is, quidnam cenat Iúppiter?

CO. It incenatus orbitum. BA. I in malam crucem.

Intactino canasa tibi hodie nummum dabo?

CO. Fateor equidem esse me coquom carissimum:
Verum pro pretio facio ut opera adpareat 849

Mea quo conductus uenio. BA. Ad furandum quidem.

CO. An tu inuenire postulas quemquam coquom
Nisi msluinis aut aquilinis unguis?

BA. An tu coquitatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis unguis ^{ai} cenam coquas?

Nunc adeo tu, qui meus es, iam edico tibi, 855

Vt nostra properes amoliri [hinc] omnia:

Tum ut huius oculos in oculis habeas tuis.

Quoquo hic spectabit, eo tu spectato semul.

Siquo hic gradietur, pariter [tu] progreddimino.

Manum si protollet, pariter profertó manum. 860

Suum siquid sumet, id tu sinito sumere:

Si nostrum sumet, tu teneto altrínsecus.

Si iste sbit, ito: stábit, astató semul.

Si cónquiniscet, istic conquiniscite.

Item his discipulis priuos custodés dabo. 865

CO. Habe módo bonum animum. BA. Quaesó qui
possúm doce

Bonum ánimum habere, qui te ad me adducám do-
mum?

CO. Quia sórbitione faciam ego hodie té mea

Item út Medea Péliam concocit senem,

Quem medicamento et suis uenenis dicitur 870

Fecisse russus ex sene adolescéntulum:

Item ego te faciam. BA. Eho, an etiam uenéficu's?

CO. Immo édopol uero [sum] hóminum seruatór
magis.

BA. Ehem,

Quanti istuc unum me coquitare pérdoces? 875

CO. Quid? BA. Vt te seruem, néquid ambropiás mihi.

CO. Si crédis, nummo: si non, ne miná quidem.

Set utrúm tu amicis hódie an inimicis tuis

Datúru's cenam? BA. Pól ego amicis scilicet.

CO. Quin tú inimicos pótius quam amicós uocas?

Nam ego ita conuiuis cénam conditám dabo 881

Hodie átque ita suavi suauitate cóndiam:

Vt quisque quicque cónditum gustauerit,

Ipsús sibi faciam ut dígitos praerodát suos.

BA. Quaeso hércle, prius quam quicquam conuiuis

dabis, 886

Gustáto tute prius et discipulís dato,

Vt praeródatis aóstras furtificás manus.

CO. Fortásse haec tu nunc mñhi non credas quae loquor.

BA. Moléstus ne sis: nímium tinnis: nón places.

En, illic habito ego: íntro abi et cenám coque 890

Properé. CO. Quin tu is adcúbitum? i, conuiuás cedo:

Conrúmpitur iam céná. BA. En, subolem sis uide:

Nam hic quoque sceleratus ést coqui sublíngio.

Profécto quid nunc primum caueam néscio:

Ita in aédibus sunt fúres, praedo in próxumost. 895

Nam hic méus uicinus apud forum pauló prius

Patér Caludori [a me] ópere petiit máximo,

Vt mñhi cauerem a Pseudulo seruó suo,

Ne fídem ei haberem: nam eúm circum ire in hunc

díem,

Vt mé, si posset, míliae interuórteret. 900

Eum prómississe firmiter dixit sibi,

Sese ábducturum a mé dolis Phoenícium.

Nunc ibo íntro atque edicam familiáribus,

Profécto nequis quicquam credat Pseudulo.

A C T V S III.

PSEVDVLVS. SIMMIA.

PS. Si úmquam quemquam di ímortales adiuuere esse
auxílio adiutum, 905

Hám mihi Caludorúm uolunt seruátum esse et lenónem
extinctam,

Quóm te adiutorém genuerunt mílli tam doctum homi-
nem átque astutum.

Sét ubi illest? sumne égo homo insipiens, qui haéc lo-
quat mecum égomet solus?

Dédit mihi uerba hercle, út [ego] opinor: cúm malò ma-
lus stúlte caui.

Túm pol ego interii, hómo si ille abiit: néque opus quod
uolui hódie efficiam. 910

Sét ecceillum uideó uerbeream státuam: ut magnifice
infert sese.

Hém, te hercle ego circúspectabam: nímis metuebam
mále ne abisses.

SI. Fúit meum officium ut fácerem, fateor. PS. Vbi
restiteras? SI. Vbi mi lubitumst.

PS. Istuc ego satis scio. SI. Quid érgo quod scis mé
rogas?

PS. At hóc uolo, monére te. SI. Monéndus ne me
móneas. 915

PS. Nímis tándem aps te contémnor.

SI. Quippe égo te ni contémnam,
Stratióticus homo qui clúear?

PS. Iam hoc uolo quod exceptum est agi. **SI.** Numquid
agere aliud mé uides?

PS. Ambula ergo cito. **SI.** Immo otiosé uolp. 920

PS. Haec est occasio: dum ille dormit, uolo

Tá prior occupa.

SI. Quid próperas? placide: né time. ita ille faxit Iúpiter,

Vt ille palam ibidem adsiet, quisquís ille est quist a mílite.

Númquam edepol erit ille potior quám ego. habe animúm bonum: 925

Púlcre ego hanc explicatám tibi rém dabo. 925

Sic ego illum dolis atque mendaciis

In timorém dabo militarem aduenam,

Ípsus sese út neget ésse eum quí siet

Méque ut esse autumet qui ípsus est. **PS.** Qui potest? 930

SI. Occidis me, quom ístuc rogás. **PS.** Hominem lépidum.

SI. Té quoque etiám, dolis atque mendaciis

Quí malis pár mihi's, * * * *

PS. Iúppiter té mihi séruet. **SI.** Immo mihi.

Sét uide, ornátus hic sátime me cóndecet? 935

PS. Óptume. **SI.** Esto. **PS.** Tántum tibi boní di immortalés duint,

Quántum tu tibi óptes: nam si exóptem quantum dígnus es,

Mínus sit nihilo: néque ego hoc homine quémquam uidi mágis malum.

SI. Tunc id mihi? **PS.** Probus hic ést homo. **SI.** Neque hic est néque ego. **PS.** At uide ne títubes.

SI. Potin út taceas? memorem ímmemorem facit quí monet quod memor méminit. 940

Teneo ómnia: in pectore cóndita sunt: meditáti sunt
doli dócte.

PS. Taceó. set quid tibi béne faciam, si hanc sóbrie rem
adcurássis?

Ita mé di ament... SI. Ita nón facient: mera lám men-
dacia fúndes.

✓ PS. Vt ego ób tuam, Simmia, pérfidiam te amo ét metuo
et magnífico.

SI. Ego istúc aliis dare cóndidici: mi oprúdere non
potes pálpum. 945

PS. Vt ego hódie te accipiám lepidé, ubi tu ecféceris
hoc opus. SI. Háhahe.

PS. Lepidó uictu uino tinguentis inter pócula pulpa-
méntis.

Lepida íbidem una aderit mülker tibi super sáua sauia
quae det.

SI. Lepide áccipis me. PS. Immo si ecfexis, tum fáxo
magis [id] dicas.

SI. Ni ecfécero, [pol] cárnufex cruciábiliter me
accípito. 950

Set própera mihi monstráre ubi sit ós lenonis aé-
dium.

— PS. Tértium hoc est. SI. St', tace: aedes híscunt.

PS. Credo animó malest

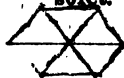
Aédibus. SI. Quid lám? PS. Quia edepol ípsum
lenonem éuomunt.

SI. Íllicinest? PS. Íllic [ípsus] est. SI. Mala mérx
est. PS. Ílluc síis uide:

Nón prorsus, uerúm transuorsus cédit, quasi cancér

solet.

955.

BALLIO. PSEVDVLVS. SIMNIA.

BA. Mínus malum hunc hominem ésse opinor quám
esse censebám coquom:

Nám nihil etiam dum hárpagauit praéter cuathum et
cántharum.

PS. Heús tu, nunc occássioat et témpus. SI. Tecum
séntio.

PS. Íngredere in uiám dolo: egomet híc in insidiís
ero.

SI. Háui numerum sédulo: hoc est séxtum a porta
próximum 960

Ángiportum: in id ángiportum mé deuorti iússerat.
Quótumas aedis díxerit, id ego ad modum incertó
scio.

BA. Quís híc homo chlamudátus est? aut úndest?
aut quem quaéritat?

Péregrina faciés uidetur hóminis atque ignóbilis.

SI. Sét eccum qui ex incérto faciet mñhi quod quaero
cértius. 965

BA. Ád me adit recta. únde ego hominem hunc ésse
dicam géntium?

SI. Heús tu qui cum hircuína barba astás, responde
[hoc] quód rogo.

BA. Eho,

Án non prius salútas? SI. Nullast mñhi salus da-
tária.

BA. Nám pol hinc tantúndem accipies. PS. Iám
inde a principiό probe. 970

SI. Écquem in angipórto hoc hominem tú nouisti,
té rogo.

BA. Egomet me. SI. Pauci istuc faciunt homines
quod tu praedicas:

Nam in foro uix decumus quisquest, qui ipse sese
nouerit.

PS. Saluos sum: iam philosophatur. SI. Hominem
ego hic quaerere malum.

Légitur in impiam perierum atque improbum. BA.

Me quaerit: 975

Nam illa [mea] sunt cognomen: nomen si memorét
modo.

Quid est ei homini nomen? SI. Leno Ballio. BA.
Sciuine ego?

Ipse ego is sum, adulescens, quem tu quaeris. SI.
Tunc's Ballio?

BA. Ego enim uero is sum. SI. Ut uestitus, per-
forator parietum

* * * * * 980

BA. Credo, in tenebris conspicatus si sis me, apsti-
neas manum.

SI. Erus meus tibi me salutem multam uoluit dicere.
Hanc epistulam accipe a me: hanc me tibi iussit
dare.

BA. Quis is homost qui iussit? PS. Perli, nunc ho-
mo in medio latost.

Nomen nescit: haeret haec res. BA. Quem hanc
mississe ad me autumast? 985

SI. Nuncce imaginem: tute eius nomen memorat
mihi,

Ut sciam te Ballionem esse ipsum, BA. Cedo mi
epistulam.

SI. Accipe et cognosce signum. BA. Eho, Polu-
machaeroplágides

Púrus putus est ípsus: noui. heus, Pólumachaeroplágides

Nómen est. ^XSI. Sclo iam tibi me récte dēdisse
epístalam, 990

Póstquam Pólumachaeroplágidem élocutus nómen
es.

BA. Quid is agit? SI. Quod homo édepol fortis
átque bellatór probus.

Sét propera hanc pellégere quaeso epístulam: ita
negótiumst:

Átque accipere argéntum actutum múlIERemque
emittere.

Nam hódie Sicuoni necessest mé esse aut cras mor-
tem éxequi: 995

Íta erus meus est inperiosus. BA. Nóni: notis
praédicas.

SI. Própera pellegere érgo epístulam. BA. Íd ago,
si taceás modo.

‘Milés lenoni Bállioni epístulam

Conscriptam mittit Pólumachaeroplágides,

Ímagine opsignátam quae inter nós duo 1000

Conuénit olim.’ SI. Súmbulust in epístula.

BA. Video ét cognosco sígnum. set in epístula

Nullám salutem mittere ascriptám solet?

SI. Ita militaris dísciplinast, Bállio:

Manú salutem mittunt bene uoléntibus, 1005

Eadém malám rem mittunt male uoléntibus.

Set ut óceepisti, pérge opera experírier,

Quid epístula ista nárret. BA. Auscultá modo.

‘Harpáx calator méus est ad te qui uenit.’

Tunc és is Harpax? SI. Égo sum: atque ipse SC

Harpáx quidem. 1010

BA. 'Qui epístulam istam fért: ab eo argentum
accipi

Et cum eo simitu múlíerem mitti uolo.

Salútem scriptam dígnunst dígnis mittere:

Te si árbitrarem dígnum, missiasém tibi.?

SI. Quid nunc? BA. Argentum dés, abducas
múlíerem. 1015

SI. Vtér remoratur? BA. Quín sequere ergo in-
tró. SI. Sequor.

PS. Peióre^{ne} ego hominem mágisque uorsuté
malum

Numquam édepol quemquam uídi, quam hic est
Sím^{ma}mia:

Nimisq^{ue} égo illunc hominem métuo et formidó
male,

Ne málus item erga mé sit, ut erga illúm fuit: 1020

Ne in ré secunda nunc mi obuortat córnua,

Si occásionem cápsit. quoi, [si] sít malus,

* * * * *

Atqui édepol equidem nólo: nam illi béne
uolo.

Nunc in metu sum máxumo triplicí modo. 1025

Primum ómnium iam hunc cónparem metuó meum

Ne déserat me atque [hínc] ad hostis tránseat.

[Tum] métuo ne erus rédeat etiam dum á foro:

Ne cápta praeda cápti praedonés fuant. 1029

[Iuxtá cum his] metuo né ille huc Harpax áduenat

Prius quam hínc híc Harpax ábierit cum mú-
liere.

Perii hércle: nimium tárde egrediuntúr foras.

Cor cónligatis úsis expectát meum,

Si nóⁿ educat múlíerem secúm semul,

Vt éxulatum ex pectore aufugiát meo. 1035

* * * * *

Victór sum: uici cautos custodés meos.

SIMMIA. PSEVDVLVS. (PHOENICIVM.)

SI. Ne plóra: nescis út sit res, Phoenícium,
Verum háu multo post fáxo scibís ádcubans.
Non égo te ad illum dúco dentatúm uirum 1040

Macédoniensem, qui te nunc flentém facit:

Quoiam ésse te uis máxime, ad eum dúxero:
Caludórum hau multo póst faxo amplexábere.

PS. Quid tú intus quaeso désedisti tám diu?
Mihi cór retunsumst óppugnando pectore. 1045

SI. Occássonem répperisti, uérbero,
Vbi pérconteris mé * * * *

* * * * * ínsidiis hostílibus.

Quin [hínc cito imus] grádibus militáribus?

PS. Atque édepol quamquam néquam homo's,
recté mones. 1050

Ite hác, triumphé, ad cántharum rectá uía.

A C T V S V.

B A L L I O. S I M O.

BA. Hahae, nunc demum mi animus in tutó locost,
 Postquam ille hinc abiit atque abduxit mulierem.
 Lubet nunc ueniat Pseudulus, scelerum caput,
 Abducere a me mulierem fallacis. 1055

Conceptis hercle uerbis satis certó scio
 Ego periurare me mauellem mliens
 Quam mihi illum uerba per deridiculum dare.
 Nunc deridebo hercle hominem, si conuenero.
 Verum in pristrino credo, ut conuenit, fore. 1060
 Nunc ego Simonem mi ob uiam ueniat uelim,
 Ut mea laetitia laetus promiscam siet.

SI. Vissó quid rerum meus Vlixes egerit,
 Iamne habeat signum ex arce Ballionia.

BA. O fortunate, cedo fortunatam manum. 1065

SI. Quid est? BA. Iam.. SI. Quid iam? BA. Nihil
 est quod metuas. SI. Quid est?

Venitne homo ad te? BA. Non. SI. Quid est igitur boni?

BA. Minae uiginti sanae et saluae sunt tibi,
 Hodie quas aps ted est stipulatus Pseudulus.

SI. Velim quidem hercle. BA. Roga me uiginti
 minas, 1070

Ille hodie si illa sit potitus muliere
 Siue cam tuo hodie gnato, ut promissit, dabit.

Roga ópsecro hercle: géstio promittere.

Atque étiam habeto mullierem donó tibi:

Omnibus modis tibi esse rem ut saluam scias. 1075

SI. Nullam periculumst, quód sciam, stipularier,

Vt cóncepisti uérba. uiginti minas

Dabín? BA. Dabuntur. SI. Hóc quidem actumst
hauí male.

Set cónuenistine hóminem? BA. Immo ambós
semul. 1079

SI. Quid aít? quid narrat? quaéso quid dixít tibi?

BA. Nugás theatri: uérba quae in comoédiis

Solént lenoní dici, quae pueri sciunt:

Malum ét scelestum et périurum aibat esse me.

SI. Pol hauí mentitust. BA. Érgo haut iratús fui.

Nam quánti refert eí nec recte dícere, 1085

Qui níhili faciat quíque infitias nó n eat?

SI. Quid est quód non metuas áb eo? id audire
éxpeto.

BA. Quia númquam abducet mullierem iam nec
potest.

[SI. Qui dúm? BA.] Meministin tibi me dudum
dícere

Eam uénuisse militi Macédonio? 1090

SI. Memini. BA. Hem, illius seruos húc ad me
argentum áttulit

Et [epístulam eius] ósignatam, súmbulum

Qui inté r me et illum conuénérat. SI. Quid
póstea? 1093

BA. Is sécum abdaxit mullierem hau multó prius.

SI. Bonán fide istuc dícis? BA. Vnde ea sít mihi?

SI. Vide módo ne illic sit cóntechnatus quípiam.

BA. Epístula atque imágo me certúm facit:

Qui illám quidem iam in Sícuonem abduxít modo.

SI. Bene hércle factum. quíd ego cesso Pseúdu-
lum

Facere út det nomen ád molas colóniam? 1100

Set quís hic homost chlamudátus? BA. Non
edepól scío:

Nisi ópseruemus quó eat aut quam rém gerat.

HARPAX. BALLIO. SIMO.

HA. Málus et nequamst quí homo nihili erí sui seruos
fácit inperium:

Níhilist autem sũum quí officium fácereſt inmemor níſi
ſi admonítuſt.

Nam quí liberós ſe ilico éſſe arbitrántur, 1105

Ex cónſpectu erí ſi ſuí ſe abdidérunt,

Luxántur luſtrántur comedúnt quod habent;
[quód non:]

I nómen diú ſeruitútis ferúnt.

Néc boni ingeni quícquam in is ineſt,

Níſi uti ſe inprobís ſuſtineant ártibus: cum his néc
locus 1110

Míſi nec ſermo cónuenít neque úmquam eis nobilís fui.

Étſi abeſt, híc adeſſe èrum [meum] arbitror:

Núnc ego illum metuó quom híc non adéat, ne me-
tuam quom ádſiet.

Ego út mi inperátumſt, ei rei óperam dabó.

Nam in taberna úſque adhuc ſíuerat [mé] Surus,

Quoí dedi súmbulum. mánsi uti lúſſerat: 1116

Léno ubi eſſét domi, me áibat arcéſſere.

Vérum ubi is nóſn uenít néc [manentém] uocat,

Vénio hac ultro ut sciam quid rei sit, né illic homo me
lúdicetur:

Néc quicquamst [mi] mélius quam ut hoc púltem atque
aliquem huc éuocem intus.

Léno argentum hóc uolo 1121

Á me accipiat átque amittat múlterem mecúm semul.

BA. Heús tu. SI. Quid uis? BA. Híc homo meus est.

SI. Quí dum? BA. Quia praeda haéc meast:
Scórtum quaerit, hábet argentum: iam ádmordere
hunc míhi lubet.

SI. Iamne illum coméssurus és? BA. Dum recéns
est, 1125

Dúm datat, dúm calet, dénorarí decet.

Bõni uiri paūperant me, inprobi [me] alunt.

Popló strenuú, míhi damnósi ussuí sunt.

SI. Malúm quod tibi di dabúnt: sic sceléstu's.

BA. Vénus míhi haec bona dát, quom [ea] homines
húc [ad me] adigit lúcrifugas,
Dámni cupidos, quí se suamque aetátem bene curánt,
edunt 1131

[Pótitant] scortántur. alio súnť illi ingenio átque tu,
Quí nec tibi bene ésse patere et illis quibus est ínuides.

HA. Me núnc conmorór, has forís quom non
fério,

Vt sciam sítne [nunc] Bállio domi. 1135

Heús, ubi estis uos?

Heús, ubi estis? BA. Híc quidem ad me récta habet
rectám uiam.

Béne ego ab hoc praedátus ibo: nóuí, bona scaeuást
míhi.

HA. Écquis hoc aperit? BA. Heús, chlamudate, quíd
istic dehibetúr tibi?

HA. Aédium dominum lenonem Ballionem quaérito.

BA. Quisquis es, adulescens, operam face compendi
quaerere. 1141

HA. Quid iam? BA. Quia ted ipsus coram praesens
praesentem uidet.

HA. Tunc is es? SI. Chlamudate, caue sis tibi a curuo
infortunio

Atque in hunc intende digitum: hic lenost. BA. At
hic est uir probus.

Sét tu, bone uir, flagitare saepe clamore in foro, 1145
Quom libella nusquamst, nisi quid leno hic subuenit
tibi.

HA. Quin tu mecum fabulare? BA. Fabulor. quid
uis tibi?

HA. Argentum accipias. BA. Iam dudum, si des, por-
rexí manum.

HA. Accipe: hic sunt quinque argenti lectae nume-
ratae minae: 1149

Hoc tibi erus me iussit ferre Polumachaeropláges,
Quod dehiberet, atque ut mecum mitteres Phoenícium.

BA. Érus tuus? HA. Ita dico. BA. Miles? HA. Ita
loquor. BA. Macédonius?

HA. Ad modum, inquam. BA. Té ad me missit Pólu-
machaeropláges?

HA. Véra memoras. BA. Hoc argentum ut mihi da-
res? HA. Si tú quidem es

Léno Ballio. BA. Atque ut a me mulierem tu abdú-
ceres? 1155

HA. Ita. BA. Phoenícium [eam] esse dixit? HA. Récte
meministi. BA. Mane:

Iam redeo ad te. HA. At maturate própera: nam pro-
peró: uides

Iám die multam esse? BA. Video: hunc áduocare
etiám uolo.

Máne modo istic: iám reuortar ád te. quid nunc fit,
Simo?

Quíd agimus? manúfesto hunc hominem téneo, qui
argentum áttulit. 1160

SI. Quíd iam? BA. An nescis quae sit haec res?
SI. Iúxta cum ignaríssumis.

BA. Pseudulus tuus ádlegauit hunc, quasi [si] a Macé-
donio

Mílite esset. SI. Háben argentum ab hómine? BA.
Rogitas quód uides?

SI. Heús, memento ergó dimídium míhi istinc de
praedá dare:

Cómmune istuc esse oportet. BA. Quín malum, id
totúm tuum. 1165

HA. Quám mox mí operam dás? BA. Tibi do equidem.
quíd nunc míhi's auctór, Simo?

SI. Éxploratorem hunc faciamus lúdos suppositícium,
Ádeo donicum ípsus sese lúdos fieri sénserit.

BA. Séquere. quid ais? némpé tu illius séruos es?
HA. Planíssume.

BA. Quánti te emit? HA. Súarum in pugna uírium
uictória: 1170

Nám ego eram domi ínpérator súmmus in patriá mea.

BA. Án etiam ille umquam épugnauit cárcerem pa-
triám tuam?

HA. Cóntumeliám sí dicis, aúdiēs. BA. Quotumó die
Éx Sícione huc péruenisti? HA. Áltero ad merí-
diem.

SI. [Éúge,] strenué mehercle isti. quámuis pernix híc
homost. 1175

BA. Vbi suram aspiciás, scias posse eum gérere cras-
sas cónpedis.

Quíd ais? tune etiám cubitare sólitu's in cunís puer?

SI. Scilicet. BA. Etiámne facere sólitus es, scin quíd
loquar?

SI. Scilicet solitum ésse. HA. Sanine éstis? BA.
Quíd hoc quod té rogo?

Nóctu in uigiliám quando ibat miles, quom tu ibás se-
mul, 1180

• Cónueniebatne in uaginam túam machaera mílitis?

HA. Í in malam crucém. BA. Licebit tibi [quidem]
hodie témperi.

HA. Quín tu emittis mshi mulierem aut réddis argen-
túm? BA. Mane.

HA. Quíd maneam? BA. Chlamudem hánc conmemo-
res quánti conductást. HA. Quíd est?

SI. Quíd meret machaéra? HA. Elleborum hisce hó-
minibus opus ést. BA. Eho.

HA. Mítte. BA. Quíd mercédis petasus hódie domino
démeret? 1186

HA. Quoí domino? SI. Quíd sócci * * * * *

* * * * ? HA. Quíd sómniatis? méa quidem
haec habeo ómnia,

Méo peculio émpta. BA. Nempe quod fémina summa
sústinent?

HA. Vñcti hi sunt senés: fricari sése ex antiquó uo-
lunt. 1190

BA. Réspóndé opsecro hércle hoc uero sério quod té
rogo:

Quíd meres? quantíllo argenti té conduxit Pseudulus?

HA. Quí istic Pseudulúst? BA. Praeceptor túus, qui
hanc [sucophántiam]

Dócuít te, ut fallácilis hinc múlíerem a me abdú-
ceres.

HA. Quém tu Pseudulúm, quas tu mi praédicas fallá-
cias? 1195

Quem égo hominem nullí coloris nóui. BA. Non tu
istínc abis?

Níhil est hodie hic súcophantis quaéstus. proin tu = Su
Pseudulo

Núnties abdúxisse alium praédam, qui occurrit prior
Hárpax. HA. Is quidem édepol Hárpax égo sum. BA.
Immo edepol ésse uis.

Púrus putus hic súcophantast. HA. Égo tibi argen-
túm dedi 1200

Ét dudum adueniéns extemplo súmbulum seruó tuo,
[Méi] eri imagine ópaignatam epístulam, hic ante
óstium.

BA. Měo tu epistulám dedisti séruo? quoi seruó?
HA. Suro.

BA. [Sátin] confidit néquam? nugas ést medítatus
[haú] male.

Édepol hominem uérberonem Pseudulúm, ut docté
dolum 1205

Cónmentust: tantúndem argenti, quántum miles dé-
hibuit,

Dédit huic atque hominem éxornauit, múlíerem qui
abdúceret.

* * * * *

Nám illam epistulam ípsus uerus Hárpax huc ad me
áttulit.

HA. Hárpax ego uotór: ego seruos súm Macedonís
mílitis. 1210

Égo nec sucophántiose quícquam ago nec málefice

Néque istum Pseudulúm mortalis qui sit noui néque
scio.

SI. Tú, nisi mirumst, léno, plane pérdidisti múlierem.

BA. Édepol ne istuc mágis magisque métuo, quom
uerba aúdio.

Míhi quoque edepol iám dudum ille Súrus cor per-
frigéfacit, 1215

Súmbulum qui [ab] hóc accepit. SI. Míra sunt [ni]
Pseudulust.

Ého tu, qua facié fuit dudum quói dedisti súmbulum ?

HA. Rúfus quidam, uéntriosus, crássis suris, súbniger,
Máгно capite, acútis oculis, óre rubicundo, ad mo-
dum

Mágnis pedibus. BA. Pérdidisti, póstquam dixisti
pedes. 1220

Pseudulus fuit ípsus. actumst dé me. iam moriór,
Simo.

HA. Hércle hau te sinám moriri, nísi mi argentum
rédditur,

Víginti minae. SI. Átque etiám mihi áliae uiginti
minae.

BA. Aúferetur quód promissi pér iocum a me praé-
mium ?

SI. De ínprobis uíris auferri praémium et praedám
decet. 1225

BA. Sátem Pseudulúm mihi dedas. SI. Pseudulum
ego dedám tibi ?

Quíd deliquit ? díxine ab eo tibi ut caneres céntiens ?

BA. Pérdidit me. SI. At mé uiginti módicis multauit
minis.

BA. Quíd nunc faciam ? HA. Sí mi argentum déderis,
te suspéndito.

BA. Dī te perdant. séquere ergo hac sis me ad forum
ut soluam. HA. Sequor. 1230

SI. Quid ego? BA. Peregrinós apsoluam: crās agam
cum ciuibus.

Pseudulus mihi centuriata capitis habuit comitia,
Hodie qui illum ad me adlegauit, mulierem qui ab-
duceret.

Séquere tu. nunc ne expectetis, dum hac domum re-
deam uia:

Ita res gestast: angiporta haec certumst consecrari.

HA. Si graderere tantum [quantum] loquere, iam esses
ad forum. 1236

BA. Certumst mi hunc emortualem facere ex natali
die.

SI. Bene ego illum tetigi, bene autem seruos inimi-
cum suum.

Nunc mihi certumst alio pacto Pseudulo insidiās dare,
Quam in aliis comoediis fit, ubi cum stimulis aut
flagris 1240

Insidiantur. ego iam inultus promam uiginti minas
Quas promissi, si effecisset: ob uiam ei ultro deferam.
Nimis illie mortalis doctast, nimis uorsutus, nimis
malus.

Superauit dolum Troianum atque Vlixem Pseudulus.
Nunc ibo intro, argentum promam, Pseudulo insidiās
dabo. 1245

P S E V D V L V S.

Quid hoc? sicine hoc fit? pedes, statin an non?
An id uoltis ut me hinc iacentem aliquis tollat?

Nam hércle si cécido, flágitium uóstrum erit.

Pérgitin pérgere? ah, séruindúm mihist.

Magnum hoc uitium uinost: 1250

Pedés captat primum, luctátor dolósust.

Profécto edepol égo nunc probe ábeo madúlsa:

Ita uictu excuráto, ita múnđitiis dígns

Itaque in loco festíuo sumus féstíue accépti.

Quid opúst me multás agere ambáges? 1255

Hoc ést homini quam ób rem amet uítam:

Hic ómnes uoluptátes, omnés uenustatés sunt.

Deís proxumam ésse arbitrór [suauitátem]:

Vbi amans complexúst amantem, úbi labra ad labélla ad-
iungit,

Álter ubi alterúm bilingui mánufesto inter sé praehen-
dunt, 1260

Vbi mamma mammicula opprimitur aut si lubet corpóra
conduplicant,

Manú candidá cantharúm [tum] dulcíferum

Propínare amíciissumám [tibi tuam] amícam,

Neque ibi álium alii esse ódio nec sérmonibús mo-
rologís utiér:

Vnguénta atque odóres, lemníscos, coróllas 1265

Darí dapsilís: neque etiám parce prómi uictúm ce-
terúm.

[Nunc] néquis rogét me:

Hoc égo modo atque erús minor hunc diem prothume
súmpsimus.

Postquam ópus meum ut uolui fugatis pépētraui omne-
hóstibus,

Illós ad cubántis potántis amántis cum scórtis reliquí

Et mēum scortum fbidém cordi atque ánimo opse-
quéntis. 1271

Set póstquam exurréxi, med órant ut sáltem.

Ad hunc me modum illi intulí satis facéte :

Enim éx discipliná, quippe ego qui lónica probe perdídici.

Sic pálliolatim amíctus hac incéssi ludibúndus. 1275

Plaudúnt partim: [illi] inclamítant me ut reuórtar.

Occépi hoc modó denuó uolui: amícae dabám me,
ut me amáret:

Circumuortór, cado: nénia ludo íd fuit.

Ítaque dum enitór, prox, iam paene ínquinaui pállium.

Nímiae tum uoluptáti edepol fui. dátur ob cassum
cántharus. 1280

Connúto ilicó pallium, illut posúi:

Inde húc exíi, crapulám dum amouérem.

Núnc ad erum meúm malorem uénio foedus cónmemo-
ratum.

Áperite, aperite. heús, Simoni adéssse me quis núntiate.

SIMO. PSEVDVLVS.

SI. Vóx uiri péssumi me éxciet foras. 1285

Sét quid hoc? quó modo? quid ita uideo ego?

PS. Cúm coroná ébrium Pseúdulum tuum.

SI. Líbere herele hóc quidem. sét uide statum:

Núm mea grátia pértimescít magis?

Cógito saéuiter blánditerne ádloquar. 1290

Sét illi me hoc uím uotat fácere nunc [íam]

Quód fero: síqua in hoc spés sitast mihi.

PS. Vír malus uiro óptumo ob uíam ít.

SI. Dí te ament, Pseúdule. fú, malam i in crucem.

PS. Quor égo nam affliger? SI. Quid, malum, tu in
ós mi inructas ébrius? 1295

PS. Molliter sústine mé: caue né cadam.

Nón uides méd uti mádide madeám?

SI. Quae istaec audáciast, té sic intérditus 1298

Cúm corolla ébrium incédere? PS. Ita lubet.

SI. Quid, lubet? périgin ructáre in os mihi?

PS. Suavis ructús mihist: síc sine: i modo.

SI. Crédo equidem potis ésse te, scelus,

Mássici móntis ubérrumos quáttuor

Frúctus exbíbere in una hóra. PS. 'Hiberna' ád-
dito.

SI. Hau mále mones. set díc tamen, 1305

Vnde onustám celocem ágere te praédicem?

PS. Cúm tuo filio pérpotauí modo.

Múlier hoc facit: túo cum filio

Líbera adcubat. SI. Péssumu's homo.

PS. Sét, Simo, ut probe táctus Balliost: 1310

Quae tibi díxi ut ecfécta reddidi?

SI. Ómnia ut quícque egisti órđine [ego] scio.

PS. Quid érgo dubitas dáre mi argentum? SI. Iús petis,
fateór: tene.

PS. Át negabás daturum ésse te mihi:

Tamén das? SI. Derídes? quid? hóc, Pseudule,
aúfersne 1315

Aps túo ero? PS. Lubéntissumó corde atque ánimo.

SI. Non aúdes quaeso aliquám partem mihi grátiam fa-
cere huius árgenti?

PS. Non. mé díces audám ésse hominem: nam hinc
númquam eris nammo díuitior.

SI. Hem, [hérele] hoc ego númquám ratus sum fore mihi,
tibi uti fierém supplex. 1319

PS. Onera hóc humerum atque me cónsequere hac. SI.

Egone isto me onerem? PS. Scio, ónerabis.

SI. Quid ego huíc hominí faciám? satin ultro argéntum
aufert et me inridet?

PS. Vae níctis: uorte ergó tergum.

SI. Heu heú, [iam] desine: dóleo. PS. Ni doléres
tu, ego dolérem:

Neque té mei tergi mísereret, si hoc nóñ hodie ecfe-
císsem.

SI. Erit úbi te ulciscar, si uiuo. PS. Quid mínitare?
habeo [dõmi] tergum. 1325

SI. Age sáne. PS. Igitur redi. SI. Quid redeam?

PS. Redi módo: non eris decéptus.

SI. Redeó. PS. Mecum i potátum. SI. Egone eam?

PS. Face quód iubeo: si is, dímidium

Aut plús etiam faxó feres hinc. SI. Eo: dúc me
quo úis. PS. Quid nunc?

Númquid irátus es aut mihi aut filio

Própter has rés, Simo? SI. Níl profecto. PS.

I [modo] hac. 1330

SI. Té sequor. quín uocas spéctatorés semul?

PS. Hércle me isti háu solent: néque ego ergo
istós uoco.

Vérum si uóltis adpláudere atque ádprobare

Húnc gregem et fábulam, in crástinum uós uoco.

METRA HVIVS FABVLÆ HÆC SVNT

- V. 1 ad 132 iambici senarii
- 133 ad 137 trochaici octonarii
  - 138 et 140 trochaici septenarii
  - 139 trochaicus dimeter catalecticus
  - 141 trochaica tripodica acatalecta
  - 142 ad 145 trochaici octonarii
  - 146 trochaicus septenarius
  - 147 ad 153 iambici octonarii
  - 154 ad 156 iambici septenarii
  - 157 et 158 iambici octonarii
  - 159 et 160 iambici septenarii
  - 161 ad 168 trochaici octonarii
  - 169 ad 171 iambici octonarii
  - 172 iambicus septenarius
  - 173 ad 181 trochaici octonarii
  - 182 trochaicus septenarius
  - 183 et 184 trochaici octonarii
  - 185 et 186 iambici octonarii
  - 187 iambicus dimeter catalecticus
  - 188 ad 193 iambici octonarii
  - 194 trochaicus octonarius
  - 195 et 196 trochaici septenarii
  - 197 et 198 trochaici octonarii
  - 199 et 200 trochaici septenarii
  - 201 203 206 trochaici octonarii
  - 202 204 205 trochaici septenarii
  - 208 iambicus octonarius
  - 209 et 210 trochaici octonarii
  - 211 ad 213 trochaici dimetri catalectici
  - 214 trochaicus septenarius
  - 215 trochaicus octonarius
  - 216 et 217 trochaici dimetri catalectici
  - 218 219 221 trochaici octonarii
  - 220 trochaicus septenarius
  - 222 et 224 trochaici dimetri catalectici
  - 223 et 225 trochaici octonarii

- V. 226 trochaicus septenarius
- 227 iambicus octonarius
  - 228 trochaicus octonarius
  - 229 trochaicus septenarius
  - 230 ad 242 anapaestici septenarii
  - 243 trochaicus octonarius
  - 244 ad 248 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 249 trochaicus octonarius.
  - 250 ad 254 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 255 trochaicus octonarius
  - 256 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 257 et 258 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 259 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 260 et 261 cretici tetrametri acatalecti
  - 262 creticus dimeter acatalectus
  - 263 et 264 iambici septenarii
  - 265 ad 393 trochaici septenarii
  - 394 ad 573 iambici senarii
  - 574 et 575 anapaestici octonarii
  - 576 et 578 trochaici septenarii
  - 577 et 579 trochaici dimetri catalectici
  - 580 et 583 anapaestici octonarii
  - 581 et 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 584 ad 586 trochaici septenarii
  - 587 et 588 anapaestici octonarii
  - 589 et 590 trochaici septenarii
  - 591 trochaicus dimeter acatalectus
  - 592 anapaesticus octonarius
  - 593 et 594 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 595 ad 598 anapaestici octonarii
  - 599 anapaesticus dimeter catalecticus
  - 600 ad 603 anapaestici septenarii
  - 604 ad 766 trochaici septenarii
  - 767 ad 904 iambici senarii
  - 905 ad 913 trochaici octonarii
  - 914 trochaicus septenarius
  - 915 iambicus septenarius

- V. 916 ad 918 iambici dimetri catalectici
- 919 iambicus octonarius
  - 920 et 921 cretici tetrametri acatalecti
  - 922 creticus dimeter acatalectus
  - 923 et 924 iambici octonarii
  - 925 trochaicus septenarius
  - 926 ad 930 cretici tetrametri acatalecti
  - 931 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 932 ad 935 cretici tetrametri acatalecti
  - 936 ad 938 trochaici septenarii
  - 939 ad 949 anapaestici septenarii
  - 950 iambicus septenarius
  - 951 iambicus octonarius
  - 952 ad 997 trochaici septenarii
  - 998 ad 1102 iambici senarii
  - 1103 et 1104 trochaici octonarii
  - 1105 ad 1107 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1108 bacchiacus tetrameter catalecticus
  - 1109 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 1110 et 1111 trochaici septenarii
  - 1112 compositus ex cretico dimetro acatalecto et trochaica tripodia catalectica
  - 1113 trochaicus septenarius
  - 1114 bacchiacus tetrameter catalecticus
  - 1115 ad 1118 cretici tetrametri acatalecti
  - 1119 et 1120 trochaici octonarii
  - 1121 creticus dimeter acatalectus
  - 1122 ad 1124 trochaici septenarii
  - 1125 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1126 creticus tetrameter acatalectus
  - 1127 ut v. 1112
  - 1128 et 1129 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1130 ad 1133 trochaici septenarii
  - 1134 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1135 ut v. 1112
  - 1136 trochaica tripodia catalectica
  - 1137 ad 1245 trochaici septenarii

- V. 1246 et 1247 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 1248 et 1249 cretici tetrametri acatalecti
  - 1250 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 1251 ad 1254 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1255 et 1256 bacchiaci trimetri acatalecti
  - 1257 et 1258 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1259 ad 1261 trochaici octonarii
  - 1262 et 1263 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1264 et 1266 bacchiaci hexametri catalectici
  - 1265 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1267 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 1268 et 1269 iambici octonarii
  - 1270 bacchiacus hexameter acatalectus
  - 1271 ad 1273 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1274 et 1275 iambici septenarii
  - 1276 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1277 bacchiacus hexameter acatalectus
  - 1278 creticus tetrameter acatalectus
  - 1279 et 1280 trochaici septenarii
  - 1281 et 1282 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1283 et 1284 trochaici octonarii
  - 1285 ad 1288 ut v. 1112
  - 1289 et 1290 cretici tetrametri acatalecti
  - 1291 et 1292 ut v. 1112
  - 1293 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
(cum hiatu in diaeresi)
  - 1294 ut v. 1112
  - 1295 iambicus octonarius
  - 1296 et 1298 cretici tetrametri acatalecti
  - 1297 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
  - 1299 ad 1301 ut v. 1112
  - 1302 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 1303 et 1304 cretici tetrametri acatalecti
  - 1305 iambicus dimeter acatalectus
  - 1306 et 1307 cretici tetrametri acatalecti
  - 1308 ad 1310 compositi ex binis trochaicis tripodiis catalecticis

V. 1311 et 1312 ut v. 1112

- 1313 iambicus octonarius
  - 1314 ut v. 1112
  - 1315 et 1316 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1317 ad 1321 anapaestici octonarii
  - 1322 anapaesticus quaternarius
  - 1323 iambicus septenarius
  - 1324 1326 1328 anapaestici septenarii
  - 1325 et 1327 anapaestici octonarii
  - 1329 ad 1334 cretici tetrametri acatalecti.
-

T. MACCI PLAVTI

S T I C H V S.

**GRAECA · [PHIL]ADELPHOE · MENANDRV · ACTA
LVDIS · PLEBEIS · CN · BAEPIO · L · TERENTIO · AED · PL ·
[EGIT] · C · PVBLILIVS · POLLIO · [MODVLATVS · EST]
MARCIPOR · OPPII · TIBIIS · SARRANIS · TOTAM
P · SVLPICIO · C · AVRELIO · COS ·**

ARGVMENTVM.

Senéx castigat filias, quod eaé uiros
 Tam péseuerent péregrinantis paúperes
 Ita sústinere frátres neque relínquere:
 Contraque uerbis délenitur cómmotis,
 Habére ut sineret quós semel nactaé forent.
 Viri reueniunt ópibus aucti tráns mare:
 Suam quisque retinet, ac Sticho ludús datur.

PERSONAE.

PHILVMENA [PANEGYRIS]	}	SORORES
PAMPHILA [PINACIVM]		
ANTIPHO SENEX		
GELASIMVS PARASITVS		
CROCOTIVM ANCILLA		
PINACIVM PVER		
* * * [EPIGNOMVS]	}	FRATRES
PAMPHILVS [PAMPHILIPPVS]		
STICHVS	}	SERVI
SAGARINVS		
STEPHANIVM ANCILLA		
TIBICEN.		

---

* * * Huius personae nomen EPIGNOMVM verum non fuisse, sed ex altera damum recensione huius fabulae post Plautinam aetatem facta sicut PANEGYRIN PINACIVM PAMPHILIPPVM nomina profectum esse evincunt numeri eorum in quibus legitur versuum tantum non omnium, qui nomen requirant a vocali incipiens et mensuram paebnis secundi exaequans, velut *Epistrophus Abroñichus Aristratus Onesimus* et quae sunt eius generis similia.

A C T V S I.

PHILUMENA. PAMPHILA.

PH. Crédo ego miserám fuisse Pénélopam, sorór, suo
ex animo,

Quaé tam diu uiró suo uidua cáruit: nam nos éius ani-
mum

De nóstris factis nóscimus, quarum hínc uiri apsunt,
Quorúm quidem nos negótiis apséntum, ita ut aequomst,
Sollicitae noctis ét dies, sorór, sumus semper. 5

PA. Nostrum ófficium aequomst fácere nos: neque id
magis facimus

Quam nós monet pietás. PH. Set híc, sorór, adside:
Volo técum loquí de ré uiri. PA. Saluaéne amabo?

PH. Speró quidem et uoló. set hoc,
Sorór, crucior patrém tuum 10
Meumque ádeo, qui unus únice
Ciusbus ex omnibús probus
Perhibétur, eum nunc inprobi
Viri ófficio uti; quí uiris
Tantás apsentibús facit 15
Nostris inmerito iniúrias
Nosque áb eis uolt abducere.

Haec rés uitae me, söror, saturant,
Haec míhi diuidiae et sénio sunt.

PA. Ne lácruma, soror, neu túo id animo 20
Face quód tibi pater faceré minatur.

Spes ést eum melius fácturum.

Noui égo illum: ioculo istaéc dicit:

Neque ille [haú] sibi mereat Pérsarum

Montís qui esse aurei pérhibentur,

25

Vt istúc faciat quod tú metuls.

Tam sí faciat, minume írasci

Decet: néque id inmerito euéniet.

Nam uiri nostri domo ut ábierunt,

Hic tértiust annus. PH. Ita út memoras:

30

Quom ipsi interea uiuánt, ualeant,

Vbi sint, quid agent, ecqui indigeant,

-Neque párticipant nos néque redeunt.

PA. An id doles, sorór, quia

Illí suum officium nón colunt,

35

Quom tú tuum facis? PH. Íta pol.

PA. Tace sis: caue sis audíam ego istuc

Posthác ex te. PH. Nam quid iam?

PA. Quia pól meo animo omnis sápiéntis

Suum officium aequomst colere ét facere.

40

Quam ob rem égo te hoc, soror, tam etsí's maior,

Moneo út tuum memineris ófficium:

Et sí illi improbí sint atque áliter nos fáciant

Quam aequóm sit, tam pól [noxiaé] nequid mágis sit,

Omníbus obnixé opibús nostrum

45

[Nos] ófficium meminisse decet.

PH. Placet: táceo. PA. At memineris fácto.

[PH. Nolo égo, soror, me crédi esse inmemorém uiri:

Neque ille éos honores mñhi quos habuit pérdidit.

Nam mñhi pol grata accéptaque huius benignitas.

50

Et mé quidem haec condítio nunc non paénitet

Nequést quor. studeam has núptias mutárier.

Verúm postremo in pátris potestatést situm:

Faciúndumst nobis quód parentes íperant.

PA. Scio átque in cogitádo maerore aúgeor: 55

Nam própe modum iam osténdit suam senténtiam.

PH. Igitúr quaeramus nobis quid facto úsus sit.]

ANTIPHUS. PHILUMENA. PAMPHILA.

(CROCOTIVM.)

AN. Quí manet ut moneátur semper sérvos homo offi-
cium suum.

Néc uoluntate id fácere meminit, sérvos is habitu háu
præbost.

Vós meministis quótkalendis pétere demensúm cibum:
Quí minus meministis quod opus fácto facere in aédi-
bus? 61

Iám quidem in suo quicquē loco nisi erit mibi situm su-
pelléctilis,

Quom égo reuortar, uós monumentis cónmonefaciam bú-
bulis.

Nón homines habitáre mecum mibi uidentur, sét sues.
Fácite sultis nítidæ ut aedes mææ sint, quom redeám
domum. 65

Iam égo domi adero: ad mæam maiorem filiam inuissó
domum.

Siquis quaeret me, inde uocatote aliqui: aut iam egomet
híc ero.

PH. Quid agimus, soror, si óffirmabit páter aduorsum
nós? PA. Pati

Nós oportet quód ille faciat, quótus potestas plús potest.
Éxorando, haut áduorsando sémundam operam cénseo.

Grátiam si [páce] petimus, spéro ab eo inpetrássere. 71

Aduorsari sine dedecore et scelere summo hau pótsumus:

Néque ego id sum factúra neque tu ut fácias consiliúm dabo,

Vérum ut exorémus. noui ego nóstros: exorábiliat.

AN. Principium ego quo pácto cum illis óccupiam, id ratiócinor: 75

Vtrum ego perplexím lacessam orátione ad hunc modum, Quasi numquam quicquam ádeo adsimulem, an quasi quid inaudíuerim

Eas in se meruisse culpam: pótius temptem leniter An minacítér. scio litis fóre: ego meas noui óptume.

Sí manere hic sese malint pótius quam alio núbere, 80

Fáciant: quid mihi ópust decurso aetátis spatío cúm meis

Gérere bellum, quóm nil quam ob rem id fáciam meruisse árbitror?

Mínime: nolo túrbas. set hoc mihi óptimum factu árbitror:

[Sic faciam: adsimulabo quasi quam culpam in sese admiserint.]

Pérplexabilitér earum hodie pérpauefaciam péctora: 85

Póst id igitur deínde ut animus méus est, id faciám palam.

Múlta scio faciánda uerba: ibo íntro. set apertást foris.

PH. Certo enim mihi patérnae uocis sónitus auris accidit.

PA. Is est ecastor: férre aduorsum homini óccupemus áúsculam.

PH. Sáue, mi pater. AN. Ét nos ambae. Ílico agite apscédite. 90

PH. Áúsculum. AN. Sat est áúsculi mi uóstri. PH.

Qui, amabó, pater?

AN. Quia ita meae animae salura euénit. PA. Adside
hic, pater.

AN. Nón sedeo istic: uós sedete: ego sédero in sup-
séllo.

PA. Máne puluinum. AN. Béne procuras mihi: sat sic
fultúmist mihi.

PA. Síne, pater. AN. Quid opúst? PA. Opust. AN. Mo-
rem tibi geram. atque hoc ést satis.

PA. Númquam enim nimis curáre possunt suum paren-
tem filiae. 96

Quem aequiust potiorem habere quám te? postidea,
pater,

Viros nostros, quibus tá nos uoluisti ésse matres fami-
lias?

AN. Bónas ut aequomst fácere facitis, quóm tamen ap-
sentis uiros

Pröinde habetis quási praesentes sint. PA. Pudicitiast,
pater, 100

Éos nos magnificáre qui nos sócias sumpserúnt sibi.

AN. Númquis hic est aliénus nostris dictis auceps aú-
ribus?

PH. Núllust praeter nósque teque. AN. Vóstrum ani-
mum adhiberí uolo.

Nám ego ad uos nunc inperitus xérum et morum mülle-
rum

Discípulus uenio ad magistras: quibus matronas móri-
bus, 105

Quae óptumae sunt ésse oportet, id utraque ut dicát mihi.

PA. Quid istuc est quod huc exquaesitum múlIERUM mo-
rés uenis?

AN. Pól ego uxorem quaéro, postquam uóstra mater
mórtuast.

PA. Facile inuenies et pelorem et pelus moratam, pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies neque sol
uidet. 110

AN. At ego ex te exquaero atque ex istac tua sorore.

PA. Edepol, pater,

Scio ut oportet esse: si sint ita ut ego aequom censeo.

AN. Volo scire ergo ut aequom censes. PA. Vt, per
urbem quom ambulent,

Omnes os opturent, nequis merito male dicat sibi.

AN. Dic uicissim nunc iam tu. PH. Quid uis tibi dicam,
pater? 115

AN. Vbi facillumé spectatur mulier quae ingeniosat bono?

PH. Quoi male faciundat potestas, quom ne id faciat
temperat.

AN. Hui male istuc. age tu [dice]: utrast conditio pen-
sior,

Virginemne an uiduam habere? PA. Quanta meast sa-
piéntia,

Ex malis multis malum quod minumumast, id minumést
malum. 120

Qui pote mulierés uitare, is uitet: ut cotidie

Prídie caueat ne faciat quod pigeat postrídie.

AN. Quae tibi mulier uidetur multo sapientissima?

PH. Quae tamen, quom res secundae sunt, se poterit
noscere:

Et illa quae aequo animo patietur sibi esse peius quam
fuit. 125

AN. Edepol uos lepidé temptauí uostrumque ingenium
ingeni.

Sét hoc est quod ad uos uenio quodque esse ambas con-
uentas uolo:

Ita mi auctores sunt amici, ut uos hinc abducám domum.

PA. At enim nos quarum res agitur aliter auctores
sumus.

Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit 130

Aut nunc non aequomst abduci, pater, illis apsentibus.

AN. Vosne ego patiar cum mendicis nuptas me uiuo
uiris?

PA. Placet ille meus mihi mendicis: sius rex reginae
placet.

Idem animust in paupertate qui olim in diuitiis fuit.

AN. Vos latrones et mendicos homines magni pen-
ditis? 135

PH. Non tu me argento dedisti opinor nuptum, set uiro.

AN. Quid illos expectatis qui abhinc iam abierunt trien-
nium?

Quin uos capitis conditionem ex pessuma primariam?

PA. Stultitias, pater, uenatum ducere inuitas canes.

Hostis est uxor inuita quae ad uirum nuptum datur. 140

AN. Certumnest neutram uostrarum persequi imperium
patris?

PH. Persequimur: nam quo dedisti nuptum abire no-
lumus.

AN. Bene ualete: ibo atque amicis uostra consilia elo-
quar.

PA. Probiores, credo, arbitrabunt, si probis narraueris.

AN. Curate igitur familiarem rem ut potestis optume.

PH. Nunc places quom recte monstas: nunc tibi auscul-
tābimus. 146

Nunc, soror, abeantis intro. PA. Immo interuissam
domum.

Si ab uiro tibi forte ueniet nuntius, facito ut sciam.

PH. Neque ego te celabo neque tu me celassis quod
scias.

Ého Crocotium, i, parasitum Gélasimum huc arcéssito :
Técum adduce. nám illum ecastor mittere ad portúm
uolo, 151

Siquae forte ex Ásia nauis héri eo aut hodie uenerit.

Nám dies totós aput portum séruos unus ádsidet :

Sét tamen uolo interuissi. própera atque actutúm redi.

A C T V S II.

GELASIMVS. CROCOTIVM.

GE. Famem égo fuisse súspicor matrém mihi: 155
 Nam póstquam natus súm, satur numquám fui.
 Neque quísqum melius réferet matri grátiam,
 Quam ego mátri refero mèae Fami inuitíssumus.
 Nam mé illa in aluo ménsis gestaúit decem:
 At égo illam in aluo gésto plus annós decem. 160
 Atque illa puerum mé gestaúit páruolum,
 Quo mínus laboris cépisse illam exístumo:
 Ego nóñ paússillulam ín utero gestó famem,
 Verum hércle multo máxumam et grauíssumam.
 Vterí dolores mi óriuntur cotídic: 165
 Set mátrém parere néqueo nec quid agám scio.
 [Ita] aúditauí saépe hoc uolgo dícier,
 Solére elephantum gráuidam perpetuós decem
 Esse ánnos: eius ex sémine haec certóst fames.
 [Nam iam complures annos utero haeret meo.] 170
 Nunc sí ridiculum hóminem quaerat quíspiam,
 Venális ego sum cum órnaméntis ómnibus:
 Inániméntis éxplementum quaérito.
 Gelásimo nomen mi índidit paruó pater,
 Quia iam á paússillo púero ridiculús fui. 175
 Proptér pauperiem hoc ádeo nomen répperi,
 Eo quía paupertas fécit ridiculús forem:
 Nam illa ártis ómnis pérdocet, ubi quem áttigit.

Per cāram annonam dīxit me natūm pater:
Propterea, credo, nūc adessurū scrius. 180

Set gēneri nostrō haec rēddītat benignitas:
Nullī negare sōleo, siquī essūm uocat.
Oratio una intērit hominū pēssume,
Atque optima hercle mēo animo et scītissima,
Qua ante ūtebantur: 'uēni illo ad cenam: sic face:
Promitte uero: nē grauare: est cōmodum?' 186

Volo inquam fieri: nōn amittam quīn eas.'
Nunc rēppererant iam ēi uerbo uicārium,
Nihilī quidē hercle uērbū id ac uilīssimūm:
'Vocēm te ad cenam, nīsi egomet cenēm foris.' 190

Ei hērcle uerbo lūmbos defractōs uelim,
+ Ni uere perlerit, si cenassit domi.
Haec uerba subigunt mē uti mores bārbaros
Discam atque ut faciam praēconis cōpēndūm
Itaque auctiōnem praēdicem, ipse ut uēnditem. 195
CR. Hic illēst parasitus quem arcessitū mīssa
sum:

Quae lōquitur auscultābo prius quam cōloquer.
GE. Set cūriosi sūnt hic complurēs mali,
Aliēnas qui res cūrant studiō māxumo,
Quibus īpsīs nullast rēs quam procurēt sua. 200
Ei quādo quem auctiōnem facturūm sciunt,
Adēunt, perquirunt quid siet causae filio:
Vxorin sit reddūda dos diuōrtio:
Aliēnum aes cogat an pararit praēdūm.
Eos omnis tam etia hercle hāūt indignos iūdico 205
Qui mūltum mīseri sāt laborent, nī moror.
Dicam auctiōnis causam, ut damno gaudeant:
Nam cūriosus nēmost quīn sit māleuolus.
Damna ēuenerunt māxima, [heu,] mīsero mīhi.

Ita mé mancupia míserum adfecerúnt male: 210

Potátiones plúrumae demórtuae:

Quot ádeo cenae quas defleui mórtuae,

Quot pótiones múlſi, quot ítem prándia,

Quae intéŕ continuom pérdidi triénnium.

Prae maéŕore adeo míser atque aegritúdiŕe 215

Consénui: paene súm fame demórtuos.

CR. Ridículus aequé núllust [quam híc] quando
éssurit.

GE. Nunc aúctionem fácere decretúmst mihí:

Forás neccessumst quídquid habeo uéndere.

Adéste sultis: praéda erit praeséntium. 220

Logós ridiculos uéndo. age licémini.

Quis céna poscit? écqui poscit prándio?

Hercúleo stabunt prándio, cená tibi.

Ehem, ádnuistin? némo meliorés dabit

[Nulli meliores esse parasito sinam] 225

Cauillátiones, ádsentatiúnculas

Ac péŕiuratiúnculas parasíticas.

Robíginosam strígilem, ampullam rúbídám

[Ad] úñctiones Graécas sudatórias

Vendó: † uelalias málacas crapulárias: 230

Parasítum inanem quó recondas réliquias.

Haec uéníuisse iám opus est quantúm potest:

Vt, décumam partem [sí] Hérculi pollúceam,

Éo máior * * * * *

CR. Ecástor auctiónem [non] magní preti. 235

Adhaésit homini ad ínfumum uentrém fames.

Adíbo ad hominem. GE. Quis haec est quae ad-
uorsúm uenit?

† Epígnomi ancilla haéc quidemst, Crocótium.

CR. Gelásime, salue. GE. Nón id est nomén mihí.

CR. Certó mecastor id fuit nomén tibi. 240

GE. Fuit disertim, uérum id ussu pérdidi:

Nunc Míccotrogus nómine e ueró uocor.

CR. Au, ríssi te hodie málum. GE. Quando aut
quo in loco?

CR. Hic, quom aúctionem praedicabas péssumam.

GE. Eho, 245

An audíuisti? CR. Té quidem digníssumam.

GE. Quo núnc is? CR. Ad te. GE. Quid uenis?

CR. Philúmena

Rogáre iussit témet opere máxumo,

Mecúm simitu ut íres ad sesé domum.

GE. Ego illuc mehercle uéro eo quantúm potis. 250

Iamne éxta cocta súnť? quot agnis fécerat?

CR. Illá quidem nullum sácrificauit. GE. Quó
modo?

Quid igitur me uolt? CR. Trítici modíós decem

Rogáre opinor. GE. Méne, ut ab sesé petam?

CR. Immó [tu] ut aps te mútuom nobís dvis. 255

GE. Negáto mihi esse néc quod dem [isti] mú-
tuom

Neque áliut quicquam nísi hoc quod habeo pállium.

Linguám quoque etiam uéndidi datáriam.

CR. Au,

Nullán tibi linguast? GE. Quae quidem dicát 'dabo'

Veterém relinqui: eccllam quae dicát 'cedo'. 261

CR. Malúm di tibi dent * * * * *

GE. Malúm quidem si nis, haec eadem dabít tibi.

CR. Quid núnc? itura's án non? GE. Abi sané
domum:

Iam illó uenturum dícito. propera átque abi. 265

Demíror quid illaec mé ad se arcessi iússerit,

Quae nūquam inuasit me ad se arcessi ante hūc
diem,

Postquā uir abiit eius. miror quid siet:

Nisi ut periculum fiat, uissam quid uelit.

Set ecce Pinacium eius puerum. hoc [sis] uide:

Satin ut facete [aeque] atque ex pictura astitit? 271

Ne iste edepol uinum poculo pausillulo

Saepe exanclauit submerum scitissime.

PINACIUM. GELASIMVS.

PI. Mercūrius, Iouis qui nūntius perhibetur, numquam
aequē patri

Suo nūntium lepidum attulit, quam ego nūc meae nun-
tiabo erae. 275

Itaque onustam pectus porto laetitia lubentiaque:

Nēque lubet nisi gloriose quicquam proloqui pro-
fecto.

Amoenitatis omnium ueneram et uenustatum adfero,
Ripisque superat mi atque abundat pectus laetitia meum.
Nunc tibi potestas adipiscundis gloriā laudem decus:

Própera, Pinacium, pedes hortare, honesta dicta
factis, 281

Eraeque egenti subueni * * * *

Quae misera in expectatione + Epignomi aduentus uirist:
Proinde ut decet uirum amat suum [et] cupido expetit.

nunc, Pinacium,

Age ut placet, curre ut lubet: caue quemquam flocci
feceris: 285

Cubitis depulsa de uia, tranquillam concinna uiam.

Si rex opstabit ob uiam, regem ipsum prius peruortito.

GE. Quidnam dicam Pinacium tam libandum curre-
rere?

Harundinem fert sportulamque et hamulum piscarium.

PI. Set tandem opinor aequumst eram mihi esse sup-
plicem atque [eam] 290

Oratores mittere ad me donaque ex auro et quadrigas,

Qui uchar: nam pedibus ire non queo. ergo iam re-
uortar:

Ad me adiri et supplicari mihi egomet aequum censeo.

An uero nugas censeas nihilne esse ego quod nunc scio?

Tantum a portu adportum boni, tam gaudium grande ad-
fero: 295

Vix ipsa domina hoc, si sciat, exoptare ab diis audeat.

Nunc ultro hoc deportem? haui placet neque id uiri of-
ficiū arbitror.

Sic hoc uidetur mihi magis meo conuenire huic nuntio:

Aduersum ueniat, opsecret se ut nuntio hoc impertiam.

Secundas fortunas decent [fastidia et] superbiae. 300

Set tandem quomodo recogito, qui potis est scire haec scire
me?

Non enim possum quin reuortar, quin loquar, quin
edissertem

Erantque ex maerore eximam, bene facta maiorum
meum

Exaugeam atque illam augeam insperato opportunum
bono.

Contundam facta Talithibi contemnamque omnis nun-
tios: 305

Semulque cursuram meditabor ad ludos Olympios.

Set spatium hoc oppidum breuius curriculo: quam me
paenitet.

Quid hoc? occlusam ianuam uideo: ibo et pultabo foris.

Aperíte atque adpropérate, fores facite ut pateant: remouéte moram.

Nimis haec res sine curâ geritur: uide quâm dudum hic asto ét pulto. 310

Somnône operam datis? experiar fores ân cubiti ac pedes plûs ualeant.

Nimis uellem hae fores erum fugissent, ea causâ ut haberent mâlum magnum.

Defessus sum pultâdo.

Hoc póstremum esto uóbis.

GE. Ibo átque hunc compellâbo. 315

Saluós sis. PI. Et tu salue.

GE. Iam tú piscator factu's?

PI. Quam pridem non edisti?

GE. Vnde is? quid fers? quid festinas?

PI. Tua quód nil refert, né cures. 320

GE. Quid istic inest? PI. Quas tu edés colubras.

GE. Quid tam iracundu's? PI. Si in te

Pudor adsit, non me appelles.

GE. Possúm scire ex te uerum?

PI. Potis: hódie non cenâbis. 325

PHILUMENA. GELASIMVS. PINACIVM.

PH. Quisnam ópsecro has frangit foris? tunc haec facis? tun mi hostis uenis?

GE. Salue: tuo arcessitu huc uenio. PH. Ean grátia foris ecfringis?

GE. Tûos inclama, tûi delinquent: égo quid me uellés uissebam.

Nâm me quidem miserébat harum. PI. Érgo auxilium própere latumst.

PH. Quisnam loquitur hic tam prope nos? GE. Pí-
nacíum. PH. Vbi is est? PI. Réspice

Ad me et relínque egentem párasitum, Philúmena. 331

PH. Pínacium. PI. Istuc indiderunt nómen maiorés mihi.

PH. Quid agis? PI. Quid agam rógitas? PH. Quid ní-
rógitem? PI. Quid mecúmast tibi?

PH. Mín fastidis, própudiose? elóquere propere,
Pínacium.

PI. Iábe me omittere igitur hos qui rétinent. PH. Qui
retinént? PI. Rogas? 335

Ómnia membra lássitudo mihi tenet. PH. Linguám
quidem

Sát scio tibi nóñ tenere. PI. Ita céleri curriculó fui
Própere a portu honóris caussa tui. PH. Écquid ad-
portás boni?

PI. Nímio adporto múlto tanto plús quam speras. PH.
Sálua sum.

PI. Át ego perli, quói medullam lássitudo pérbibit. 340

GE. Quid ego, quói miseró medullam uéntris percepít
fames?

PH. Écquem conuenísti? PI. Multos. PH. Át uirum
cequem? PI. Plúrumos:

Vérum ex multis néquiores nállum quam hic est.
PH. Quó modo?

GE. Iám dudum ego istunc [aégre] patior dícere
iniusté mihi.

Præterhac si me inritássis. PI. Édepol essuriés
male. 345

GE. Ánimum inducam ut [né] istuc uerum te elocutum
esse árbitrer.

PI. Mánditias uolo fieri: ecferite huc scópas semulque
harúndinem,

Vt operam omnem araneorum pérdam et texturam
inprobam

Dẽiciamque eorum omnis telas. GE. Miseri algebant
pœstea.

PI. Quid? illos itidemne esse censes quasi te cum ueste
única? 350

Cápe illas scopas. GE. Cápiam. PI. Hoc egomet, tú
hoc conuorre. GE. Ecfcécero.

PI. Ecquis huc ecfert nássiternam cúm aqua? GE.
Sine suffragio

Pópuli tamen aedilitatem hic quidem gerit. PI. Age
tu ócius

Térge humum, conspérge ante aedis. GE. Fáciam.
 PI. Factum opórtuit.

Ego hinc araneás de foribus dẽiciam et de páriete. 355
 GE. Édepol rem negótiosam. PH. Quid sit nil etiám
sclo:

Nisi forte hospités uenturi súnt. PI. [Vos] lectos
stérnite.

GE. Príncipium placét de lectis. PI. Álli ligna caé-
dite:

Álli piscis dépurgate, quós piscator áttulit:

Pérnam et glandium [álii] dẽicite. GE. Hérele homo
hic nimiúm sapit. 360

PH. Nón ecastor, út ego opinor, sátis eras morém
geris.

PI. Immo res omnis relictas hábeo prae quod tú nells.

PH. Túm tu igitur, qua caússa missus és ad portum,
id expedi.

PI. Dícam. postquam mé missisti ad pórtum cum luci
semul,

Cómmodum radiósus sese sól superabat ex mari. 365

Dúm percontor pórtitores, ésquae nauis uenerit
 Éx Asia, [ac] negát uenisse, cónspicatus sum interim
 Cércurum, quo ego mé maiorem nóm uidisse cénseo.
 In portum uentó secundo, uélo passo pέρuenit.

Álias alium pέρcontamur: 'quótiast nauis? quíd ue-
 hit?' 370

Interim + Epignomúm conspicio túum uirum et ser-
 uóm Stichum.

PH. Hém, quíd? + Epignomum élocutu's? GE. Túum
 uirum et ultám meam.

PI. Vénit, inquam. PH. Túne eum [ipsus] ípsum ui-
 distí? PI. Lubens.

GE. Hércle uero cápiam scopas átque hoc conuorrám
 lubens.

PI. Árgentique auríque aduexit nímiúm. GE. Nímis
 factúm bene. 375

PI. Lánam purpurámque multam. GE. Hém, qui
 uentrem uéstíam.

PI. Lécros eburatós, auratos. GE. Ádeubabo régie.

PI. Tám Babulonica pérístromata, conchúliata tapétia
 Áduexit. GE. Nímiúm bonae rei: hércle rem gestám
 bene.

PI. Póste, ut ocepi narrare, fidicínas tibicínas 380
Sámbucas aduérxit secum fóрма eximia. GE. Eúgepae.
 Quándo adbibero, adlúdiabo: túm sum ridiculíssu-
 mus.

PI. Póste unguenta múltigenerum múlta. GE. Non
 uendó logos:

lám [ego] non facio aúctionem: mi óptigit heréditas.
 Máleuoli perquísitores aúctionum périe rint. 385
 Hércules, decumam esse adauctam tibi quam noui grá-
 tulator.

[Spés] est tandem aliquándo inportunam éxigere ex
[uteró famem].

PI. Póste autem aduexit parasitos sécum . , GE. Hei,
períí miser.

PI. Ridiculisumós. GE. Reuorram hercle hóc quod
conuorri modo.

Vénales logí sunt illi quós negabam uéndere. 390

Ílicet: iam mēo malost quod máleuolentes gaúdeant.

Hércules, qui déus sis, sane díscessisti nón bene.

PH. Vídistin uirúm sororis Pámphilum? PI. Non.
PH. Nón adest?

PI. Ímmo uenisse eum simitu alébant illi: ego húc
citus

Praécucurri, ut núntiarem núntium exoptábilem. 395

PH. Í intro, Pinaciúm, iube famulos rém diuinam mi
ádparent.

Béne uale. GE. Vin áministrem? PH. Sát seruo-
rum habeó domi.

GE. Énimuero, Gelásime, opinor próuenisti fúttile,
Sí neque ille adést neque hic qui uénit quicquam sub-
uenit.

Íbo intro ad librós et discam dé dictis melióribus: 400
Nám ni illos hominés expello, ego óccidi planíssume.

A C T V S III.

† EPIGNOMVS. STICHVS.

EP. Quom béne re gesta sáluos conuórtór domum,
 Neptúno gratis hábeo et tempestátibus:
 Semúl Mercurio, quí me in mercimóniis
 Iuist lucrisque quádruplicauit rém meam. 405

Olím quos abiens ádfeci aegrimónia,
 Eos núnc laetantis áduentu faciám meo.
 Nam iam Ántiphonem cónueni adfiném meum
 Cumque èo reueni ex inimicitia in grátiam.

“ Vidéte quaeso quíd potest pecúnia.” 410

Quoníam redisse béne re gesta mé uidet
 Magnásque adportauísse diuitiás domum,
 Sine áduocatis íbidem in cercuro, in stega,
 In amicitiam atque in grátiam conuórtimus.
 Et is hódie aput me cénat et fráter meus. 415

Nam heri ámbo in uno pórtu fuimus: sét mea.
 Hodié solutast náuis aliquantó prius.

➤ Age abdúce hasce intro quas mecum adduxi, Stiche.

ST. Ere, sí ego taceam seú loquar, scio scíre te
 Quam múltas tecum misérias † mulcáuerim: 420
 Nunc húncc diem unum ex illis multis miseriis
 Volo mé eleutheria iam ágere aduenientém domum.

EP. Et iús et aequom póstulas: sumás, Stiche,
 Tibi húncc diem: te níl moror. abi quó lubet.
 Cadúm tibi ueteris uíni propinó. ST. Papae, 425

Ducam hódie amicam. EP. Vél decem, dum dé tuo.

ST. Quod hoc . . . ? EP. Quid . . . ?

ST. Ad cenam ibo . . . . .

Sic hoc placet . . . . .

EP. Vbi cénas hodie? ST. Sic hanc rationem ínstiti:

Amícam ego habeo Stéphanium hinc ex próxumo, 431

Tui frátris ancillam: éo condicam: súbulam

Ad cénam ad eius conséruiom Sagarínúm feram.

Eadémet amica ambóbus: ríualés sumus.

EP. Age abdúce has [nunc íam] íntro. hunc tibi
dedó diem. 435

ST. Me in cúlpa habeto, nísi próbe excrucíuero.

Iam hercle égo per hortum ad amícam transibó
meam,

Mi hanc óccupatum nóctem: eadem súbulam

Dabo ét iubebo ad Sagarínúm cenám eoquí.

Aut égomet ibo atque ópsonabo opsónium. 440

Sagarínu . . . . .

Seru . . . . . nam meae

Aduors . . . . . cum uerberibus . . .

Dar . ut . . . m uerberabundum adducam domum

Paráta hic faciám ut sint. [set] egomet mé mörör.

Atque íd ne uos mirémini, homines séruiolos 446

Potáre amare atque ad cenam condicere:

Lícet hóc Athenis nóbis. set quom cógíto,

Potíus quam inueniam inuídiam, est etiam hic óstium

Aliút posticum nóstrarum harunce aédium: 450

[Posticam partem magis utuntur aedium.]

Ea ibo ópsonatum atque eadem referam opsónium:

Per hértum atroque cónmeatus cóntinet. 452

Ite hác secúndum uóas. ne ego hunc laceró diem.

GELASIMVS. † EPIGNOMVS.

GE. Librós inspexi: tām confido quām potis
 Me meum óptenturum régem ridiculís legis. 455
 Nunc ínteruallo iámne a portu aduénérít,
 Vt eum áduenientem mēis dictis deléniam.

EP. Hic quidem Gelasimus ést parasitus qui uenit.

GE. Auspicio [hercle] hodie [ego] óptumo exiui
 foras.

Quom stréna [mi] opscacuáuit, spectatum hóc mihi st,
 Mustélla murem [ut] ápstulit praetér pedes. 461
 Nam ut illa uitam répperit hodié sibi,
 Itém me spero fácturam, augurium ác facit.
 † Epígnomas hic quidem st qui ástat: ibo atque ad-
 loquar.

[O] † Epígnome, ut ego nunc te conspició lubens:
 Vt praé laetitia lácrumae prosuliúnt mihi. 466
 Valuístine usque? EP. Sástentatum st sédulo.

GE. Propíno tibi salútem plenis faúcibus.

EP. Bene átque amice dícis. di dent quae uelís.

GE. * * * * * 470

EP. Cenem illi aput te? GE. Quóniam saluos ad-
 uenís.

EP. Locátast opera nunc quidem: tam grátíast.

GE. Promitte. EP. Certum st. GE. Sic face, inquam.

EP. Est certa res.

GE. Lubénte me hercle fácies. EP. Idem ego istúe
 scie:

Quando ússus ueniet, fiet. GE. Nunc ergo ússus
 est. 475

EP. Non édepol possum. GE. Quid grauare? cén-
 seas:

Nescio quid + uero hábeo in mundo. EP. Í modo:
Allúm conuiuam quaérito tibi in hunc diem.

GE. Quin tú promittis? EP. Nón grauer, si pós-
slem.

GE. Vnúm quidem hercle certe promittó tibi: 480
Lubéns accipiam certo, si promísseris.

EP. Valeás. GE. Certumnest? EP. Cértum: ce-
nabó domi.

GE. Sic quóniam nil procéssit, [igitur] ádiero
Apértiore mágis uia ac plané loquar.

Quandó quidem tute ad mé non uis promittere, 485
Vin ad te ad cenam uéniam? EP. Si possit, uelim:
Verum híc aput me cénant alieni nouem.

GE. Hau póstulo equidem in lécto med adcúmbere:
Scis tú med esse [unum] ími supsellí uirum.

EP. At ei óratores pópuli sunt, summi uiri: 490
Ambrácia ueniant híc legati púplice.

GE. Ergo óratores pópuli summatés uiri
Summi adcubent, ego infumatis infumus.

EP. Hant aéquomst te inter óratores accipi.

GE. Equidem hércle orator súm, set procedít pa-
rum. 495

EP. Cras dé reliquiis nós uolo. multúm uale.

GE. Perii hércle uero pláne, nihil opnóxie.

Vnó Gelasimo mínus est quam dudúm fuit.

Certúmst mustellae pósthac numquam crédere:

Nam incértiorem núllam noui béstiam. 500

Quaene éapse deciens in die mutát locum,

Eam aúspicaui ego in re capitali mea?

Certúmst amicos cónuocare, ut cónsulam

Qua lége nunc med éssurire opórteat.

A C T V S III.

ANTIPHO. PAMPHILVS. †EPIGNOMVS.

AN. Ita me di benè amént measque mihi seruassint filias,
 Vt mihi uolup est quia uos uideo, Pámphile, in patriám
 domum 506

Béne re gesta rédiisse ambos, témet et fratrem tuum.

PA. Sátis aps te accipiám, nisi uideam mihi te amicum
 esse, Ántipho:

Núnc, quia te mihi amicum experior ésse, credetúr tibi.

AN. Vócem ego te ad me ad cénam, frater túus ni dixis-
 sét mihi 510

Te áput se cenáturum esse hodie, quóm me ad se ad ce-
 nám uocat.

Ét magis par fuerát me uobis dare cenam adueniéntibus,
 Quám ad illum promitterem, nisi nóllem ei aduorsárier.

Núnc me gratiam óps te inire uérbis níl desídero:

Crás aput me eritis ét tu et ille cúm uostris uxóribus. 515

PA. Át aput me peréndie: nam ille héri me iam uocá-
 uerat

Ín hunc diem. set sátiue tecum páacificatus sum, Ántipho?

AN. Quándo ita rem gessístis, ut uos uélle amicosque
 áddecet,

Páx commercíumquest uobis mécum. hoc facito ut có-
 gites:

Vt quoique homini rés paratast, périnde amicis útitur:

[Sí res firmast, ítidem] firmi amíci sunt: si rés labat, 521

Itidem amici cónlabascunt. res amicos inuenit.

EP. Iám redeo. nimíast uoluptas, si diu afueris domo,
Dónum ubi redieris, si tibi nulla aegritudo animo ób
uiamst. 524

Nam ita me apseñte fámiiliarem rem úxor curauit meam:
Ómnium me exilem atque inanem fécit aegritúdinum.

Sét eccum fratrem Pámphilum [meum]: incédit cum so-
ceró suo.

PA. Quid agitur, [mi] + Epígnome? EP. Quid tu? quám
dudum in portám uenis?

PA. Haú longissumé. EP. Postilla iám istest tranquil-
lús tibi?

AN. Mágis quam mare quo ambo éstis uecti. EP. Fécis
ut alias res soles. 530

Hódiene exonerámus nauem, fráter? PA. Clementér uole:
Nós potiús onerémus nosmet uicissatim uoluptátibus.

Quám mox coctast céna? inpransus égo sum. EP. Abi
intro ad me ét laua.

PA. Dëos salutatum atque uxorem módo intro deuortór
domum.

[Haéc si ita ut uoló confexo, cóntinuo ad te tránseo.] 535

EP. Áput nos eccillám festinat cüm sorore uxór tua.

PA. Óptumest: iam istúc morai mínus erit. EP. Iam
ego áput te ero.

AN. Priusquam abis, praeséñte ted huic ápologum agere
unúm uolo.

EP. Máxime. AN. Fuit ólim, quasi [nunc] égo sum,
senex. ei filiae

Dúae erant, quasi nunc mēae sunt. eae erant dñobis
nuptae frátribus, 540

Quási nunc meae sunt uóbis. PA. Miror quo éuamurast
ápologus.

AN. Érat minori illi ádulescenti [quási nunc tibi] tibícina:
Péregre aduexerát, quasi nunc tu. sét ille erat caeléps
senex,

Quási ego nunc sum. PA. Pérge porro: praésens hic
quidemst ápologus.

AN. Dèinde senex ille illi dixit, quòius erat tibícina, 545
Quási ego nunc tibi dico . . PA. Ausculto atque ánimum
aduorto sédulo.

AN. 'Égo tibi meam fíliam bene quícum cubitarés dedi:
Núnc mihi reddi ego aéquom esse aps te quícum cubitem
cénseo.'

PA. Quis istuc dicit? an ille quasi tu? AN. Quási ego
nunc dicó tibi.

"Ímmo duas dabo" inquit ille aduléscens "una sí pa-
rumst: 550

Ét si duarum paénitebit" inquit "addentúr duae."

PA. Quis istuc, quaeso? an ille quasi ego? AN. Is ípse
quasi tu. [túm] senex

Ílle quasi ego 'sí uis' inquit 'quáttuor sané dato,
Dúm quidem hercle quód edint addas, mèum ne contrun-
cént cibum.'

PA. Vídelicet parcúm fuisse illúm senem, qui [fid] díxerit,
Quóm ille ílli qui póllicaretur èum cibum popóscerit. 556

AN. Vídelicet nequám fuisse illum ádulescentem, qui
ílleo,

Úbi ille poscit, dénegarit dáre se granum trítici.

Hércle qui aequom póstulabat sènex, quando quídem
fíliae -

[Quám] ille dederat dótem accípere [eum uóluit] pro
tibícina. 560

PA. Hércle ille quídem cértó aduléscens dócte uorsutús
fuit,

Qui seni illi concubinam dare dotatam noluit.

AN. Sēnex quidem uoluit, si posset, indipisci de cibo:

Quia nequit, qua lege licuit uelle dixit fieri.

“Fiat” ille inquit adulescens. ‘facis benigne’ inquit
senex. 565

‘Habeon rem pactam?’ inquit. “faciam ita” inquit “ut
fieri uoles.”

Sēt ego ibo intro et gratulabor uōstrum aduentum filiis.

Pōste ibo lautum in puelum: ibi fouēbo senectutēm
meam:

Pōste ubi lauero, otiosus uos opperiar adcubans.

PA. Grāphicum mortalem Antiphonem: ut apologum
fecit fabre. 570

Etiam nunc scelēatus sese dūcit pro adulescētulo.

Dābitur homini amica, noctu quae in lecto occentēt se-
nem:

Nāmq̃ue edepol aliūt quidem illi quid amica opus sit
nescio.

Sēt quid agit parasitus noster Gēlasimus? etiām ualet?

EP. Vidi edepol hominem haū perdudum. PA. Quid
agit? EP. Quod famēlicus.

PA. Quā uocasti hominem [ad te] ad cenam? EP. Né-
quid adueniens pēderem. 576

Atque eccum tibi lūpum in sermone: praesens essuriēns
adest.

PA. Lūdificemur hōminem. EP. Capti cōnaili memo-
rēm mones.

GELASIMVS. PAMPHILVS. †EPIGNOMVS.

GE. * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

Sét ita ut ocepi narrare uóbis: quom hic non ádfui,
 Cúm amicis delíberaui iám et cum cognatis meis. 580
 Íta mi auctores fñere, ut egomet me hódie iugularém
 fame.

Sét uideone ego Pámphilum cum frátre †Epígnomo?
 átque is est.

Ádgrediar hominem. [ó] sperate Pámphile, o [salús] mea,
 Ó mea uita, o méa uoluptas, sálue. saluom gaúdeo
 Péregre te in patriám redisse. sálue. PA. Salue, Gé-
 lasime. 585

GE. Válúistin bene? PA. Sústentaui sédulo. GE. Ede-
 pol gaúdeo.

Édepol ne ego núnc mihi modium mille esse argenti
 uelim.

EP. Quid eo tibi opust? GE. Húnc hercle ad cenam út
 uocem, te nón uocem.

EP. Áduorsum te fábulare. GE. Illút quidem ‘ambos
 út uocem’

... equidem s ..... ic ne uostrae uitassem
 dom. 590

N. me s ..... na ..... a. nihil est atque hoc
 scit. u.

EP. Édepol te uocém lubenter, sí superfiát locus.

GE. Quín tum stans opstrússero aliquid strénue. EP.
 Immo unum hóc potest..

GE. Quid? EP. Vbí conuiuae ábierint, tum ut uénias.
 GE. Euax, áttatae.

EP. Vasa lautum, nōn ad cenam dīco. GE. Di te pērdunt. 595

Quid ais, Pamphile? PA. Ad cenam [hodie] hercle illo promissi foras.

GE. Quid, foras? PA. Foras hercle uero. GE. Qui malum tibi lassó lubet

Fōris cenare? PA. Vtrūm tu censes? GE. Iūbe domi cenám coqui

Atque ad illum renūtiari. PA. Sólus cenabó domi?

GE. Nón enim solus: mé uocato. PA. At ille ne suscēseat, 600

Mēa qui caussa sūmptum fecit. GE. Fácile excussari potest.

Míhi modo auscultá: domi cenam iūbe coqui. EP. Non mé quidem

Fáciet auctore, hódie ut illum décipiat. GE. Non tu hīc abis?

Nisi me non perspicere censes quid agas. caue sis tū tibi:

Nam illic homo tuam heréditatem inhiat, esuriéns lupust. 605

Nón tu scis quamde afflictentur hómīnes noctu hic in uia?

PA. Tanto pluris qui defendant ire aduersum iússero.

EP. Nón it, quia tanto ópere suades né [ad me] bitat. GE. Iūbe domi

Míhi tibi que tūaeque uxori céleriter cenám coqui.

Si hercle faxis, nōn opinor díces deceptúm fore. 610

PA. Pér hanc tibi cenam incenato, Gélasime, esse hódie licet.

GE. Íbisne ad cenám foras? PA. Aput frátre[m] ceno in próxumo.

GE. Cértumneat? PA. Certum. GE. Édepol te hodie
lápide percussúm uellm.

PA. Nón metuo: per hórta trábó, nón prodibo in
púplicum.

EP. Quid ais, Gelasime? GE. Óratores tu áccipis: ha-
beás tibi. 615

EP. Túa pol refert. GE. Ēnínmuero si mēa refert, opera
útere:

Pósce. EP. Edepol tibi opínor etiám uní locum [esse]
cónspicor,

Úbi adcubes. PA. Sané faciundum cénseo. GE. O lux
óppidi.

EP. Si áрте poteris ádcubare. GE. Vél inter cuneos
férreos:

Tántillum loci úbi catellus cúbet, id satis erít mihí. 620

EP. Éxorabo aliquó modo: ueni. GE. Húcine? EP.
Immo in cárcerem.

Nám hic quidem geniúm meliorem túum non facies. éa-
mus, tu.

PA. Dēos salutabó modo: poste ad té continuo tránseo.

GE. Quid igitur? EP. Dixi équidem in cárcerem íres.
GE. Quín si iússeris,

Ēo quoque ibo. EP. Di ínmortales, hic quidem pol sum-
mam ín crucem 625

Céna aut prandió perducí pótis. GE. Ita ingeniúm
meumst:

Quícumuis depúgno multo fácilius quam cúm fame.

EP. Nóni ego: aput me sátis spectatast mihí iam tua ista
fácilitas

* * * * *

Dúm parasitus mihí atque fratri fūisti, rem confrégi-
mus. 630

Nūnc ego nolo mi ex Gelasimo fieri te Catagelasimum.

GE. Iāme abis tu? [abīť profecto.] nūnc consilio sāno
opust.

[Āmbo abierunt:] uīde, Gelasime, quīd capturu's cōnsili.

* * * * *

Ēgone? tu ne. mihine? tibi ne. uīden ut annonāst gra-
uis? 635

Vīden benignitātes hominum ut pēriere et prothūmiae?

Vīden rīdiculos nīhili fieri atque ipsos parasitārier?

Nūmquam edepol me uīuom quisquam in diem prospiciet
crástiaum:

Nām mihi iam intus pótione iūncea onerabó gulam

Néque ego hoc committam út me esse homīnes mórtuom
dicánt fame. 640

A C T V S V.

S T I C H V S.

More hóc fit atque stúlte mea senténtia,
 Si quem hóminem expectant òm solent prouissere:
 Illá qui caussa hercle ócius nihiló uenit.
 Idem égo nunc facio, qui prouisso Ságarinum:
 Qui nñhilo citius uéniet tamen hac grátia. 645
 Iam hercle égo decumbam sólus, si ille huc nón
 uenit.

Cadúm modo hinc a me húc cum uino tránsferam:
 Postídea adcumbam. quási nix tabescít dies.

SAGARINVS. STICHVS.

SA. Saluéte Athenae, quae nutrices Graéciae:
 Erilis patria, [sálue: ut] te uideó lubens. 650
 Set amíca mea et consérua quid agat Stéphanium,
 Curást ut uideam. nám Stícho mandáuera
 Salútem [ei] ut nuntiáret atque ei diceret
 Me hodié uenturum, ut cénam coqueret témperi.
 Set Stíchus est híc quidem. ST. Fécisti, ere, fa-
 cétias, 655
 Quom hoc dónauisti dóno tuum seruóm Stichum.
 Pro di inmortales, quót ego uoluptatis fero,
 Quot ríssiones, quót iocos, quot sáula
 Saltátiones blánditias prothúmias.

SA. Stiche, quid sit? ST. Euge, Ságarine, lepidissime:
660

Feró conuiuiam Dionusum mihiq̄ue ét tibi.

Namque édepol cena cóctast: locus libér datust

Mihique ét tibi aput uos. nam áput nos est conuiuium:

Ibi uóster cenat cum úxore adeo et Ántipho:

Ibidem érus est noster. hóc mihi donó datumst. 665

SA. Quid? sómniastin? ST. Vérum [hercle ego dicó tibi.

SA. Quis igitur hoc donáuit?] ST. Quid id ad te áttinet?

Volo étuamus hódie peregrina ómnia.

[Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.]

Proin tú lauare próp̄era. SA. Lautus sum. ST.

Óptume: 670

Sequere érgo hac me intro, [Ságarine.] SA. Ego ueró sequor.

[Pol mi hóc] domum redeúnti principiúum placet:

Bona scaéua strenaque ób uiam occessit mihi.

S T E P H A N I V M.

Mirúm uideri némini uostrúm uolo, spectatóres,

Quid ego hinc quae illi habito [huc] éxeam: faciám uos certióres. 675

Domo dúdum huc arcessíta sum. [nam] quóniam nuntiátumst

Istárum uenturós uiros, ibi féstinamus ómnes:

Lectis sternundis stúduimus mundítisq̄ue adparándis.

Intér illut tam negótium meis curauí amícis

Sticho ét conseruo Ságarino meo cēna cocta ut ésset.

Stichus ópsonatust: céterum id curádo [aliu] ad-
legáui. 681

Nunc sbo hinc et amicos meos curábo hic adueniéntis.

SAGARINVS. STICHVS. (TIBICHEN.)

SA. Ágite ite foras: férte pompam. Stiche, te praefició
cado.

Ómnimodis temptáre certumst nóstrum hodie consuuium.
Íta me di ament, lépide accipimur, quom hóc recipimur
in loco. 685

Quí praetereat, cómissatú nolo uocari. ST. Cónuenit,
Dúm quidem hercle cú suo quisque ueniat uino: nam
hinc quidem

Hódie polluctúra praeter nós iam dabitur némini.

Nósmet inter nós minstremus mónotropi. SA. Hoc con-
uuium

Pro ópibus nostris sátis commodulúst núcibus fabulis
fículis 690

Óleae trublío lupillo cónminuto crústulo.

ST. Sátíust seruo homini modeste fácere sumptum quam
ámpliter.

Sũum quemque decet: quibus diuitiae dõmi sunt, sca-
phís cántharis

Bátiacis bibúnt: nos nostro Sámio potério

[Sí nunc] bibimus, támen effícimus pro ópibus nostra
moénia. 695

SA. Sét amica mea et túa dum comit dúmque se exornat,
nós uolo

Lúdere inter nós. strategum té facio huic conuuiio.

ST. Nímium lepide in méntem uenit. SA. Pótiusne in
supséllio

Cúnice accipimur quámde in lectis? ST. Híc enim magis est dúlcus.

SA. Vter amicam utrubi ádcumbamus? ST. Ábi tu sane superior. 700

Átque adeo ut tu scíre possis, pácto ego tecum hoc díuido:

Víde, utram tibi lubét etiam nunc cápere, cape prouínciam.

SA. Quid istuc est prouínciae [autem]? ST. Vtrúm fontine an Líbero

Ímperium te inhibére mauis? SA. Nímio liquido Líbero. Sét interim, strátége noster, quór hic cessat cántharus? Víde quot cuathos bíbimus. ST. Tot quot dígití tibi sunt in manu. 706

Cántio Graecíst: ἢ πέντ' ἢ τετρα πέν' ἢ μὴ τέτρατα.

SA. Tíbi propino. decumum a fonte tibi tute inde, si sapis.

Béne uos: bene nos: béne te: bene me: béne nostram etiam Stéphanium.

ST. Lépide hoc actumst. tibi propino cántharum. SA. Vinúm tu habes: 710

Nímis uellem aliquid púlpamenti. ST. Si hórú quae adsunt paénitet,

Níhil est. tene aquam. SA. Mélius dicis: níl moror cuppédia.

Bíbe, tibleen: [bíbe si bibis.] bíbúndum hercle hoc est: né nega.

Quíd hic fastidis quód faciúndum uídes esse tibi? quín bibis?

Áge aliquid agis. áccipe inquam: nám hoc ímpendit púplicum. 715

Háú tuum istuc ést uereri te. éripe ex ore túbias.

ST. Vbi illic biberit, uel seruatō mēum modum uel [égo]
dabo.

Nōlo ego nos [hoc] prōssum exhibere: nūlli rei erimus
pōstea.

Nāmq̃ue edepol quam uis desubito uel cadus uortī potest.

SA. Quid igitur? quamquā́m grauatus fūisti, non nocuit
tamen. 720

Age tibicen, quā́do bibisti, réfer ad labeas tībias:

Súffla celeritér tibi buccas quā́si proserpens béstia.

Age dum, Stiche: uter démutassit, pócūlo multābitur.

ST. Bōnum ius dīcis: impetrare opórtet qui aequom
póstulat.

SA. Age ergo opserua: sí peccassis, múltam hic retinebo
sīco. 725

ST. Óptumum atque aequíssumum oraş. SA. Én tibi
hoc primum ómnium.

ST. Haéc facetiást, amare intér se riualis duos,

Vno cantharó potare [et] únū scortum dúcere.

Hóc memorabilést: ego tu sum, tú es ego: unanimi
sumus.

Vnam amicam amāmus ambo: mécum ubist, tecúmst
tamen: 730

Técum ubi autemst, mécum [ea] itidemst: neútri neuter
inuidet.

SA. Ohe,

Iám satis est: nolo óptaedescat: álium ludum nūc
uolo.

ST. Bibe si bibis. SA. Non móra erit aput me. édepol
conuiui sat est:

Módo nostra huc amíca accedat: [si] id adest, aliut níl
abest. 735

ST. Vín amicam huc éuocemus? éa saltabit. SA. Cénseo.

ST. Mēa saavis amabilis amoena Stēphanium, ad amorēs
tuos

Fōras egredere: sāt mihi pulcra's. SA. Át enim [mihi]
pulcērruma.

ST. Fáce nos hilaros hilariōres ópera atque aduentú tuo.

SA. Péregre aduenientēs te expetimus, Stēphaniscidium,
mēl meum, 740

Sí amabilitas tibi placet nostra, ámbō si accepti sumus.

STEPHANIVM. STICHVS. SAGARINVS. (TIBICEN.)

STE. Mórigerabor, mēae deliciae: nam ita me Venus
amoēna amet,

Vt ego huc iam dudum simitu exissem uobiscum foras,
Nisi me uobis exornarem. nam itast ingenium muliebri:
Bene quom lauta tersa ornata fictast, infectast tamen: 745
Nimioque sibi mulier meretrix repperit odium ocius
Sua inmunditia, quam in perpetuum ut placeat munditia
sua.

STI. Nimum lepide fabulast. SA. Veneris merast
oratio.

STI. Sagarine. SA. Quid est? STI. Totus doleo.
SA. Totus? tanto miserior.

STE. Vtrubi adcumbe? SA. Vtrubi tu uis? STE. Cum
ambobus uolo: nam ambo amo.

STI. Vapulat peculium: actumst: fugit hoc libertas caput.

STE. Date mi locum ubi adcumbam, amabo, si quidem
placeo: nam mihi 752

[Nunc] cum utroque bene esse cupio. STI. Dispereo.
quid ais? SA. Quid est?

STI. Ita me di ament, numquam enim fiet hodie haec
quin saltet tamen.

Áge, malsa mea suauitudo, sálta: saltabo égo semul. 755

SA. Núnquam edepol med istoc uinces, quín ego ibidem
prúriam.

STE. Sí quidem mihi saltándum est, iam uos dáte bibat
tibícini.

STI. Ét quidem nobis. SA. Téne, tibicen, prímum:
postidea loci,

Sí hoc eduxeris, proinde ut consuétus antehac, céleriter
Lépidam et suauem cántionem aliquam óccupito cinaédi-
cam, 760

Vbi perpruriscámus usque ex únguiculis. inde húc
aquam.

Tene tu hóc: educe. dúdum hau placuit pótio:

Nunc mínus grauate iam áccipit. tene tu. interim,
Meus óculus, da mihi sauium, dum illíc bibit.

•STE. Prostíbulist autem stántem stantí sauium 765

•Dare amícam amico. STI. Euge, eúge: sic furí datur.

SA. Age, iam ínfla buccas: núnc iam aliquid suauiter.

Cedo cántionem uéterí pro uinó nouam.

Qui Iónicus aut cinaédicust, qui hoc tále facere póssit?

STI. Si istóc me uorsu uíceris, alió me prouocáto. 770

SA. Face tu hóc modo. STI. Attute hóc modo. SA. Babaé.

STI. Tatae. SA. Papaé. STI. Pax.

SA. Nunc páriter ambo. ómnis uoco cinaédos, contra
[ut sáltent].

Satis ésse nobis nón magis [hoc] pótisest quam fungo
ímber.

STI. Intro hínc abeamus núnc iam: saltátum satis pro
uínost. 774

Vos, spéctatores, plaúдите atque ite ad uos comissátum.

METRA HVIVS FABVLAE HABC SVNT

- V. 1 et 2 trochaici octonarii
 - 3 ad 8 compositi ex iambicis dimetris acatalectis et tripodiis
     iambicis catalecticis
 - 9 ad 17 iambici dimetri acatalecti
 - 18 ad 28 systema anapaesticum
 - 29 ad 33 anapaestici dimetri acatalecti
 - 34 ad 36 systema iambicum
 - 37 et 38 systema anapaesticum
 - 39 ad 42 anapaestici dimetri acatalecti
 - 43 et 44 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 45 ad 47 systema anapaesticum
 - 48 ad 57 iambici senarii
 - 58 ad 154 trochaici septenarii
 - 155 ad 273 iambici senarii
 - 274 et 275 iambici octonarii
 - 276 et 277 trochaici octonarii
 - 278 ad 280 iambici octonarii
 - 281 trochaicus octonarius
 - 282 ad 287 iambici octonarii
 - 288 trochaicus septenarius
 - 289 et 290 iambici octonarii
 - 291 et 292 trochaici octonarii
 - 293 trochaicus septenarius
 - 294 ad 301 iambici octonarii
 - 302 trochaicus octonarius
 - 303 ad 305 iambici octonarii
 - 306 trochaicus septenarius
 - 307 et 308 iambici octonarii
 - 309 ad 312 anapaestici octonarii
 - 313 ad 318 anapaestici dimetri catalectici
 - 319 ad 321 anapaestici dimetri acatalecti
 - 322 ad 325 anapaestici dimetri catalectici
 - 326 iambicus octonarius
 - 327 ad 329 trochaici octonarii
 - 330 ad 401 trochaici septenarii
 - 402 ad 504 iambici senarii
 - 505 ad 640 trochaici septenarii
 - 641 ad 673 iambici senarii
 - 674 ad 682 iambici septenarii
 - 683 ad 761 trochaici septenarii
 - 762 ad 768 iambici senarii
 - 769 ad 775 iambici septenarii.
-

